

IZVORUL SOMEȘULUI

Publicație socio-culturală editată cu sprijinul Consiliului local Șanț

Director fondator: **GRIGORE COTUL**

Redactor-șef: **LEON-IOSIF GRAPINI**

ANUL V, Nr. 16 *** Iunie 2025 *** 134 PAGINI *** www.acris.ro

Parteneriat media cu Uniunea Ziariștilor Profesioniști din România (UZPR)

Irina Petraș: Cititoarea ♦ In
memoriam Radu Țuculescu ♦ **Proză:**
Olimpiu Nușfelean, Melania Cuc,
Radu-Ilarion Munteanu, Icu Crăciun,
Alexandru Jurcan, Hayden Dorf, Iacob
Naroș, Viorel Dădulescu, Adela Cotul,
Marian Danci, Dan Norea, Dan Filipoi,
Lucian Claudiu Grapini, Leon-Iosif
Grapini ♦ **Poezie:** Ioan Pinteă, Dumitru
Cerna, Menuț Maximilian, Ion
Cristofor, Mariana Bojan, Radu-Ilarion
Munteanu, Elena M. Cîmpan, Melania
Cuc, Laura C. Munteanu, Damaschin
Pop-Buia, Iulian Patca, Al. D. Fundu-
ianu, Emil Almășan, Aurel Domide-
Șanțanu, Cosmin-Darius Misir, Grigore
Cotul, Valer Pop ♦ **Mariana Bojan:**
Stări de spirit, reflecție și măiestrie
♦ Cronică literară ♦ Pagina elevului
♦ *Vorbe de la Șanț* ♦ Folclor și tradiții
♦ **Restituiri** ♦ Din presa vremii ♦
Cărți și divertisment

ASOCIAȚIA CULTURALĂ REVISTA „IZVORUL SOMEȘULUI”

Cuprins

Irina Petraș: Cititoarea/1	Triplă lansare la sediul cotidianului „Răsunetul”/75
Leon-Iosif Grapini: În memoriam Radu Țuculescu/5	Damaschin Pop-Buia: Viață de câine (?)/76
Radu Țuculescu: Ultima pagină/6	Melania Cuc: Locul desfătărilor sau Capătul lumii?/77
Olimpiu Nușfelean: Bună dimineața, Silviuco!; Scriitorul/11; Buchete de flori; Colivia pustie; În visul tău/12	Icu Crăciun: Lucian Valea – Iosif Ion Balu – Maxim Dumitraș/78
Melania Cuc: Iisus din grădina Sfintei Sofii/14	Georgică Manole: Epigrama ca studiu de caz/81
Radu-Ilarion Munteanu: Doar un joc pe calculator/17	Leon-Iosif Grapini: Icu Crăciun nu se dezmințe/82
Icu Crăciun: Stalin/19	Icu Crăciun: Maieru și măiereni săi/83
Alexandru Jurcan: Coșmarul blond; Etapă de cristal/21	Aurel Podaru: „Izvorul Someșului”, pur și simplu revistă de cultură și artă/84
Hayden Dorf: Remușcări/22	Melania Cuc: Cuiul lui Pepelea, continuitate, modernism și simbol al tradiției culturale locale/85
Iacob Naroș: Luna mai – așteptări și dezamăgiri.../23	Vlad Ioan Bondre: Revista „Izvorul Someșului” – Platformă de dialog între trecut și prezent/86
Viorel Dădulescu: Exercițiu de orientare/24	Alexandru Jurcan: Dragoste la prima vedere/86
Adela Cotul: Foamea/27	Radu-Ilarion Munteanu: Casa de lângă lac/87
Marian Danci: De pe front, acasă/30	Valer Pop: Mereu avem nevoie de tată/89
Dan Norea: Suflete nepereche/34; Sufletistiții/35	Icu Crăciun: Teatrul lui Vasile Rebreanu și Mircea Zăciu/90
Dan Filipoi: Ioana din Rozavlea/37	Mariana Bojan: Stări de spirit, reflecție și măiestrie/93
Lucian Claudiu Grapini: Roșu/38	Expoziția de pictură „Morgane”/99
Leon-Iosif Grapini: Perspectivă/46	Dănilă Filipoi: Baba condusă la cimitir de ciori/100
În memoriam Andrei Moldovan/49	Liviu Păiuș: Peștera zânelor/101
Ioan Pinteș: Poezii/50	Dănilă Filipoi: Scroafa Nișii/102; Moș Miron/103
Dumitru Cerna: Poezii/51	Valer Pop: Mașina de scris/104
Menuț Maximilian: Poezii/52	Valer Pop: Am fost într-o zi muncitor forestier/105
Ion Cristofor: Poezii/53	Dorel-Toader Bazga: Petelea și Budurleni/106
Mariana Bojan: Poezii/54	Lucian Claudiu Grapini: Ciocăniturile/108
Radu-Ilarion Munteanu: Poezie/55	Mircea Daroși: Drama istorică <i>Domnița Stana</i> despre cetatea Vărrii/115
Elena M. Cîmpian: Poezie/55	Alexandru Dărăban: Din activitatea desfășurată de Partidul Național-Creștin în județul Năsăud/116
Melania Cuc: Poezii/56	Alexandru Dărăban: Restituiri/123
Laura C. Munteanu: Poezii/57	Valer Pop: Dregătorii și funcții la Curțile Domnești în Țările Române/125
Damaschin Pop-Buia: Poezii/58	Lucian Claudiu Grapini: Vorbe de la Șant/127
Iulian Patca: Poezii/59	Grigore Cotul: Umor liric/131
Valer Pop: Haiku/60	EpigRebus/132
Al. D. Funduianu: Poezie/60	Divertisment/133
Emil Almășan: Poezie/61	Comuna Șanț în imagini/134
Aurel Domide-Șanțanu: Poezii/62	
Cosmin-Darius Misir: Poezii/63	
Grigore Cotul: Poezii/64	
Grigore Cotul: Epigrame/65	
Valer Pop: Gogyohka/67	
Octavian Florin Boanchiș: Cum am început să-l caut pe Dumnezeu/68	
Veronica Georgiana Hodoroga: După ploaie/69	
Silviu Iustin Gabriel Grapini: Poezii/70	
Maria Octavia Mihai: Poezie/70	
Cristian Cotul: Pictură/71	

Irina Petraș

Cititoarea

*Și visele intră în definirea de sine,
și ele lasă urme,
și ele te construiesc.*

Firește, multe dintre vise îmi sunt legate de vechea îndeletnicire de cititoare. Sunt un fel de metafore ale lecturii, contaminări ale gesturilor nesupuse cititului. De pildă, visul mic și ascuțit – care mă trezește cu un fior – despre plapuma pe care n-o pot strânge prea tare în jurul meu fiindcă n-aș mai putea întoarce pagina; cel cu pelerina cea frumoasă, moale, unduitoare, admirată de ceilalți – eu zic: „stați că încă n-ați citit-o” și mă trezesc cu sentimentul că am descoperit un mare adevăr – toate lucrurile sunt *mai* frumoase dacă sunt citite. Apoi visul cu raftul de cărți: se întâmplă ceva în vis și constat că etajera nu mai e pe hol, unde tocmai am meșterit-o din scânduri mirosind puternic a lemn. Laura îmi spune, în vis, că mă aflu într-o poveste dinainte de existența etajerei. Mă întorc încet în prezent (tot în vis), ea tot nu e, dar se re-întrepează treptat, întorcerea/revenirea mea spre prezent nu e bruscă, are nevoie de timp – un timp al amintirii? Lucrurile există câtă vreme le *ții minte*, și le amintești, altminteri *se pierd*. În uitare.

„Nu există altă urzeală (nervoasă) într-un stup decât cea a albinelor care îl alcătuiesc, dar atunci cum se face că stupul nu numai că acționează ca un tot, dar ne frapază prin ordine și suplețea adaptării? Răspunsul trebuie căutat, fără îndoială, în comunicarea dintre indivizi”. Norbert Wiener nu se referea la bibliotecă, însă apropierea mi se pare la îndemână. Aglomerare de cărți – lumi autonome care-și întemeiază rezistența la timp pe singurătate și singularitate –, biblioteca nu e niciodată haos. Entropia proprie organismelor vii e singura „dezordine” care i se poate pune în seamă. Fiindcă biblioteca este vie. Cărțile, indivizii stupului, comunică între ele discret și trainic chiar înainte de a-și deconspira mesajul în relația lecturii. Ivite una din alta prin legitime jafuri de extaze, cum ar zice Cioran, se așează în urmă la aceeași masă (închipuită de un Forster) și con-vorbesc fără prejudecăți de vârstă. Liniștea dintr-o bibliotecă e întotdeauna înșelătoare. O ureche exersată poate desluși murmurul și petrecerea de vorbe. De aceea, poate, somnul într-o încăpăre cu pereți căptușiți de cărți – cum sunt toate camerele casei mele – e bântuit de vise. Eliberat de zgomotele zilei, omul captează, fără s-o știe, vocile cărților.

Biblioteca publică era, pentru noi, a doua *casă*. Împrumutam cărți periodic, ca într-un ritual. Mersul la bibliotecă era un accent intens al programului săptămânal. Mama era prietenă cu bibliotecara și aveam voie să scotocesc ore în șir în depozit. Îmi plăceau chiar și cercurile de citit de prin '50 și ceva. Vecinii se întâlneau serile ca la un fel de șezători, cu ceaiuri și prăjiturile, și ascultau pagini citite cu voce tare. Nu mi se pare nici azi un lucru rău.

Am simțit totdeauna cititul ca mijloc de a reconstitui *adevăratul plan* al locului meu limitat. Lanț de întredeschideri spre *celelalte* locuri ale mele, lăsate deoparte, în temporară uitare, de alegerea destinală a unui anume loc și timp. Un fel de ieșire din hotare pentru o mai bună, lucidă re-așezare între limite.

Îmi plac fișierele bibliotecilor, mă încântă și ușurința cu care se descurcă un calculator printre fișe și cote, dar rămân cu o „sete” – mi se tot pare că mi se ascunde ceva, că au rămas uitate rafturi întregi de minunății. Ca și cum ai privi marea ori cerul printr-o sticlă mată. Ca și ele, Biblioteca e fără margini și fără fund, dar ochiul *liber* îți dă măcar senzația că *vezi/pipăi* totul. De aceea, îmi place răscolitul prin vaste depozite de carte. Simt nevoia să le văd ca și cum aș vrea să le citesc pe buze ce(-și) spun chiar înainte de a le deschide. *A citi cărțile cu buricele degetelor*, zice Umberto Eco: „Biblioteca unei case nu este doar un loc în care sunt adunate cărțile: este și un loc care le citește pentru noi”. Cum toată casa mea e o bibliotecă, nu sunt/nu mă simt niciodată singură, ci vast *însoțită*. La lumina zilei, dar și în timpul nopții. Sau degustând o singurădată specială.

Cititorul e cel care gândește singur, iar cărțile, toate, își storc seva la rădăcina lui și-l fac, încet, încet, de neatins, de nemanipulat. Singurătatea Cititorului, comunicarea sa intimă cu opera îi asigură salvarea de spiritul mutonier și eliberarea de orice dogmă. Lectura este forma cea mai omenească a revoltei în contra îngrădirilor de orice fel. „Mă revolt, deci suntem”, scria Camus. L-aș parafraza astfel: „Citesc, deci suntem”.

Bună conducătoare de texte, mă jucam *de-a școala* cu toți copiii din vecini și le povesteam ce tocmai aflasem din cărți. Am înțeles că statul-meu-cu-nasul-în-cărți de dimineața până seara era urmărit în târg cu interesul pe care îl arăți oricărei ciudățenii, dar îmi asigura deja un ascendent. Devenisem, încet-încet, *cea care știe*. Nu mă simțeam superioară, ci mai greu de amăgit. Cărțile primite ori împrumutate erau mici prăzi de cuceritor, le luam cu amândouă mâinile și mă retrăgeam în vreun ungher să stăm singure, ochi în ochi. Adolescență, citeam ore în șir până când mâna sprijinită în bărbie atinge pentru o clipă, cutremurată, tigva. O știam înlăuntrul meu, la pândă, răbdătoare. Cititul și gândul morții au stat mereu alături de când îmi aduc aminte de mine.

Mi-a plăcut întotdeauna să citesc în singurătate, înconjurată de o lume atenuată și prietenoasă: pe iarbă, în grădină, sub un soare orbitor strecurat prin țesătura pălăriei de paie, cu zgomotele obișnuite ale *păcii* – ciripit, glasuri îndepărtate strigându-se peste garduri, clopotele

turnului săsesc, o melodie la radioul din casă; apoi în camera mea, cu obloanele trase cât să pătrundă o jumătate de lume și de zi, să mă simt departe și aproape în același timp; în marile și tăcutele săli de lectură de mai târziu, cu locuri izolate pentru fiecare cititor tăcut și foșnet complice de file întoarse. De ani buni, în fotoliul meu „celebru” în care mă culcușesc cu o carte în mână (și, nesmintit, cu un creionăș de însemnat pe margini!), iar verile, în șezlongul din loggia plină de flori, grădina mea improvizată cu vedere spre dealurile Clujului. E în toate aceași *închidere-deschisă* pe care o pot adopta ca descriere succintă a relației mele cu lumea.

Pentru a proteja *zona onirică*, seara târziu, după ce am încheiat lecturile zilei culcușită în fotoliul meu cel vechi, cu o lumină căzând doar pe file, restul rămânând în umbră, rezolv un careu de sudoku ori de kakuro. Un fel de recurs la ordinea matematică pentru a limpezi locul apropiatei slujbe onirice. Pentru limpezirea minții *diurne* cât să se vadă prin ea mintea *nocturnă*. S-a spus, pe bună dreptate, că esența matematicii nu e să simplifice lucrurile complicate, ci să le complice pe cele simple. Pe cele aparent simple. Să vadă dincolo de aparențe. Așa cum face, de altminteri, și literatura. Și filosofia, și pictura. Există frumusețe în matematică, la fel ca în poezie și pictură: ideile, cuvintele, culorile trebuie să se armonizeze pentru a fi „adevărate”. Să alcătuiască un desen simfonic (*elegant*, ar spune Stephen Hawking, cel din *The Grand Design*) care să răspundă la cât mai multe întrebări despre lume. Și să știe despre sine că e perfectibil și remaniabil. Matematica nu doar că e frumoasă, dar ea stă la temelia frumuseții lumii noastre. Grație matematicii, identificăm șiruri și ritmuri de *cantități* care își revelează, astfel, *calitatea*. Prin ea descoperim armonia, simetria, eleganța lumii vii. Amestec de rigoare și suplețe, e prezentă în cadența versului, în ecourile unei melodii, în echilibrul unei arhitecturi, în geometria secretă a marilor pictori. E temelia cunoașterii. Micul recurs ocolit și ludic la instrumentele ei mă ajută să-mi exerseze privirea (ochiul dinăuntru) pentru spectacolul lumii mele onirice. Pentru înțelegerea vieții mele de noapte. Care se știe pe sine maleabilă, remaniabilă, perfectibilă, de vreme ce, cum nu se întâmplă decât arareori în stare de veghe, „identitățile” din vis, fie ele oameni, locuri, povești, alunecă unele în altele fără să te prevină, dar și fără să te sperie cu această instabilitate a lor.

Grație viselor, am ajuns la performanța de a stârni „tablouri” vivante, după chef, și în timpul zilei. Pot convoca oricând figuri, le pot pune în mișcare, le pot schimba înfățișarea și țința după plac. Un fel de exercițiu plastic, colorat și viu. Înăuntru. Căci le văd cu ochii minții. Nu exclud posibilitatea ca mișcarea să fie inversă: dezlănțuita mea imaginație vizuală să influențeze *ea* culorile visului.

În visele mele cărțile apar adeseori, sub cele mai neașteptate înfățișări. Multe dintre vise înscenează în fel și chip amenințări: cărțile, scrisul, cititul sunt în pericol. Mi se întâmplă și „să scriu” în vis, să găsesc soluția unei interpretări, unei traduceri, o conexiune care se încâpățănase să nu se arate la lumina zilei. De fiecare dată, știu că e în vis și mă trezesc imediat pentru a o transcrie, pe întuneric (nu pot întrerupe cu totul viața de noapte, e doar o alunecare scurtă afară din ea), pe o filă pregătită anume pe

birou. Această mișcare între lumi îmi dă un puternic sentiment de forță – mișcarea liberă între hotare fără a le tulbura limitele e, mi se pare, un dar.

Deși, de două bune decenii, scriu exclusiv la calculator/computer și petrec, în fiecare zi, în fața monitorului multe ore (prea multe, îmi șoptesc ochii și spatele încovoiat!), îmi dau seama că în vis nu visez niciodată scrisul la calculator. Scriu doar pe hârtie, cu instrumente tradiționale și mereu gata să mă trădeze. Mai mult, când găsesc în vis soluția unei interpretări, a unei traduceri, nu o văd *scrisă*, ci gândită. E ca și cum creierul meu nu s-a retras de tot când trupul a dat stângerea, ci a rămas într-un soi de *între*. A continuat să lucreze la „problemă” sub plapumă, cu lanterna semi-treziei. Cam cum citeam în adolescență, când mama îmi striga de pe hol că e târziu, să sting lumina și să mă culc.

În visele mele nu citesc niciodată cu adevărat. Cărțile apar mereu cu alte rosturi, iar ce rețin din întâlnirea cu ele nu e chiar *lectură*. Atunci când apare o secvență în care am în față o pagină de citit, întâmplarea e, de fiecare dată, extenuantă. Literele îmi fug de sub ochi, se regroupează fără oprire, nu apuc să prind un cuvânt întreg, rândul se termină în ceață, cuvintele nu se leagă. Repet la infinit încercarea, în van. Am un soi de *dislexie onirică*. Vii, mișcătoare, dezordonate, literele nu mă ascultă. În cele mai fericite cazuri, se preschimbă în vietăți și mă scutesc de datoria de a le citi.

Primește o carte uriașă. Mi se spune să am grijă de ea, e rară și foarte importantă. Poate e o reminiscență (reinterpretată/imposturată) a vizitei de demult la Biblioteca Batthyaneum, unde am văzut *Codex Aureus* și am avut și privilegiul – eram invitată de onoare – de a-l răsfoi. O așez pe un suport-pupitru (*lectrium* sau *pulpitum*), ca-n bibliotecile medievale. Încerc s-o răsfoiesc. Are file sidefii, groase, poroase, cu litere desenate, nu scrise, cu anluminuri colorate. O minunăție! Pe măsură ce întorc foile, le simt tot mai puternic căldura, aproape animală. Cartea crește, se prelinge de pe *lectrium*, mă înfășoară. Mă înghite. Înăuntru ei sunt cotloane nenumărate, tot mai adânci, mai întortocheate. Aș vrea să le văd pe toate, dar, în același timp, aș vrea să ies din nou la lumină. Mă zbat, e prea mult. Mă strecor afară. Sunt într-o sală cu rafturi metalice, reci. Un bărbat și o femeie sporovăiesc de zor, fără să mă bage în seamă, în vreme ce iau carte după carte, îi smulg foile și apoi o aruncă într-un cazan din care ies flăcări. Strig: „ce faceți, ați înnebunit?” Mă privesc scurt și îmi spun că trebuie să arunce cărțile infectate, pline de viermi. Plâng disperată, încerc să-i opresc, nu există cărți infectate, e o minciună! Mintea lor e bolnavă. Mă privesc zâmbind cu îngăduință și-și văd înainte de lucru. Deschid o ușă, vreau să chem ajutoare. Năvălește în încăpere o apă verzuie în care se zbate un pește mare, albastru-întunecat cu pete roșii.

O hală mare și rece, cu multe zone stil amfiteatru, la înălțimi diferite. E plin de scriitori din toate zonele țării și de toate vârstele. Eu sunt un fel de coordonator, am grijă să aibă fiecare loc, dar sunt și obsedată să plec cât mai repede, îmi tot adun lucrurile într-o sacoșă neîncăpătoare, mi-e frig, podeaua e alunecoasă, mă uit la ceas, care, ca de atâtea ori în vis, nu dă o oră, ci mai multe, tot mai încălecate. Intră o poetă, anunțată ca franțuzoaică.

E mică, cu plete lungi negre, îmbrăcată în catifea vișinie: se învârtă lent pe scenă, lent, ca în vis (!), parcă plutind, apoi recită ceva despre viitor și poezie, graseind prelung, într-un hure de roți ruginite pe șine. Se retrage. E anunțată alta, o engleză. Lungă, slabă, filiformă, cu părul rețezat scurt, alb, alb, și fața e albă, prea albă. Are unghii lungi, vopsite în verde și începe să cânte, modulată, trăgănat, cu dese schimbări de tonalitate și ritm, despre *poeeeziiiia mea mă roade, mă mușcă, mă zgârie, încercați s-o smulgeți de pe pielea mea, nu se va lăsa...*

Sunt într-un tunel cu cercuri groase de piatră acoperită cu mușcături verzi. Duce spre o ușă scundă. Trec prin ea (ca Alice!), mă târăsc în coate, mi-e frică, mă sufoc. Tunelul, învelit acum în falduri de catifea roșie, se lărgește brusc. Mă aflu, îmi dau seama (!), într-un pepene roșu-violet, cu pereți de sticlă. În adâncul miezului său, o cochilie uriașă, mișcătoare, revărsată peste un soclu. O mică bufniță albă, cu solzi în loc de pene, se prelinge din ghioc (știu că e un ghioc!) și se uită fix la mine. Se aud versuri scandate insinuant, cu voci când groase, când pițigăiate. Nu înțeleg cuvintele, dar știu, luminându-mă brusc, că e poezie, da, da, *Poezia*.

Sunt într-un salon, o sală de așteptare, cu mai multe încăperi. L. mă însoțește destul de plictisită. Nu știu ce așteptăm. Trecem pe lângă o masă de lemn înnegrit de vreme. Un bărbat în vârstă stă singur și se uită în jur cu ochii plini de zămbet. Îl recunosc, e Faulkner. Nu mă deranjează deloc că, de fapt, e Spencer Tracy. Îi spun *Hello!*, el ne face semn fluturând o mână. L. nu se oprește, se prefacă că nu-l vede. La întoarcerea noastră (de unde?), e tot acolo. Acum are un castron mare cu prune în față și tot ia câte una, răsfirându-le distrat printre degete. Am și eu un vas cu câteva prune. Le mănânc rapid și mă așez la masa lui spunându-i: „Eu le-am isprăvit”. Repet în engleză. Le-ai isprăvit, spune el în română. Vorbești românește? Acum învăț, zice el. Exersează. Se uită la L. și îi zice „Vino aici, nu te prefacă că nu mă vezi”. L. neagă, fâstăcită. Ba da, v-am văzut pe amândouă când ați trecut încolo. Eu văd tot, rețin tot. Apoi aleg ce-mi trebuie. Ca dintr-un pod cu vechituri. Se întoarce spre mine: „E adevărat că G. Călinescu era tare mănăciș?” De unde știi de Călinescu? Ne-am întâlnit de câteva ori. Și cu Lovinescu. Mormăie ceva și nu se mai uită la noi. Plecăm.

Visul se rupe. Avem de traversat o încăpere foarte rece, umedă. Pe jos, grămezi de femei foarte tinere, despuiate, apatice. Printre ele, răstignite, cărți. Nu pot citi titlurile. Femeile și cărțile sunt luate la rând, una câte una, și dezinfectate cu șomoiage de vată cu spirt de către două surori îmbrăcate în roșu. În jurul lor, grămezi de fetițe

de o șchioapă, nu mai mari de 15-20 de centimetri, goale și ele, zac pe podea, așteptându-și rândul. O ușă întredeschisă lasă să se vadă pentru ce sunt pregătite toate: câțiva bărbați goi le fac pe viu instructaj sexual. Ca la niște triburi pe care le-am văzut pe *Discovery*. Vârsta lor fragedă nu impresionează pe nimeni. Și copilițele de o șchioapă vor suporta același tratament barbar. Încerc să pășesc fără a le strivi. Sunt toate, mari și mici, roz, un pic transparente, culcate pe podea fără nicio împotrivire. Podeaua se

umple de sânge vâcos. „Poveste spusă de-un nătâng / Din vorbe alcătuită și din zbucium / Și neînsemnând nimic”, citează L. din *Macbeth*. Ieșim amândouă pe o ferăstră îngustă.

Stau în prima bancă, am în față o piele gălbui, uscată. Trebuie să scriu un text despre puhoaiile de apă și despre case care se surpă. Creionul se rupe, literele se șterg, pielea se sfâșie, timpul trece, nu voi reuși să termin la timp, în jur e forfotă, se rup hârtii, zboară cocoloașe în toate părțile. O iau de la început. Pielea e abia de o palmă, literele îmi ies mari, lăbărțate. Renunț. Mi-e frig, nu mai vreau...

Mă întorc la casa mea adevărată. E veche, are ziduri groase, ca de cetate, bolți, unghere. E o harababură înspăimântătoare în toate încăperile. Voi sta în balcon până se face rânduială. E frig, se înserează. Încropesc un adăpost. Pantofiorii cei roz (?) încep să scâncească. Cotro-

băiesc printre zdrențele din balcon și improvizez un scutec. Copilașul – de unde a apărut? – plânge, e mic, de-o șchioapă, roz și transparent. Frigul se întetește, căutăm un adăpost mai bun, poate sub podul de piatră. Pare mai bine apărut, ne putem așeza cu toții. Hainele ni-s ude. Tata și le schimbă cu niște haine albe de hârtie. Copilul se ridică și scotocește în maldărul de hârtii foșnitoare, uscate. Scutecul e murdar și ud. Găsește o filă îngălbenită, moale, cu niște hieroglife înscrise de-a curmezișul. Mă uit pe fereastră casei vechi, apele cresc văzând cu ochii, sunt tulburi, alburii, clocotinde. Au ajuns la pervaz și se strecoară înăuntru. Trebuie să plecăm. Suntem acum patru sau cinci. Ieșim pe strada pavată cu piatră de râu. Mai multe străzi în pantă ușoară ne îmbie cu praful lor cald, uscat. Rând pe rând, apa le invadează, vine spre noi în salturi calme, tăcute. Ne refugiem pe o piatră rotundă ca de moară. De jur împrejur, câmp cu ierburi înalte, verzi. Nu departe, o pădure deasă, întunecată. Din ea răsare Maria, sora mamei. A venit să ne arate cum se fabrică hârtia foșnitoare. Pe platou, văd acum un ins slăbănog, cu o mantie cenușie pe umeri. Amestecă într-un ceaun uriaș de aramă. Îmi spune că poate pune orice, important e cu ce mișcări și în ce ritm – „ritmul, ritmul, asta e totul!” – amesteci licoarea. Licoare?, mă mir. E o mazăgă fără culoare, fără miros. „Am pus coji de nucă, pâine vechi și lapte, în rest nu trebuie să mai știți”. Ia în palme bulgări lipicioși și îi întinde rotindu-i deasupra capului ca pe foile de pizza, apoi așează pieile moi pe gardul de nuiele, să se zvânte. Pipăi o foaie. E moale, plăcută, ca o piele de căprioară. Pe ea, da, se poate scrie.

Sunt într-o casă construită pe o stâncă. Are ferestre mari, deschise spre o apă întinsă, întunecată. Nu știu dacă e marea. Nu contează. În jurul unei mese lungi, scriitori. Știu, vag, că sunt din secole diferite. Sunt toți îmbrăcați în pulovere cu modele scandinave, albastre. Sarcina mea e să le vorbesc despre singurătate. Nu mă ascultă. Discută aprins despre medalii. Înșiră pe masă, printre platourile cu mâncare, blazoane sclipitoare. Mă întorc spre ferestre, exasperată. Apusul a desenat pe cer vitralii imense, colorate puternic, cu forme mișcătoare, trecând din una în alta. Apa le răsfrânge și ea, estompat, prelung. Spectacolul e uluitor. Mi se taie respirația. Mă răsucesc spre cei dinăuntru. Mai fac o încercare. Le strig că pierd ceva foarte important, că blazoanele lor sunt deșertăciuni. Nu mă aud. Mă întorc spre ferestre. Înregistrez calm imaginea, o recapitulez apoi cu ochii închiși, vreau s-o țin minte ca s-o pot povesti. În fine, trag draperiile grele. Nu merită...

În vis, scriu adesea și chiar ies din impasuri scripturale. Doar la soare, vara, mi se mai întâmplă asta, ca și cum soluția ar avea nevoie de temperaturi înalte ca să se coacă. Foarte des, am de scris ceva pe un petec de hârtie. Niciodată nu reușesc. E prea mic, prea murdar, se rupe, cerneala nu se distinge, mi se topește în palmă. Tot astfel, am de vorbit despre ceva în fața unei mulțimi. Nu stăpânesc subiectul. Adică, nu-l mai stăpânesc. Am uitat. Încerc să improvizez. Nu pot și nici nu vreau. Niciodată n-am vorbit despre cărți necitite. E o minciună, îmi face rău. Îmi ajunge că eu știu că n-am citit, chiar dacă ceilalți ar putea fi păcăliți. Cum niciodată în viața reală, auditoriul – fie ei oameni mari ori copii – îmi scapă din mână. E larmă, e hohot, e vuiet. Orice încercare a mea de a restabili ordinea eșuează. Mă trezesc extenuată, nemulțumită, acră.

Sunt pe o stradă într-un oraș străin. Cu toate astea, sunt însoțită de un grup de tineri scriitori cărora urmează nu doar să le arăt orașul, ci și să le spun ce e literatura. Trotuarul e larg și ornat, din loc în loc, cu grămezi de cărți. Nu le disting titlurile. În mijlocul trotuarului, e decupată o fereastră cu un geam verzui. Văd prin el o apă limpede în care plutesc, răsucindu-se, pâini rumene, franzele aurii. Îi chem pe tineri să le arăt, bucuroasă că nu s-a pierdut obiceiul (!?). Sunt convinsă că am mai văzut asta în copilărie. Privim împreună. Între timp, fereastra s-a lărgit, apa e tulbure și în ea se răsucesc hălci de carne sângerândă, jumătăți de animale, un purcel de lapte cu beregata tăiată. Le explic calm că literatura trebuie să taie în carne vie, că doar dacă scrii cu sânge scrisul tău poate convinge. Mă contrazic în cor.

Încerc să adorm într-o încăpere întunecoasă. Mă acopăr cu o plapumă neagră, cu hieroglife albe. L. îmi spune să nu mișc, e un păianjen pe plapuma mea. Îl văd, e mare, cu picioare lungi. Roșiatic. L. încearcă să-l omoare, dar e desculță și nu poate apăsa destul. Cobor, încerc să-l strivesc eu, însă nu reușesc, piciorul nu mă ascultă. L. îmi arată că sunt mai mulți păianjeni, ies dintre filele plăpumi. Căci plapuma se dovedește a fi o carte imensă, cu file de mătase. O răsfoiesc. E plină de gânganii. Ies în balcon s-o scutur, dar ușa balconului e prinsă în pături groase, îmbăcsite, colcăind de vietăți. Mă întorc în pat și cercetez totul cu grijă, cu un fel de oroare calmă. Lângă piciorul patului, se adună ciorchini de gândaci roșii. Încerc să-i alung. Văd că au trupuri de om cu piciorușe prelungi, negre. Se strecoară printr-o crăpătură a peretelui, dispar.

Se aude o melodie ritmată. Mă mir. Știu, în vis, că rareori aud *aici* muzici. Muzica vine dinspre un ecran imens de televizor pe care dănuiesc note muzicale colorate. Le fixez cu privirea. Sunt oameni minusculi care închipuie notele și produc muzica prin stranii contorsionări ale trupurilor, ca niște mici teremine. Mă întreb cum de n-am știut până acum că notele muzicale sunt oameni?

Sunt într-o sală de lectură, cu mobilier vechi, sculptat. Pe pereți, tablouri înnegrite de vreme. Pe sub ușă se strecoară o apă albastră, luminoasă. Crește sub ochii mei. Mi-e teamă să nu ajungă la dulapurile cu cărți. E plină cu pești de toate culorile, mari și mici. Mă aplec și-i culeg în căușul palmelor. Le dau drumul într-un acvariu răsărit pe una dintre mese. Dar peștii nu rămân acolo, deși eu am sentimentul că am salvat ceva. Fac salturi aproape omenești, își iau avânt și sar din nou în apa cea mare. Biblioteca dispare și ea în valuri.

Se deschide o ușă. Sunt în redacția unei edituri (nu e niciuna dintre cele la care am lucrat). Începe din nou visul cu amenajarea locului. Încropesc rafturi, mut mobilier, le explic că e o regulă a aranjării cărților pe rafturi, altminteri nu folosesc la nimic. Apare o altă ușă în podea. Cobor într-un subsol. Da, știu, din nou visul cu amenajări improvizate în hale imense. Iau locul în stăpânire cu un soi de exaltare, gata să demonstrez, încă o dată, ce multe lucruri se pot face din nimic dacă îți pui la lucru imaginația și mâinile proprii.

Din volumul
Viața mea de noapte. Fragmente onirice,
Editura Școala Ardeleană, 2017

In memoriam Radu Țuculescu

Leon-Iosif Grapini

Prin trecerea în neființă, la 25 martie 2025, a scriitorului Radu Țuculescu, lumea literară a rămas mai săracă.

Radu Țuculescu (1 ianuarie 1949, Târgu Mureș – 25 martie 2025, Sighetu Marmației), prozator, dramaturg, publicist și traducător din limba germană, a fost nepotul pictorului Ion Țuculescu și tatăl prozatorului Răzvan Țuculescu. A studiat la Școala Germană din Reghin (1956-1963), Liceul de Muzică din Târgu Mureș (secția maghiară – clasa a VIII-a), Liceul de Muzică din Cluj (1964-1968) și Academia de Muzică „Gheorghe Dima” din Cluj-Napoca, secția vioară

(1968-1972). A fost redactor la Radio Cluj (1972-1985), violonist la Filarmonica de Stat din Cluj-Napoca (1985-1989) și, din 1990, redactor și realizator la TVR Cluj. Ca orice prozator care se respectă, a debutat, în 1966, cu poezie în revista *Steaua*, iar, în anul următor, în *Amfiteatru*, a avut loc debutul publicistic cu articolul *Despre teatrul studențesc*.

A publicat douăsprezece romane: *Vânzătorul de aripi* (1982), *Ora păianjenului* (1984), *Degetele lui Marsias* (1985), *Umbra penei de gâscă* (1991), *Povestirile mameibătrâne* (2006), *Stalin, cu sapanainte* (2009), *Femeile insomniacului* (2012), *Mierla neagră* (2015), *Măcelăria Kennedy* (2017), *Femeia de marțipan* (2020), *Crima de pe podul Garibaldi* (2022) și *Gudrun* (2025), șapte volume de proză scurtă: *Portocale și cascadori* (debut editorial, 1978), *Grădina suspendată* (1981), *Portrete în mișcare* (1986), *Cuptorul cu microunde* (1995), *Scorpionul galben* (2013), *Uscătoarea de partid* (2019) și *Luna gheboasă* (2023), un jurnal de călătorii: *Aventuri în anticameră* (2001), trei volume de teatru: *Ce dracu' se întâmplă cu trenul ăsta?* (2004), *Bravul nostru Micșa* (2010) și *Trei în dormitor. Cinci comedii* (2021), cronică teatrală: *Tea-*

trul transilvan la începutul mileniului III (2004), publicistică: *Românul erectil* (2010), interviuri: *La umbra Muntelui Tabor. Locuri și oameni din Țara Sfântă* (2023), precum și literatură pentru copii: *Ina și ariciul Pit – aventuri în aparatul de fotografiat al bunicului* (vol. I-II, 2017 și 2018) și *Uimi-*

toarele peripeții ale liliacului Vico în Mirabelia (2022). La toate acestea se adaugă edițiile în limbi străine, volumele colective și antologiile. Unele dintre cărțile sale au fost reeditate. Are numeroase traduceri din literatura contemporană elvețiană și austriacă. Volumele sale au fost traduse în Franța, Germania, Italia, Austria, Cehia,

Israel, Ungaria și Serbia. Piesele sale de teatru sunt traduse în Italia, Franța, Cehia, SUA, Israel și Ungaria. Din anul 2008, piesele sale au intrat în repertoriul permanent al teatrului „Orfeus” din Praga.

A realizat documentare și reportaje pentru televiziune în România, Belgia, Tunisia, Italia, Franța, Egipt, Spania, Portugalia, Canada, Cipru și Austria. A locuit și a creat în mai multe orașe din Europa. A participat la festivaluri în țară și în străinătate, a publicat în numeroase reviste literare și este prezent în multe dicționare și istorii ale literaturii române. A fost distins cu premii naționale și internaționale pentru roman, proză scurtă, film și teatru. A fost membru al Uniunii Scriitorilor din România, membru fondator al Asociației Scriitorilor Profesioniști din România (ASPRO) și al Societății Oamenilor de Cultură și Știință din Bihor.

În luna martie a acestui an i-a apărut, la Polirom, romanul *Gudrun* și, la Editura Școala Ardeleană, în colecția „Cărți – Eveniment”, i-a fost reeditat romanul *Povestirile mameibătrâne. Satul de la marginea lumii* – o capodoperă, unul dintre romanele importante din literatura română postdecembristă, cărți pe care se pregătea să le lanseze în lunile următoare în câteva orașe din țară.

Leon-Iosif Grapini cu Viorel Dădulescu (dreapta) și cu regretații Ioan-Pavel Azap și Radu Țuculescu

Radu Țuculescu este incontestabil un scriitor de talie europeană, un veritabil povestitor și portretist, un remarcabil creator de lumi și personaje care se rețin, un maestru al cuvintelor, multe dintre cărțile sale găsindu-și un loc de frunte în literatura română.

Radu Țuculescu

A fost un colaborator fidel al revistei „Izvorul Someșului”, publicând neîntrerupt proză scurtă sau fragmente de roman, începând cu numărul 7 din martie 2023. Când l-am întrebat, în iarna aceluia început de an, dacă vrea să publice în revista noastră a acceptat „din prima”, spunându-mi că „un scriitor nu are niciodată prea mulți cititori”.

În luna decembrie a anului 2012, mi-a făcut o plăcută surpriză, a înscris, fără știrea mea, volumul meu *Capăt de linie* la Concursul Național de Proză „Liviu Rebreanu” și, întors de la Bistrița, mi-a înmănat premiul III la secțiunea „Volume publicate”.

Cum merg rar la Cluj, ultima oară ne-am întâlnit în octombrie anul trecut, la bere pe o terasă, împreună cu prietenul nostru Viorel Dădulescu, și el prozator. Radu pufăia dintr-un trabuc și ne vorbea despre spitale, boli, cărți, analize medicale, prieteni, rețete culinare... Urma ca în această vară să mă viziteze la Șanț. Dar timpul nu a mai avut răbdare.

Stingerea neașteptată din viață a marelui prozator și prieten mi-a produs o mare tristețe. Pentru cei care l-am avut aproape de suflet va rămâne prietenul drag, omul bonom și modest, spiritual, sufletist și binedispus, în ciuda problemelor de sănătate din ultimii doi ani, peste care încerca să treacă mereu cu zâmbetul pe buze.

Radu Țuculescu a plecat dintre noi, dar ne-au rămas cărțile și amintirile.

Radu Țuculescu

Ultima pagină

Începutul a avut loc marți după-masă. Mai exact, spre seară, când lumina zilei se diluase într-o culoare cenușie, aproape murdară, care-mi invadează camera căptușită cu cărți. Am amânat să aprind lampa, angajându-mă într-unul dintre jocurile mele preferate; caraghios și pueril, dar apt a-mi oferi o infuzie de optimism. Am făcut cocoloș coala de hârtie și mi-am împins scaunul în spate pînă am zărit, într-un colț, coșul destinat chiștoacelor de țigară și resturilor de papetărie. Am potrivit cocoloșul în mîna dreaptă ca pe o minge de baschet. „Dacă nimeresc, voi avea o mare reușită.” Așa îmi spuneam de ani de zile. Fraza se prăfuise, se uscaseră binelea, devenind de o banalitate înfiorătoare. Cu toate acestea, cînd reușeam, creșteau în mine, pentru cîteva clipe, un fir de siguranță și unul de optimism. Cu asemenea artificii îmi duceam zilele. Am aruncat mingea de hîrtie la tîntă. A urmat traiectoria cu precizie, dar, spre stupoarea mea, s-a deplasat neverosimil de încet, ca-ntr-o peliculă derulată cu încetinitorul, și se așeză cuminte, fără pic de zgomot, pe fundul coșului. Am crezut că fusese o iluzie optică, un efect straniu al luminii murdare din încăpere, o festă jucată de dioptriile ochelarilor purtați pe nas și pe care cam de mulțisor trebuia să le schimb. Dar nu a fost nimic din toate acestea. În urmă cu unsprezece luni, mă sunase secretara șefului să mă prezint imediat. Ceea ce am și făcut, șeful era un mai vechi prieten de-al meu, de pe vremea cînd lucram în același birou. Cu toate că ajunsese șef (după ce l-am ales în mod democratic), nu părea să-și fi schimbat atitudinea, cel puțin față de mai vechii săi prieteni.

Zăcea scufundat într-un fotoliu de culoare verde și pufăia din pipă. Mă privi vag, cu un aer mai mult plictisit decît obosit.

– Ai un plic pe birou.

– Din străinătate? am întrebat dintr-o suflare, iar el a zîmbit pe sub dîrele de fum.

– Dacă ar fi fost de-acolo... nu l-aș fi deschis, dragă Patrocle. Doamne, cum poți purta numele ăsta? E de-a dreptul imposibil!

– Așa a vrut mama, m-am răstit eu, tocmai pentru că nu-mi plăcea nici mie, iar dacă ea așa a vrut, n-am să mi-l schimb de dragul cititorilor.

– De cititori puțin îți pasă, din moment ce scrii toate bazaconiile alea.

– Ca să scot revista din rahat, l-am întrerupt eu, după cum ți-ai exprimat dorința.

Ne-am privit o clipă în ochi și-am izbucnit amîndoi în rîs. Doar pentru cîteva momente, mi-am amintit de rîsul care ne cuprindea pe vremuri cînd strecuram grosolane greșeli gramaticale în articole, iar cenzorul de serviciu (băiat bun, de altfel, grăsuț și lucios la față) nu reușea să le descopere, iar noi i le arătam și-l întrebam,

cu timpă nevinovăție, dacă nu cumva acelea sînt niscaiva inadvertențe de exprimare scrisă, întrebare care-i umplea nasul cu broboane de sudoare. Doar pentru cîteva momente a fost un rîs ca atunci. Apoi a devenit nervos, strident și l-am întrerupt brusc. I-am tăiat gîtul.

– Din cauza numelui... nu-mi scrie Carina, am încercat să fiu autoironic.

– Chiar așa, m-a acompaniat șefu', Patrocle și Carina sună ca nuca-n perete.

Am tăcut o vreme amîndoi. Fiecare cu gîndurile sale. Ca și cum nu ne-am fi aflat în aceeași încăpere. Apoi mi-am amintit.

– Ce-i cu plicul acela?

– L-a adus un individ. Cică un material inedit despre... ia să văd dacă ghicești despre ce anume.

– Despre revoluție. Materiale bombă despre evenimentele decembriste, am replicat, lipsit de entuziasm.

– Exact. Sunt și poze care, evident, pot fi trucaje. De asemenea, fotocopii după cine știe ce falsuri. Acum e imposibil să mai demarci adevărul de minciună, în această oală în care înoată falsul și mistificarea alături de...

– Alături de noi. E o derută de amploare. La organizarea ei am contribuit și noi.

– Trebuie să ne vindem revista.

A lansat mai multe rotocoale albastre de fum în direcția mea, iar privirea lui parcă-mi spunea: „Ehei, prietene, mai ții minte ce idealuri bîntuiau prin noi?” Chiar așa. Au bîntuit ele o vreme, apoi și-au luat tălpășița. La naiba cu idealurile cînd prin buzunare-ți bîntuie vîntul.

– Materialul adus de individ e trăsmit de tot. Revoluția este, în viziunea textelor prezentate, un rezultat al acțiunilor oculte.

– Și te-ai gîndit că eu sînt omul cel mai potrivit în cazul asta.

– Exact. Tu scrii horoscoape și tot soiul de articole despre ocultism, ezoterism, despre mistere și magie...

Compilații, dragul meu. Uneori nici nu știu ce-am scris în articol. Asta dorește poporul la ora actuală: horoscoape, ocultism, proroci, conspirații. Iar noi îi dăm poporului... ce-i al poporului. Dă-mi plicul.

– E pe birou.

Un plic mare, voluminos, de culoare cenușie. Îngălbenit pe la colțuri. Doar nu mă așteptam să fie roz și să miroase a lăcrămioare!

– Individul nu a ridicat pretenții?

– I-am dat un mic avans și i-am promis o sumă mai substanțială după publicarea serialului. A spus că nu-l interesează banii.

– Ciudat. Atunci... eu cobor la un coniac.

– Vezi să nu atingi un număr din acela periculos, după cum spuneai într-un articol că există.

– „Nu eu, șefule, de cîte ori să-ți explic?! Alții. Eu reproduc, compilez, tai și lipesc sub formă de colaje părerile altora. Numărul care le-a inspirat de-a dreptul groază tuturor oculțiștilor a fost 666. Atîtea conia-

ce nu beau. Pentru Sfîntul Augustin, unsprezece e numărul răului. Iar 20 e, de asemenea, un număr de temut. Un număr al durerii, pentru Homer. Nici atîtea coniace nu beau...

– Un bobocel de fată de 20 de ani... da, e de temut... și poate deveni o sursă de durere.

– Șefule, dacă am început să folosim limbajul revistei noastre e grav. Suntem pierduți. Să ne ia dracu'.

Am fixat plicul sub brațul drept și, cu mîinile înfundate în buzunare, am coborît treptele fără grabă. Din toată discuția purtată nu rămăsesem decît cu un cuvînt în minte: Carina. Într-adevăr, sună de-a dreptul idiot numele ei alături de-al meu. Carina și Patrocle. Acesta să fi fost motivul?

Carina este o femeie sidefie. Are unghiile sidefii, pleoapele sidefii, pielea sidefie. Părul scurt, tăiat drept, cu breton, e blond-roșcat. Pe obraji ei, dacă ai răbdare, poți număra o mulțime de pistrui. În mizeria de dinainte de Revoluție, ne-am iubit strașnic. Nimic nu părea că ne poate despărți. Eram fericiți să fim împreună. Comentam porcăria din jurul nostru cu voce joasă și ne simțeam uniți precum doi prizonieri într-o celulă. Doar împreună aveam un sentiment de siguranță mai clar, mai palpabil. Eram prieteni și amanți înfocați în același timp. Revolta Carinei împotriva regimului era mai puțin zgomotoasă decît a mea, dar mai pertinentă, mai exactă, mai analitică. Atingea punctele esențiale. Nu comenta cu patimă și ură, chiar dacă amîndouă existau în ființa sa sidefie. Dar nu avea nici poza unui profesor universitar sec, uscat, prea didactic ca să-l iei în serios. Era Carina, iubită și prietenă. Era femeie și-și dorea un inel cu diamant și o blană de vulpe argintie „să nu le am doar atunci cînd voi fi babă”, dar eu nu i le puteam oferi și nici ea nu și le putea face cadou. Era clar că perspectiva de a le avea „cînd va fi babă” nu exista. Atunci devenea tristă. Eu încercam s-o îmbunzez oferindu-i mici nimicuri. Ea se prefăcea că-i încîntată. În schimb, în pat, orgoliul meu de bărbat rînjea, de fiecare dată, mulțumit. Carina nu știa acolo să se prefacă. Îi citeam limpede bucuria, satisfacția și plăcuta oboseală care o invadau fără rețineri. În mizeria de după Revoluție am devenit brusc două personalități accentuate. Ea, în mod special. Eu am intrat într-o competiție jurnalistică turbată cu colegii de la alte ziare și reviste de altă coloratură politică. Ne dădeam lecții unii altora, crezîndu-ne mari experți. Ea a devenit lider. Greu de imaginat că sidefia mea iubită s-a transformat într-un veritabil lider de partid. Înfocat, pătimaș și, uneori, de-a dreptul isteric. Mie deja, după vreun an de zile, începuse să-mi slăbească entuziasmul. Pricepeam tot mai clar că zbaterea noastră „principială”, a ziariștilor, era un soi de zbatere pe uscat. Nimeni nu o lua în seamă, cu atît mai puțin cei pe care-i criticam, deseori cu argumente certe. Politica se arăta a fi o mizerie, un jeg, o tîrfă. Așa a fost, așa va fi. O fac ori cei fără scrupule ori cei semiinconștienți, cei pe jumătate idealști. Încercam să-i spun toate acestea Carinei, dar ea rămînea fermă pe poziții. „Nu prea ești un bărbat orientat, gîngurea ea din vîrfurile bu-

zelor sidefii, acum ai prilejul să lupți pentru idealuri adevărate.” Nu vedeam ce legătură exista între un „bărbat orientat” și „idealurile adevărate”. Afirmatia ei era de un hilar echivoc. Ori mă lua peste picior? O întrebam cum de tocmai ea, femeia atât de echilibrată, de temperată, putea crede în tot cercul ăsta numit politică de partid? Îi spuneam, din vârful buzelor mele arse de fum, că nu fac altceva decât să vopsească steagul în alte culori. Au schimbat o insignă cu alta. Au murit ai noștri, trăiască ai noștri. O înfuriam la culme și nu dorea să mă mai vadă câteva zile. Iar când ne reîntîlneam, istoria se repeta. De pat nici nu mai putea fi vorba. Cum să se culce cu un bărbat care nu era orientat și nu lupta pentru idealuri adevărate? Apoi a plecat în străinătate cu un alt lider de partid. Într-o țară nordică, se pare, să-și mai tempereze înfocatul avînt politic. Degeaba mă ascund după vorbe. Am suferit ca un câine jigărit și sufăr încă. Tot mai aștept o scrisoare de la ea... În care să-mi scrie clar că nu se mai întoarce. Dar eu știu asta... o simt... Liderul cu care a întins-o făcea afaceri solide, temeinice. Politica era, pentru el, o draperie țesută din vorbe. Dar Carina? Acum are, cu siguranță, o blănă argintie și un inel cu diamant. Să nu fiu meschin. Le merită. În fond, e femeie, iar idealul ei, poate, n-a fost decât acesta. Eu m-am apucat de scris horoscoape, despre ocultism, despre profeți, mistere, miracole și altele de-acestea, ca să ne vindem revista, să hrănesc foamea de adevăr a masei largi de cititori și să ne luăm amărîtul de salariu. De când mă părăsise Carina, nu mai aveam chef de nimic serios, mă ataca tot mai des indiferența, mă pîndea ratarea și nu-mi păsa, să treacă zilele, îmi ziceam, să apuc pensia și să mă retrag undeva pe malul riului, într-un sat uitat de lume, să stau toata ziua cu undița în mînă și să mă odihnesc pînă la moarte, după care să mă reîncarnerez într-un animal sălbatic care va hălădui prin păduri zi și noapte, în cazul în care vor mai exista păduri. Așa gîndeam pînă a apărut plicul.

Am coborît cu el sub braț, gîndindu-mă la Carina. Lîngă redacția noastră se afla un hotel de cinci stele cu un hol vast. Cu toate că prefer barurile mici și intime, uneori îmi face plăcere să-mi beau ceaiul și coniacul în holul acestui hotel, cufundat într-un fotoliu moale, adînc. E un semiîntineric odihnitor, e liniște, nu se aude decât zumzetul discret al unui enorm ventilator aflat sus, în centrul tavanului, care absoarbe tot fumul țigărilor. Am intrat în hotel și m-am trîntit într-un fotoliu, aproape de bar. Chelnerul m-a servit prompt. Era destul de multă lume pentru acea oră. Să fi fost în jur de unsprezece. Se dialoga, dar vocile erau estompate de pereții capitonați. Am început să răsfoiesc materialul cu prea puțin entuziasm. Se arăta a fi un amestec de întîmplări imaginate și fapte reale pe care le cunoștea toată lumea, devenite banale. Puteri oculte erau insinuate în miezul evenimentelor. Cîteva fotografii în care persoane foarte cunoscute ale vieții politice apăreau lîngă niște necunoscuți cu un aspect cel puțin bizar. Explicațiile care însoțeau fotografiile, ușor misterioase, lăsau să se înțeleagă că persoanele necunoscute sînt, de fapt, cele care țin firele în mînă,

ceilalți fiind doar niște marionete. Am zîmbit și-am sorbit puțin ceai. Apoi puțin coniac. La prima vedere, nimic nou, doar un „înveliș” mai colorat, un decor ușor straniu prin care plutea destul mister cît să-i atragă pe cititori. Va fi un serial captivant care, pînă la urmă, nu va lămuri nimic. Exact ce trebuie. Am să-l scriu cu o plăcere nebună, mi-am zis, și-am vîrît materialul la loc în plic. Am închis ochii și-am văzut o femeie sidefie îmbrăcată cu o blănă argintie care aluneca pe schiuri frumos, printre nămeți, pe deal în jos. Alături de ea, un lider se afla... Aluneca și el frumos, pe același deal în jos...

– Pe mine mă cheamă Mitică!

Vocea pițigăiată mă făcu să tresar. Rezemat de bar, un bărbat durduliu privea, blînd și inofensiv, în jur, cu degetul arătător înălțat deasupra capului pentru a atrage atenția. Era beat. Bravo, Mitică, ai început-o de dimineață. Cu toată pițigăiala, tonul nu era deranjant.

– Deci, Mitică, după cum v-am spus. E un nume cunoscut, tipic de-al nostru, nici rușii, nici americanii, nici ungurii... deci, domnii mei, vreau să vă întreb, trăim noi în democrație acum? Trăim. Sîntem noi liberi acum, adică? Păi, sîntem liberi, liberi de tot în democrație, deci, dragi domni și doamne, tot ce respiră trebuie să fie liber... orice ființă vie, deci și păsările... și-atunci, aceste păsărele minunate să trăiască în continuare după gratii precum sclavii? Vă întreb și nu aștept niciun răspuns pentru că e democrație... și toată lumea trebuie să fie liberă... să zburde liber! Să facă ce vrea!

Lîngă bar se afla o enormă colivie plină cu canari. Era acolo de cînd mă știu. Mitică a deschis ușa coliviei și le-a făcut semn canarilor să poftească afară, să devină liberi ca niște adevărate păsări ce sînt. Nimeni n-a apucat să-l oprească. Mă refer la personalul hotelului. Noi eram clienți, simpli spectatori, iar situația ne amuza. În fond, nu avea Mitică dreptate? Canarii au ieșit unul după altul, în mare viteză și-n același timp într-o vizibilă derută. S-au oprit pe galeria drapeurilor grele de la ferestrele înalte ale hotelului. Priveau în jur speriați, derutați. Nu știau ce-ar trebui să facă. Parcă uitaseră să zboare. După o vreme, nu le-am mai acordat atenție. Or să-i vîre chelnerii, pînă la urmă, la loc în colivie. Respectivul Mitică, după ce deschisese ușa coliviei, dispăruse fără urmă. Să nu fi fost chiar atât de beat precum arăta?

Primele picături de sînge cald mi-au apărut pe dosul mîinii drepte. M-am holbat la ele cîteva secunde fără să pricep ce sînt. Cînd am înțeles, au izbucnit femeile să țipe isteric și-am fost, dintr-odată, împroșcați cu o ploaie de sînge, de excremente, de pene și mațe tocate, gheare și capete zdrobite! Erau canarii. Ce mai rămăsese din ei. La un moment dat, se hotărîseră să zboare. O porniseră în grup, fără vreo țintă. Uriașul ventilator îi absorbise și îi măcelărise pînă la ultimul, apoi, undeva, se blocase și scuiase totul asupra noastră.

Eram murdar din creștet pînă pe pantaloni. Murdar și miroseam urît. Curios, plicul mare lăsat pe măsuță, lîngă paharul cu coniac, rămăsese neatins. M-am

dus la toaletă să mă curăț. Înghesuială mare și comentarii stupide.

„Ce chestie, domnule!”, „Idiotul ăla n-a avut altceva mai bun de făcut? Cică le dă libertate!”, „Se vede că păsările n-au minte!”, „Cum dracu’ să merg acasă în halul ăsta?”, „Ventilatorul ăla ar trebui să aibă o plasă sub el, ceva, acolo, de protecție!”, „Chiar așa, dom’le, că se poate desprinde și poate nenoroci cîțiva oameni pe viață!”, „Sărmanele păsări!”, „Dă-le naibii de proaste. Nu vezi în ce hal ne-au adus? Hainele mele bune!” Am renunțat să mă mai curăț. Am pornit-o spre casă pe jos, spre uimirea trecătorilor.

Cu toate că revista noastră, un soi de magazin cu pretenții, apare săptămînal, mă hotărîsem să public serialul doar o dată pe lună, asta pentru a ține trează curiozitatea cititorilor cît mai mult timp. În timp ce prelucram materialul din plic, încetul cu încetul înțelegeam că dincolo de aparențe se ascundea ceva. Ceva mult mai palpabil, mult mai concret. Ce anume? Era un rebus, o anagramă, un joc subtil de cuvinte. Toate acestea trebuiau dezlegate, descifrate. Începuse să mă pasioneze într-atît, încît lucram zi și noapte. Era fascinant. Să treci dincolo de plasa misterioasă. Și am trecut. Pe cît fusese de magică atracția de a descifra, pe atît păru de banal rezultatul. Un șir de nume și de adrese de prin toată țara. Dar eu știam deja că trebuia să iau contact cu aceste persoane necunoscute și să le provoc. Să-mi spună ceea ce știau.

Aproape un an de zile am cutreierat prin țară. Am sunat și am bătut la uși. Mi se deschidea cu suspiciune. Uneori mi se trîntea ușa în nas. Insistam. Urlam că voi intra pe fereastră. Făceam pe saltimbancul, pe clovnul, le descrețeam frunțile, le provocam risul. Reușeam să intru. Le cîștigam încrederea. (Ah, Carina, dacă ai vedea că există oameni care-mi acordă încrederea lor fără să mă cunoască atît de bine ca tine, ce-ai spune? Știu ce-ai spune, sidefio: tocmai de aia ți-o acordă.) Îi convingeam că sînt inofensiv, un nimeni care nu le va dezvălui numele niciodată, dar care dorește să afle adevărul, oare n-ar fi păcat să fie îngropat odată cu ei? Pînă la urmă, cedau. Mărturisirile lor erau, uneori, imprevizibile, de cele mai multe ori însă șocante. Puse una lîngă alta, se constituiau într-un adevărat joc de puzzle. Un leggo. Și astfel, în paralel cu serialul din revistă, se năștea la mine acasă, pe birou, o carte avînd același subiect, dar o cu totul altă consistență. Asta va fi adevărata bombă, îmi spuneam, și-mi freecam mîinile încîntat. Vedeam deja scandalul care se va isca în jurul cărții și al meu, după ce va fi publicată. Vedeam cum îmi crește faima, cum se lungește, cum se întinde pînă departe, în țările nordice. Dincolo de toate ironiile (și autoironiile), materialul adunat avea o valoare deosebită. Eram sceptic că, odată publicat, ar reuși să schimbe ceva, dar măcar va tulbura apele. Nu vorbisem cu nimeni despre investigațiile mele, despre cartea pe care o pregăteam. Nici măcar cu șefu’. Trebuia să fie o surpriză pentru toată lumea. Mai puțin, poate, pentru cei cărora le ascultasem mărturisirile, le pusesem întrebări și le promiseseam să le uit numele imediat ce ieșeam în stradă.

Ieri fusese marți. Nu știu ce m-a împins, după ce părăsisem redacția, să intru în holul hotelului. Mă purtasera pașii fără să vreau. M-am trezit așezat într-un fotoliu, aproape de bar. De la întîmplarea cu canarii, nu mai călcasem pe-acolo. În colivie erau, de data asta, cîțiva papagali. Foarte colorați și foarte cumînți. Precis habar n-aveau să zboare. M-am uitat în sus. Ventilatorul era la locul lui, mascat acum de-o plasă deasă. Chelnerul mi-a adus, fără să fi făcut măcar vreun semn, ceaiul și coniacul. Ce memorie pot avea unii, i-am zîmbit eu încîntat, iar el mi-a întors zîmbetul, apoi spatele. Am sorbit din ceai. Era amar, de-un gust dubios, ceea ce m-a obligat să dau pe gît jumătate din coniac. Cînd am pus paharul la loc pe măsuta neagră, am înțeles că cineva se așezase lîngă mine, în fotoliul de alături. Era un bărbat mic, durduliu, cu o chelie lucitoare și-o față înfiorător de comună. Doar ochii îi erau aparte, plini de luminițe jucăușe. Îmi zîmbea larg, ca unei cunoștințe. Într-adevăr, parcă-l mai văzusem undeva.

– E un loc plăcut aici, liniștit, îmi zise cu voce pițigăiată, fără nicio introducere. Și-atunci mi-am amintit.

– Tu ești Mitică.

– Dacă spui...

– Ții minte cînd ai dat drumul canarilor din colivie?

A ridicat din umeri, iar fața sa arăta o dezarmantă naivitate.

– Erai beat, de asta nu-ți amintești. Le-ai dat drumul și ai întins-o. Știi ce s-a întîmplat cu ei? I-a absorbit ventilatorul și i-a măcelărit pe toți. Apoi, drăcia aia s-a blocat și m-a murdărit din cap pînă-n picioare cu sînge și excremente. Îmi ești dator cu un coniac.

– L-am și plătit. Și ceaiul. O mică atenție din partea unui cititor constant de-al tău.

– Te pomenești că-ți plac aiurelile acelea pe care le scriu.

– Nu sînt aiureli. Sînt foarte interesante. E bine ca unele lucruri, unele fapte să rămînă învăluite în mister. Adevărul crud e periculos pentru toți. Sînt adevăruri care trebuie să rămînă necunoscute. Îngropate pentru multă vreme. Vor fi dezgropate doar la momentul potrivit.

Mă privea fix, cu zîmbetul acela de om durduliu, iar luminițele din ochi i se înmulțeau vertiginos și lansau săgeți ascuțite. În jurul cheliei sale se roti, de cîteva ori, o muscă mare, fără să scoată vreun bîzîit.

– Iar dacă vor fi dezgropate mai repede? m-am trezit întrebînd.

– Eh, oftă adînc bărbatul durduliu pe care nu mai cred că-l chema Mitică, povestea ta cu canarii e impresionantă, sărmanele păsărele, oare au suferit mult?

Am luat paharul cu coniac în mînă și am dat pe gît tot conținutul, contrariat de replica durduliului, care ocolise un răspuns clar, dar îl fac eu să răspundă pe saltimbanc, mi-am spus, insinuările lui mă calcă pe nervi. Am întors capul și-am descoperit că nu mai era

lîngă mine. Dispăruse, ca și-atunci. Un scrîntit, se vedea după ochi. Cum naiba a întins-o atît de repede? Dracu' să-l ia.

Am pornit-o pe jos spre casă. Cu toată vremea răcoroasă, începuse să-mi fie suspect de cald. Ceaiul și coniacul să fi fost de vină? Oboseala, nervii, țigările... Cînd am ajuns în dreptul liftului, pe frunte aveam broboane de sudoare. Iar liftul era defect. Tremurînd de furie, m-am pornit pe înjurat. Altădată, consideram urcatul pe jos pînă la etajul zece doar o gimnastică necesară pentru unul care stătea toată ziua (și noaptea) la birou. Acum gîfiam ca o locomotivă cu aburi și simțeam că-mi plesnea inima. Cînd am intrat în apartamentul meu de două camere, eram ud pînă la piele. M-am trîntit pe pat și-am adormit pe loc. M-am trezit spre seară. În cameră continua să fie cald fără niciun motiv. Caloriferele erau reci, abia peste cîteva săptămîni urmau să fie puse în funcțiune. Am deschis fereastra și m-am așezat la birou să-mi corectez ultimul capitol al cărții, un fel de concluzie personală. Mi-a fost imposibil să mă concentrez, să mă adun. Gîndurile îmi alunecau printre degete. Păreau năclăite. Ca și cuvintele cu care încercam să umplu pagina. Am recitat cele scrise și mi s-au arătat de-o platitudine alarmantă. Am făcut cocoloș coala de hîrtie și-am aruncat-o, ca pe o minge de baschet, la coș, spunîndu-mi... Deplasarea ei, ca-ntr-un film derulat cu încetinitorul, m-a uimit. N-am văzut bine, am conchis. Mi-am frecat ochii și lentilele. Al doilea cocoloș de hîrtie a parcurs traseul întocmai ca și primul. Atunci am luat stiloul și l-am lăsat să cadă pe covor. S-a deplasat încet, ca și cum, brusc, aerul s-ar fi îngroșat și-ar fi opus rezistență. Era absurd. Mi-am fluturat brațele prin aer, dar n-am simțit nicio rezistență, nimic deosebit, poate doar o vagă umezeală. Am febră, mi-am spus. Toate obiectele cu care m-am jucat cîteva minute s-au comportat precum cocoloșul de hîrtie. Le dădeam drumul să cadă ori le aruncam în sus... Aceeași mișcare înceată, de parcă pierdeau din atracția gravitațională. Eram bolnav. M-am vîrît în pat și-am înghițit cîteva tranchilizante plus un somnifer.

Azi-dimineată, la redacție, toți mi-au spus că arăt jalnic și c-ar fi bine să consult un medic. „Te comporți cam anormal, au continuat colegii după ce se convinseseră că nu băusem nimic, ce dracu' tot arunci pe jos pixul ăla și cocoloașe de hîrtie ca un apucat?” Nu i-am contrazis, dar nici la medic nu m-am dus. Ce diagnostic putea să-mi pună? Oboseală, tensiune, viață dezordonată... Deci, mai bine acasă. A fost cea mai proastă inspirație. Bineînțeles că nimeni nu reparase liftul între timp. Am urcat la fel de greu cele zece etaje și m-am oprit, șuierînd, în dreptul ușii. O clipă, am ezitat să deschid. Plămîinii îmi hîrîiau revoltați de nicotina cu care-i îmbîciseram atîția ani. Am descuiat și am apăsat pe clanță. Ușa a opus rezistență de parcă cineva, aflat de cealaltă parte, stătea rezemat de ea. La naiba, iarăși s-a adunat covorașul ăla de la intrare pe care de-atîta vreme trebuia să-l arunc. Am împins cu putere și am reușit să mă stecor înlăuntrul. Imediat,

ceva a trîntit ușa la loc, izbindu-mă și pe mine de ea. O forță nevăzută începuse să-mi preseze coșul pieptului. Am încercat să deschid imediat ușa, să fug... Am constatat, cu spaimă, că era imposibil. Aerul opunea rezistență, devenise dens, umed ca pielea unui animal marin. Mîini jilave începură să-mi pipăie tot trupul, să-l apese din ce în ce mai insistent. Am făcut, cu eforturi extraordinare, un pas în masa aceea densă, dar invizibilă, care-mi invadase apartamentul. Cînd am încercat să-l fac pe al doilea, am fost împins cu brutalitate la loc. Hainele mi se udaseră de parcă aș fi ieșit dintr-un hîrdău cu apă, iar ochii îmi lăcrimau. Curios, gîtlejul îmi era, în schimb, complet uscat. Am constatat că mă pot mișca mai bine pe lîngă pereți. Presiunea aerului nu era încă atît de mare. Am început să mă tîrăsc, frecam pereții, lăsam dîre umede... Să ajung la birou, să iau manuscrisul... Nu știu de ce... N-aveam niciun plan... Toate ușile erau deschise, lipite de pere-te...

Iar ferestrele, închise. Ferestrele... Niciun obiect nu era deplasat de la locul său. Nimic nu părea să fie afectat de invizibila presiune în afară de ființa mea. Doar eu eram cel urmărit. Mă tîram, lipit cu spatele de pereți. Îmi răsăreau bășici albe pe mîini. Mici la început, creșteau rapid, se umflau și plesneau cu un zgomot sec, lăsînd să se scurgă un lichid incolor. Apoi bășicile au apărut pe față, pe tot trupul. Plesneau, strivite de forța nevăzută ori din cauza lichidului care le umfla peste măsură. Era... apă. Am înțeles, cu groază, că era apa trupului meu. Se scurgea încet din mine, făcea băltoace pe podea. Cu toate că din bășicile care mă inundaseră pînă-n creștet se nășteau firicele de apă, eu... mă uscam, mă mumificam. Simțeam cum pielea feței începea deja să se lipească de oase. Am forțat înaintarea. Eram lucid... Sînt încă lucid... Am ajuns în camera căptușită cu cărți. Le-am udat, le-am distrus pe cele de care mă frecam în trecerea mea. Trupul pierduse mult din greutate, se împuținase considerabil. Și totuși, mai aveam forță în mine... Mai am... Animalul nevăzut care mă presează continuu, aerul din apartament transformat într-o masă vie, într-o ființă de coșmar pe care doar o simt, încă nu se arată hotărît să termine repede cu mine... Biroul e așezat în dreptul ferestrei. Am înșfăcat manuscrisul și l-am pus pe pervaz... Are vreo șansă să scape? E umed, foile s-au lipit unele de altele. Un manuscris jilav. Scriu pe pervaz... Văd tot mai rău... Orbesc... Presiunea crește. Va trebui să sparg geamul... E singura salvare... Chiar dacă vom fi scuipați afară... Eu și manuscrisul... Mai are șanse să se usuce... Sînt doar piele și os... Cît la sută apă conține trupul uman?... Mai am forța să sparg geamul... nici nu va fi nevoie de prea mare forță... animalul acesta umed și nevăzut mă va ajuta, ticălo-sul... nici nu-ți dai seama, nenorocitul, că mă vei ajuta... și-am să zbor afară... cu manuscrisul în brațe... afară... liber...

Din romanul *Luna gheboasă*,
Editura pentru Artă și Literatură, 2023

Olimpiu Nușfelean

Bună dimineata, Silviuco!

– Bună dimineata, Silviuco! îi zise Ioana Silviei, și Silvia se trezi, în dimineata lăptoasă, când lumina abia se insinua în încăpere, parcă împinsă înăuntru de dincolo de fereastră, de dincolo de dealurile împădurite, împinsă de o lumină mai mare, care nu se vedea, dar care parcă sporea în simțurile abia înfripate ale bătrinei. Mobilele din încăpere – masa, lavița, aragazul nemaifolosit de ani de zile, deoarece își pregătea mîncarea pe soba cu plită, de teracotă, construită și pentru gătit și pentru încălzit, scaunul de lîngă aragaz – toate aveau încă un contur vag, dar chipul mamei Ioana se distingea bine, tînăr, stăpînit de o voioșie nefirească. Era îmbrăcată în hainele purtate la nunta Silviei, cu poala rochiei prinsă la cîngătoare în dreapta, ca și cum ar fi venit de la lucru îmbrăcată în haine noi, cu năframa înflorată legată în spate, sub coc, ca femeile tinere.

Silvia se dădu jos din pat cu greu, ca de obicei. Patul era înalt, plin de perne și țeale, care s-o apere cît mai bine de frig, clădit astfel de pe vremea cînd nu-i era greu să se scoale cu noaptea în cap ca să-i dea de mîncare Dumanei și apoi să o mulgă. Îmbracă rochia de păr neagră, cu mișcări îngreunate, mototolită cum o luă de pe scaun, peste poalele ponoșite, albe, din fuioare de cînepă pe care le țesuse cîndva, demult, și pe care le dădea jos doar sîmbătă seara, cînd se schimba. Ieși în cerdacul scund, peste care cădea un acoperiș de șindrilă pleostit, și apoi în curte, cu fesul de peste noapte pe cap, înfiorată de răcoarea dimineții. În iarba crescută în curte își așteptau lucirea boabe de rouă aninate de firele de iarba sau de pînzele de păianjen.

– Doamne, ce minune, m-a strigat mama!... își zicea vorbind singură. Mama, mămuca mea!... Mămuca mea dragă... Dar unde-i?

Curtea era goală. Vițele de vie atîrnau slobode din bolta verde ce acoperea curtea. Găinile cotcodăceau în cîtreț, simțindu-i prezența. Un cocoș lansă un cucurigu care vestea – a cîta oară? – zorile.

Silvia își dădea seama că se află în curte, că poarta de tablă ruginită – cîndva o mîndrie a casei – este la doi pași de ea, dar nu-i venea să creadă că mama ei, Ioana, nu se mai afla alături de ea.

– M-a trezit!... Ea m-a trezit, își zicea în continuare. Mămuca mea! Doamne, ce glas bun! Oi fi visat... Și ce, dac-am visat?!... Era glasul ei.

Silvia se apropia de nouăzeci de ani și trăia singură. Cîtea seară de seară în Biblie și era tot mai sigură că oricînd se poate întîmpla o minune.

– Poate m-a trezit să merg la ea!... își zise căutînd în continuare prin curte, poate o zărește pe Ioana. Poate mă duce la ea cu casă cu tot...

Privește încă o dată spre poarta metalică – o evidență ruginită – și se îndreaptă spre cîtreț, ca o convingere în plus, să sloboadă găinile în curte și să le dea de mîncare, deși e încă destul de devreme.

– Mi-a zis: Bună dimineata, Silviuco! Auzi: Silviuco. Nu mi-a mai spus niciodată așa. Îmi zicea mereu Silviuțo.

Știe că-i trează, la ea în curte, și e convinsă că au trezit-o binețele Ioanei, mama ei dragă, chemată de ani buni la ceruri, dar nu știe absolut deloc în care dimineată se află: în *dimineata ei* sau în *dimineata Ioanei*?

Scriitorul

Îi plăcea să citească de mic. În momentul cînd și-a dat seama că n-o să-l mai poată dezvăța de carte, bunica i-a prezis că s-ar putea să ajungă scriitor. Poate fi scriitor la primărie, unde să treacă prin pana lui, scrise citeț, toate actele. Dacă nu-și găsește loc la o primărie, poate să fie scriitor de vagoane, notînd în fișa fiecărui vagon de marfă conținutul vagonului și destinația.

Bunica i-a adus dintr-un colț ascuns al magaziei un registru enorm, cu coperti cartonate, prăfuit de ani și uitare, în care erau trecuți toți datornicii biroului deschis o vreme de bunicul, după război. Erau trecute acolo numele băutorilor de rachiu și de bere și sumele datorate de aceștia zilnic și lunar. Numele erau caligrafiate de un mînuitor artist al peniței înmuiate în cerneală verde, fascinantă.

– Bunicul a fost scriitor de datorii? se miră copilul, copleșit de sumele imense pe care le-ar fi putut cîștiga dacă datornicii își achitau datoria.

– Ce scriitor? îi tăie bunica.

Nu-i plăcea să aducă vorba despre crîsmă, asta era o altă poveste, cu bunicul făcut chiabur de un datornic, dus de urmașii războinicilor la închisoare, unde n-a stat mult, dar s-a întors beteag. I-a dat registrul ca să aibă în ce să scrie. Era plin de datornici, dar mai rămîneau încă multe pagini goale, pe care copilul putea exersa caligrafia.

– Învăț să scrii frumos și te faci scriitor la primărie!, conchise bunica.

Copilul, în pauzele de lectură, făcea exerciții de scris. Copia pagini întregi din cărțile citite, dar nu era de ajuns. Începu să inventeze propriile povești, ca să aibă pe ce să exerseze scrisul, dar nu reuși nici în ruptul capului să se ridice măcar la nivelul caligrafiei unui scriitor de vagoane sau a unui scriitor din registrul de datorii al unui birt.

Așa că, fascinat de cărți și obișnuit cu scrisul, se mulțumi să rămână scriitor de povești.

Buchete de flori

– Primesc flori și lui nu-i pasă, se mărturisește Elena V. oricui e dispus să o asculte. Adică apropiatilor, mai ales la vreo petrecere.

– Vin tot felul de masculi – rostește cuvântul apăsător, savurându-l demonstrativ – și-mi oferă buchete de flori, cu diferite ocazii, și lui Nik nici nu-i trece prin minte să facă pe gelosul.

Și Nik chiar nu era deranjat deloc că soția lui primea flori de la diverși admiratori. Știa că și-a împărțit cu ea viața, parafind gestul la primărie și la biserică, și nu credea deloc că trebuie să-și facă griji că nevasta nu i-ar fi fidelă. Iar Elena V. a tot primit flori, pînă ce unul dintre „masculi” i-a propus să divorțeze și să se însoare cu el. Ceea ce nedumerita soție a și făcut.

– N-am crezut că Elena ține atît de puțin la tine, îi mărturisi Delia M. într-o zi lui Nik. Se cunoșteau din adolescență, de pe vremea cînd erau colegi de clasă la liceu. Soarta a făcut să ajungă colegi de muncă în același laborator de analize medicale al policlinicii din orașelul lor risipit la poalele unui munte. Se înțelegeau bine, mult mai bine decît ar cere o colegialitate oarecare. Dar nu mai mult de atît.

– Cînd am văzut cît de mult o interesezi, n-am îndrăznit să-i fac concurență...

– Tu!?!...

– Da, eu, spuse ea cu un zîmbet nesigur.

Oare trebuia să se dezvăluie astfel?

Nik rămase pe gînduri.

– Tu ai fi vrut să o concurezi?!

– Da, confirmă Delia hotărîtă, dar cu o voce joasă. Eu nu ți-aș fi cerut toată ziua buchete de flori, continuă ea.

Era încă tînăra, ușor plinuță – nu se gîndea încă la o dietă de întreținere – cu o față binevoitoare încadrată de părul lung, castaniu, neted, pieptănat simplu.

– Și zici..., încercă Nik să spună ceva.

– Da, nici acum nu ți-aș cere flori. M-aș mulțumi și...

– Nu, nu! zise Nik gînditor. Te-ai frămîntat destul. Nu zgîndări rana. Vindec-o, dacă poți!

Tăcură amîndoi, dar nu lăsară lucrurile în voia sorții.

...Și trăiră alături bucuroși pînă la adînci bătrîneți.

Colivia pustie

Nu putea lucra fără să aibă în preajmă colivia pustie. Era o colivie obișnuită, în care ar fi încăput un canar sau o pereche de papagali mici, din ăia gălăgi-oși, iubiți de copiii din primele clase de școală.

Ideea i-a venit destul de tîrziu, dar era o soluție avantajoasă. Nu obișnuia să lucreze acasă, dar, cînd se întîmpla, cînd aducea niște situații contabile de rezolvat – state de plată și facturi – lucra mai cu spor. Cu colivia alături, lucrul nu-l mai plictisea, pur și simplu.

Prietenii care îl vizitau se obișnuiseră cu prezența coliviei și nu-și mai manifestau de multă vreme curiozitatea întrebîndu-l de ce ține colivia acolo, goală și încă ferecată cu un lacăt.

Cînd le spusese, cîndva, în glumă, că acolo își ține sufletul, îl priviră contrariați, dar nu-l întrebară prea multe. Poate era adevărat, poate nu. Îi acceptau ciudățenia convinși în forul lor interior că și el le trece cu vederea vreo ciudățenie, poate chiar una pe care ei nu și-o vor identifica niciodată.

Unul dintre ei, tînăr profesor la cel mai mare liceu din oraș, scrisese la un moment dat o poezie despre colivia pustie, în versuri care nu rimau, o poezie interesantă, descriind obiectul din încăperea prietenului său, unde își bea uneori cafeaua zilelor mîhoroase. O trimisese unei reviste literare și, după cîteva luni, primi un răspuns la poșta redacției, spunîndu-i-se că, deocamdată, lucrarea lui nu denotă vreun talent, dar că, nu se știe niciodată, este liber să mai încerce. Tînărul profesor nu mărturisi nimănui reluarea încercărilor.

Colivia continuă să rămînă, aproape ignorată, dar deloc uitată de proprietarul ei. Acesta îi accepta prezența, ca și micul sprijin dat în rezolvarea acasă a unor treburi de serviciu. Devenise o prezență obișnuită, despre care n-avea niciun chef să mai deschidă vorba. Și nimănui dintre cei trecuți prin încăperea unde era păstrată nu-i dăduse vreodată prin cap să caute o cheie, să descuie lacătul, să deschidă ușița și apoi să vadă ce se întîmplă cu sufletul încuiat acolo.

În visul tău

Ela stătea pe malul apei și privea valurile. Purta o rochie albă, vaporosă, cu un decolteu generos, copiată de croitoreasa ei după rochia unei tinere văzute într-un tablou dintr-un film de dragoste. Tabloul era aninat în biroul unui director tînăr și reprezenta o fată care privea marea, pictat în stil realist. Tînăra era văzută din spate, într-un semiprofil ce-i ascundea fața, dar îi puneă în evidență părul bogat, lăsat pe spate. Însă pictorul dirija privirea celui care lua în seamă tabloul spre imaginea nesfîrșită, vaporosă a mării...

Ela privea valurile și încerca să-și imagineze cum, cîndva, bunica ei venea aici, la malul apei, și

spăla rufe. Cu scîndura pe care întindea hainele răsucite, cu maiul cu care le bătea, forțînd apa să iasă din ele cu zoaie cu tot...

O trezi din reverie un peștișor de aur, care îi sări în poală. Peștișorul se zbenguia și el în valurile strălucitoare, într-un moment de relaxare și, uitînd de sine, nimeri imprudent în poala fetei.

Ela îl privi mirată și curioasă. Nu-l mai văzuse. Era un peștișor drăguț. Îl luă în palme și-l cercetă cu atenție, uitînd de ceea ce învățase cîndva la școală, că peștișorii mor dacă îi scoți din apă.

– Sînt Peștișorul de aur! spuse peștele dintr-o suflare, gata să se sufoce. Peste oboseala jocului apărea acum situația asta disperată cînd, din lipsa apei, nu mai putea respira. Te rog dă-mi drumul repede în apă și-ți voi îndeplini trei dorințe.

Siderată, auzind că peștele vorbește, Ela îl aruncă în apă, mai mult speriată, ca și cum ar fi scăpat de un drăcușor despre care nu știi ce să crezi.

Ajuns în apă, după ce desenă cîteva cercuri și-și reglă respirația, Peștișorul de aur reveni la mal și întrebă:

– Ei, care îți sînt cele trei dorințe?

– Dă-mi un palat strălucitor, pe un teren imens, care să-mi fie acordat de primărie în folosință pe o perioadă de o sută de ani.

– De gheață sau de cristal?

– De cristal, spuse Ela, gîndindu-se că un palat de gheață ar fi prea friguros, oricît de interesant ar fi.

– S-a făcut! zise peștișorul. Și, în imediata apropiere, apărură un palat numai lumină, la a cărui poartă glorioasă era un panou de scîndură frumos geluită pe care scria „Proprietate particulară”.

– Și acum? întrebă peștișorul.

Ela stătu puțin pe gînduri, după ce o fulgeră prin minte dacă, de cristal fiind, palatul ei va fi și funcțional. Va cere ceva mai concret:

– O mașină decapotabilă!

La poarta palatului apărură imediat o decapotabilă parcă desprinsă din ultimul spot publicitar de la TV.

– Și? făcu iarăși întrebător peștișorul.

Ela se convinse că treaba asta cu minunile funcționează. Își călcă pe inimă și spuse:

– Un tînăr frumos, care să mă ceară de nevastă.

– Prinț sau șeic? întrebă grăbit peștișorul.

– Asta nu prea are importanță. Prinții sînt cam greu de ținut în casă, iar șeicii... Mai bine un tînăr frumos de pe la noi.

– Blond sau brunet?

– Iubitul Aisei e blond, al Soranei e brunet...

– Putem merge și pe ideea de a dezvrăji un tînăr prinț vrăjit în broscui, propuse peștișorul abia mai trăgîndu-și sufletul.

Stătea prea mult la marginea apei și începea iarăși să se sufoce. Și apoi, de obicei, împlinea cele trei dorințe cît ai zice pește.

– Să știi că prinții vrăjiți în broscui sînt foarte drăguți de obicei, romantici, mai de modă veche...

– Păi... știu și eu..., făcu Ela nehotărîtă.

– Din păcate, domnișoară, timpul pe care ți-l puteam acorda a trecut, spuse peștișorul gata să-și dea duhul.

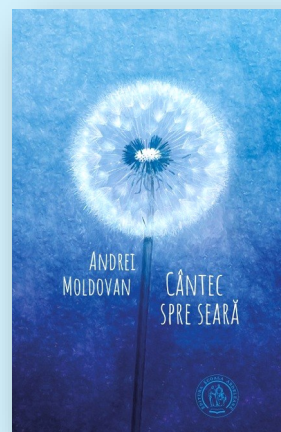
Știa din alte multe experiențe că visătorilor este foarte greu să le îndeplinești cele trei dorințe.

– Ar trebui să fii mai hotărîtă, spuse Peștișorul de aur gata să țîșnească în larg. Dar, oricum, nu mă interesează povestea ta. Nu ești în visul meu, ci în visul tău!... Poți să stai în el cît dorești.

Și Peștișorul de aur se făcu nevăzut.

Din volumul *Ultima zi a Peștișorului de aur*, Editura Charmides, 2021

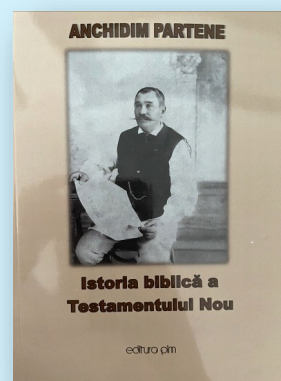
Cărți primite la redacție

Andrei Moldovan, *Cântec spre seară*, Editura Școala Ardeleană, Cluj-Napoca, 2024

Vasile George Dăncu, *Universul Mama*, Casa de Editură Max Blecher, Bistrița, 2015

Anchidim Partene, *Istoria biblică a Testamentului Nou*, Editura PIM, Iași, 2024

Melania Cuc

Iisus din grădina Sfintei Sofii

Maestre,

mă doare capul și nu a fost azi chiar ziua mea cea mai fertilă. Mă tem că rândunelele sunt virusate, obligate la carantină, în cuiburile lor de la Dardanele, sau că au uitat cum se ajunge acasă.

Vremea rea se răsucesce în vertebre, mă bate lapovița ca pe o felie de alviță-n tărățe, în chiar Ziua de Sân Toader. Organismul meu nu-i nici de om, nici de centaur. Toate merg de-a-ndoaselea pe lume. Apele Dunării suduie, ucid, cresc fără rost și înghit tot ce-a fost ridicat prin durere de os și sudoare.

Nici eu nu dau înapoi, sunt un soi de Ana a lu' Manole, mereu alergând cu capul în piept mai departe, mai departe, mai încet, tot mai încet prin glod, deși presimt, ba chiar știu că mi se pregătește, *zidul cu iederă* la capăt de linie.

Sigur, mă și opresc uneori doar cât s-o țin pe mama de subsiori, cât să rănesc o fântână străină, să curăț de omizi livada de care nu-i mai pasă nimănui.

Știați că scrisul ca stare este mult mai eficient și mult mai ieftin decât aspirina? Pe încercate. Nu-i acid, deci nici coroziv, și face minuni la mușcătura de șarpe, ține somnul în frâu de mătăasă, alungă moliile urâtului din suflet și din casă, dă certificat de germinație de 100% ideilor năstrușnice. Mai are de experimentat doar reacția adversă pe cobaiul din cușca pe care scrie: *Singurătate*.

Eu n-am remușcări nici stări de panică generală; nu sunt singură, nu încă – asta zic după ce privesc lucrurile prin formula standard a societății care mă înhață de cum vede că-mi scot pernele pe pervaz, dis-de-diminează.

În casa mea curg ca sloiurile-n Someș e-mailuri, sună telefoanele, mi se bate la ușă; eu însămi vreau și umblu ca vântul și ca gândul de la un capăt de odaie la altul, conectată la planeta cu venele rețezate, Pământul.

De ce mă bântuie, atunci, grija celor ce au fost dar s-au dus odată cu pleava grăului!? Cred că mi-a intrat șarpele îndoiei în sân pe când dormeam obosită de atâta luptă interzisă. Mi s-a furișat neliniștea ca un car în oase, se hrănește din măduva singurei celule sănătoase. De aceea – zic – am devenit mai cocoșată ca o cămilă din deșertul unde bobul de nisip explodează și ucide egal creștinii, musulmanii... Babilonul uman.

Trebuie să-mi fac rost de o haină de protecție personală, una care să nu se rupă când fi-va-mi lumea mai dragă!

Să fie ca giulgiul de abur care unește țărnișele, apele Bosforului, punctul adunării civilizației unde, sub clar de Lună, se scaldă goală-goluță umbra catedralei Sfânta Sofia.

Dar de unde să știe glonțul orb că eu i-aș fi găsit antidotul? De unde să afle piatra, care nu a ajuns nisip încă, de scurgerea timpului în clepsidră, și omul modern de unde să afle ce sunt țechinii, arginții pe care mi-am vândut la talcioc norocul și mințile?

Starea mea de veghe e periculoasă pentru că atrage spre mine vertijul și, odată cu el, după el... toți câinii mahalalei. Sunt ca între mii de „emisfere” – aștept doar ca Puterile mondiale să mă rupă în patru, precum cămilele Levantului pe cumplitul domn al Moldovei.

Mă arde în plex, chiar nu-mi pasă că mă apasă vâlul pe față și... ce dacă?! Eu ies, evaderez din scoabele groase; merg mai departe pe piroane în loc de picioare, urc crucea albă de marmură, fac pași ca și siguri pe gazonul tuns în frizeria cazarmii cu ienicerii căzuți în somnul de după alarmă.

Acolo, între Bosfor și Dardanele, sub cupola prea largă ca să poată fi cuprinsă toată odată cu brațele mele de mamă, mă aștepta, de la anul 537 fix, Iisus al Ortodoxiei, El, cel blând și chibzuit, bătut în cuie prin coțca inegală de faianță mai netedă ca obrazul îngerului care nici până astăzi nu a aflat că oamenii știu de-i băiat ori fată.

De ce *stilul* meu se încăpățânează să se drapeze în metaforă? Uite că nu mai scriu ca aseară, ca alaltăseară, deși mi-am jurat să fiu o simplă papioță de ață căzută din poala dantelăresei ce chiar fecioria își croșetează.

Nu vreau să renunț de bună voie la chinul facerii, să schimb pe nimic cuvintele care-mi țin și de cafea, și de zahăr, de pâine, de mere ionatane și de singurătate bine dresată. Trebuie, merg mai departe în papucii-mi levantini, merg în poante gata dresate!

Habar n-am de ce, în noaptea asta, mă încearcă dor de Cornul de Aur. De bazare cu aur și ștrasuri cusute-n șalvarii dansatoarei șerpoaice. Narghilea și fistic, sarailie și multe perechi de târlaci din mătăasă verzuie... suie din nimic pe muchea computerului meu, invadează ca lăcustele pagina-ntreagă.

Vremuri care au fost ca un pod de palmă, se strâng ciopor în piață cu degetul pe cocoșul de armă. Am feregea pe pupilă ca o fereastră nouă la casa în care, încuiată, doar dorul de lume mă apasă.

De Istanbul mă leg prin cerceii pe care nu-i mai port de-o viață și prin inelul cu briliant spart ca un pahar de cristal, prin glas de muezin scăpat din balcon și mulți, foarte mulți pești perpeliți pe jărătic, fără untdelemn, fără grătar sau tigaie, acolo, direct pe beton.

Între două țărături care parcă sunt și nu sunt pe acest pământ, acolo l-am revăzut pe Iisus nerăstignit. Nu era copilul în ieslea cu fân, nu era adolescentul alungând cămătarii și fariseii din Templul divin. Nu era nici în umbră de cunună de spini, nici în cămașă zdrențuită suind pe Golgota...

Era Om în floarea din pomul vieții, așa cum îi șade bine unei icoane să împodobească în biserici, pereții. Avea straie bătute-n culoare împărătească, numai că... purpura-i curgea ca sângele în valuri, pe sub coaja tencuielii în care îl ținuseră prizonier pe viață toți ienicerii

L-am recunoscut de cum L-am văzut după ochii amândoi și sprânceana un pic încruntată, după cuvântul din gură și, mai ales, după Dreapta cu care-mi făcea semn să trag mai aproape de El, spre zid și... să-I cânt „Leru-i ler, flori de gutui”, așa ca în Țară la noi. Nu, nu să-L plâng cum aveam întruna în gând.

L-am întrebat dacă nu îi e dor de Acasă, de lumea mare în care nebunia dansează pe pat și pe masă...

Nu mi-a răspuns nici prin *da*, nici prin *nu*, cum obișnuia pe când nu eram femeie cu dare de seamă, ci numai un prunc lângă o mamă tânără și fermecătoare. Apoi, și-a întors fața spre zid și-a răs gâlgâit, straniu, un răs ce semăna mai mult cu un plâns.

Nu, nu cred că era El, Iisus al meu, acolo, pe zidul de cărămidă arsă cu lemn!

Eram în catedrală singură, speriată ca un străin nimerit într-o gară neașteptată. Eram ca un aviator rătăcind, suind-coborând între cer și pământ.

Plătisem tichet, intrasem legal în muzeu ca la bal și nu sărind gardul ca pe un maidan din Vitan. Eu eram publicul curios, băgăcios, filmând, fotografiind zid după zid, de sus până jos! Nu mă închinam, nu mă rugam; priveam și nu vedeam, zic asta acum, pentru că, acolo fiind, din când în când mă opream și oftam.

Nu era nici ghid, nici paznic, nici preot, nici călugăr de rond, doar cezarul-portar moțâind turcește pe un colț de covor.

Nemurirea însăși îngenunchease cu fața la zid, așa, ca o femeia tânără și nefericită, uitând ce știa și iertând.

Veșnicia cu mila își ferea fața, mantila și vâlul de colbul care lua pe copitele-i iluzorii chiar Universul notoriu. Între noi două, în lucrare rapidă clipele se sedimentau ca și cahlele, închipuind piramide.

Pe plăcuța de inox, cât să ajung la ea cu privirea, scria cu aur sfârmat între iatagane: Geamia „Sfânta Sofia”.

Eu nu știu dacă femeia aceea, care se-ntrupa din Ceva, era Nemurirea, Sofia, ori chiar Elena, mama și împărăteasa creștinilor. Oricum și oricine ar fi fost ea, tot nu avea ochi, nu vedea.

Am intrat în altar, am alunecat direct prin pereți, odată cu umbra din ea...

Eram cu sandalele noi în picioare, cumpărate pe un pol din Baiazid Bazar, în blugi americani și tricou din țărișoara aia ce mai are și astăzi sultan. Purtam pe mine, cu mine... însemnele globalizării ireversibile fără teamă și fără conștiință de sine. Eram un fel de mercenar ce trece peste mii de explozii murind și cântând.

Acum, nici chiar Iisus din zid, cel din mii de plăcuțe de faianță arsă-n Bizanțul dintâi, nu mă mai privea din față nici din profil, așa cum știam bine că o făcuse la întâlnirea dintâi.

Poate că nu mă mai recunoștea, nu știa cine era femeia de mirosea a sare de Marmara, a kebab de la tarabă și apă chioară cumpărată – o sticlă contra o țigară – de la sacagiul care alimenta toți turiștii ce-și lăsau ciorapii-n pantofi, pe treptele Moscheii Albastre. Sau poate că... eu nu-l mai țineam de neam acolo, în spațiul mult prea înalt și prea larg, aproape stelar.

Nu-l credeam pe Iisus al meu în stare să stea drept ca o lumânare, fără să ardă, fără să clipească și, mai ales, fără să-mi zâmbescă.

Nu mi-a dat semn din ochi de smarald și de aia, poate, am știut de îndat' că s-a-nstrăinat.

Am plecat din Catedrală tristă, împovărată de străinătate, așa cum am și intrat.

Iisus al Sfintei Sofii era și nu era cel din podul bisericii de lângă grădina cu zmeur și gutui. Eram în dilemă și gata să-L întreb despre viitor și despre lumea-lume, să-mi spună chiar El, cum e cu astrele care cresc, se coc, cad din cer muțește, la fel ca țestoasele...

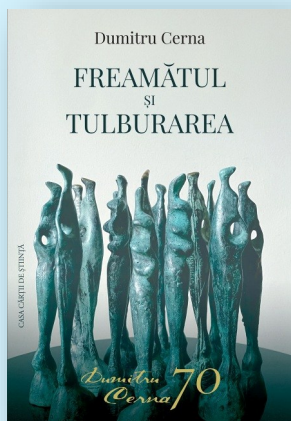
M-am oprit cu dinții în miezul cuvântului tocmai la timp pentru a cumpăra de la puștiul cu fes vișiniu câteva acadele, fistic și susan de mai an.

În jurul nostru, brâu de feline parșive, ochii ferestrelor se opinteau, trudeau să translateze lumina zilei prin miezul de sticlă veche și grea ca seul de batal.

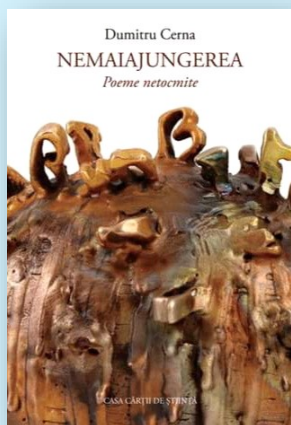
Nu erau turiști în toată zidirea, sau poate că erau, dar spațiul acela era incomensurabil de eu nu puteam vedea la un metru înaintea mea decât arabescurile, vrejurile și semnele ce se înșurubau în solzii de pește ai creștinătății dintâi, în veșmintele lui Iisus răbdătorul, cel care sub vagoane de var stins și peste el întins an după an, nu a uitat că a murit pentru noi, dar mai ales că a Înviat și s-a ridicat din țărână la ceruri.

Un alb suprapus de jos până sus, astupând gleznele-I, acoperind genunchii-I, depășind brâu-I, dar niciodată ochii, mâna Sa binecuvântând Cuvântul.

Cărți primite la redacție

Dumitru Cerna, *Freamătul și tulburarea*, Casa Cărții de Știință, Cluj-Napoca, 2025

Dumitru Cerna, *Nemaiajungerea. Poeme netocmite*, Casa Cărții de Știință, Cluj-Napoca, 2024

Maria Someșan, *O iubire de la răsărit până la apus*, Editura Ecoul Transilvan, Cluj-Napoca, 2023

Iar am ajuns la miezul nopții scriind. Ar trebui să pun punct, dar nu o voi face mai înainte de-a spune cum, îndată ce am coborât prin pântec de Biserică, pe drumul povârnit cu bolovanii de strajă, am fost tristă și confuză ca o cadână forțată la dragoste. Era ca și cum Iisus cel din coțca de teracotă și fildeş m-ar fi schimbat, m-ar fi dat în schimbul Păcii Mondiale și al câtorva cămile cu rezistență improabilă la război și malarie.

Mi-a venit să plâng de tristețe și de bucurie că mai exista încă Azi, Ieri, Măine...

În timp ce în țara mea hiperboreală se zvonise bine de iarnă, în grădina Sfintei Sofia doi mandarini pădureți își ofereau pe gratis fructele apetisante, așa, ca pe niște mahmudele de aur atârinate peste sânii unei țigănci ce-și hrănește, în chiar buricul pieței, copilul, cu lapte.

Stoluri de pescăruși se roteau după ac de ceasornic peste Cornul de Aur; erau urmașii urmașilor pescărușilor care au țipat sigur, văzând caii, harnașamentele cailor, armele ienicerilor spintecând, năvălind, cucerind Constantinopolul pe care Iisus trebuie că L-a iubit chiar mai dinainte de-a fi fost răstignit.

Din minaretele de la Moscheea Albastră, muezinul chema la rugăciune numai bărbații. Părea a fi o zi ca oricare alta, numai că, în noaptea care a urmat zilei, s-a dat Alarma. Peste depozitele de hidrocarburi dospite-n nisipuri porniseră la vânatoare de *vulpi* nevăzute aviatorii, tanchiștii... Era rost de un nou și inevitabil război între noi și... noi.

Noaptea trecută l-am visat din nou pe Iisus... Sunt o minci-noasă inofensivă, desigur, voi fi iertată, știu, și de data asta, pentru metaforă.

Iisus al meu circulă prin lumea largă fără bilet de voie, fără indicatoare de circulație, merge la pas pe străzile cu pavajul spulberat de pichamerele comunitare, printre trupurile noastre înghețate de teamă pentru felia de pâine de mâine și nu pentru sufletul care a prins leucemie, se stinge sub drog ca-n beție.

De ce m-aș plânge chiar eu de Lumel? Sunt, trebuie să fiu pe marginea prăpastiei care îmi administrează fiola cu adrenalina creației. Stau pe dunga cuțitului care face chirurgie după ureche și zice că el e Dumnezeu, cel ce are dreptul să despartă realitatea de ficțiune.

Mi-e bine, îngrozitor de bine cu spaima asta ascunsă ca drojdia-n pâine.

Pe Iisus al meu Bizantinul nu-L poate smulge din brațele Sfintei Sofia. El are cearcăne de var stins în lacrimă, pe obrazul palid. Este bărbat în toată firea, dar plânge în amurg după ce au plecat din biserică toți turiștii.

Dar, ce-mi pasă mie de Iisus cel din Cornul de Aur? Azi am primit coperta la *Fructul oprit*. Nu știu dacă îmi și place, deși ne asemănăm întrucâtva: amândouă privim doar de la distanță convenabilă facerea Facerii, așa, de fațadă.

De când îmi scriu scrisorile de noapte nu prea am deschis televizorul și am ocolit toate chioșcurile cu ziare.

Altminteri, sunt un om perfect normal, adaptat la a nu face nimic concret pentru limitarea incendiului care a cuprins Terra parșiv și ireversibil.

V-am spus, aspirina face totu'! O pastilă și am și scris câteva pagini! Dar, pe câte din ele nu le va arde focul prost? Nu cotează piscul atins, doar efortul, parcă așa spun înțelepții...

Noapte bună de primăvară și fie ca Îngerul culcușit în mandarinul din grădina Sfintei Sofia să ne aibă în rază pe toți, fie vardiști, fie hoți.

Radu-Flarion Munteanu

Doar un joc pe calculator

— după un vis al lui Ramiro —

Totul a început în ziua înmormântării profului de mate. Fusesse unul dintre pușinii cu care se mai putea discuta, așa că ne-am dus, am stat la slujba din capelă, dar am părăsit cortegiul în momentul în care începuse să se îndrepte spre groapă. Am rămas, pentru o clipă, indeciși, la poarta cimitirului. Mai era destul până la ora începerii cursurilor, nimeni nu ne spusese că am fi scutiți de școală în acea zi. Așa că ne-am luat libertatea de a explora cartierul din spatele cimitirului, amestec ciudat de căsuțe vechi și blocuri trase la xerox. Oricum, n-aveam chef de vreun film, nici nu ne era prea clar dacă se cuvenea sau nu. Zona nu-i era niciunuia familiară, mergeam discutând de ale noastre, ba cu o stinghereală nouă, sau cu o degajare jucată, când, ne-am pomenit, mai întâi, că, pe o parte a drumului, sunt blocuri, iar pe cealaltă, un lan de porumb, apoi blocurile s-au terminat. Un coleg, mai isteț, a făcut observația, subtilă, că granița orașului, destul de neregulată, face, în zonă, un golf, pe care am putea să-l traversăm de-a dreptul prin lan, ca să nu ne mai întoarcem înapoi. Ca de obicei, păreri erau împărțite și, ceea ce ne-a decis, a fost vorba altuia, încă mai subțire, că e păcat că lanul nu-i de secară... Cățiva știam, vag, la ce face aluzie, dar niciunul nu citise cartea. Eu făceam parte dintre cei care se opuneau drumului prin lan, dar, aluzia culturală, făcută de unul din tabăra adversă, a avut efectul unei provocări. Asta, pentru că și unii, și ceilalți știam că face pe nebunul, citând o chestie despre care nu știe cu nimic mai mult decât ceilalți. Așa că i-am convins pe toți să încercăm navigația prin golful de porumb, spre promontoriul de oraș, de unde puteam lua metrourl.

Stau și mă întreb de ce mă preocupă atâtea detaliile acelei zile, care nu a fost decât prima dintr-un șir, al cărui număr nu-mi dau seama dacă îl pot sau nu stabili. Dar e singurul punct de plecare, singurul punct de reper și singurul mod de a mă convinge, de fapt, de a nu înceta să încerc să mă conving, că toate astea există, dacă au existat, că au existat, dacă eu îmi amintesc de ele, că eu sunt eu, că sunt o ființă umană și că fac, continui să fac parte dintr-o lume, care, până atunci, mi se păruse cam searbădă, puțin idioată și mult mai mult nedreaptă, dar care era a mea și în care nu mă simțeam străin...

Am pornit, deci, să traversăm lanul, vorbind, în continuare, de ale noastre, deja mai puțin stingheriți și mai natural degajați decât ieșisem pe poarta cimitirului. La un moment dat, fiind cu câțiva pași înaintea, am sesizat că aud vorbele colegilor mai slab și mai neclar. M-am uitat înapoi. Erau mult mai departe de-

cât crezusem eu, la încrucișarea unor cărări prin lan, făcându-mi semne. Mi-am încordat atenția. Păreau a spune ceva de un câine, mic și rău, cu colții lungi și ascuțiți, care sare pe tine și-ți suge sângele. În momentul în care am înțeles ce vor să spună, căi-nele deja era la picioarele mele, încălțate în adidași și neprotejate de nimic, până la genunchi. Am dat de-o parte gândul idiot și, de altfel, inoperant, că ce bine-i să fii cercetaș, să ai mereu pătura la tine (mai târziu, având timp mai mult decât trebuia, aveam să revin de nenumărate ori în urmărirea acestui gând inexplicabil, în speranța că aș putea înțelege câte ceva din toate, dacă mi-ar fi picat fisa de unde-mi venise) și am făcut brusc un gest la care nu mă așteptam, dar care s-a dovedit a fi salutar: l-am luat de laele de dinainte, i le-am depărtat cât am putut și l-am ridicat. Nu era greu. Îl țineam ca pe un extensor, cât mai departe de față și trup. Așa, nu-mi putea face nimic, pentru moment. Știam că nu-l pot ține prea mult. Stătea în fața mea, precum caricatura unui gimnast care face marea cruce, la inele, dar nu arăta nici sportivitate, nici eleganță, ci, tot ce poate fi mai opus, deși mi-ar fi greu să găsesc cuvinte pentru ce exprima fața lui. Oricum, am avut timp să observ că nu avea forța antrenată și controlată a sportivului, ci doar agresivitate în stare pură, de dincolo de orice sălbătăcie. Era limpede că ar fi fost inutil să mă rog de el să mă lase în pace și că nu-l puteam intimida. Fără să știu prea bine ce fac, pe fondul străfulgerării unei amintiri vagi, din poveștile babacului, despre un meci de box, pentru ceva centură mondială, de pe vremea când nici nu existam, am încercat să-l privesc direct în ochi, cu toată intensitatea de care eram în stare. Și, cum e la modă, nu știu de ce, expresia asta, chit că mi se pare idioată, dar nu era cazul să mai stau să-mi aleg mijloacele, cu ceva în plus. Habar n-am dacă vorba asta cretină e retorică sau nu, habar n-am dacă e posibil să dai ceva în plus decât ai, faptul e că am știut exact momentul când pot să-l las jos și el o să plece. A plecat.

M-am uitat după colegi, dar nu se mai vedeau. Învârtindu-mă pe loc, în faza cu câinele, pierdusem orientarea. Încotro s-o iau?

Ei bine, atunci am auzit muzica. Mergând spre ea, am întrezărit casa. Am început să alerg. Nu mă puteam apropia direct, rândurile lanului erau orientate pieziș. Oricum, casa părea să rămână mereu la fel de departe. Obosisem, dar nu-mi venea nici să mă opresc, nici nu puteam alerga mai repede. Nu-mi dădeam seama cât timp trecuse, când, la marginea unui luminiș, casa se văzu întreagă. Muzica se auzea, acuma, clar.

Și, în mod clar, era metalică. Nu mă simțeam, nici pe de parte, fan de heavy metal, dar m-am bucurat ca la contactul cu ceva familiar. Am intrat. Înăuntru, colegii mei stăteau, veseli, la masă, în compania unui militar adult. De fapt, între două vârste. Erau, cu toții, serviți cu de-ale gurii, de câțiva soldați tăcuți. Am simțit nevoia să-mi șterg transpirația, deși nu mi se părea demn s-o fac cu poalele T-shirt-ului. Cred că făceam o figură ușor tembelă, când, militarul de care păreau să asculte soldații și care făcea pe gazda, a schițat un gest discret. Imediat, un soldat mi-a oferit un șervet aspru, de o culoare nedefinită, oricum închisă. M-am așezat și am început să mănânc. Mi-am dat seama, instantaneu, că mi se făcuse o foame sălbatică, de care nu fuseseam, până în acel moment, conștient. Am băut ceva acidulat, răcoritor și foarte parfumat, dar, având un gust cu totul necunoscut. Băutura era servită din sticle de plastic translucid, de tipul celor din comerț, dar, de aceeași culoare întunecată, ca șervetul. Reușii să disting nuanțe de cenușiu, vânăt și verde brad. Abia atunci am realizat că asta era culoarea dominantă, a mobilierului standardizat și a uniformelor, ca și a tuturor obiectelor din recuzită. Arăta puțin diferit, doar în funcție de natura și suprafața materialului respectiv. Părea echivalentul kakiului militar obișnuit. Oricum, nu mai văzusem niciodată așa ceva, asta era sigur. Deși venisem ultimul, am terminat de mâncat odată cu ceilalți colegi. Militarul adult ne-a invitat să ne facem siesta afară. În joacă, ne-a sugerat o nouă distracție: să parcurgem un poligon de antrenament. Nu-mi amintesc, deloc, să-l fi văzut, când am descoperit casa. Dar ce importanță avea? Era în fața noastră, părea distractiv, de ce nu? Când ne-am întors lângă el, plini de noroi, zgâriați, dar încălziți și bine puși, l-am auzit vorbind, cu un surâs indulgent: „Pentru primul antrenament, e acceptabil. Unii, chiar binișor.” „Cum adică, pri...” „Păi, e primul, nu e al doilea”. Vocea devenise deodată seacă, autoritară, la limita politetiei. „De mâine, începeți serios.” „Păi... noi...noi nu...” „Voi, da.”, continuă vocea, din ce în ce mai implacabilă. „Voi sunteți deja înrolați în unitate.”

Oarecum năuciti, ne-am întors către zgometele sacadate, care veneau din spatiele nostru. O companie de soldați, uluitoare de tineri, practic adolescenți, perfect aliniați pe plutoane, cu figuri lipsite de orice expresie, mărșăluia vesel, cârând instrumentarul de instrucție, care avea forme cu totul necunoscute, chiar pentru aceia dintre noi care mai văzuseră pe diverse canale TV tot soiul de noutăți militare de ultimă oră. Cântau un rock cunoscut, în tempo de marș, iar cuvintele nu se înțelegeau de loc. Nici ei nu păreau a le înțelege. Dar, ceea ce mi-a dat cea mai cruntă jale, a fost sentimentul neobișnuit de limpede, că nu-i deranja, cătuși de puțin, faptul ăsta.

Au trecut zile al căror număr nu știu dacă aș putea să-l socotesc sau nu. Inutil să precizez că ne-am obișnuit, într-un fel, cu noile condiții. Am fost atent să nu spun „noua viață”. Căci, ceea ce se întâmpla, numai drakku știa ce era, viață, ori altceva. Căci prea nu

semăna cu viața de dinaintea înmormântării profului de mate, măcar că pe aia o considerasem searbădă, idioată și oarecum nedreaptă.

Cel mai ciudat era că noi, soldații, nu vorbeam niciodată, doar cântam rock-uri, și asta numai în marș, cu formația. Ofițerii (au apărut și ăștia), vorbeau foarte puțin, limitat la formule standard, regulamentare, iar militarul care ne întâmpinase (aflasem că i se spunea Generalu'), și care era, evident, unicul decident în tot și în toate, ar fi putut vorbi oricât, dar lăsa, nu știu de ce, impresia că vorbea mai puțin chiar decât noi. La fel de ciudate erau uniforme, amestec de căști teuto-ne și chipie rusești, cu borul exagerat de larg și ridicat în față. Colegii mei, deja nu se mai deosebeau prin nimic vizibil de ceilalți soldați, nu dădeau niciun semn că și-ar aminti că ne cunoșteam, sau că am fi venit împreună de undeva. Mai grav, eforturile de a-mi aminti eu însumi toate astea erau, pe zi ce trecea, din ce în ce mai greu de făcut. Ziua când nu mi-aș fi mai amintit nimic se apropia. Pe măsură ce tot ce am relatat se dilua în mintea mea, deși îmi reluam filmul în fiecare seară, după stingere, ceea ce mă făcea să adorm greu și să mă trezesc din ce în ce mai obosit, simțeam că crește în mine dorința să execut tot ce ni se ordona din ce în ce mai bine. Iată de ce am spus că nu pot fi sigur nici măcar că aș fi pierdut cu totul socoteala zilelor.

Nu aveam niciun pic de timp să gândesc la această situație. Programul era la limita epuizării, deși nu ve-deam pe nimeni obosit, de fapt nimeni nu exprima nici cel mai elementar sentiment. Puținele, din ce în ce mai puținele resurse, mă încăpățânam să le folosesc pentru a-mi păstra amintirile. Până-ntr-o noapte, cu lună plină (chiar așa!), când am visat că totul nu-i decât un joc pe calculator. Din care eu trebuie să găsesc ieșirea. M-am trezit înghețat, fierbinte, tremurând, cu inima-n pumn. Găsisem soluția. Sau, mai bine zis, o găsisese subconștientul meu, care, pe semne, întârziase să se înroleze. *Nu știam dacă să mă simt mândru sau umilit.* Dar ce importanță avea, câtă vreme asta era soluția. N-aveam decât să cred cu toată tăria, că nu depinde decât de încordarea minții mele, în special a imaginației mele, combinată judicios cu raționamentul cel mai riguros și controlat, tot ce-i necesar în aseme-ne-a jocuri, în care nu se știe regula, dar o poți descoperi, căci jocul e perfid, dar nu arbitrar, pentru a găsi ieșirea din mediul acesta, atât de arbitrar. Iar dacă cumva nu era adevărat, nu exista nicio ieșire, lumea de aici era reală, nu-mi puteam petrece într-un mod mai potrivit restul zilelor, decât crezând, cu aceeași tărie, în faptul că există, totuși, o ieșire. Și eu o pot găsi, dacă-mi încordez mintea destul. Făcând mereu și mereu asta, ar fi o șansă să-mi amintesc mereu cine sunt, că am venit din lumea aia searbădă, idioată și cam nedreaptă, că am acolo tot felul de apropiați. Și, dacă voi simți vreodată că-mi pierd tăria, va trebui să învăț s-o regăsesc în fiecare zi, în asprimea prosoape-lor vânăt-cenușiu-verde brad și-n tembelismul rock-urilor îngânate vesel, în marș. Chiar dacă nu se înțeleg cuvintele.

Icu Crăciun

Stalin

Tovarășul Petrinjel era un tip scund, pirpiriu, cu fața turtită și rău de gură. Cu alte cuvinte, îi sărea țandăra când colegii de muncă îl luau peste picior de câte ori venea vorba de potențele sale, datorită faptului că avea o nevastă legitimă, planturoasă, colosal de voinică, cu șoldurile tari ca piatra, menite să ațâțe instinctele, cam de două ori și jumătate ca el, și cu o voce ascutită ca un cotcodăcit de găină deranjată de pe cuiabar. Unul chiar l-a hărțuit: „Vezi să n-o enervezi pe Măriuca ta, că odată te ia subsuoară și-ți dă cu vârguța peste fund!” Nătâng din fire, s-a burzului el ca un mânz neînvățat, dar a trebuit să înghită în sec, fiindcă nu-i permitea constituția. Ce să facă în fața unui malac spătos de 1,90 înălțime? De obicei, femeile se simt la adăpost lângă soț, dar la ei, în familie, era invers.

Sărăcia nu-i bună – a constatat gândind adânc –, trebuia să-și ia cumva rămas-bun de la ea. A trăit destul în privațiuni de tot felul, neîngăduindu-și să economisească nimic. Venirea la putere a tovarășului Stalin și a comuniștilor lui Gheorghiu-Dej a fost o adevărată mană cerească pentru el. Deși a avut doar patru clase primare, în doi ani a făcut o carieră fulminantă. Întâi a fost caiman la o cabană forestieră, apoi paznic la Sfatul Popular, perioadă în care și-a completat, la seral, șapte clase, a învățat să citească curgător, și-a adus, plin de ardoare, servicii importante securității, brațul înarmat al Partidului Muncitoresc Român, în calitate de ciripitor. Bineînțeles că atunci când a fost cu strângerea armelor nu i-a uitat pe cei care au răs de el și i-a pictat milițienilor, ori au avut pușcă, ori n-au avut, dar nu le-a stricat câte o mamă de bătaie soră cu moartea să se învețe minte. Până și vecinii care o duceau mai bine decât el au pățit-o. „Tovarășul cutare a vorbit de rău regimul nostru”, scria cu mânuța lui ca și când ar fi vrut să zică: „Vă vin eu de hac la toți”, iar a doua zi sosea duba în fața casei și-l ridica în izmene. Nu le strica nici acestora câteva luni sau ani de pușcărie. În orice caz, frica pusese stăpânire pe întreg satul. După cum se croiseră vremurile, năzuințele sale țin-teau mai sus.

S-a făcut membru de partid, a învățat statutul pe de rost și să-și țină capul „la șase fără cinci minute” ca orice activist de partid cu vechime, și peste două luni a venit o delegație de la raion și l-a uns primar exact în perioada când numărul cotelor a crescut și contractul de porc pentru stat devenise problema cea mai stringentă pentru autorități. Concomitent, timp de patru zile și-a exersat iscălitura cu un creion chimic într-un caiet cu pătrățele, perioadă în care a rezolvat sarcinile primite de sus, fără șovăire, cu multă abnegație. Dacă partidul cerea să fii neînduplecat, apoi așa

trebuia să fii! Într-un colț al sufletului său era bucuros că, în sfârșit, a ajuns să-i măsoare și să-i examineze pe fiecare fără a îndrăzni vreo unul să-i întoarcă vorba înapoi. A început să dobândească experiență. Se uita radios în ochii lor și pufnea satisfăcut, mai cu seamă că, între timp, din casa povârnită de altădată și-a renovat un căsoi de le stătea mintea în loc consătenilor. Om cu răspunderi, se trezea dimineața devreme cutremurat de fiorul sacru al directivelor partidului, cu mult înainte de răsăritul soarelui, să arate că este mai punctual decât predecesorul său, se spăla pe ochi și, înainte de a ieși din curte, își sufla nasul apăsând alternativ când pe-o nară, când pe cealaltă, direct pe pământul jilav, apoi, radios și semeț ca Nero, se îndrepta, impozant și rigid, cu un surâs olimpic, spre primărie.

Odată instalat în noul fotoliu, tovarășul Petrinjel a găsit o soluție inventată ad-hoc cu privire la contractul de porc. Convoca pe număr de casă cetățenii la el în birou și-i lua la refec în timp ce învățea tacticos o foaie scoasă dintr-un dosar. Pe mulți îi furnicau palmele, dar și le băgau temători și neputincioși în buzunarele goale, încurcându-se în argumente; descumpăniți, fâstâciți și cu pași șovăitori, deschideau ușa cu un aer timid și o ușoară stângăcie. N-aveai nicio șansă să scapi, dacă te-ai fi împotrivit, așa că renunță. Pe asta sconta primarul.

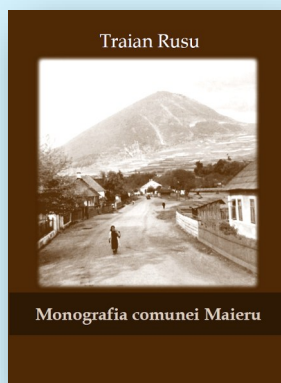
– To’ășu’, te-am chemat în legătură cu contractu’. Când ai de gând să-l semnezi? întreba imperativ, cu o notă stridentă în glas.

– Păi, să vedeți, n-am cu ce să-l hrănesc, zicea cu obidă sărmanul om, cu chipul întunecat, ca un delincvent recidivist.

Scenariul era același. Tov Petrinjel pune mâna pe receptor și, fără să ezite, începea pe un ton oficial:

– Alo, tovarășu’ Stalin? Petrinjel la telefon. Avem aici pe unu’ care nu vrea să facă contract de porc... Cum?... Ce să-i zic?... Că dacă nu face, mâine dimineață îi duba după el? Am înțeles, să trăiți!, și pune receptorul la loc. Ai auzit, mă, ce-a zis to’ășu’ Stalin? După asta, împrecinatul dădea un răspuns în doi peri, iscălea cu inima îndoită, arunca în stânga și în dreapta săgeți otrăvite și ieșea înjurând în gând. Puțini stăruiau în îndărătnicie. Frica este mare. În felul acesta, la ședințele de la raion, tovarășul Petrinjel era citat pe locul întâi la contracte și primea ovații furtunoase prelungite că până și geamurile zăngăneau de bucurie. Ceilalți primari se uitau cu invidie la el, căci și ei căutau să-și îndeplinească sarcinile trasate cu aceleași conștiințiozitate. Ce mult și-ar fi dorit să fie și ei evidențiați în ropote de aplauze, dar de-abia se puteau menține pe linia de plutire, pardon! îndatorirea trasată

Cărți primite la redacție

Traian Rusu, *Monografia comunei Maieru*, ediție îngrijită de Adrian Onofreiu și Icu Crăciun, Editura PIM, Iași, 2025

***Epigramiștii noștri - antologie*, volum realizat de Florin Rotaru și Constantin Tudorache, Editura PIM, Iași, 2025**

***A.L.P.I.-niștii umorului ieșean... și prietenii lor*, antologie coordonată de Gheorghe Bălăceanu, Mihai Haivas și Vasile Larco, Editura PIM, Iași, 2025**

de sus. Foarte puțini își îndeplineau cu atâta râvnă sarcinile partidului.

În anul următor, după ce a bătut la ușă destul de timid, s-a prezentat în fața primarului nea Ghiocel, proaspăt pensionat, cu fața ridată, dar îngrijită, care trecea drept un bătrânel simpatic, sprinten și afemeiat, cu minte scăpărătoare, predispus la exagerări, care ar fi putut avea 60 sau 65 de ani, dar nu arăta.

– Ia zi, Ghiocel, câți porci contractezi? l-a chestionat ironic Petrinjel, care se sculase prost dispus. Statura sa mărunță încă nu se adaptase costumului un pic cam larg și se foia de parcă cineva îl supraveghea dintr-un colț al odăii.

– Patru, a zis senin și inofensiv bătrânul cu o lumină jucăușă în ochi. Și spunea adevărul.

– Patru? a întrebat Petrinjel luat total prin surprindere, și sări grăbit din fotoliu să-l cerceteze ca un câine pechinez care își miroase cu bucurie semenul când îl întâlnește. Efectul vorbelor fusese ca un balsam sufletesc pentru el; de cu seară se certase cu nevastă-sa pe motive de priorități la veceul din curte, ea aplicându-i o ploaie de reproșuri pentru întârziere, până își vor pune la punct cele două băi, una la parter și una la etaj. Acum, își freca precipitat mâinile.

– Așa cum ați auzit. Patru, da' cu o condiție, zise cu vocea ștearsă și ezitantă.

– Care? a cârâit reprezentantul statului.

– Să veniți să mă ajutați să-i prind, că în fiecare noapte vin și-mi scurmă pământul din Cucureasa, a spus cu voluptate și destul de convingător. Tovarășul primar Petrinjel s-a roșit ca o sfeclă și, cu sângele urcat la cap, s-a înfipt în fața lui ridicându-se pe vârfuri să pară mai înalt și i-a șuiertat, gesticulând violent cu mâinile în jurul căpățânii lui:

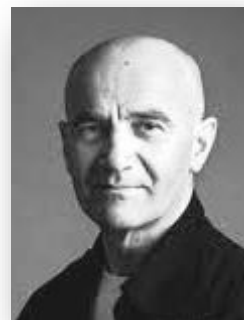
– Ieși afară, porcule! Se stăpânise cu greu să nu-i tragă o sudalmă și mai zdravănă și să-l lovească. Se vedea pe chipul lui că se înfuriase și că ar fi vrut să-l palmuiască, dar s-a abținut, rămânând doar gonflat. Starea de spirit a primarului s-a schimbat ca prin farmec.

– Ete al dreacului! ripostă prompt nea Ghiocel, cu inima deschisă, pregătit parcă să suporte consecințele, și, jovial și șiret în colțul buzelor, prefăcându-se că-i aruncă priviri de nedumerire, se evaporă cât ai zice pește înainte ca primarul, șifonat, furios și dezorientat, să aibă vreme să riposteze în alt fel.

Din ziua aceea, în întreg satul, numărul contractelor de porci a scăzut drastic și asta – culmea! – s-a întâmplat exact în ziua când a învățat să meargă țepăn, cu ochi scrutători, și să pășească apăsător exact ca to'ășu' prim-secretar, învățat de mult timp să trăiască pe picior mare.

În acea noapte, fără lună, fără stele, primarul Petrinjel a avut un vis ciudat sau, mai degrabă, un coșmar. Se făcea că tovarășul Stalin l-a privit muștrător, fără să-și rețină disprețul, a coborât neînduplecat din ramă și i-a tras câteva palme ca din bici de a căzut cu capul pe podelele proaspăt date cu motorină de către femeia de serviciu. A reușit să bolborosească indescifrabil și prudent: „Sânt cuminte, tovarășe Stalin!” Când s-a trezit, inima îi bătea tare, șira spinării îi era scaldată într-o transpirație rece, iar obrajii îi ardeau ca și când cineva l-ar fi palmuit. Arăta ca un om năuc, amețit. „Ce-o mai fi și asta?” se întreba îngrozit. În capul lui se încrucișau gânduri grele, confuze, care îl nelinișteau grozav. Să fie vorba de debarcarea lui? Exclus. A servit cu zel partidul, cu toată ființa lui, nu-l pot schimba așa, una-două! Întrebările astea îl derutau și nu-și găsea locul lângă Măriuca, care dormea cu gura căscată și sforăia ca o iapă bună de prăsilă. Avea nevoie de încurajare, dar nimeni nu se putea apropia de el; nici măcar nevastă-sa. Mirosul de motorină i-a persistat câteva luni în nas.

Alexandru Furcan

Coșmarul blond

Sunt înnebunit după Denisa, mi-e clar ca lumina zilei! Buclele ei blonde, senzualitatea discretă, privirea diafană... iar mă înflăcărez vorbind despre ea. De când a venit la firma noastră, nopțile mele au devenit un coșmar albastru. Imaginea ei, zâmbetul permisiv, inteligența nativă... totul e o magie pentru mine. Am băut câteva cafele împreună, ceea ce mi-a dat un curaj nebun să încerc să-i decodez sinele abisal, însă cu Denisa nu merge, e greu de descifrat. Mă bântuie ideea că mi-am găsit sufletul pereche, de aceea am acceptat urgent să mă duc la restaurantul unde-și serbează ziua de naștere. Am cumpărat un buchet uriaș de trandafiri, plus un album de Modigliani și ciocolată amăruie. Oare ar fi fost bine să strecor un bilețel cu „simt că mi-ai colorat viața”? Nu, nu așa. Sau „buzele tale aduc...” – exclus, e deja prea pervers. Știu: „ești sarea și piperul vieții mele”. Devin cretin! Nu așa. Mai bine fără vorbe. Oare după aniversarea ei nu vom trece într-o etapă superioară? Sunt invadat de gânduri toxice, dar atitudinea ei empatică îmi dă forță să găsesc codul de acces. Să nu fiu în defensivă, să mă transform în invadator, să am un chip blindat, să nu transpară dorințele mele.

Am ajuns în fața restaurantului *Dunărea*. Îmi tremură picioarele, sufletul, speranțele. Cred că sunt deja jalnic, adică exact ceea ce nu suportam la îndrăgostiții de duzină. Lumini tonice, invitați, farfurii, tacâmuri, lumânări. Doamne, cum e îmbrăcată Denisa! Un alb strălucitor, în ton cu buclele ei magnetice, o rochie ușor mulată, un inel cu perle și parfumul ei specific, inconfundabil, dezmiardător. I-am dat cadoul, i-am atins obrajii aprinși și m-am așezat undeva la masa a doua. Mi-am turnat vin alb, să fiu în ton cu ceilalți, mi-am privit pantofii să văd dacă n-au ceva pete, apoi m-am atins de farfuria cu aperitive. După vreo zece minute, viața mea a luat-o razna. Pentru că a apărut EL, acel Ciprian tânăr, brunet, frumos, cu voce virilă, păr strălucitor și frunte deșteaptă. S-a dus drept la Denisa și... s-au sărutat profund, îndelung, cu buze dornice, în aplauzele celorlalți. Băga-mi-aș! Trebuie să fiu vulgar, să înjur, să nu mă sufoc: *Denisa are un prieten, un mascul al ei, o viață deja stabilită*. Ce să

fac? Să zâmbesc, să beau, să încerc să uit. Nu pot, desigur. Beau. Beau. Ce draci am? Nu-l pot concura pe Ciprian? Arăt chiar așa groaznic? Ce-ar fi să mă dau bine pe lângă tip și să-l îmbăt, să devină ridicol? Să se facă de minune, nedemn de nasul Denisei. Mi-l prezintă chiar ea, dorita, intangibila. Zeița mea indiferentă. Unde-s vremurile cu provocarea la duel? Ciprian are ceva mușchi, m-ar învinge. Uite ce misterios trage conspirativ cu ochiul unui prieten! Hai să mă bag în seamă, mai ales că am băut destul. Îi spun că „știi, sunt coleg cu Denisa, e o fată exemplară... vă admir relația, dați bine împreună... vreau să zic formați o pereche de invidiat... aș bea acum cu tine ceva și...”. După o clipă m-a năvălit o vomă feroce, acolo pe fața de masă, lângă Ciprian, peste prăjituri. El m-a ridicat și m-a dus cumva la baie, pornind robinetul, oferindu-mi un prosop. Mi-am văzut chipul în oglinda aburindă și am avut primul gând suicidal. „Casă de piatră” i-am spus cu o secundă înaintea altui jet de vomă. A apărut și Denisa. Îi zicea lui Ciprian că trebuie să cheme un taxi. Am ripostat: „să vă spălați pe cap cu taxiul vostru, eu sunt capabil să mă descurc, dumnezeii...”, după care am căzut peste vana din dreapta. „De ce l-ai invitat dacă știai că e cretin?” – i-a zis Ciprian. „Cred că am talent nativ să fac victime... păzește-te! Hai să-l ducem spre taxi, iubitu-le!”

Etapă de cristal

Bătrânii trăiesc prea mult și este un risc pentru economia globală, trebuie făcut ceva!
(Christine Lagarde – de la FMI)

Întâi și-ntâi am primit un telefon amabil de la o voce feminină de catifea:

– Bună ziua! Cum o duceți? V-ar deranja să treceți pe la banca noastră mâine, să dați o semnătură? O să vă închidem contul, oricum nu mai aveți nevoie, veți împlini 70 de ani și n-are rost să...

Apoi a venit un individ îmbrăcat în galben și mi-a spus să consum mai puțin curent electric – cam la jumătate – pentru că voi avea 70 de ani. M-au angoasat cei doi bărbați în negru, care m-au rugat să mă restrâng într-o singură cameră, că doar

n-am ce face cu trei, mai ales că urmează să se mute la mine o familie tânără.

M-a vizitat un fel de psiholog bizar, să-mi testeze memoria și să mă roage să mănânc cât mai puțin, ceea ce va fi benefic pentru sănătate.

– Veți cunoaște perioada cea mai reușită din viața dumneavoastră, o etapă de cristal, ceva paradisiac, cu anularea poftelor inutile, carnale ori gastronomice. O să dispară ura, invidia, spaimile... totul!

Un muncitor mi-a demontat telefonul fix și mi-a confiscat portabilul. Zicea că nu sunt benefice pentru urechile mele și că la 70 de ani comunicarea trebuie subțiată, ba chiar anulată. Cel mai mult m-a supărat o doamnă corpolentă, care – după ce s-a legitimat – mi-a luat aproape toate hainele, să le trimită undeva în scopuri umanitare.

N-am înțeles de ce mi-au tăiat apa la baie, cică e contraindicat la vârsta mea să mă spăl, deoarece pielea nu mai are nevoie de vreo purificare ori regenerare, iar apa ar putea cauza nu știu ce complicații. În curând aveam să pricep totul, mai exact când șoferul de taxi m-a poftit să urc...

– O să vedeți ce azil superb vă așteaptă, unul cu diplome internaționale, cu personal elegant, calificat, o adevărată minune.

La poarta azilului așteptau două domnișoare în roșu.

– Bine ați sosit! Noi avem câteva reguli și obiceiuri sănătoase, ba chiar practice. Musai să probăm la început mormântul și sicriul. Priviți aici câteva morminte săpate estetic, dar și sicrie de ultimă oră. Trebuie doar să alegeți! Așa, ușurel, nu vă fie teamă, culcați-vă relaxat, noi vom închide cu grijă și vom încerca să vedem în care mormânt ar fi convenabil să... Nu țipați, ce naiba! Nu mai bateți ca un tâmpit, incredibil ce maniere la 70 de ani!! Stai că te fac eu să taci, dobitocule, maimuță spartă, mucegăitule!!!

Hayden Dorf

Remușcări

Pe măsură ce bărbatul se străduia să deschidă ochii de tot, privelește care se ivea îi era tot mai străină. Întunericul din cameră nu îl ajuta să se dezmeticească. Se ridică brusc, cu gândul să caute pe undeva telecomanda care acționa draperiile opace, dar o durere ascuțită îi săgetă capul, până la creier. Imediat simți și o senzație acută de sete, în timp ce corpul întreg părea cuprins de un tremur ușor. Apăsă fără vlagă butonul, dar nu până la capăt. Partea dezgolită a ferestrei îi arăta o panoramă sură, pe care ploaia deasă o făcea tulbure ca și mintea lui.

Întoarse cu teamă privirea spre pat. O femeie tânără, frumoasă, cu părul răvășit și pielea fină, complet goală, își întindea brațele până dincolo de căpătâiul patului, încercând încet să se trezească. Pe fața ei înflori un zâmbet larg când îi întâlni privirea.

– Bună dimineața, Alex drag.

El, însă, nu putea articula niciun sunet. Era îngrozit, mai tare decât atunci când se trezise rănit, în patul de campanie și i se spusese că se află în Coreea de Nord. Câteva secunde lăsase impresia că nu poate depăși starea de șoc. Apoi, dintr-odată, conștient că și el este dezbrăcat, își acoperi cu palmele zona intimă și se întoarse repede cu fața spre geam. Mișcarea bruscă, însă, părea să nu îi fie prielnică. Se aplecă repede, ducând mâinile spre gât, în timp ce un amestec cu miros puternic, respingător, îi țâșni pe nas și pe gură, aproape sufocându-l. Se ridică cu greu, după un timp, iar ochii îi ieșeau de tot din orbite. Tremura mai tare deja și durerea de cap devenea greu de suportat. Reacția femeii, care se amuza privindu-l, i se păru crudă și complet nepotrivită. Îi auzi vocea doar ca prin vis:

– Cred că ai vorbit serios când ai spus că tu bei foarte rar și foarte puțin. Nu prea ții la băutura. Nici cu mahmureala nu pari obișnuit, dar este o reacție firească dacă organismul a primit prea mult alcool deodată, mai ales în combinația de aseară, de soju, maegju și makgeolli.

– Doamne, Jin-A, ce am făcut aseară?! Cum am putut face asta?

– Te referi la băut? Te-ai lăsat convins de Mi-Ok...

Se opri, pentru că privirea lui îi arăta destul de limpede că nu despre băutura vorbea. Jin-A înțelese și se schimbă la față imediat. Regretul atât de evident afișat de el și cele două întrebări care îi răsunau în minte ca un clopot o întristau profund. Înțelegea că toată dragostea pe care o simțise în seara precedentă nu părea să fi fost altceva decât neputința lui de a rezista ispitei, sub influența decisivă a alcoolului. Îl vedea sfâșiat de revelația unei nopți pe care o considera o greșală uriașă, un păcat.

Tulburată, dar foarte hotărâtă să-și ascundă cât mai bine amărăciunea, Jin-A își acoperi trupul imediat. Îl rugă să se îmbrace și el și să o aștepte în bucătărie, unde îi va prepara ceva care să îl ajute să învingă mahmureala. Alex ieși cu hainele în mână, mergând să se îmbrace în camera lui. Se simțea atât de vinovat încât îi curgeau lacrimile fără să-și dea seama. Prin fața ochilor îi treceau alternativ chipu-

rile celor două femei și mintea lui se revolta cu îndârjire la senzația că imaginea lui Hyo-Ri era tot mai estompată, în timp ce dorința față de Jin-A era departe de a se fi stins odată cu scăderea influenței alcoolului.

Ieși în bucătărie cu aceeași durere de cap și se așază pe un scaun, cu privirea lipită pe Jin-A, ca pe un magnet căruia nu i se putea împotrivi. Ea încălzise deja o ciorbă, ha-egang-guk, pe care o avea în frigider, ca și cum ar fi fost pregătită pentru această mahmureală și se apropie de el, ținând cu grijă bolul pe care i-l așază în față. Împins parcă de un arc invizibil, Alex sări în picioare și o îmbrățișă, sărutând-o apăsător. Complet surprinsă, Jin-A îi răspunse sărutului abia după câteva secunde, când semnul evident al dorinței lui îi atinge coapsa dreaptă cu o voluptate de nestăpânit.

Însă, cu aceeași repeziciune cu care o îmbrățișase, Alex se desprinsese de ea, luă cu ambele mâini bolul cu ciorbă și îl sorbi dintr-o dată. Apoi se repezi spre ușa de la intrarea în apartament, o deschise larg și pași în fugă dincolo de limita stabilită pentru arestul la domiciliu. Înțelegându-i intenția, Jin-A alergă după el speriată, strigând:

– Alex, te implor, nu face asta! Alex! Alex!

Era, însă, prea târziu. Îl găsi plângând. Știa amândoi că, în câteva minute, poliția va ajunge la ușa lor.

– Iartă-mă, Jin-A. Te rog, iartă-mă. Ți-am făcut atâta rău, tu nu ai nicio vină, nu meriți asta. Te rog, să nu mă urăști niciodată.

Ea se aruncă din nou în brațele lui. Plângeau fără nicio reținere amândoi, deși știa că în spatele celorlalte două uși de pe palier câteva perechi de ochi curioși se lipiseră de sticla vizorului. În mai puțin de șase minute, polițiștii erau în fața lui. Nici nu știa cum intraseră în clădire, probabil aveau posibilitatea de a debloca sistemul de acces fără să sune la interfon.

Încercând din răputeri să își revină, Jin-A îi traducea în șoptă ce spunea polițistul.

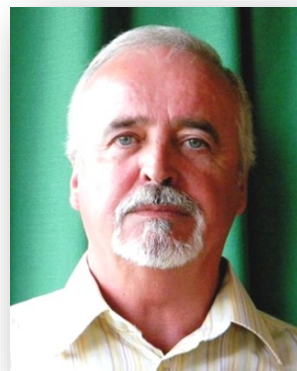
– Ai încălcat regulile arestului la domiciliu. Ai pășit din greșală dincoace de limita stabilită sau a fost o tentativă de evadare?

Alex nu îi răspunse. Întinse ambele mâini pentru a fi încătușat și le făcu semn că îi urmează, în timp ce Jin-A izbucni în plâns din nou, urmărindu-i cu privirea până la lift.

Fragment din romanul *Șamanul din Jeju*,
Editura Charmides, 2024

Jacob Naroș

Luna mai – așteptări și dezamăgiri...

Mi-am dorit atât de mult, încă din iarnă, să stau gură-cască la fiecare înflorire și irupere de muguri... Am reușit doar parțial, unele faze au trecut prea repede, la altele, n-am fost destul de atent sau absent total fizic și, de multe ori, chiar cu gândurile în altă parte... Am scris despre odiseea florilor în ordinea înfloririi, precis am uitat pe unele, le-am înflorit pe altele înaintea altora, oricum, la calendarul florilor mai am de lucru, de observat și de-nvățat... Păsărețul cel mic frecventează bradul de lângă casă, cârțița încă n-a dat niciun semn de viață, iar ciocănitorea e prin zonă. Ploaia de flori albe de la cireșul timpuriu răspândește o lumină magică. Iarba verde se unduiește provocator prin fața mea rugându-mă să mai amân prima coasă... Aș fi vrut să fii aici, aș fi vrut să fii și eu acolo... Toate reperele vizuale care mă mai țin pe linia de plutire mi s-au împuținat... S-au perimat, au devenit istorie, așa că e nevoie de o nouă tură de orientare spre a-mi încărca bateriile... Tot amân, mă-nvârt fără rost în juru-mi, gândesc mult, visez și mai mult, încurc realul cu imaginarul... Când toate firele ce duc la tine se subțiază, intru în criză și, disperat, încerc să reînnod ceea ce pot, norocul meu e că găsesc tocmai la momentul de vârf, cât de cât, un mic semn mai mult vizual decât audio și-mi recapăt toate cele necesare spre a merge mai departe... Nu mai mult decât vreo câteva zile și, din nou... Parcă și vremea cea amestecată s-a dus odată cu tine, de-atunci aștept soare și căldură, senin și un semn oricât de mic, perceput doar de mine... Mai nou, visez prea profund, parcă ies din trup, văd lumea de undeva de sus, călătoresc pe cine știe unde, de regulă, locuri necunoscute, crâmpie din peisaje probabil din multele drumuri, uneori mă tem să nu mă rătăcesc și să nu mai găsesc drumul înapoi. Unele episoade mă obosesc, altele mă întremează pentru o vreme... Spre sfârșit de mai, urmăresc cu nostalgie, suitul oilor la munte, acea repetabilă transumanță de când lumea. După ce bieteile oi și-au pierdut în mod barbar mieii, au intrat într-o muțenie prelungă, nimic nu le poate consola de moment, încrâncenate pe destinul lor crud și de neînțeles, ele vor simți o înviorare miraculoasă de-abia când, după un calendar de mult știut și respectat, vor fi duse la munte. Zvonuri de plecare, apoi cei de lângă drum, aud mai întâi un zgomot surd, nedefinit, ce se apropie treptat, lătrături de câini masivi și behăituri molcome ale oilor deja obosite de-atâta drum, dar răbdătoare să ajungă la destinație. Oile, încă în putere, sunt pline de avânt, se gândesc că-și vor găsi odraslele sacrificate pe undeva, sunt conduse de instincte numai de ele știute, spre pășuni. Speranțe plutesc în juru-mi, doar florile și nopțile de mai par a fi eterne și repetabile an de an.

Viorel Dădulescu

Exercițiu de orientare

Priveam cum camionul se îndepărtează în lumina lăptoasă a dimineții, lăsând în spate un vârtej de fum și praf gălbui. Cu ceva vreme în urmă trebuise să mă urc în remorcă, la fel ca toți ceilalți. Pe drum, mașinăria s-a hurducăit întruna, zdrăngănind din toate încheieturile pe un drum pesemne desfundat, așa că la fiecare zgâlțâitură săltam pe una dintre cele două bănci din lemn, așezate față în față. Sub prelata kaki era atât de întuneric, încât vedeam doar jarul țigarilor care licăreau neregulat. Din când în când hardughia se oprea smucit, prelata se ridica, iar o siluetă neclară care abia se profila pe fundalul palid rostea „următorul”. Următorul sărea din camion, prelata cobora din nou restabilind același întuneric mohorât, se auzea pocnetul unei portiere trântite – semn că silueta se cățăraseră în cabină –, după care începea o altă serie de zdrăngăneli și zgâlțâituri, și mai zdrene decât cele dinainte, până când apărea o nouă pauză, punctată de apariția aceleiași figuri nedefinite, ce rostea același cuvânt: „următorul”. Când mi-a venit rândul, am sărit de sub prelată. De-o parte și de alta a drumului se întindeau câmpuri negre, arate de curând. Cum încă nu se vedea foarte bine, m-am așezat pe o margine de șanț și mi-am aprins o țigară. Abia se lumina de ziuă. Mi-am scos banii din bocancul în care îi ascunsesem, i-am pus în buzunarul pantalonilor și m-am uitat împrejur. Ceva mai încolo se înălța un copac sfrijit și singuratic. Probabil că puteam să mă urc în el. Așa suna una dintre prețioasele instrucțiuni primite la plecare: „Pentru a se observa teritoriul, se caută un loc mai înalt, care ofere o vizibilitate bună asupra împrejurimilor”. Foarte utilă indicație. Neprețuită. Alta, de același calibru, spunea despre mușchiul care crește doar pe partea dinspre nord a trunchiului copacilor. Nici asta nu-mi era de mare folos. Sunt capabil să mă rătăcesc cu succes și într-un oraș pe care cred că-l cunosc bine, ceea ce, de altfel, mi se întâmplă destul de des. Așa că îmi era perfect indiferent în ce parte se află nordul sau sudul. Ori vestul sau estul. Până la urmă n-a mai fost nevoie să mă urc în niciun copac. În zare, pe un vârf de deal, se vedea conturul unei biserici. Am pornit-o într-acolo, de-a dreptul peste câmpul arat, încercând să calc doar pe creasta șanțurilor lăsate de plug. Pământul se sfărâma sub tălpile bocancilor, așa că alunecam ba într-o parte, ba în alta, în adânciturile arăturii. După o vreme am renunțat. Era mai simplu să pășesc cum se nimerea, chiar dacă alunecam me-

reu prin hârtoape. Am mers o grămadă de timp, privind acoperișul bisericii ce strălucea în soarele care se ridicase deja deasupra orizontului, sau la stolurile de păsări negre care decolau din arătură, pentru ca apoi să aterizeze brusc doar cu câțiva metri mai încolo. Când oboseam, mă așezam pe pământul răscolit și îmi aprindeam o altă țigară. Apoi porneam din nou. Pe măsură ce mergeam spre biserică, mi se părea că, în loc să se apropie, aceasta se depărtează din ce în ce mai mult, așa cum li se întâmplă celor care traversează un deșert nisipos și văd în fața lor o oază plină de verdeață care înconjoară un lac cu apă limpede, dar nu ajung niciodată acolo, căci oaza înverzită se mută tot mai departe și mai departe. Un miraj. O fata morgana.

Nu a mai trebuit să ajung până la biserică. De undeva, pe la baza dealului sau movilei pe care se înălțase – căci acum nu se mai vedea deloc, dispăruse prin cerul care strălucea tot mai tare – a apărut o potecă prăfoasă. Am urmat-o. Pe la capătul ei trebuia să fie și oameni. Inamicul. Căci așa suna una dintre instrucțiuni: „Deplasarea în spatele liniei frontului se va face cu evitarea contactului cu orice localnic, deoarece acesta ar putea devoala poziția militarului, ceea ce va duce la compromiterea totală a misiunii”. Altă tâmpenie. Ultima dintre ele, care ne fusese comunicată pe un ton imperativ, zicea că „acest exercițiu de orientare într-un teritoriu inamic are ca temă întoarcerea la baza de plecare, iar deplasarea trebuie executată într-un interval de maximum 24 de ore, în caz contrar militarul urmând să fie considerat dezerter, cu toate repercusiunile ce decurg din aceasta”. Niște boi tâmpiți. Unde mama dracului ai fi putut să te ascunzi de oameni, îmbrăcat în uniformă, mergând printr-un câmp arat ori printr-un sat în care toată lumea știe pe toată lumea? Primul inamic a apărut cu câțiva zeci de metri înainte de clădirea joasă cu două uși, deasupra căreia tronau firme albe, ruginite pe margini, împodobite cu inscripții mari, pictate cu majuscule: COOPERATIVĂ și BUFET. Cea de la BUFET era dotată cu un lacăt mare, așa că am intrat pe cealaltă, chiar în spatele inamicului. O tejghea lungă se întindea de-a lungul sălii. Înăuntru mirosea minunat: a cizme de cauciuc, untură de porc, cuie, ulei de floarea soarelui, caiete de școală, marmeladă, teniși din pânză și pâine. Pâine nu era.

– Pe la amiază ne aduc și pâine, că atunci ajunge camionul, mi-a spus omul cu bască neagră și halat

bleumarin din spatele tejghelei, după ce l-am întrebat la ce oră pleacă cursa spre oraș. Ce cursă, n-avem nicio cursă, da' vorbesc io cu șoferul să vă ducă, a continuat el amabil. Vă ia sigur. Până atunci puteți sta la bufet, că imediat ajunge nevastă-mea și îl deschide. Hai să-ți dau un monopol, mi-a propus, renunțând la pronumele de politețe. Da' cu ce treabă pe la noi? N-am zis nu. M-am tras un pic mai încolo față de cei trei-patru oameni care intraseră între timp și care stăteau sprijiniți de tejgheaua lungă, ținând în mâini câte un borcan pe care scria „muștar”, prefăcându-se că nu ne ascultă.

– În misiune, am răspuns scurt. Da ce-i cu borcanele astea de muștar?, m-am interesat, căutând să schimb vorba.

– Păi ne-au venit vreo două cutii cu muștaruri din astea, și s-au stricat cu toatele, că cine supărare mănă aci muștar. L-am scăzut io din gestiune că s-o perisat, da' cum supărare să arunc borcanele? Că îs bune. Și mi le-or și pus pe inventar, numa' muștaru' l-or scăzut. Așa că cine vrea un monopol, își cumpără borcanu' la prima tură. Nu-i nici o supărare. Fiecare are borcanu' lui. Mai am vreo câteva de rezervă. Dacă mai vii p-aci, îți țin borcanu'. Acu', asta îi din partea mea.

Monopolul nu mirosea bine și nici nu avea cine știe ce gust. O chestie de o culoare incertă, dulce de trăsnea. Dar era destul de tare. După o vreme, m-am instalat la una dintre măsuțele metalice, acoperite cu mușama în pătrățele, unul roșu, altul alb. Nici una nu era stabilă, toate aveau măcar un picior mai scurt decât celelalte.

– Dar berea când o primiți, doamna Firuță?, se auzi o întrebare. Doamna Firuța venise cu vreo jumătate de oră în urmă, deschisese lacătul celeilalte uși, și întreaga adunare migrase cuminte, cu borcane cu tot, de la tejghea spre măsuțele șchioape. Inclusiv eu.

– Primim când primim, răspunse ea răstit. Se vedea de la kilometri că era indispusă. Țâfnoasă. Dinspre rochia ei cu buline portocalii venea o ușoară adiere de varză călită amestecată cu fixativ pentru păr, iar sub batic i se puteau ghici bigudiurile. Probabil nu avusese timp sau chef să și le scoată. Stătea în spatele barului, supraveghind pe toată lumea, și din când în când le turna în borcane încă o porție din același lichid de culoare nedefinită. Deasupra ei atârna un difuzor din care se auzea câte un cântec lăläit, anunțat triumfal de o voce vag feminină: „Și acum urmează Irina Loghin care va interpreta una dintre perlele patrimoniului nostru folcloric”. Iar Irina Loghin declara mândră „m-au cerut la mama doi”, după care Maria Lătărețu întreba „l-ați văzut pe Radu mamii?”, pentru ca tot ea să răspundă „l-am văzut la crâșma Stăni”. Rând pe rând, câte unul dintre săteni se înființa la masa unde așteptam să vină camionul cu pâine. Aduceau o porție de monopol, pe care mi-o turnau în borcan, și intrau în vorbă, mai întâi mormăind „asta-i de la mine” sau „fac eu cinste”, încercând

de fapt să afle cum și de ce ajunsese la ei. „D'apoi de mult ați venit? Nu, nu chiar. Da' pe unde o să stați? Păi nu știu dacă o să rămân așa de mult ca să trebuiască să stau undeva. Îhm, da' atunci când mai veniți p-acilea? Știu și eu, depinde de rezultate”, răspundeam misterios. „Aha, da' aveți multă treabă? Păi nici multă, dar nici puțină. Așa, potrivit”, mă auzeam rostind. Se încălzise bine. Îmi pusesem boneta sub centura din piele și alungam muștele care se încăpățâneau să mi se așeze pe cap. Din când în când auzeam, printre hârâielile difuzorului – Sofia Vico-veanca anunța veselă „trandafir de la Moldova, te-aș iubi dar nu-ți știu vorba” – cum cei de pe la mese își șopteau unul altuia: „acuma, du-te tu mă a lu' Zgâmboi, că poate îți zice ție”. Și a lu' Zgâmboi, care arăta exact ca toți ceilalți, ca a lu' Floarea Nanului sau ca a Mitroiului din deal – parcă toți purtau aceleași cizme din cauciuc, achiziționate, probabil, de la cooperative, și aceeași salopetă albăstruie – se apropia, îmi umplea borcanul și îmi vorbea de otavă (ehe, nu mai e ca în alți ani, credeți că noi nu știm?), de pomi (om da cu var și anu' asta, că asta-i regula, chit că la mare lucru nu ajută) sau de oi bolnave (geaba o zis veterinaru' că n-au nimic, că tot o dat tifosu' în ele). Mulțumeam pentru băutură, dar le răspundeam aproape monosilabic, lăsându-i la fel de nedumeriți. Nu insistam, lăsându-și locul unul celuilalt, ca într-un concurs.

Șoferul camionului cu pâine nu era la fel de curios. După ce matroana cu bigudiuri i-a spus autoritară „Îl duci și pe dânsu' până unde poți, nu?”, mai degrabă un ordin decât o interogație, m-a întrebat:

– Unde mergi, meștere? Vii cu mine până în târg, sau te las undeva pe drum?

– Vin până în oraș, i-am răspuns, bucuros că scăpam de întrebările sătenilor.

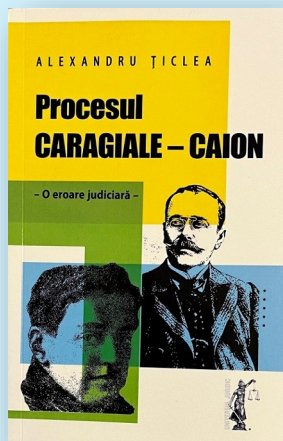
Fluiera tot timpul o melodie pe care o cunoștea doar el, dar altfel era tăcut. Privea concentrat la drum pe deasupra cearcănelor vineții și părea că se sprijină de volan, nu că îl folosește la condus.

– Auzi, meștere, mi-a spus după ce m-am urcat lângă el în cabină, numai atâta te rog, dă-ți jos vestonul ăla kaki, stai numa' în cămașă, că doar nu-i frig și n-am chef să ne oprească vreun milițian pe drum să mă ia la întrebări ce-i cu tine.

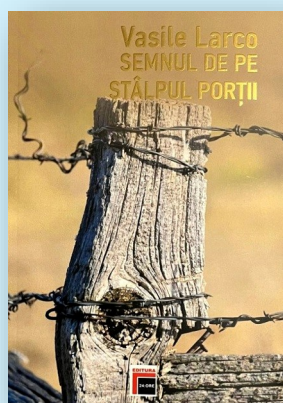
M-am executat, iar o bucată de timp nu l-am auzit scoțând alt sunet decât șuieratul aceluia cântec pe care îl știa doar el.

– Auzi, meștere, mi-a spus, în timp ce camionul sălta pe drumul dintr-un alt sat, am o treabă urgentă, trebe musai să mă opresc să duc ceva la cineva, stai aci liniștit, că nu lipsesc mult, și p-ormă ajungem rapid și în oraș. A oprit în dreptul unei case și a coborât ținând în brațe un cofraj mare cu ouă, pe care îl luase dintr-o stivă ascunsă prin spatele scaunului. A bătut în gard, poarta s-a deschis, a intrat și, înainte de a o închide, am apucat să văd fluturarea unei fuste înflorate.

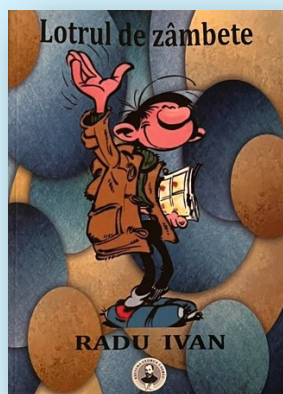
Cărți primite la redacție

Alexandru Țiclea, *Procesul CARAGIALE - CAION, - O eroare judiciară -*, Editura Universul Juridic, București, 2024

Vasile Larco, *Semnul de pe stâlpul porții*, Editura 24 ore, Iași, 2025

Radu Ivan, *Lotrul de zâmbete*, Editura George Coșbuc, Bistrița, 2025

În cabină era cald, mirosea a fum, iar soarele care răzbătea prin parbriz îmi bătea în ochi. M-am sucit, m-am învărtit, dar nu era chip să scap de lumina aceea supărătoare, așa că, până la urmă, am închis ochii, continuând să mă gândesc aiurea, ba la una, ba la alta. Apoi, parcă am văzut cum ouăle din celelalte cofraje au început să se crape încetitor. Mai întâi s-au auzit niște ciocănituri timide, mai mult o părere decât un sunet, după care, în acompaniamentul unor scrâșnete delicate, capete zburlite de pușori au început să răsară dintre cojile de ouă, la fel cum apar ghiociei primăvara printre petele de zăpadă. Pe măsură ce se eliberau din carcasele alburii, căpșoarele zburlite se transformau în pui mici și zburdalnici. Întâi unul, apoi doi, apoi tot mai mulți au început să se cațare pe mine. Nu i-am deranjat, i-am lăsat să facă ce vor. Cei mai mulți ciuguleau scamele pantalonilor kaki ca pe niște fire de iarbă, dar unii se prindeau cu gheruțele de cămașă, opintindu-se să urce tot mai sus, așa cum o fac alpiniștii care încearcă să escaladeze un vârful de munte. Câțiva mi-au ajuns în creștetul capului, continuând să ciugulească conștiincios din firele de păr. Unul, mai stângaci, a alunecat și, în tentativa de a-și opri prăbușirea, s-a prins de rama ochelarilor. Lentila care ne despărțea îl făcea să pară mult mai mare decât ceilalți. Treptat, puful auriu care-l învelea a devenit pestriț, în toate culorile pământului. Acum, cu gâtul lui golaș, aducea cu un pui de curcă. Îs foarte gingași, se îmbolnăvesc iute de tot din te miri ce, dacă n-am grijă, din zece abia mai rămân cu patru, îmi spunea bunica în timp ce spăla cu țuică picioarele puilor de curcă. Calcă în toate mizeriile și în două-trei zile necazu' li se urcă la cap și se duc de parcă nici n-ar fi fost, iar curcile îs proaste, nu prea au grijă de ei, nu-s mame așa de bune ca găinile, continua ea, îndreptându-și cu năduf broboada pe frunte. Mi-am adus aminte de borcanul plin cu monopol și am început să-l caut, să spăl picioarele puiului ce îmi stătea atârnat în fața ochilor cu capul în jos, privindu-mă uimit în timp ce ciocănea ba într-o lentilă, ba în alta, încercând să intre înăuntru.

– Ce faci, meștere?, am auzit o voce veselă venind din depărtări. Te-ai plictisit? Hai că acu' plecăm și imediat ajungem. Am stat un picuț mai mult, da' uite ce ți-am adus, ține-te de asta, mi-a zis întinzându-mi o sticlă verzuie, îi vin bun, de casă, rece, de la frigider.

S-a trântit pe scaunul din fața cofrajelor cu ouă și a început din nou să fluiera. Schimbase melodia. Era mult mai vioaie, mai săltăreacă, dar tot numai el o știa. Mă dezmeticeam cu greu. Mi se părea mie sau chiar întinerise? Cearcănele vineții lipseau, era îmbujorat, iar sudoarea de pe obraji și frunte îl făcea să arate cam cum trebuie să fi fost pictați sfinții de pe zidurile bisericii ce se depărtase tot mai mult și tot mai mult, până când se pierduse prin cer, ca un miraj, ca o fata morgana.

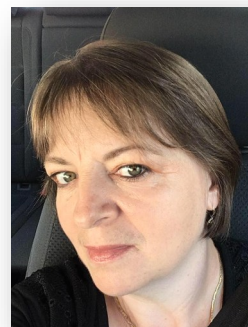
Era aproape de seară când am ajuns la marginea orașului.

– Auzi, meștere, e bine dacă te las pe-aici?, m-a întrebat la fel de vesel. Că într-un sfert de ceas ajungi în centru.

– Nicio problemă, e foarte bine așa, cum altfel. Mulțam fain, rămân dator, i-am spus în timp ce coboram din cabină cu sticla de vin în mână. Am îmbrăcat vestonul kaki, și apoi am privit cum camionul se îndepărta, trepidând vesel pe asfaltul plin de găuri, lăsând în urmă o dâră de fum cenușiu.

Adela Cotul

Foamea

În dimineața geroasă de 22 decembrie a anului 1995, peronul gării din Cluj-Napoca era înțesat de bagaje și de călători. Majoritatea dintre ei erau studenți care plecau în vacanța de iarnă spre casele lor. Îi recunoșteai ușor, stăteau în grupuri mai mari sau mai mici, tineri, veseli, frumoși, unii fumau o țigară, alții erau așezați pe gențile mari, pline de cursuri scrise de mână pe care le cărau după ei, în speranța că vor avea timp să arunce vreo geană peste ele, fiindcă sesiunea de iarnă se apropia cu pași repezi, cursuri și, desigur, haine murdare, pe care, mai ales în cazul băieților, le duceau mamelor, evident, pentru spălat și călcat. Erau gălăgioși, plini de viață, făceau glume unii pe seama altora, mai mult sau mai puțin sărate, se auzeau hohote de râs, se spuneau bancuri deochete, se făceau planuri de distracții și de chefuri pentru sărbătorile de iarnă. Frigul sec le înroșise nasul și pomeții obrazilor, iar de la respirația lor caldă, ce venea în contact cu gerul de afară, unora li s-au depus pe gene sau pe șuvițele de păr rebele picături fine și albe de promoroacă.

În incinta gării era mare agitație, la casele de bilete cozile erau infernale. Cu siguranță unii dintre călători, cu preponderență studenți, nu vor reuși să-și cumpere bilet, nu mai aveau destul timp. Câțiva, mai fricoși, își vor amâna călătoria cu câteva ore și vor lua un tren personal, alții, mai curajoși, vor circula „cu Nașul” și vor ieși chiar mai ieftin decât cei care și-au cumpărat bilet, plus suplimentul de viteză. Pentru elevi și studenți biletele CFR erau reduse cu cincizeci de procente, dar suplimentele de viteză se plăteau integral. Peste vacarmul specific sălii, din difuzoare se auzi melodia care preceda un anunț. Cum se aștepta toată lumea, urma să se anunțe sosirea în gară a acceleratului Timișoara - Iași sau „Foamea”, cum era supranumit de către studenți. Dar o voce ascuțită și nazală de femeie a anunțat o întârziere de cincizeci de minute a acceleratului. Din cauza frigului se circula cu restricție de viteză pe anumite porțiuni de cale ferată. Cei care nu își dădeau șanse prea mari să apuce a-și cumpăra bilete au răsuflat ușurați, aveau acum timp berechet.

Rezemați de un stâlp pătrat, ce susținea acoperișul peronului și care avea montat pe fiecare fațetă câte un ceas, Adina și Cosmin așteptau îmbrățișați sosirea trenului. Ea era studentă în primul an la Litere, el, în anul al doilea la Politehnică. Cosmin își descheiase geaca groasă și călduroasă, un model de hanorac foarte în vogă printre tineri, care, cică era căptușit cu puf de pinguin, iar Adina se cuibărise cu spatele la pieptul lui. El o îmbrățișase și o ținea strâns lipită de corpul său, o știa mai sensibilă la frig și dorea să o protejeze și să o

încălzească. Cei doi au fost prevăzători, aveau biletele și suplimentele de viteză cu locuri rezervate, cumpărate în urmă cu o săptămână prin Agenția de voiaj. La auzul anunțului cu întârzierea de aproape o oră a trenului, studențimea se porni a spune răutăți și bancuri pe seama CFR-ului. „Într-o zi, uitându-se pe geam, conductorul îl vede pe badea Ion mergând grăbit pe cărarea de lângă linia ferată, cu o traistă mare în spinare. Oprește trenul și îi zice moșului: «Haide, urcă în tren, bade Ioane!», la care badea îi răspunde: «Mulțumesc frumos! Azi nu mă urc, dragu' badei, că mă grăbesc să ajung la Iași, la Judecătoria.»”. Râsete. Încet, încet se golea peronul și se umpleau barurile și cafenelele din apropierea gării.

„Am mai câștigat o oră cu Adina!”, se gândi Cosmin bine-dispus, luând cele două genți, una pe umăr, cealaltă într-o mână, iar cu mâna liberă o cuprinsese pe Adina pe după mijloc, și porniră către sala de așteptare a gării. Era destul de aglomerat, nu erau locuri pe bănci, așa că cei doi tineri s-au retras într-o margine a sălii, lângă o fereastră, sub care era un calorifer mare și fierbinte, hotărâți să aștepte acolo venirea trenului. Dar n-au avut noroc. Locul fusese vânat și ocupat deja de doi auroiaci, zdrențăroși și urât mirositori, care, tolăniți pe jos, flancau caloriferul de o parte și de alta, inhalau adânc din niște pungi argintii ceva ce părea a fi bronz aluminiu lichid, dându-și ochii peste cap, clipind des și tremurând spasmodic. Nu era deloc o priveliște plăcută și nici nu aveau ce să le faci, așa că și-au lăsat gențile în grija unor colege ale Adinei, care prinsese loc pe o bancă, și au ieșit la o cafea.

Povestea lor începuse la sfârșitul lunii octombrie, la balul bobocilor de la Facultatea de Litere. Cosmin venise la bal cu un prieten de-al său care se „combinase” cu o colegă de cameră de-a Adinei. Idila dintre cei doi n-a rezistat decât două săptămâni, până la primul chef studențesc la care au mers împreună, iar Marius, că așa îl chema pe prietenul său, s-a îmbătat și i s-a pus pata pe o medicină îmbrăcată provocator și care părea foarte disponibilă să treacă rapid la next level și să-i permită băiatului a-i studia, în detaliu, toată anatomia. A studiat-o Marius vreo câteva nopți, până a surprins-o într-o seară, studiind, la rândul ei, anatomia unui alt bărbat, ceva mai matur și cu o mai vastă experiență de viață. În fine, Cosmin și Adina au dansat împreună la bal toate blues-urile, au povestit, au râs și s-au îndrăgostit. El era singurul copil al unui cuplu de profesori de liceu, tatăl, profesor de fizică, iar mama, de matematică, locuia într-un mic orașel stațiune din Munții Rodnei, pe valea Someșului Mare. Acolo ter-

minase și liceul, sub supravegherea atentă a părinților săi. Adina locuia într-o comună situată la vreo douăzeci și ceva de kilometri de orașul lui Cosmin, puțin mai în sus, tot pe valea Someșului, dar făcuse liceul în Bistrița, astfel, cei doi nu se cunoscuseră dinainte, deși locuiau atât de aproape. Avea un singur frate, pe Andrei, care era cu opt ani mai mare decât ea. Terminase medicina și profesa ca medic stagiar la un spital din Bistrița. Tatăl Adinei era inginer silvic, șef la IFET, iar mama ei era contabilă, la aceeași întreprindere.

Întorcându-se de la cafea, cei doi tineri s-au întâlnit în fața gării cu Marius, care i-a avertizat râzând că tocmai se anunțase o nouă întârziere a trenului, de data asta de șaiszeci de minute. Nu erau siguri că nu glumește, dar, fiind destul de aproape de ușa gării, au auzit repetarea anunțului cu propriile urechi. Marius a scos dintr-un buzunar de la piept un recipient din plastic, pătrășos, cu un lichid transparent și i l-a întins lui Cosmin.

„Por favores, amigo, ia o gură să te încălzești puțin!”

„E de prună?”, îl întreabă Cosmin, luând plosca.

„E mai bun, de pere! Din rezerva strategică a lu' babacu! Habar n-are că i-am descoperit ascunzătoarea. Vrei?”, o întreabă și pe Adina, și, cum ea refuză, trase el o dușcă zdravănă. „Hai să tragem o țigară!”, a propus Marius, și se îndreptară toți către un coș de gunoi metalic. Băieții își aprinseră câte o țigară, Cosmin îi întinse pachetul Adinei să se servească și ea.

„Por favores, seniorita! Te rog să te servești cu o țigară fină!” Marius îi oferi fetei un pachet de Kim mentolat. „LM-ul roșu nu este pentru dame delicate, țărane! Unde ți-ai lăsat manierele?!”, îi trase el cu ochiul lui Cosmin. Băieții erau prieteni de-o viață, vecini și colegi încă de la grădiniță, de pe vremea când erau „șoimi ai patriei”, după cum îi plăcea lui Marius să glumească, făcând aluzie la vechiul regim comunist.

„În ce vagon ziceți că avem locuri?”

„Vagonul 16. Îți dau biletul tău?”

„Nu, ține-l la tine! Ne vedem pe peron. Am zărit o feblețe mai veche de-a mea, mă duc să-i prezint omagiile mele, poate îmi iese și mie ceva, o combinație de sărbători, por favores!”

„Hai să căutăm un telefon cu cartelă, să sun acasă și să-i anunț pe ai mei de întârzierea trenului!”, zise Adina, și intrară împreună în gară.

În sfârșit, vocea ascuțită și nazală anunță sosirea, la peronul patru, a acceleratului Timișoara - Iași, care va staționa în gară timp de zece minute, și invită călătorii să poștească în vagoane. Ajunși în dreptul vagonului cu numărul șaisprezece, cei trei studenți au urcat în tren. Se bucurară că era cald. Adina i-a făcut semn cu mâna, din ușă, Cristinei, care înainta grăbită spre vagonul lor, cu un rucsac imens în spinare.

„Ce-a fost ea mare cât o girafă, s-a mai și rubicondat un pic vecina asta a ta, Adino! Îi priește, por favores, printre veterinarii ăia de la USAMV!”

„Taci naibii din gură, Marius, să nu te audă!”, îl atenționează Cosmin. „Că doar n-a păpat din podul tău! Ți-ai cam prea dat antigel de pere contra frigului, de nu mai știi ce vorbești!”

„Gata, Boss, am tăcut! Iertare, Adina dragă, por favores!”

Și-au croit cu greu drum pe hol printre bagaje și călători până în dreptul compartimentului în care aveau rezervate locurile. Primul a ajuns Marius.

„Compartimentul este plin, sunt ocupate toate locurile, Boss!”

„Nu-i nimic, îi ridicăm pe cei care stau pe locurile noastre.”

„Nu intru acolo nici să mă împuști, por favores!”

Când au ajuns lângă compartiment, au văzut pe geam o gloată de puradei dormind claie peste grămadă, unii întinși pe jos, alții pe banchete, două țigănci grase, cu fuste plisate și viu colorate, se lăbăreau și ele printre cei mici, supravegheate atent de privirile bărbaților lor, ascunse pe sub borurile late ale pălăriilor. Aceștia râneau, satisfăcuți, pe sub mustățile lor negre, groase, cu colțurile răsucite în sus.

„Scoală-i tu, amigo, dacă ai poftă!”, îl zeflemisi Marius.

Ridicându-și ochii spre Adina, una dintre călătorele din compartiment a întredeschis puțin ușa.

„Haloo! Domnișorică! Hai să-ți dau un șpreu dă firmă, FA original. Ce zici?”

În următorul compartiment, călătorii, după străie, niște ciobani de prin zona Sucevei, cinci la număr, trei mai bătrâni și doi mai tineri, își întinseră masa: slănină, brânză de oaie, ceapă și niște căței imenși de usturoi, cum Adina nu mai văzuse până atunci. Cât despre mirosul emanat... Apoi, dădeau pe rând, de la unul la altul, din mâna în mână, o sticlă cu țarie, închinău și luau câte o dușcă bărbătească.

„Of, maaaaamă, ce de fomiști mai cară trenul ăsta! Ai văzut, amigo, ce dulăi de usturoi, că nu le poți zice ălora căței, au ciobanii ăștia?”

Tinerii au trecut mai departe pe culoar, strecurându-se prin aglomerație, și s-au oprit spre capătul vagonului. Tot culoarul era plin de studențime. Se auzeau povești despre tot felul de întâmplări de la chefuri studențești, de prin discotecă, de la cursuri, seminare sau laboratoare. Hohote de râs. Și-au aprins și ei câte o țigară, evident, Marius a scos la bătaie, pentru fete, pachetul de Kim din dotare. Acesta făcea parte din arsenalul său „de agățat puicuțe”. Cosmin i-a confiscat plosca de antigel. „Lasă, măi, îți ajunge! Sau vrei să ajungi acasă la mă-ta... mângă?!”

Undeva între Gherla și Dej a venit și controlorul să composteze biletele sau, după caz, să-și rotunjească veniturile. Cu greu mare, a reușit să scoată ceva bănuți de la etnicii colorați, care, numai după ce a amenințat că-i coboară din tren, au prins a se scobi prin buzunare și printre pliseurile fustelor, văicărintu-se de răsuna tot vagonul. „Vaaai, Domnucule! Nu ți-e milă de copilașele ăștia, că suntem săraci! De unde atâția bani, că n-avem!!”

În Dej, acceleratul staționa, în mod obișnuit, aproximativ douăzeci de minute, făcea legătură cu un alt tren. Acum, din cauza întârzierii, a mai stat zece minute, în plus. Marius a dat o fugă la chioșcurile de

lângă gară și a cumpărat pentru toți patru câte o cafea și, cum era băiat galant, por favores, a făcut el cinste cu câte un sandvici cald, că, vorba aia, babacu' era mare mahăr pe la Miniera Rodna.

Între timp se mai eliberaseră ceva locuri, în gări coborau mulți studenți și urcau puțini călători. Au găsit și ei trei locuri, s-au așezat, iar Cosmin a luat-o în brațe pe Adina. Sigur, se oferise Marius să o țină el, por favores.

„Fugi de-aici! Auzi tu la el, câtă amabilitate!”, a comentat, râzând, Cosmin.

Pe la Beclean, Marius și Cristina au ieșit pe hol la o țigară și, nu la multă vreme, Cosmin i-a zărit îmbrățișați, sărutându-se de mama focului. Se vede treaba cum că, de aproape, chiar foarte aproape, Cristina, deși era înaltă, nu era chiar „girafă”, cum îi păruse lui Marius la început și nici atât de „rubicondă”, ci doar mai grosuț îmbrăcată.

Deși se eliberaseră locuri, Cosmin continua să o țină pe Adina în brațe. Nu știa cât și cum vor reuși să se întâlnească în vacanță, dar va face el cumva să o vadă. Era îndrăgostit de ea până peste urechi. Fata stabilise că nu le va spune părinților ei despre el, nu era încă momentul, relația lor era abia la început, părinții ei sunt mai tradiționaliști, mai în vârstă, ea nu dorea ca ei să-și facă probleme, că o trimiseră la facultate să învețe, ori ea se ocupa de gagicărit etc. Deși, oarecum, nu-i pica chiar bine chestia asta, totuși îi și convenea într-o oarecare măsură, pentru că avea nevoie de puțin spațiu de manevră, trebuia să rezolve și el o problemă personală în această vacanță, și anume să pună punct relației sale cu Miruna. Ea fusese iubita lui din ultimii doi ani de liceu. Când s-au cuplat, Miru era proaspăta Miss Boboc, iar el, un tip „mișto” dintr-a unsprezecea. Aceasta era fix opusul Adinei, provocatoare, dezinvoltă, vorbăreată, ușor încrezută și, uneori, cam arogantă. Își dorea să dea la Jurnalistică. Se despărțiseră în primul lui an de facultate, pentru că el auzise că fata „îi lua cam des interviuri” unui alt băiat, coleg de-al ei de liceu. S-au împăcat în vacanța de vară ce a urmat, el, mai mult din plictiseală, ca să aibă cu cine ieși la o plimbare, la un suc, ea, mai mult din orgoliu, ca să-i dea peste nas „intervievatului” care, între timp, i-a tras clapa și s-a cuplat, ulterior, cu o „prospătură”, o bobocă din clasa a noua. Cosmin își făcuse o strategie în acest sens. Pentru că nu voia să o supere sau să o jignească pe Miruna, părinții ei fiind prieteni de familie cu ai lui, s-a gândit să-i propună fetei ca relația lor să ia „o pauză”, ea fiind în ultimul an de liceu, să nu o distragă el de la învățat, să se poată pregăti pentru admitere, bla, bla, bla... La o adică, stabilise cu Marius ca acesta să se bage „pe felie” cu Miruna și, dacă va fi necesar, să-i ofere lui un „motiv serios” pentru a rupe relația. Asta, doar dacă nu va funcționa faza cu „pauza”.

Acceleratul a trecut de Năsăud, următoarea oprire era Ilva-Mică, unde tinerii studenți aveau să coboare. De acolo, fetele urmau a fi preluate cu mașina de tatăl Adinei, iar băieții vor căuta un „rechin” cu un microbuz sau, în cel mai rău caz, își vor continua dru-

mul cu un tren personal. În mod normal, până la ora de plecare a personalului, era o pauză de trei ceasuri, dar cum acceleratul întârziase foarte mult, mai aveau de stat maximum o jumătate de oră.

Dar cei doi îndrăgostiți habar nu aveau că, la coborârea din tren, de toate planurile și strategiile lor avea să se aleagă praful.

Adina nu știa că veștile despre proaspăta ei relație cu Cosmin ajunseseră înaintea ei acasă, părinții ei erau puși în temă, fiindcă întotdeauna se găsește câte o „prietenă” amabilă și binevoitoare care are grijă să-i informeze pe ai tăi despre toate mișcărilor tale. Nu știa nici faptul că toată problema a fost discutată și analizată și la cald, chiar „fierbinte”, dar și la rece, de către părinții ei, împreună cu Andrei, fratele său, iar acesta din urmă i-a convins să accepte să-l cunoască pe băiat, că s-au făcut cercetări cu privire la cine este, de unde este și din ce familie provine Cosmin. A fost mirată doar atunci când, după ce au coborât din tren, și tatăl ei a luat geanta sa de la Cosmin, dând mâna cu băieții, acesta i-a invitat să urce și ei în mașină, că doar este loc, iar Sângeorzul era, oricum, în drumul lor, nu e niciun deranj, n-a așteptat prezentări, n-a întrebat cine sunt și, mai ales, fetei i s-a părut ciudat faptul că el știa unde locuiește Cosmin. Ba, mai mult, când băieții au coborât, tatăl Adinei i-a zis pe nume lui Cosmin și l-a invitat să-i viziteze în vacanță. „Stabiliți voi cu Adina, presupun că ai numărul nostru de telefon!”, fapt care l-a lăsat mască și pe băiat, dar și pe fica sa.

Planurile strategice ale lui Cosmin aveau să fie compromise, la rândul lor, de faptul că, vrând să-i facă o surpriză, Miruna a venit cu personalul până în gara din Ilva, să-și întâmpine iubitul. Dar, în vacarmul generat de sosirea acceleratului, ea va rămâne fluturând o mână și privind lung de la fereastra trenului personal cum „iubitul” se deplasa, alături de altă fată, spre o mașină mică și cum acesta va pleca, fără să-i arunce ei nici măcar o privire, mai mult sau mai puțin întâmplătoare. Chiar, dimpotrivă, Miruna avuse la un moment dat impresia că Marius îi trase un cot în coaste lui Cosmin ca să-l atenționeze, iar acesta intenționat nu a vrut să se uite deloc înspre locul în care era garat trenul personal și, implicit, locul unde se afla și ea.

Cât despre Marius și domnișoara viitor medic veterinar, se pare că „seniorita” Cristina a urcat în tren ca o „girafă rubicondă”, cu un rucsac imens în spate și, după aproape patru ore, a coborât din accelerat ca „amore mio”, iar rucsacul ei s-a mutat, miraculos, în spinarea lui Marius, evident, la cererea expresă a acestuia. Por favores.

Cu un șuierat prelung, care anunța plecarea din stație, și scârțâind puternic din roți, „Foamea” s-a pus din nou în mișcare, șerpuind printre munți, urmându-și traseul său ce străbătea, de-a latul, toată țara, de la vest, la est. Și viceversa!

Text apărut în
Răsunetul cultural nr. 4 (144)/
aprilie 2025

Marian Danci

De pe front, acasă

– Când a plecat pe front, tatăl meu era un copil, la fel și fratele lui, manipulați de tatăl lor adoptiv, care era convins că are dreptate, pentru el patriotismul fiind un sentiment fundamental. Pe amândoi băieții i-a trimis pe front, „să-și apere țara”, le spunea cu mândrie neprefăcută de militar de carieră, totul, ultimatumul Uniunii Sovietice pentru retragerea din Basarabia și nordul Bucovinei, pierderea Ardealului de nord, în august 1940, totul înfierbânta mințile tinerilor de 18, 20 de ani, decizia se lua în grup, se înrolau senini pentru apărarea teritoriilor naționale, erau chiar nemulțumiți de pasivitatea armatei, altele erau valorile în care credeau și în spiritul în care erau educați. Au mai trebuit să aștepte câteva luni, când nemții au început să-și aducă oameni și tehnică în țară, luând în stăpânire cu superioritate Bucureștiul și alte teritorii, nu mai era nicio îndoială că urma să înceapă războiul, care, în iunie 1941, a debutat oficial, România intrând în război alături de Germania, împotriva unui colos necunoscut și înspăimântător, Uniunea Sovietică.

Ajuns pe linia de front, tata s-a trezit destul de repede, moartea era peste tot, sentimentele înălțătoare au dispărut rămânând doar teama, frica animalică, spaima în fața oricărui șuierat de glonț sau de obuz. Trăgeai de frică, îmi povestea el, plângând în hohote, nu există măreție decât până încep luptele, războiul nu are nimic bun, nu are nimic sfânt și înălțător, este cel mai oribil act al umanității, războiul acesta dezgustător a fost între ei doi, între Hitler și Stalin, care, în deșertăciunea inimii lor au trimis samavolnic pentru satisfacerea bolilor lor mintale milioane de oameni la moarte. La Cotul Donului au murit o sută cincizeci de mii de români, la Stalingrad, încă pe atâtea, mureau ca fluturii sub ploaie cu grindină, stepa rusească i-a ucis cu căldura sufocantă a lunilor de vară, ajunseseră să bea apă cu sânge din gropi cu cadavre, treceau râurile pe poduri umane, făcute din cadavrele colegilor morți, acoperite cu foi de cort, tot stepa i-a ucis fizic și psihic când a venit gerul, generalul iarnă a fost aliatul suprem, forța devastatoare a rușilor, gerul i-a salvat la Stalingrad înghețând Volga, permițând astfel aprovizionarea pe podul de gheață a rămășițelor forțelor sovietice, cu hrană și muniție, forțe care au renăscut din cenușă pulverizând armatele române implicate în cumplita bătălie. Rușii jucau pe teren propriu, dețineau tancuri și blindate imbatabile chiar și în condiții de ger, au trecut în marș peste trupele române, neglijate și abandonate și de către aliații lor, nemții, care până în preziua dezastrului, orgolioși și inconștienți, nu

vedeau decât o singură variantă, căderea completă a Stalingradului și redeschiderea drumului către Moscova. Nu există cale de întors onorabilă, niciodată nu există, doar sinuciderea sau dezertarea, astea sunt singurele căi de rezolvare a conflictului interior, și lacrimile-i curgeau pe obraji, fără ca măcar să încerce a le opri. Moartea eroică nu este o cale pentru cel în cauză, el neștiind că a devenit erou. Octavian a murit pe front cu pieptul perforat, la Sevastopol i-au rămas oasele, Ioan avea să guste din plin cupa amară a războiului.

– Nu dormiii... prietene! În noaptea asta s-au deschis cuferele cu amintiri, eu sunt cel care povestesc, tu trebuie doar să ascuți, să bei și să ascuți, dacă trece clipa adevărului, poți fi păcălit cu o viață de minciuni, mai am încă multe de povestit, pentru mine aceste destăinuiți funcționează ca o terapie, poate voi dobândi somnul pe care l-am pierdut demult. Există rană și leac, există păcat și căință. Rana este păcatul, iar leacul este căința. Rana naște putreziciune, iar leacul o curăță. Păcatul naște putreziciune, păcatul naște rușine, păcatul naște batjocură, în vreme ce căința dăruiește îndrăzneală, dăruiește libertate, curăță păcatul. Eu acum curăț rana, încerc să scap de putregaiul din mine, am început acest proces mult mai demult, dar nu l-am încheiat, nu-mi este suficient de aproape iertarea, nici pe mine nu m-am iertat, am început să-mi spun vorbe înțelepte acum câțiva ani când am ajuns în locul în care ai tot timpul din lume să te gândești, dar eu nu mi-am terminat toate gândurile, apoi am căutat liniștea și iertarea în alt loc, am ucenicit și acolo, am învățat foarte multe, începusem să uit de mine cel vechi, să mă lepăd de mine, în speranța că mă voi recăștiga într-un fel. Voiam, și la pușcărie, dar mai ales la mănăstire, să-l redescopăr pe tânărul acela care plângea în interior când tatăl lui, rănit pe front, luptător cu idealuri înalte în prima etapă, dezertor disperat și totuși curajos, într-o vreme, plângea povestindu-i atrocitățile războiului, neputința de a-și împușca prietenul cu intestinele ieșite, chiar dacă acesta-l implora să-l facă. Voiam să mă lepăd de cel care în orice moment încerca să pară ceva, să fie altcineva, pierdusem evidența multelor feluri de a fi ale mele, mă pierdusem pe mine cel curat și drept, uitasem cât de nevrednic de iubirea lui Dumnezeu eram, mă credeam... dar ce nu mă credeam, până într-o zi când aveam să mă trezesc, deșertăciunea mea avea să fie învinsă de ura de după iubire a unei femei. Poate și iubirea din mine, necondiționată, care nu pretinde nimic în schimb, care nu te judecă și nu te acuză, ci te pri-meș-te și te odih-

nește, poate și iubirea aceasta m-a salvat ducându-mă la cel care eram cândva, atunci când tatăl meu plângea povestind drumul până la Stalingrad, cumplitul drum prin arșița verii, apoi prin noroaiele ploilor de toamnă.

– La Cotul Donului dealurile erau domoale, povestea el, nu aveai unde să te ascunzi, niște coline albe, de cretă, care s-au înroșit în dăre groase, cădeau și de o parte, și de cealaltă, pământul alb suga îndată sângele care izvora din mii de trupuri. Se înroșeau țevile armelor de atâta tras, mai mult de jumătate dintre soldați au rămas în creta din preajma Donului, fără cruce la căpătâi. Ne-am împușinat vizibil, am fost regrupați, apoi, o parte dintre noi am luat drumul Stalingradului. Se făcea simțită toamna, acolo nu ține mult, lăsând locul iernii în scurt timp. Până să înceapă ploile de toamnă, rasputița cum zic rușii, ne-am apropiat de Stalingrad, noiembrie ne-a prins într-un oraș înghețat, sfârșiți de drum și de foame. Începuse frigul iernii, rușii s-au regrupat și reorganizat, pozițiile noastre, ale românilor, erau înșirate pe mai mult de trei sute de km, eram slab echipați pentru minus douăzeci de grade, la sfârșitul lui noiembrie, pe flancul unde eram noi, românii, a început dezastrul. Tancurile lor uriașe, T 34, și blindatele robuste ne-au spulberat în trei zile. Scene de groază ca acolo, la Stalingrad, nu cred că s-au mai petrecut în alt război. Tocați mărunț câteva zile cu artileria, când au trecut Volga înghețată și au năvălit peste noi, trecând cu tancurile peste bateriile noastre abandonate sau fără echipaje complete, câte un soldat încercând să deservească un tun, făcând și pe servantul, fiind și ochitor și observator, am înțeles ce însemna sfârșitul lumii. Prietenul meu, soldatul Isachi, supraviețuitor și el măcelului de la Cotul Donului, cel cu care împărțeam colțul de pâine și gamela cu ciorbă, el, omul de lângă mine, care-mi apăra mișcările printre gloanțe și căruia-i apăram deopotrivă salturile înainte sau ieșirile din tranșeele săpate cot la cot, fratele meu de suferință și tristețe, izvorul amintirilor dureros de frumoase venite de dinainte de război, izvor de maturizare și înțelepciune, mi-a murit în brațe, ciuruit de schijele împrăștiate de un obuz explodat, l-am întors pe spate, i-am închis ochii, rupându-i săculețul cu pâine uscată, desfăcându-i încărcătorul cu câteva gloanțe, și, în clipa aceea, am luat decizia care mocnea în mintea noastră a tuturor ostașilor români de câteva luni, de când a început dezastrul. Ce căutăm noi aici, de ce nu mergem să eliberăm Transilvania?, acolo e locul nostru, aceasta era atmosfera din sânul armatei române, astea erau întrebările prezente în scurtele momente de acalmie ce ne mai erau hărăzite, într-un război nedrept atât pentru noi, ostașii români, cât și pentru civilii și ostașii ruși, într-o țară neprietenoasă. Î-am smuls verigheta de pe deget, am privit-o atent încercând să-i rețin modelul, pentru siguranță i-am făcut o creștătură în interior, cu baioneta, ascunzând-o în grabă într-un buzunar interior, începând o retragere în mare viteză, unde vedeam un soldat mort îi căutam degetul inelar smulgându-i verigheta, dacă avea, când nu ieșea tăiam și degetul, ștergeam aurul de mantaua aspră, mai luam și saci cu pâine uscată și țigări, aruncându-le în grabă

în ranița înghețată, îmi pregăteam întoarcerea acasă, alergam cu ultimele puteri știind din zilele anterioare că înaintarea rușilor pe flancurile armatelor române ducea la încercuirea celor prinși în mijlocul frontului, nemți și români deopotrivă. În frenezia retragerii abia după două zile am simțit durerea din antebrațul stâng, ducând mâna la locul dureros am simțit măneca întărită, mi-am scos tunica, măneca vestonului era plină de sânge înghețat, schija trecuse prin mușchi, nu foarte profund, dar rana trebuia să fie curățată și îngrijită. Ascuns într-o pădure, m-am pișat pe o batistă, mi-am scos vestonul și cămașa frecând rana cu forță, am curățat batista cu zăpadă, am urinat din nou legând batista pe rană. Frigul cumplit avea să-mi fie de folos, dacă era cald, în două zile rana ar fi fost infectată, dar, în același timp, și vindecarea era îngreunată din cauza gerului.

La un moment dat ajungând în retragere trupele nemțești care fugeau și ele din calea rușilor, capturile de hrană și aur au fost mult mai importante, alimente mai consistente și aur mai strălucitor, neamțul venea dintr-o țară mai bogată, se hrănea mai bine și podobeale îi erau mai grele, doar moartea era la fel atât pentru ei, cât și pentru noi. Îmi pierdusem suflul de atâta alergătură, dar a meritat, pe măsură ce vacarmul frontului rămânea tot mai mult în spate, înțelegeam că am scăpat din încercuire, nemaiaivând altă cale decât drumul către casă, două mii de kilometri pe care trebuia să-i fac în condițiile unui soldat dezertor, hotărârea mea era luată mai demult, doar acum, în fața dezastrului acționând concret, fără remușcări sau simțăminte de trădător, pornind în lungul drum al întoarcerii acasă. Haosul generat de fuga fără nicio coordonare mi-a fost de folos într-o bună măsură, dar crea și pericole în situația în care un glonț putea veni de oriunde, chiar și de la un camarad flămând și disperat. Băiete, îmi povestea tatăl meu cu ochii în lacrimi, am fugit din linia întâi la sfârșitul lui noiembrie 1942, ajungând acasă, în București, după opt luni de zile, în iulie 1943. În primele patru săptămâni am trăit din rezervele adunate de la morți, pâine uscată, cu porția și extrem de rar câte o conservă luată din ranițele soldaților nemți, desfăceam conserva duminica și mâncam din ea patru cinci zile cu pesmeți. Erau zile când mergeam până la treizeci de kilometri, alteori stăteam ascuns prin păduri câte două, trei zile, aș fi avut nevoie mare de niște bocanci, gerul și apa îmi produceau multă suferință, dimineața era cel mai greu, primele două ore de mers erau un chin, în nopțile în care dormeam în câte o șură, în fân, la vreo casă părăsită, mă odihneam, în rest nici somnul nu era decât o spaimă continuă, cu lacrimi înghețate pe obraji. Cu proviziile terminate mă apropiam de câte o gospodărie, nebun de frică să nu fiu ucis de localnici, legam de țeva armei o cârpă, mai știam și câteva cuvinte pe care le repetam printre dinții clănțănind de frig și spaimă, ceream alimente dând în schimb aur sau țigări, atunci când găseam câte un bătrân uitat de viață, sau femei cu bărbații plecați la război. Verighetele nemțești erau la mare căutare, primeam în schimbul uneia hrană pentru câte

o săptămână, chiar mai mult, și cu țigările făceam treabă bună, când vedeau pachetele îmi aduceau și câte o vodcă, unii erau mai generoși umplându-mi plosca pentru apă, care era goală, că oricum apa îngheța, cu mâinile tremurânde primeam tăria, vodka făcându-mi nopțile mai ușor de suportat, frigul mai puțin dușmănos. Două verighete m-a costat și o pereche de bocanci în stare bună, chiar dacă nu erau noi, ajunsesem să mă mișc cu mare greutate și foarte încet din cauza rănilor înghețate de la picioare, dată fiind starea jalnică a celor vechi. Când mi-am scos din buzunarul hainei câteva verighete arătându-le celor două rusoaice, mamă și fiică după asemănarea dintre ele, bătrâna a luat fără ezitare o verighetă mare, nemțească, iar fetei i-a picat cu tronc una mai mică pe care cu bucurie și-a pus-o pe deget, arătându-i mamei ce bine-i vine. Am încercat s-o fac să-și schimbe alegerea, verigheta aleasă fiind prima pe care o luasem de pe degetul prietenului meu Isachi cu gândul să i-o duc nevestei lui. Văzându-mi regretul de pe chip, sau poate din milă, când m-am descălțat să-mi pun bocancii noi, încercând, cu dureri greu de suportat, să-mi curăț cât de cât picioarele cu zăpadă, rusoaica mamă m-a chemat în casă, mi-a turnat apă fierbinte într-un lighean, a potrivit-o cu apă rece, dându-mi și o așchie de săpun de casă să-mi curăț și să-mi înmoi crustele înghețate ale rănilor. Mi-a luat bocancii vechi și ciorapii găuriți apucându-i cu cleștele de la sobă, i-a scos afară aruncându-i, apoi mi-a adus o pereche de ciorapi groși de lână, împlețiți în casă și o cutie de tablă cu untură de porc amestecată cu fierturi de plante de leac. A rupt cu o lingură cinci bucăți mari din untura întărită, le-a pus într-o cârpă curată, arătându-mi rănilor și grăsimea. Mi-am uns amândouă picioarele până la glezne, apoi mi-am pus ciorapii noi și bocancii. Atunci l-am simțit pe Dumnezeu lângă mine, blestemându-i cu toată ființa mea pe cei care ne-au trimis, deopotrivă pe mine și pe ei, bărbații acestor femei, să ne omorâm unii pe alții. Până mi-am legat șireturile, ligheanul era golit și spălat, Dumnezeu punându-mi mâna pe umăr când femeia cea tânără mi-a mai adus o pereche de ciorapi și două felii de pâine unse cu untură, pe care le-am înghițit pe nerăsuflăte. Mi-am îmbrăcat tunica, mi-am luat arma și întreg echipamentul ieșind din casă în întuneric cu mâinile împreunate a rugăciune, înclinând repetat capul în vreme ce buzele repetau și ele, la fiecare înclinare a frunții: „spasivo! spasivo! balșoi spasivo!” De mare folos mi-a fost alifia de leac a rusoaicei, pe lângă rănilor picioarelor oblojindu-mi și suferințele provocate de constipația permanentă, de care nu aveam cum să scap cu alimentele care mă ajutau doar să supraviețuiesc, când m-a prins o răceală zdravănă, m-am uns pe piept și pe gât cu untură de leac, dar de cel mai de seamă ajutor avea să-mi fie în vindecarea, destul de îndelungată, a răniilor din mână.

Într-o dimineață de ianuarie, în tufișurile în care mă pitisem peste noapte să mă feresc de viscol, un iepure mare s-a speriat de mișcarea mea, era prea înghețat să mai fugă, stătea ghemuit tremurând de frig

sau de boală, m-am ridicat cu greutate înfigând baioneta în spatele lui, nici sânge nu prea curgea, îngheța la ieșirea din rană, foc nu aveam cu ce să fac, am belit animalul cât mai era cald, baioneta mai mult sfârteca decât tăia, i-am îndepărtat pielea scoțându-i măruntaiele, inima am mâncat-o prima dată, mai avea sânge în ea, am frecat iepurele pe toate părțile cu zăpadă, când am terminat cu toate, carnea înghețase. Vreo zece zile am mâncat din iepuroi, ficatul l-am înghițit cel mai greu, crud era și mai amar, tăiam bucățele mici de carne pe care le încălzeam în gură, mestecându-le cu scârbă la început, simțindu-le dulceața pe măsură ce carnea se împuțina în raniță. Când găseam câte o gospodărie părăsită, nu scotoceam în casă, în care, pe lângă faptul că era închisă, nici nu găseam nimic, totul era luat de fugari, căutam cu maximă atenție în magazine, în sură, unde am găsit de câteva ori grăunțe de porumb, boabe de grâu, orz sau secară, pe care la început am încercat să le zdrobesc între măsele, apoi am găsit o modalitate de a le înmuia, care-mi provoca multă suferință, dar foamea era și mai agresivă. Îneleam doi pumni de boabe într-o cârpă curată, puneam o mână bună de zăpadă peste ele, legam năframuța și o bagam pe piele, în zona laterală, stânga sau dreapta, unde sensibilitatea pielii era mai redusă, când aveam cereale, mereu aveam câte două meniuri în fiecare parte, am încercat și în zona burții și a șalelor, dar acolo nu suportam gheața, în două zile, cu apa din zăpada topită și la căldura corpului, boabele se înmuiau, le mâncam cu puțină sare, și imediat puneam altele în locul lor. Mai târziu săram boabele când puneam zăpada, dar după o săptămână mă ustura pielea atât de tare, încât am renunțat, chiar dacă sărate de la început, boabele se înmuiau într-o singură zi.

Țineam paharul cu vin în amândouă mâinile, coatele pe masă, lui îi vedeam mâinile doar când ducea paharul cu țuică la gură, în rest și le ținea pe coapse, privindu-le neconținut. Îl priveam, mai tot timpul nu-i vedeam decât fruntea și nasul, cuvintele ieșindu-i încet printre buzele aproape imobile, subțiri, lipsite de culoare și expresivitate. Și-a ridicat încet privirea către mine, se uita dincolo de ochii mei și, fără să schițeze vreun gest de camuflare, două izvoare de lacrimi i se prelingeau din ochii albaștri precum cicoarea, nefirești cumva pe fața arămie, încadrată de barba albă.

Într-o tăcere absolută și-a lăsat privirea în jos, luând un șervețel din pachetul de pe masă, și-a șters lacrimile, apoi și-a suflat încet nasul întorcându-se către ușa de sub chiuvetă și aruncând șervețelul folosit.

– Uite prietene, pentru că de cincisprezece ore mă ascuți cu atenție, pentru că mi-ai salvat fata de la moarte, după ce mi-ai adus-o pe lume pe cea mică, pentru că nu m-ai omorât după ce ți-am aruncat alcool în față, și, mai ales, pentru că în cea mai mare parte mi-ai dat crezare poveștilor, îți mai spun ceva. Ce-ți voi povesti acum te va duce într-o situație privilegiată, aceea de a afla o taină pe care în acest moment doar doi pământeni o știu, taină care-mi împovărează sufletul, cerându-se împărțită, mărturisită cuiva.

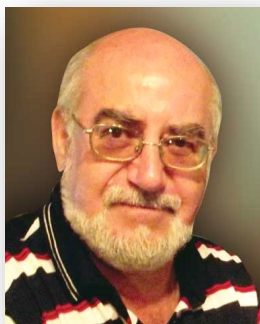
– Ce să-ți spun? Ți-ai amintit de binele făcut și vrei să mă răsplătești... Rahat, răspopitule, tu nu ești capabil de așa ceva, tu știi doar să primești, nu știi să dai. Nu te-ntreb cine-i al doilea pământean ales de soartă, poate știi, dar nu înțeleg de ce-i nevoie și de-al treilea ca tu să-ți găsești liniștea. Vorbele tale sunt mincinoase, periculoase, ascunzând întotdeauna un interes meschin. Te ascult cu maximă atenție, cu toate simțurile ascuțite la maxim. Și cu teamă!

Nu a reacționat în niciun fel, nici măcar nu și-a ridicat privirea până când tăcerea s-a așternut între noi, apoi a continuat, dovedind, prin calm și tenacitate, un interes mai presus de orice formă de răzvrătire împotriva umilințelor verbale la care-l supuneam.

– Nimeni nu a văzut-o pe prințesa cetății, sunt legende cele auzite, apariția ei nu are legătură cu Sfântul Andrei, prințesa apare doar în preajma comorii, și doar în cetate. În primul an după ce am găsit comoara și am adus-o în beci, m-am dus, de Sfântul Andrei lângă cetate, dar nu mi-a apărut nimic, în a doua iarnă la fel, în vara celui de-al treilea an am hotărât să ascund comoara într-un loc mai sigur și mai ușor accesibil decât grotă din nord, am încercat în grotă din sud, era să fiu descoperit de niște tineri care făceau cățărare și prospectare geologică, apoi m-am gândit să o ascund în pământ, în zona cetății, terenul era moale și foarte aproape de casa mea. Am săpat o groapă pe care am zidit-o în interior, să nu se prăbușească terenul, am acoperit-o cu poște de stejar peste care am pus pământ și glijă, am lăsat cufărul acolo, apoi, de Sfânta Maria, în cincisprezece august, stând de veghe lângă locul cu pricina, asta pentru a scăpa de căldură, în vreme ce-mi temperam dorința de a dezgropa podoabele să-mi astâmpăr dorul, la miezul nopții, exact lângă mine, deasupra gropii zidite, a apărut prințesa. Atât de tare m-am speriat că am luat-o la fugă înspre casă, o muzică spațială, super electronizată însoțea holograma, când am ajuns la poalele vârfului cetății, pe platoul viitoareii mănăstiri, am privit în urmă, prințesa se uita către mine, chipul i se vedea foarte clar, frumusețea-i strălucea la propriu, doar picioarele se pierdeau în albul rochiei bogate, mișca în stânga și în dreapta ca și cum ar fi fost în fața unui geam sau gard opritor, i-am strigat să plece de acolo că mă întorc, s-a întors dispărând de pe buza povârnișului de parcă m-ar fi înțeles, am urcat cu teamă, curiozitate și superioritate dată de priceperea unei taine seculare, eram singurul pământean care știam cum pot să mă întâlnesc cu ea, asta-mi dădea curaj și nebunie. Eram din nou stăpânul muntelui, poate stăpânul lumii. Când am ajuns pe platoul cetății, prințesa stătea între ruine, parcă știa că mi-e frică, m-am așezat lângă groapa comorii, s-a apropiat încet, plutind, m-a înconjurat de câteva ori, a trecut pe lângă mine prin stânga, întorcându-se prin dreapta, atât de aproape că am simțit mișcarea aerului generată de faldurile rochiei, apoi, înainte de a dispărea s-a îndreptat direct către mine, ca într-o îmbrățișare m-a cuprins amețea, închisesem ochii în momentul în care a tre-

cut prin mine, senzațiile înălțătoare au trecut, brusc m-am întors știind că pierdusem ceva, nu mai era nimeni în spatele meu, nici în față. Am lăsat comoara în mormântul făcut de mine, dar, a doua zi, temându-mă că oricine s-ar găsi la miezul nopții în preajma comorii, ar putea să o vadă pe prințesă, am îndepărtat pământul ridicând scândurile, am scos cufărul din groapă golind conținutul în rucsac, am mers acasă ascunzându-le în beci. Spre seară m-am întors la mormânt, am astupat groapa cu pământ, muncind destul de mult până am adus pământul pe care, atunci când l-am scos din groapă, l-am dus în pădurea aflată la zece metri distanță. Aflasem un lucru de excepție, ori de câte ori voiam să o văd pe prințesă, îmi luam comoara în spate și mergeam lângă cetate, prima dată am luat doar câteva podoabe, îmi era mai ușor, credeam că este suficient, a fost, dar nu mi s-a arătat decât de la gât în sus, de atunci am dus mereu întreaga comoară, însă nu-i vedeam niciodată picioarele, i-am cerut Iulianei brățara înapoi, să mă lămuresc, a venit și ea cu mine, nu voia să mă mai lase singur în preajma ei, se temea de ce se va întâmpla în cazul împlinirii dorinței prințesei de a avea toată comoara la picioare, a văzut-o și ea pe prințesă, dar tot fără picioare, și nu înțelegeam de ce. Lămurindu-mă că brățara Iulianei nu rezolva integral problema, am renunțat să-i mai cer prezența la cetate, ea muncea și nu se putea trezi a doua zi, mergeam singur, mulțumindu-mă cu ceea ce mi se arăta, chiar și fără brățara pe care i-o dăruisem, atunci când a venit după mine, cumpărându-și casa aceea modestă. Ne-am împrietenit atât de mult, încât prințesa zăbovea minute bune cu mine, ajungând chiar la un sfert de oră după miezul nopții, întotdeauna când pleca îmbrățișarea ei ameteându-mă până la pierderea cunoștinței, în ultima perioadă. Mă trezeam din întrepătrundere ca din beție, mă uitam în jur deși știam că nu mai găsesc nimic, îmi spuneam că nu mai merg, dar, la miezul nopții următoare, eram lângă mormântul astupat. Mă așezam pe iarbă cu ranița în spate, așezată pe o piatră mare, pe care am târât-o special acolo, mă temeam ca în beția îmbrățișării să nu-mi fure cineva ranița cu aurul, cred că nu mi-ar fi lipsit atât comoara, cât îmbrățișările finale ale hologramei. Nu mai puteam trăi fără ele, rar săream câte o întâlnire, până când, într-o noapte, Iuliana m-a urmărit, a urcat după mine puțin înainte de miezul nopții, atunci când îi povestisem că intru în stare de somnambul, mi-a studiat tot comportamentul, pe care mi l-a descris în noaptea aceea după ce am ajuns amândoi acasă la mine. Când am intrat în casă mi-a cerut să-mi las în jos pantalonii, arătându-mi urmele de netăgăduit ale unei ejaculări, mi-a spus că acele pete de pe chiloți au determinat-o să mă urmărească, ea fiind cea care-mi ducea hainele la spălat în oraș.

Fragment din romanul
Îmblânzitorul de cerbi,
Editura Colorama, 2019

Dan Norea

Suflete nepereche

Regula nr. 1 – Orice persoană are un suflet pereche și numai unul.

Regula nr. 2 – Pentru ca două suflete pereche să se recunoască, este necesar și suficient să simtă vibrația la prima atingere.

Regula nr. 3 – Legătura a două suflete pereche este indestructibilă în timp și spațiu.

Într-o dimineață de mai, Andi și Anda s-au trezit, gâdilați de o rază de soare și și-au zâmbit, fâlfâindu-și genele în semn de salut. De multă vreme nu mai aveau nevoie de alte cuvinte...

Andi și Anda nu erau suflete pereche. Nici nu puteau fi, sufletele pereche erau, fără excepție, două persoane de sex opus (teoreticienii fenomenului, buni matematicieni, folosesc sintagma „opuse la sex”), născute în colțuri diferite ale lumii în aceeași secundă.

Andi avea 28 de ani, Anda 26.

Sufletele pereche seamănă până la identitate din toate punctele de vedere – aspect, caracter, gusturi, obiceiuri. Dacă până în momentul unirii, unul sărea cu parașuta, celălalt cu siguranță practica bungee jumping sau zbura cu parapanta. Dacă unul iubea muzica simfonică, celălalt mergea cu regularitate la operă. Din momentul unirii, sufletele pereche mergeau împreună peste tot.

Andi era un lungan de un metru nouăzeci, Anda era o mignonă de un metru șaizeci. Andi era ordonat până la pedanterie, Anda își lăsa lucrurile peste tot, de multe ori special pentru a-l tachina pe el. Andi era un om activ, căruia îi plăcea să bifeze în agendă toate activitățile propuse, Andei îi plăcea dulcea leneveală care te face să amâni pe a doua zi tot ce se poate amâna.

Sufletele pereche, încă de la pubertate, devin căutători. Încep să atingă toate persoanele de sex opus, în toate ocaziile ivite, având uneori, în caz de eșec, diverse relații pasagere. În ultimă instanță, căutătorii recur la internet și stabilesc întâlniri. Confirmarea că s-au găsit o dată prima atingere – ambii parteneri simt un fel de șoc electric, un cutremur total, care nu lasă inertă nicio celulă a corpului. Ulterior, atingerile nu mai au același efect, cu o singură excepție, orgasmul. Sufletele pereche au toată viața

orgasm simultan, infinit mai intens decât cu oricare din partenerii anteriori. Virginitatea este exclusă în momentul unirii a două suflete pereche. Teoreticienii, părinții, prietenii, toți recomandă sexul cu terți, pe întreaga perioadă dintre pubertate și unire, tocmai pentru a putea face mai târziu comparație. Metoda garantează fidelitatea cuplului, nimeni nu își înșală sufletul pereche, datorită certitudinii că nu va găsi pe nimeni la fel de potrivit la suflet, minte sau trup. Uzual, simbolul fidelității a două suflete pereche, atât în literatură, cât și în viața de toate zilele, sunt coarnele. Când un băiat abordat de o căutătoare vrea să-i comunice că și-a găsit deja sufletul pereche, își duce două degete la frunte, pentru a simula cornițele.

Andi și Anda nu își căutaseră niciodată sufletele pereche. Nu refuzau ideea, nici nu puteau de altfel, doar o amânau. Teoria sufletelor pereche se preda în școală, era imperios necesar ca tinerii să o cunoască înainte de a ajunge la pubertate. În clasele mici se începea cu o legendă. „Când Mama Natură a creat perechea primordială de gorile, femela a privit masculul și a atins, plină de curiozitate, organul care făcea diferența dintre ei. Au simțit amândoi vibrația atât de intens, încât le-a căzut părul, li s-a intensificat activitatea neurală și au devenit astfel primele suflete pereche, Ada și Ev. Având perechi de gemeni, văzând că vibrația apare doar între persoane născute simultan și e valabilă toată viața, Ev a cioplit pe niște plăcuțe cele trei reguli de aur ale omenirii.”

În clasele mai mari, se preda teoria completă a sufletelor pereche, cu justificări matematice, istorice și sociologice, cu exemple care să-i convingă pe copii, odată pentru totdeauna, că cele trei reguli sunt infailibile. Era redat cazul unui prinț numit Pygmalion care, mergând la un bar, a simțit vibrația, atingând o animatoare. Revoltat de idee, a plecat la palat și a început căutarea, fiind convins că își va găsi un alt suflet pereche mai potrivit ca poziție socială. A convocat la palat toate prințesele încă neunite, apoi toate fiicele de nobili – fără rezultat. Nu simțea nicio vibrație, cât de mică, nici în trup, în momentul sexului, nici în suflet, în timpul discuțiilor. În final, s-a întors la Galateea – așa o chema pe animatoare – și a constatat că, după o scurtă perioadă de modelare, se potriveau într-un tot.

Un alt caz prezentat în manuale era cel al prințesei care și-a găsit ca suflet pereche instructorul de fitness. Astăzi se găsesc pe tron urmașii urmașilor acelei prințese.

Andi și Anda se cunoscuseră înainte de pubertate, erau vecini de cartier. Ce i-a atras inițial era asemănarea numelor. După care au constatat că era singurul lucru la care se potriveau. Totuși, se simțeau bine împreună și erau nedespărțiți. Odată ajunși la pubertate, conform recomandărilor, au făcut sex, mai mult într-o doară. Spre surpriza lor, acesta era al doilea lucru la care se potriveau. Cum Anda amăna tot ce se putea, l-a convins și pe Andi să amâne căutarea. În stilul său pedant, Andi nu considera acest lucru o amânare, pentru că nu apucase să treacă în agendă căutarea. Au trecut anii, s-au mutat împreună („temporar”, susțineau amândoi în fața prietenilor) și a mai apărut un lucru la care se potriveau: nu puteau suferi internetul.

– Nu vă gândiți că perechile voastre suferă, în cine știe ce colț al lumii?

– Dacă noi nu suferim, ei de ce să sufere? Oricum, nu intenționăm să stăm mult împreună, mai copilărim un pic și începem căutarea.

Într-o dimineață de mai, Andi și Anda s-au trezit, gâdilați de o rază de soare și și-au zâmbit, fâlfâindu-și genele în semn de salut. De multă vreme nu mai aveau nevoie de alte cuvinte. Andi, auzind zgomotul ziarului care cădea în hol prin fanta ușii de la intrare, s-a dat jos din pat, așa dezbrăcat cum era, a ridicat de jos ziarul și a mers la bucătărie, unde a început să-l citească, în timp ce cafeaua fierbea.

– O, Mamă! exclamă el, citind în ziar despre cazul unui avion care se prăbușise, soldat cu câteva zeci de victime. Sper că nu erau în el decât suflete pereche.

Aceasta era marea problemă a sufletelor pereche. Că, după o viață lungă trăită împreună, se stingeau la scurt timp unul după celălalt, la adânci bătrânețe, era perfect normal. Problema erau morțile premature. Boli nu existau, iar accidente erau mortale numai în cazul distrugerii complete a creierului. Dacă totuși, în urma unui accident mortal, un partener rămânea fără sufletul pereche după unire, era o mare dramă. Dar cu adevărat tragic era cazul invers, al morții înainte de unire, pentru că partenerul rămas nu avea să simtă niciodată vibrația.

Anda apără și ea în bucătărie, dezbrăcată, unduindu-se lenevos ca o pisică.

– Hai înapoi în pat, azi e duminică!

Și pentru a fi mai convingătoare, dădu să-l apuce pe Andi de organul diferență. În momentul atingerii simțiră amândoi un fel de șoc electric, un cutremur total, care-i lăsă înmărmuriți, cu atât mai mult cu cât nu credeau să simtă vreodată... vibrația.

Undeva, jos și sus în același timp, Mama Natură oftă și apoi zâmbi:

– Nimic nu e etern pe lume, nici măcar eu. Trebuie să găsesc un cioplitor în piatră. Pe unde or mai fi tăblițele alea?

Regula nr. 4 – Dacă două persoane se iubesc suficient de mult, devin suflete pereche

Sufletisti

Angelo-i și Draco-j, fiecare cu un polonic în mână, mestecau alene în cazan.

– O fi de ajuns?

– Pentru câte suflete se nasc azi, ajunge. Ba mai rămâne un pic și pentru mâine.

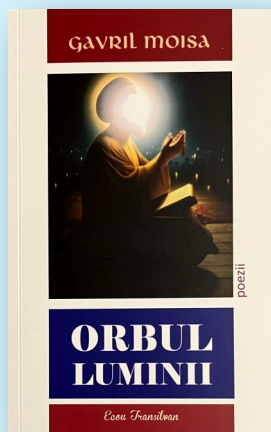
Le venea rândul ca sufletiști de serviciu o dată la câteva sute de ani. Lui Draco-j, chiar mai rar, Dracii sunt mai numeroși decât Angelii. Rolul lor era simplu – trebuiau să pregătească ingrediente pentru sufletele ce urmau să se nască în ziua respectivă. Angelo-i puneau un vârf de compasiune, Draco-j un polonic de răutate. Angelo-i turna o linguriță de ambiție, Draco-j vărsa un castron întreg de orgoliu. Și tot așa – talent, toleranță, altruism... lene, ranchiună, nepăsare, invidie, lăcomie... Fiecare ingredient avea o nuanță distinctă, dar ca o caracteristică generală, cele provenite din Rai erau mult mai deschise la culoare. Inteligența avea un regim aparte. Fiind considerată o calitate și nu un defect, făcea parte din setul angelic, cu o nuanță albastru deschis. Dar, în scurt timp, toată lumea a constatat că, în combinație cu atributele malefice, le multiplica acestora efectele. Numai că era deja prea târziu pentru a mai schimba ceva. Și cum inteligența, ca și toate celelalte ingrediente angelice, era disponibilă în cantități mici, a devenit aproape inexistentă în combinație cu toleranța sau cu altruismul. De aici proverbe gen „Prost da' bun”. Cum Dracii aduceau cantități zilnice de câteva ori mai mari decât Angelii, conținutul cazanului era destul de întunecat.

De câteva milenii bune, Raiul era în criză. Inițial, Dumnezeu dotase cele două tabere cu rezerve egale de ingrediente. Dar, la un moment dat, Draco 1, inventatorul bursei, dăduse o lovitură de geniu. Crescând câteva zile în șir cantitățile trimise la cazan, a simulat că vrea să pună mâna pe Atlantida, pe atunci continentul cu populația majoritară pe glob. Angelo 1, nevrând să cedeze controlul unei poziții atât de importante, a supralicitat și, în câțiva ani, populația Atlantidei ajunsese să fie formată din îngeri cu chip de om. Științele și artele atinseseră o dezvoltare fără precedent. Se părea că Pământul își găsise rasa superioară pentru care fusese creat de Dumnezeu. În acel moment, Draco 1 a scufundat întreg continentul, și, astfel, o bună parte din rezervele Raiului au fost pierdute în apele oceanului pentru totdeauna. În particular, așa au apărut delfinii.

Cărți primite la redacție

Cătălina Orșivski, *Cine știe răspunde!*, Editura Eikon, București, 2025

Gavril Moisa, *Orbul luminii*, Editura Ecou Transilvan, Cluj-Napoca, 2025

Ștefan Pop (Popică), *Pe valurile vieții* (cartea documentelor), Editura SOLON, Bistrița, 2024

Implicațiile au fost multiple. După cum știți, la trecerea în neființă a unui muritor, sufletul lui trece mai întâi printr-o poartă asemănătoare celor din aeroporturi, unde are loc trierea, în funcție de media atributelor. Operația e supravegheată în mod formal de un Angelo și un Draco, dar cântărirea e atât de exactă, încât, până în prezent, n-a avut loc nicio contestație. Odată ajuns în Rai (sau în Iad), Consiliul Angelic (sau Consiliul Draconic) poate hotărî fie transformarea sufletului într-un Angelo (sau Draco), fie recuperarea ingredientelor în vederea refolosirii lor. Datorită crizei, foarte puține suflete ajung Angeli. Excepție fac muritorii favoriți ai unor consilieri influenți. În schimb, Consiliul Draconic, neavând o nevoie atât de acută de completare a rezervelor, își permite mai des să transforme în Draci sufletele cu rele mari la activ. Așa s-a ajuns ca Iadul să domine nu numai financiar, dar și ca schemă de personal.

Angelo-i era conștient de efectele crizei, dar tot ce putea face era să mestece cât mai puțin, cu speranța că mixtura, fiind neomogenă, vor apărea și suflete deschise la culoare... Cu o asemenea tactică și cu un polonic de noroc, puteai spera ivirea pe lume, în ziua respectivă, a unui geniu.

Draco-j privea amuzat cum colegul lui simula rotirea polonicului. Și lui îi convenea metoda. Creșteau șansele apariției unor pedofili, hoți de talie internațională, criminali în serie... Ba, cu trei stropi de noroc – inteligență, voință și egocentrism – apariția unui mic dictator era certă. Marii dictatori apăreau rar, suma atributelor obligatorii e mai mare decât cea necesară unui geniu.

În partea de jos a cazanului era o canea, pe unde cădea o cantitate aleatorie de mixtură, la apariția unui nou suflet. Cei doi priveau cu interes fiecare strop picat din canea, după cantitatea și culoarea mixturii puteau estima caracterul sufletului receptor. Destinul lor era strâns legat de al muritorilor născuți în ziua respectivă. Își treceau în CV realizările acestora ca și cum ar fi fost ale lor. Deși acțiunile erau oficial interzise, de multe ori trișau și interveneau în viețile oamenilor. De aici denumirea neoficială de înger păzitor, respectiv, drac împelișat.

Piic! Din canea căzu o plească destul de mare, în care se distingeau ceva inteligență, multă nepăsare și o enormă lăcomie. Draco-j își frecă mâinile, mulțumit. Apăruse pe lume un viitor magnat al finanțelor.

Pic! Angelo-i și Draco-j oftară la unison. Cu un strop atât de mic, omulețul va fi cu siguranță o persoană ștearsă, care nu va lăsa nimic în urmă.

Pic!

Pic!

Pic!

Piic! Angelo-i surâse larg, nuanța arămiu deschisă indica un violonist de excepție. Dar Draco-j, vesel, îl înghionti cu putere, arătându-i pe tabel locația sufletului receptor – un trib din Africa de mijloc. Șansele ca sufletul respectiv să bucure inimile a mii de oameni, într-o sală de concert, erau ca și inexistente.

Supărat, Angelo-i răspunse la ghiont cu un brânci energic, împingându-l pe acesta înspre cazan. Șocul avu efect asupra canelei, din care se scurse o cantitate mare de mixtură închisă la culoare. Angelo-i încremeni, iar Draco-j scoase un răcnet de entuziasm.

Era 20 aprilie 1889. Ziua în care s-a născut Adolf Hitler.

Ioana din Rozavlea

(După o întâmplare adevărată de la Șanț)

S-a stabilit la Șanț, prin căsătorie, o femeie venită de pe sate. Era ageră la minte și mereu pusă pe glume, șotii și vorbe în pilde, încât, uneori, nu-ți dădeai seama dacă vorbește serios sau în glumă.

Ioana, o numim așa dacă tot și-a atribuit singură acest nume, într-una din zile a plecat la Bistrița. Pe atunci nu erau atâtea mașini ca acum, fiecare se descurca așa cum putea. Ioana s-a dus însoțită de două prietene de-ale sale, cam de aceeași teapă. La întoarcere, au poposit în Dumitra, sat colectivizat în acea vreme.

Cum era sociabilă, nu i-a trebuit prea mult să intre în vorbă cu cineva. Trece un om pe stradă, cam de vârsta ei, și, auzind-o că-l salută cu bună ziua, se oprește și i se adresează:

- Dar dumneata cine ești?
- Ioana din Rozavlea, răspunde femeia.
- Și ce faci pe aici?
- Cu niște treburi pe la Bistrița. Dar dumneata ce faci? Te văd horean.

– Bine fac, ce să zic, acum mă duc în cimitir să văd cum i-o așezat crucea de piatră la biata nevastă-mea, Dumnezeu s-o ierte!

– Vai, săracul, îl compătimește Ioana, ești vădov și dumneata ca și mine. Grea și hădă-i singurătatea...

Cele două însoțitoare, aflate ceva mai încolo, auzind-o pe consăteana lor că se recomandă Ioana din Rozavlea, abia își puteau stăpâni râsul:

– Auzi pe lelea Floarea, cică-i Ioana din Rozavlea, vicleană mai e. Sigur vrea să scoată ceva de la om, îi zice una celeilalte.

– Apoi, n-ai vrea dumneata să ne dăm laolaltă?, întreabă bărbatul privind-o pe Ioana cu admirație.

– Io știu, n-ar fi rău, mai ales că încă nu-s trecută, numai că eu nu pot veni noră aici, aici îi colectiv și-i greu. Io am stare bună acasă, n-o pot lăsa...

– Vin eu la dumneata, dacă vrei, numai să ne putem unul cu altul.

– No, așa da, vină chiar de azi, dacă poți, zice ea știind bine că nu le poate lăsa omul pe toate baltă.

– Azi, nici la un caz, dar oi veni eu, întâi să vedem unde șezi.

– Bine dară, dacă tot vrei să vii, trimite amu ce poți, că m-oi chinui și oi duce io, că am și două prietene cu mine, m-or ajuta și ele.

Se duc împreună acasă la bărbat, și acesta pune una, alta într-o traistă, să aibă cu ce trăi o vreme când va merge ginere.

– Pune, pune, că amu are cine mă ajuta, îl îndeamnă femeia.

Omul mai bagă ceva în traistă, aduce și o damigeană de țuică și una de vin, prinde și un curcan mare din curte și i-l dă Ioanei din Rozavlea, care, spunându-i bărbatului că-l așteaptă cât mai curând la ea acasă, pleacă, fiind sigură că omul nu o va mai găsi niciodată. Împarte lucrurile primite cu prietenele sale, că nu le putea căra singură, și, cu o mașină de ocazie, în cele din urmă, ajung la Șanț.

Dan Filipoi

Sosită acasă, Ioana a tăiat curcanul și l-a băgat în cuptor. Ce petreceri au ținut ele trei, la casa uneia dintre ele, divorțată de bărbat, câteva seri la rând, până au terminat țuica și vinul.

Ioana nu s-a mai dus în următoarea săptămână la Dumitra, convinsă fiind că nimeni nu îi va găsi urma. Până o va căuta omul prin Rozavlea...

După câteva săptămâni, bărbatul păgubaș se prezintă la postul de miliție din Șanț și întreabă de Ioana din Rozavlea. Milițienii trimit după două femei originare din Maramureș și le cheamă la post, lelea Maria și lelea Ioana.

– Nu-s ele, zice bărbatul.

Atunci oamenii legii se gândesc la maramureșanca Sava lui Pepelea de la Valea Mare. O aduc și pe ea.

– Nu e nici dânsa, zice omul dezamăgit.

Cunoscând isprăvile Ioanei și știind ce-i poate capul, un milițian deduce:

– Oare n-o fi Floarea lui Iftenie, că ea e capabilă de așa ceva?

O aduc la post, iar străinul o recunoaște din prima.

– Vai, bată-te să te bată, zice Floarea când intră și dă cu ochii de străin, bine că ai venit, io n-am mai putut face nimic, că atâta de rău m-am betejit.

Ca să n-o facă de râs la postul de miliție, zice către el:

– Hai acasă la mine, să mănânci ceva, că nu suntem noi oameni la care să ne rezolve miliția treburile.

Toate erau bune și frumoase, numai că acasă omul dă cu ochii de Iftenie, soțul Floarei.

– Dar dumnealui cine-i?

– El? Îi slugă, doar ți-am spus că am slugă, zice Floarea cu dezinvoltură, apoi, adresându-se soțului:

– Du-te, Iftenie, și bagă fân la vacă!

Iese Floarea după soț și-l avertizează:

– Să nu te pună posna să zici că nu ești slugă, că se miră lumea de tine, te omor cu mâinile mele după ce pleacă zăludul ăsta.

E drept că bietul om nu avea multe de spus, ea era șeful în casă.

Într-un final, străinul a făcut plângere la miliție, urmând ca Floarea lui Iftenie, pretinsa Ioana din Rozavlea, să fie dată la porunci sau la parade. După multe rugăminți a scăpat nepedepsită.

Omul din Dumitra a plecat acasă cu damigenele goale. Pe soț, Floarea l-a prostit, i-a spus că a făcut o glumă cu acel bărbat, iar el a crezut-o și a exclamat:

– Ce ți-e omul prost! Nu poți grăi nimic în batjocură, că iute te crede, ba te mai și face de posnă în sat.

Lucian Claudiu Grapini

Roșu

E seară. În curtea minei așezate în coasta muntelui înalt dinspre miazănoapte e forfotă mare. Ultimele camioane basculante au fost parcate în hala largă și lungă din dreapta clădirii de birouri. Minerii, șoferi, femei de serviciu, ingineri, șefi de tură, cu toții se îndreaptă spre camioanele de transport și microbuzes sau, în cazul celor cu funcții mai importante, spre mașinile de teren ARO personale, pregătiți să plece spre casele lor după o nouă zi de muncă. Doar unul singur înaintează împotriva șuvoiului uman, un bărbat cu puțin peste șazecei de ani, slab și nu prea înalt, cu capul chel și cu mustață grizonată. E paznicul de noapte din săptămâna asta. Coborât dintr-un microbuz, merge calm spre clădirea punctului de control de la poartă, salutându-i, în dreapta și stânga, pe oamenii grăbiți. Ajuns la ușă, dă cu ochii de cel pe care a venit să-l schimbe, un bărbat mai tânăr decât el, care tocmai își luase, grăbit, sfetărul în spate, și-l întreabă voios:

- No, gata ești, Cornele?
- Gata, gata, bade Petre. Te-a vânzolit bine mașina până aici?
- Vânzolit, dară. Numa' bine s-a așezat mâncarea în stomac. Noutăți ai?
- Apoi, nu prea. Atâta doar că inginerul Daniel rămâne în noaptea asta aici, la birou.
- Daniel... Cel tânăr și îndesat, venit de pe câmpie?
- El, da.
- Da' cum așa? Să-l fi pedepsit șeful cel mare?
- Drept să-ți spun, bade Petre, nu știu. Noi suntem cu poarta și cu paza, nu cu lucruri de astea de ștabi. O fi având ceva de isprăvit, habar n-am.
- Știu, mă, ziceam și eu așa. Oricum, e copil bun, harnic și cumsecade. Mă mai duc eu pe la el, în timpul nopții, să văd ce face, să-i mai țin de urât. Bine că mi-am adus aminte! Ca să nu uit, îmi împrumuți un cal de-al tău mâine? Pe-al meu i l-am dat feciorului, luna asta, să tragă lemne în pădure cu al lui laolaltă. Mai am de arat o bucată sus, în Poieni, și, cu iarna asta grea și lungă, abia acum poți trage brazde prin pământul de-acolo.
- Cum să nu, bade Petre, ia-l pe care vrei și fă-ți lucrul. Ne vedem mâine-dimineață. Să ai o noapte ușoară!
- Mulțam! Bagă de seamă ce faci diseară, înainte de somn! Nu te lăsa pe tânjală!

Cei doi bărbați râd zgomotos și își strâng mâinile. Cornel o ia la pas grăbit spre ultimul microbuz, urcă prin spate și închide ușa, în vreme ce șoferul

ambalează ușor motorul și pornește, în cele din urmă, la vale pe drumul ce șerpuiește pe versantul împădurit. Petre ia condica de prezență, își scrie numele și se semnează la rubrica de sosire, apoi își scoate jacheta de piele, o agață în cuier, îmbracă haina de uniformă și își așază cascheta pe cap. Deschide ranița, scoate o bucată mare de mămăligă mai veche, iese din clădirea de control și se duce spre hala mare, unde sunt parcate camioanele basculante. Acolo, legat în lanț, îl așteaptă vesel nevoie mare un dulău alb cu pete roșcate. Petre îl mângâie prietenește pe cap, îi întinde dăraba de mămăligă, după care îl dezleagă și-l cheamă cu el. Paznicul dă o raită prin toată curtea minei, verifică poarta mică din dos să fie închisă, urcă treptele din spatele clădirii de birouri, ajunge pe platoul unde se află laboratorul, se uită cu atenție să vadă dacă porțița ce dă spre munte e zăvorâtă, privește satisfăcut în susul muntelui înalt și stâncos și se întoarce la intrare, urmat peste tot de câinele bucuros. Închide poarta mare glisantă pe șină și blochează porțița pentru a nu-i permite câinelui să iasă din curte în timpul nopții. Acesta din urmă, profitând de momentele de libertate, se plimbă prin toate colțurile curții împrejmuite cu gard din beton, adulmecând și marcându-și din loc în loc teritoriul. Omul intră iar în clădirea de control și aprinde focul în soba mică din colț. Deși e sfârșit de primăvară, nopțile sunt încă reci în această zonă înaltă. La un ibric din dulăpiorul de lângă geam, merge afară la cișmeaua de apă potabilă și îl umple, revine înăuntru și îl pune pe plita sobei în care lemnele încep să trosnească sub flacăra nu prea mare a focului. Iese și se îndreaptă spre clădirea de birouri. Urcă la primul etaj, aprinde becul pe holul întunecos și bate la a doua ușă pe dreapta, deschisă pe jumătate.

- Bună seara, domnule inginer!
- Bună seara, nea Petre! Ce mai faci?
- Bine, mulțumesc de întrebare! Cum știi, sunt de gardă pe tură de noapte și am zis să urc doar să te salut. Cum de-ai rămas la muncă, dacă nu te superi că te întreb?
- Nu mă supăr deloc. Câți ani sunt de când funcționează mina asta? S-au împlinit treizeci?
- Da, anul trecut.
- Fac un studiu cu privire la poluarea pe termen lung și, la fiecare opt ore, mă duc în silozul vechi, cel de pe coastă, și iau măsurători. Am început de azi, de luni, și sper să închei vineri. La ora zece, am ultima măsurătoare pe astăzi. Cu dormitul va fi mai greu, dar îmi întind două fotolii și-mi pun așternutul adus de acasă.

– Da' mergi singur la ora aia târzie? Nu-i bine. Să nu dea ceva dihanie de dumneata, vreun urs, bunăoară. Să nu te însoțesc?

– Nu, stai liniștit, nea Petre! Mă descurc eu. Am lanternă bună și nu mă tem de animale sălbatice.

– Cu temutul nu știi cum e decât la fața locului, când te trezești cu sălbăticiunea lângă tine. Dar nu mai lungesc povestea. Te duci pe porțița de la deal?

– Da, însă vin pe la poarta principală, când mă întorc, și te anunț.

– Bine, spor la lucru, dară! Ne vedem mai încolo.

Întors la postul său, paznicul ia ibricul de pe sobă și își face un ceai de mentă. Pe urmă, scoate o carte de rugăciuni din sertarul de la masă și se roagă preț de un sfert de ceas, sorbind câte puțin din cana cu ceai. Terminându-și ruga, ia rucsacul și scoate pe masă o franzelă, slănină, brânză, o roșie și două cepe verzi. Afară, lumina se retrage, lăsând loc întunericului încă subțire și răcoros. Petre mănâncă în liniște, privind spre cerul dinspre mieznoapte, de un roșu aprins, și gândindu-se că ziua de mâine va fi frumoasă, cu vreme bună. După ce își termină masa, ia radioul mic din geam și îl pornește. Stă pe scaun și ascultă știrile și câteva cântece de muzică populară, după care oprește aparatul, se lasă cu spatele pe spătarul scaunului, își întinde picioarele și închide ochii, cu gând să se odihnească puțin înainte de a mai face o tură prin curte înainte de a se lăsa de tot întunericul.

Petre se trezește brusc în lătratul gros și agitat al câinelui. Scoate grăbit ceasul din buzunarul de la piept și vede că e trecut de unsprezece. În cei peste douăzeci de ani de când lucrează aici ca paznic nu i s-a mai întâmplat să adoarmă stând pe scaun. Se gândește că ceva nu-i a bună în seara asta. Iese pe ușă și se uită spre clădirea de birouri. La geamul încăperii în care lucrează inginerul cel tânăr nu se vede nicio lumină. S-o fi culcat, își spune Petre în gând, dar trebuia să-l anunțe când s-a întors. Poate l-o fi văzut dormind și l-a lăsat în pace. Se duce spre câinele care latră furios înspre coastă, unde e silozul vechi.

– Ce-i, Bujor? Ce te-a apucat?

Câinele se uită la el timp de câteva clipe, dă din coadă și se apucă din nou să latre furtunos. Abia acum realizează paznicul că afară e neobișnuit de multă lumină, mai ceva ca într-o noapte cu lună plină, însă nu e o lumină firească, ci una roșatică, sângerie. Se uită speriat în jur, apoi își aruncă ochii în direcția în care latră câinele. O strălucire puternică, roșie ca focul, se vede deasupra și în jurul turnului de piatră. Își simte dintr-odată fața caldă, de parcă ar arde. Lasă câinele și fuge cât poate de repede spre clădirea de birouri, urcă într-un suflet scările și bate la ușa tânărului inginer. Neașteptând să primească răspuns, intră și aprinde becul, dar inginerul nu este înăuntru, iar patul, improvizat din două fotolii, e așternut și pregătit pentru somn. Revine în curte și constată că strălucirea aceea e la fel de puternică, o lumi-

nă stranie parcă venită din cerul nopții. Fața i se înfierbântă din nou și simte că-l ia cu leșin, clipă în care lumina nefirească se stinge brusc, îngropând împrejurimile în beznă. Se duce în postul său de pază, de unde zărește, în apropierea silozului vechi, o lumină slabă de lanternă îndreptată în vale. Își dă seama că e inginerul, pornit înapoi, așa că iese la poartă și așteaptă cu nerăbdare. După vreo zece minute, care păreau să nu se mai sfârșească, vede lumina lanternei apărând de după colț, pe drumul ce vine înspre poartă. Inginerul se apropie agale, cu greutate chiar, împleticindu-și picioarele. Deschide porțița, intră și dă să treacă de postul de pază fără să spună nimic. Câinele mârâie amenințător la el, dar se calmează când îl muștruluiește paznicul.

– Stai cuminte, Bujor! Ce ai?!

Petre se uită nedumerit spre inginer, care trece mai departe fără a-i arunca o privire măcar.

– Domnule inginer? Ești bine?

– Capul, mă doare rău capul.

– Nu ai văzut nimic acolo, sus? Lumina aia roșie ca para de unde a apărut? Ce, Doamne iartă-mă, s-a întâmplat, că doar acolo ai fost?

– Nu am văzut nimic roșu. Eu... eu trebuie să dorm. Mă doare tare capul.

Fără să mai scoată un cuvânt, inginerul Daniel îi întoarce spatele paznicului și merge încet spre clădirea de birouri, intră în ea și se face nevăzut. Petre rămâne cu fața lungită a mirare, neînțelegând nimic din cele petrecute. Așteaptă câteva minute, apoi se duce cu pas ușor în clădirea cu două etaje, urcă încet și atent scările, băjbâie pe holul întunecos, deschide cu grijă ușa biroului inginerului și se uită cu atenție înăuntru, speriat să nu i se fi lăsat rău acestuia. Dar Daniel, după cum își dă seama Petre, deja doarme întins pe cele două fotolii unite, acoperit cu pătura, suflarea sa potolită înlăturându-i paznicului temerile. Acesta din urmă închide ușa și se întoarce în camera sa mică de la poartă, unde câinele îl așteaptă întins lângă sobă. Se așază pe scaun și privește fereastra ce dă spre silozul vechi, dar nu se vede nimic prin ea, totul este învăluit în smoala întunericului. Afară, o liniște neobișnuită plutește în jur, nici măcar greierii ori vreo bufniță rătăcită nu se aud. Petre se gândește cu groază la ceea ce s-a întâmplat și se întreabă în sine dacă nu cumva totul a fost doar o năzărire. Văzând că dulăul deja doarme liniștit și nu simte nimic ieșit din comun, se relaxează întrucâtva și așteaptă vigilent să treacă ceasurile până la ziua.

Noaptea trece fără alte peripeții și vine dimineața. Cu puțin înainte de ora șase, apar camioanele și microbuzele pline cu oameni pregătiți pentru o nouă zi de muncă. Zarva e iarăși în toi, toți se salută, unii cu vocea mai vioaie, alții mai fără vlagă, unii mai veseli, alții mai reținuți. Șoferii se duc la utilajele lor și le pornesc, mai schimbă câteva vorbe unii cu alții până se încălzesc puțin motoarele, apoi se urcă în cabine și o iau din loc cu primul transport de mine-

reu. Între timp, paznicul din tura de zi, Cornel, tocmai a ajuns la căsuța de control și intră pe ușa întredeschisă.

– Mneața, bade Petre! Cum a trecut noaptea?

– Bine, mă, Cornele, răspunde Petre cu vocea scăzută, încercând să nu dea de bănuț că s-ar fi întâmplat ceva.

– Vai de mine, da' ce-ai pățit de ești așa de roșu la față? Zici că ai stat în soare o zi întreagă. Ești bine?

Petre își duce mâinile la obraji și îi simte mai calzi ca de obicei. Din nou, deși se bâlbâie ușor, se străduiește să răspundă calm și să se poarte firesc.

– Apoi, nu s-a întâmplat nimic. Poate cum am stat mai aproape de sobă să mă încălzesc. Altceva nu are ce fi.

– Ce-i drept, a fost cam frig în dimineața asta. Ți-am pregătit caii, i-am țesălat fain, le-am împletit cozile, trebuie numai să mergi și să-ți alegi unul.

Cei doi își strâng mâinile, își iau la revedere și se despart. Petre iese pe poarta larg deschisă, face câțiva pași și se oprește, aducându-și aminte de ceva. Întoarce capul spre stânga și se uită spre coastă, printre crengile înfrunzite, în direcția silozului vechi. Privește cu atenție și, după câteva clipe, i se pare că vede pe cineva învârtindu-se pe acolo. Se gândește că o fi inginerul cel tânăr, plecat cu noaptea-n cap să-și continue măsurătorile după ce s-a simțit mai bine. Paznicul își continuă drumul, ajunge la microbuz și se urcă pe scaunul din dreapta șoferului, el fiind singurul pasager la coborâre. Șoferul îl măsoară lung cu privirea și îl întreabă dacă se simte rău, dar Petre îl liniștește cu aceeași explicație pentru roșeața de pe chip. Pe drum, Petre se gândește că ceea ce s-a întâmplat în urmă cu câteva ceasuri ori i s-a năzărit, ori nu a fost așa de grav și nefiresc cum i s-a părut lui. Nesigur, se hotărăște să nu-i povestească soției sale pățania, să nu o sperie.

Ajuns acasă, consoarta îl întâmpină zâmbitoare, cu masa pusă și cu traistele de mâncare gata pregătite pentru mers la deal, la arat.

– Mneața bună, Măriuță! Cum ai mas?

– Mai bine ca tine, după cum văd, Petre. De ce ești așa de roșu la obraz? Dacă erai în tura de zi, mai credeam că ai stat pe afară și te-a prins soarele, dar de la lumina lunii sigur nu te-ai ars.

– Nici măcar nu a fost lună, nevastă, ci doar un întuneric de câtram.

– Ai băut, atunci?

– Așa mă știi tu pe mine, Măriuță, să beau la lucru? Pe lângă asta, ce să beau? Apă cu steril?

– No, hai, nu te supăra și tu amu. Mă îngrijorez și eu când te văd așa, să nu ți se întâmple oareșice.

– Am făcut un foc cam mare, cred, și am stat cu fața spre sobă mai multă vreme și, poate, cam prea aproape. De la asta îmi stă, sigur, nu te frământa. Hai, că vom mai povesti pe drum. Mâncăm iute, apoi mă duc să pregătesc în forgon ce ne trebuie la arat, iau un cal de la Cornel, și pornim, că avem de lucru.

Ziua a trecut repede. Cu vremea bună, cu lucrul și cu poveștile nevestei, Petre a uitat de întâmplarea bizară din noaptea trecută, însă acum, seara, în drum spre mină, în timp ce se uită tăcut pe geamul microbuzului, neliniștea și bănuielile îi cuprind din nou mintea. După ce ajunge sus, salută șoferul și se îndreaptă ață spre mica clădirea de la poartă, fără a mai saluta în stânga și în dreapta ca de obicei. Colegul său îl așteaptă în pragul ușii, îngândurat.

– Bună seara, Cornele! Mulțam de cal! Am avut grijă de el, să nu crezi altceva.

– Bună seara, bade Petre! Nu mă tem eu de treaba asta. Dacă dumneata nu ai grijă de animale, apoi nu mai are nimeni.

– Te văd cam dus pe gânduri. S-a întâmplat ceva?

– Nu, eu sunt bine. Atâta doar că inginerul Daniel e de negăsit. Zici că a intrat în pământ.

Petre simte că îi tremură genunchii și că un fior rece îi străbate șira spinării. Se reculege și întreabă tulburat:

– Cum vine asta? Doar l-am văzut și azi-noapte, pus la somn, și azi-dimineață, înainte să plec, era la silozul vechi, cu măsurătorile lui.

– Nu știu. L-au căutat peste tot, dar nu au dat de el. Biroul unde lucrează era deschis, lucrurile îi sunt acolo, până și uneltele de măsurat. Macedon, cel de la cazane, zice că l-ar fi văzut, în pauza de masă, prin pădurea de la deal, când a ieșit un pic să se uite după bureți. El zice că i s-a părut că-l zărește urcând panta spre șaua muntelui, dar nu știu dacă te poți lua după vorbele lui, că e cam năuc.

– Domnul director ce-a zis?

– A sunat la casa unde stă în gazdă, în comuna vecină, dar nu-i acolo. Acum îi plecat să-l caute pe Daniel pe la prietenii lui, prin sat. Să fi fugit?

– Asta nu-i om de fugit. Dar nu poți ști nicio dată. Eu însă mă îndoiesc de treaba asta. Să dea Dumnezeu să nu fi pățit nimic și să apară de undeva, bine și sănătos!

– Să dea Dumnezeu! Bade Petre, te las. Să ne vedem cu bine mâine-dimineață!

– Doamne ajută!

Paznicul de noapte intră în punctul de control, își lasă lucrurile pe scaun, semnează condica de prezență și privește cu suspiciune în curte, spre doi bărbați rămași locului, care vorbesc între ei cu voce scăzută. Unul e inginerul-șef, Marin, bărbat înalt și slab, cam de o vârstă cu Petre, omenos și plăcut la vorbă, iar celălalt e directorul adjunct, Virgil, înalt și rotofei, mai tânăr, de aproape patruzeci de ani, rece, sever și înfumurat peste măsură. După câteva minute, vin spre căsuța paznicului, care se ridică de pe scaun și îi așteaptă pe treapta de piatră din fața ușii. Inginerul-șef dă mâna cu paznicul, în timp ce directorul adjunct, oprit ceva mai încolo și afișând o mină critică, îl întreabă pe Petre, fără să-l salute înainte:

– Ce s-a întâmplat aseară? Nu te-ai întâlnit cu inginerul Daniel?

– Ba da, domnule director, răspunde Petre cam precipitat, ne-am întâlnit de două ori, o dată seara, când mi-a spus că are de făcut măsurători și nu a vrut să merg cu el, și a doua oară noaptea, pe la unsprezece și ceva, când s-a întors. Atunci se simțea rău, spunea că-l doare foarte tare capul. Părea ca beat, deși nu era. M-am speriat și, după ce-a intrat în clădirea de birouri, m-am dus tiptil să văd dacă nu i s-a lăsat rău, dar dormea liniștit pe fotoliile lui. Dimineța nu l-am văzut să iasă din clădire prin față, așa că mă gândesc că o fi ieșit prin spate și a mers la silozul vechi pe porțița dinspre munte. Când mă îndreptam spre microbuz ca să plec acasă, l-am văzut lângă turnul vechi, sau mie așa mi s-a părut. Am auzit mai înainte că azi l-ar fi văzut cineva urcând pe munte, departe, însă eu nu știu ce să cred. Mai multe nu vă pot spune.

– Aici ai cheia de la biroul meu. Pe masă, lângă telefon, ți-am lăsat scrise pe o foaie numărul meu de telefon și al domnului director general Ioan. Dacă Daniel revine, să ne suni numaidecât, pe amândoi, ai înțeles?

– Da, cum să nu. Vă sun, numai să dea Dumnezeu să apară de undeva.

– În regulă.

– Noapte bună, Petre!, salută binevoitor inginerul-șef.

– Noapte bună și dumneavoastră!

Directorul adjunct, fără să mai spună nimic, se întoarce pe călcâie și, urmat de inginerul-șef, se urcă într-o mașină și pleacă în grabă. Paznicul își începe rutina de seară, patrulează prin curtea întinsă a minei pentru a verifica dacă totul este în regulă, apoi se apropie de câine, îl dezleagă cu lanț cu tot, ia lanțul în mâna dreaptă și cheamă dulăul după el, ies amândoi pe porțița de la deal, pe care bărbatul o închide în urma sa, și pornesc spre silozul vechi. Acolo, se uită în jur cu luare-aminte, dar nu observă nicio urmă lăsată de tânărul inginer, însă un miros de ars dăinuie împrejur. Petre se gândește la lumina aceea roșiatică puternică de noaptea trecută. Se întreabă dacă nu cumva a fost vreun incendiu de pădure, dar nu vede în apropiere niciun copac dogorit măcar, necum ars. În tot acest timp, dulăul, de obicei bucuros și energic, pășește grijuliu, ca și cum s-ar furișa, fără a se dezlipi de omul care îl duce de lanț, și mereu alert, adulmecând cu atenție înspre versantul împădurit. Văzând că lumina începe să scadă, paznicul, cuprins de o neliniște apăsătoare, coboară pe cărarea ce duce în drumul auto, cotește spre dreapta pe după o stâncă și intră pe poarta mare a curții, pe care o închide. Apoi îi dă jos câinelui zgarda și îl lasă liber. Animalul își revine din starea de adineauri și își reia rondul obișnuit. Bărbatul, intrat în casuță, își face foc, mănâncă, citește în cartea de rugăciuni, ascultă o vreme radio-ul, după care se așază pe scaun și așteaptă îngândurat să treacă noaptea.

Noaptea întunecoasă se scurge cu greutate, parcă ar ține morțiș să rămână pe loc. Petre scoate ceasul

din buzunarul de la piept și constată cu amărăciune că e abia ora unu. Bujor, suflând ușor, abia auzit, doarme întins pe prag, cu spatele la căldura ce vine cu dărnicie dinspre sobă. Omul pornește din nou radio-ul, dar aparatul nu redă decât zgomot static, ceea ce îi dă de bănuț, întrucât acest lucru nu ar trebui să se întâmple pe vreme bună. Încearcă să găsească altă frecvență, însă fără folos. Când renunță și dă să se lase din nou pe spătarul scaunului, câinele ridică brusc capul și se uită vigilant spre poartă. După câteva clipe, se scoală și mârâie amenințător. Petre sare din scaun și se uită prin geamul din dreapta ușii, dar lumina dinăuntru nu-i permite să vadă mare lucru afară. Iese din casuță și privește lung pe drum, în direcția în care Bujor latră acum cu înflăcărare. Petre își ascute privirea și distinge în întunecime două puncte roșii, apropiate unul de celălalt, care par a se apropia de poartă. Simte cum fire de transpirație rece îi curg pe spate și, cu glasul răgușit, strigă:

– Cine-i acolo?

Nu primește niciun răspuns, doar un sâsâit prelung, înfricoșător, se aude din direcția punctelor roșii. Câinele se oprește din latrat și începe să scheaune speriat, intrând în clădirea de pază. Bărbatul, cu vocea gătuțită, strigă din nou, dar nu răspunde nimeni. Mijește ochii și i se pare că cele două lumini rotunde sunt mai aproape și mai mari. Atunci își aduce aminte de lanternă, o scoate precipitat din buzunarul drept de la haină, cu mâna tremurândă o pornește și o îndreaptă în față. Înaintea lui, la doar câțiva metri de poarta închisă, se află o siluetă de om scund și îndesat, cu ochii roșii, înspăimântători, care înaintează încet, cu picioarele țepene. Se oprește taman în fața porții și se uită țintă la Petre, sâsâind înfiorător.

– Do-domnule Daniel, du-dumneata ești? Ce-ai pățit?, se bâlbâie, cu vocea pierdută, înfricoșat, Petre.

Arătarea întoarce capul spre câinele ce scheaună neîncetat înăuntrul punctului de control, apoi revine cu privirea spre paznic, se lasă pe vine și, cu o forță nemaipomenită, sare peste poarta de doi metri și jumătate drept în fața lui Petre. Acesta din urmă, înspăimântat de-a binelea, dă să fugă, dar picioarele nu-l ascultă, așa că rămâne încremenit locului. Da, e inginerul tânăr, Daniel, îmbrăcat doar în cămașă și cu pantalonii rușiți de la genunchi în jos. Are capul umflat, iar ochii îi sunt, în întregime, de un roșu aprins. Paznicul, înlemnit, reușește cu greu să-și facă o cruce. Daniel îl prinde de gât cu mâna dreaptă și îl ridică în aer, scoțând un hârâit cumplit prin gura întredeschisă și ținându-și victima neputincioasă cu privirea-i îngrozitoare. Dulăul latră subțire, disperat, însă nu îndrăznește să iasă din casuță. Petre simte cum strânsoarea de fier a mâinii îi arde pielea grumazului, încearcă să se zbată și să lovească pentru a scăpa, dar nu are sorți de izbândă. Dintr-odată, Daniel îl lasă să cadă la pământ, apoi se apleacă asupra lui, sâsâind spăimos, și-l privește de aproape, cu băgare de seamă, ca și cum l-ar cerceta. În acel moment, Bujor

prinde curaj, se repede asupra inginerului nebun, își înfige cu putere colții în pulpa lui stângă și o scutură vehement, până ce sângele țâșnește din rană. Daniel urlă înfiorător, glasul său puternic zdrobind auzul paznicului, apucă dulăul cu mâna stângă și-l azvârle până pe pragul clădirii de la intrare, apoi se întoarce spre poarta înaltă, sare din nou peste ea cu mare ușurință și se afundă în întuneric cu mersul lui țepăn, pământul întărit răsunând sub pașii săi greoi. Câinele se apropie de omul căzut, îl miroase și dă din coadă, scâncindu-se. Petre se ridică anevoios, întâi în genunchi, suflă cu greutate, încearcă să-și adune puterile și, cu o efortare, se ridică în picioare și se duce împleticindu-se în punctul de control, urmat de câinele speriat. Ajunși înăuntru, bărbatul încuie ușa și se lasă greu pe scaun. Pielea gâtului îl ustură, iar capul și spatelui îl dor. Încet, încet, începe să-și revină, suferința i se înăbușă câte puțin. Lasă becul stins pentru a putea desluși mai bine în beznă, se uită pe geamul de lângă ușă, însă nu mai vede nimic în apropierea porții. Își îndreaptă privirea spre fereastra ce dă spre turnul vechi și zărește cele două luminițe roșii îndreptate spre el. Își dă seama cu oroare că Daniel, dacă îi putea spune așa celui întâlnit adineaori, îl urmărește din pădure. Petre încremenește și simte cum groaza pune din nou stăpânire pe el.

Lumina mult așteptată a dimineții își face într-un sfârșit prezența, mai întâi o licărire, apoi din ce în ce mai limpede și aducătoare de speranță. Ochii cei roșii au dispărut înainte de a se crăpa de ziuă, semn că Daniel s-a ascuns undeva, în pădure. Înainte să apară lucrătorii la mină și să înceapă zarva, Petre, revenit cât de cât din starea îngrozitoare, duce câinele deja mai liniștit și-l leagă cu lanțul de cușca sa, se întoarce la post, se dezbracă de uniformă, merge la cișmeaua de afară, își dă din abundență cu apă rece pe față și pe gât și, îmbărbătându-se, își așteaptă înlocuitorul și șefii, sperând că nu va da nimic de bănuț. Mașinile încep să apară, oamenii își reiau în gălăgie posturile, Cornel vine și-l înlocuiește. Petre se poartă cât poate de firesc, pare calm. După schimbul obișnuit de vorbe cu Cornel, când dă să plece, apar directorul general, directorul adjunct, inginerul-șef și doi polițiști. Îl opresc și îl interoghează cu privire la Daniel. Petre le spune ceea ce știa deja și că nu l-a mai văzut în noaptea tocmai încheiată. Polițiștii îl înștiințează că el, fiind ultima persoană care a interacționat cu tânărul inginer, nu are voie să părăsească localitatea până când nu vor apărea dovezi clare privind dispariția acestuia. Directorul adjunct și inginerul-șef îi conduc pe polițiști prin incinta minei, iar directorul general, un om cam de o vârstă cu Petre, înalt, solid și cu o mustață stufoasă, îl însoțește pe acesta până la microbuz.

– Petrică, ce s-a întâmplat?, îl întreabă directorul Ioan cu voce scăzută și prietenoasă. Noi doi ne cunoaștem de mult, și îmi dau seama că ceva nu e bine în toată povestea asta.

– Nimic, domnule director, șoptește Petre uitându-se drept în ochii celui alt. Doar v-am spus ce am putut spune de față cu toată lumea.

Directorul pricepe numaidecât tâlcul vorbelor, îl privește lung și zice:

– Du-te acasă și te odihnește. Înainte de amiază o să trec pe la tine și o să vorbim.

Paznicul dă ascultător din cap și se urcă în mașină. Pe drum, îl cuprinde un sentiment neașteptat de liniște și siguranță, poate datorită faptului că se poate destăinui unui om de încredere, care nu îl va lua în râs și nici nu îl va crede nebun. După ce ajunge acasă, nu mai încearcă să se ascundă de consoarta lui bănuitoare și îi povestește cu temere în glas pățania. Măriuța amuțește și ascultă cu gura căscată, făcându-și cruci repetate. Cei doi mănâncă în tăcere, neștiind ce să-și spună unul altuia după teribila poveste, apoi Petre se întinde în pat și, istovit, reușește să adoarmă vreme de trei ceasuri, timp în care nevasta, îngenuchiată la căpătâiul patului, se roagă cu lacrimi în ochi.

Mai târziu, pe la ora unsprezece, când Petre crăpa niște lemne în curte, intră pe poartă directorul general al minei, însoțit de șoferul său, George, un om de statura directorului, dar ceva mai tânăr, și de inginerul-șef. Petre își lasă lucrul, îi poartă în casă, unde Măriuța îi întâmpină respectuoasă, cu masa încărcată de bucate. Cei trei servesc, din respect, câte ceva din bunătățile oferite, apoi așteaptă cu viu interes confesiunea paznicului. Acesta le povestește de-a fir a păr cele petrecute în ultimele două nopți. Povestea ia sfârșit. Ascultătorii se uită unii la alții înmărmuriți, într-o tăcere desăvârșită. Liniștea apăsătoare e spartă, în cele din urmă, de directorul Ioan, care spune vizibil încurcat:

– Petrică, drept să-ți spun, dacă auzeam vorbele astea de la oricine altcineva dintre oamenii cu care lucrez, în afară de cei de față, ori nu l-aș fi băgat în seamă, ori aș fi zis că bate câmpii. Marine, tu ce spui?

– De acord cu tine, Nelule. Nu mă îndoiesc o clipă de spusele lui Petre. Cât privește lucrurile care au avut loc, nu am cuvinte. Nu pot da nicio explicație.

– Și pe mine mă depășește, dar trebuie să-i dăm cumva de capăt. Poliția a început deja ancheta. Trebuie să ne mobilizăm și noi. Dacă Daniel se întoarce și omoară pe cineva? Nu putem sta cu mâinile în sân.

– Domnule director, adaugă Petre cu glas tremurat, nu știu ce explicație se poate găsi pentru așa tărașenie. Vă pot spune doar atât: acela precis nu era Daniel, adică nu era cel pe care-l știm noi. Nici nu vreau să-mi mai aduc aminte cum arăta, cu ochii aceia de foc și cu sunetele acelea înspăimântătoare scoase pe gură. Și acum mai aud în urechi urlatul ăla înfiorător, când l-a mușcat câinele de pulpa piciorului. Eu sunt om cu frica lui Dumnezeu și cred că ce s-a întâmplat acolo e lucru necurat.

Măriuța își face cruce din nou, îngrozită, pe când oaspeții rămân tăcuți, cu privirile pironite în podea. Directorul, vădit tulburat, privind în gol, își răsucesce cu un gest mecanic vârful mustății. După câteva clipe, își revine și spune:

– Nu putem povesti nimănui grozăvenia asta, trebuie să o controlăm noi, într-un fel sau altul. Lucrurile trebuie să meargă în continuare ca și până acum, pentru a nu stârni bănuieli. Tu, Petre, mergi cu tura de noapte pe toată săptămâna, nu avem ce face.

– Domnule director, cu tot respectul, eu nu mă mai duc acolo singur nici împușcat. Puteți să mă dați afară, nu mă supăr, chiar îmi pare bine când mă gândesc prin ce am trecut și ce se mai poate întâmpla de acum încolo.

– Stai puțin, Petrică. Nu m-ai lăsat să termin ce-am avut de spus. Firește că nu vei fi singur pe timpul nopții. Nu o să fie alt paznic cu tine, doar am stabilit că nu mai implicăm pe nimeni, nici măcar pe Cornel, vecinul tău. E mult prea riscant.

– Și atunci cum facem, domnule director, dacă nu lăsați alt paznic cu mine? Să o iau pe nevastă-mea?

– Facem în felul următor, continuă directorul zâmbind amar. Eu și Marin ne luăm liber pentru restul zilei sub pretextul că mergem la vânătoare. Cu noi va fi și Gică. De fapt, o să fim prin apropiere, ascunși în pădurea tânără ce înconjoară fânețele din dreapta minei. De acolo putem observa bine drumul și, după ce vedem ultima mașină coborând, ne urcăm într-o noastră și venim la tine. Te-ai mai liniștit acum?

– Oleacă, da. Dar dacă se întorc polițiștii?

– Noaptea? Pentru ce? Ca să vadă dacă păzești bine incinta minei? Nu va veni nimeni, fii pe pace. Așa vom face. Stai acasă și te odihnește ca să poți fi pregătit sufletește pentru noaptea ce urmează, căci nu știm ce ne așteaptă.

Musafirii se ridică de pe scaune, îi mulțumesc Măriuței pentru găzduire și, conduși de Petre până la poartă, urcă în vehicul și o iau din loc.

Ziua e pe sfârșite. Umbrele se lungesc tot mai mult sub ultimele raze de soare. O adiere domoală leagănă ușor frunzele copacilor. Paznicul e la postul său, cu poarta închisă și cu dulăul lângă el, așteptând îngrijorat ajutorul promis care încă lipsește, deși a trecut aproape un ceas și jumătate de când a plecat la vale ultima mașină. În jur e liniște, doar ici-colo se aude câte o pasăre cântându-și ultimul tril înainte de lăsarea întinericului. Petre se plimbă fără stare prin curte, urmat îndeaproape de Bujor, când și când se oprește lângă poarta de la intrare și privește din ce în ce mai descurajat în lungul drumului, până la cotul cu stâncă, nădăjduind că va apărea mașina directorului. După o vreme, intră în clădirea de control și se așază îngrijorat pe scaun, gândindu-se cu frică la noaptea ce stă să vină și la grozăviile ce-l așteaptă, moment în care câinele se uită spre poartă, dând din coadă. Bărbatul sare de pe scaun și iese plin de speranță afară.

Drumul e gol, dar aude zgomot de motor care se apropie. După câteva minute, apare de după cot ARO-ul crem pe care îl aștepta cu atâta înfrigurare. Deschide sprinten poarta și o trage la loc imediat ce mașina a intrat în curte. Câinele se gudură pe lângă cei trei oameni coborâți din vehicul, directorul Ioan, șoferul George și inginerul-șef Marin.

– Iartă-ne că am întârziat și te-am ținut ca pe jar, Petrică! Nu e din vina noastră. Chiar înainte să plece mașinile la vale, a sosit o căruță cu cai și doi oameni care s-au apucat de încărcat o claie de fân. Am stat ca pe ace și noi. Cum nu voiam să ne vadă nimeni, n-am avut ce face decât să așteptăm până pleacă.

– Nu-i nimic, domnule director. Bine că ați ajuns. Chiar ați fost la vânătoare, că-l văd pe George cu puștile.

– Le-am luat cu noi pentru noaptea ce vine.

– Dar ce vreți să faceți cu ele? Nici nu știm bine ce se întâmplă, poate nici nu ne vor fi de folos.

– Suntem mai în siguranță înarmați, Petrică. Că e curat, că e necurat, tot mai bune sunt puștile decât mâinile goale și vorbele strigate, nu crezi?

– Asta cam așa-i. Și acum, ce facem?

– Mergem la silozul vechi, ne mai uităm o dată cu atenție prin jur și ne întoarcem înainte să se lase întinericul.

Directorul, șoferul și inginerul-șef își pun armele la spate și lanternele în buzunar și, cu Petre și cu Bujor în frunte, o iau la deal spre turnul vechi. Acolo, mirosul de ars încă persistă. Fiecare se uită cu atenție în jur, în speranța că va descoperi un semn care să-i ajute în căutarea lor. Marin urcă mai sus pe versant, printre molizii deși, dă cu ochii de ceva și strigă:

– Nelule, haideți repede la mine.

Ceilalți trei urcă în grabă panta și, după vreo sută și ceva de metri, ajung lângă inginerul-șef. Aici, pământul e pârjolit, iar copacii din jur sunt arși de la vârf până la baza tulpinii.

– Să fi fost un incendiu, totuși?

– Nu cred, domnule director, intervine Petre. Nu am văzut pic de fum atunci.

– Are dreptate, Nelule, spune inginerul Marin. Ia uitați-vă în sus, unii copaci sunt arși pe jumătate, iar alții, mai la deal, au doar vârful ars, ca și cum pârjolirea ar fi început de sus în jos. Petre ne-a spus că cerul i s-a părut a fi mai roșu decât de obicei încă de seara.

– Te gândești la un meteorit?, întreabă directorul cu îndoială în glas.

– Nu ești de aceeași părere?

– Să zicem că da, însă nu văd nicio urmă pe pământ. Oricât de mic ar fi fost, tot trebuie să fi lăsat un crater cât de mic și să fi produs o bubuitură. Ai auzit așa ceva, Petrică?

– Nu, domnule director, nimic de felul ăsta.

– Domnule Nelu, oare polițiștii să nu fi găsit locul ăsta?, întreabă George.

– Cine, ăia?! Fii serios, măi, Gică. Doar ai văzut cât de rapid s-au uitat prin curte și prin clădiri și duși au fost.

Directorul mai privește o dată atent în jur, căutând și alte semne, dar, nemaigăsind nimic, îi îndeamnă pe ceilalți:

– Haideți să ne întoarcem la mină. Imediat se face noapte, și nu vreau să ne prindă bezna pe aici.

Fac cale întoarsă prin pădure, trec pe lângă silozul vechi și coboară pe cărarea îngustă până în drumul auto, cotesc spre dreapta pe lângă stâncă și se îndreaptă spre poartă. Dintr-odată, se opresc înlemniți. În fața porții e un om căzut la pământ, cu brațele întinse în lateral, fără încălțări și cu pantalonii rupți până deasupra genunchilor. Directorul, șoferul și inginerul își iau armele din spate și le țin îndreptate în față, pregătiți pentru orice eventualitate.

– Cine-i acolo?, strigă cu voce tunătoare directorul.

Neprimind niciun răspuns, cei patru se apropie cu băgare de seamă. Petre se uită la câine și constată că acesta nu manifestă frică, ci doar curiozitate. Ajunși la câțiva metri de omul întins la pământ, li se confirmă bănuiala, e inginerul Daniel. Deși pare mort, cercetându-l cu luare-aminte, își dau seama că respiră, ca și cum ar dormi. Directorul îl strigă de două ori, dar tânărul inginer nu reacționează. Paznicul apucă, din marginea drumului, o creangă lungă și îl împinge cu ea pe bărbatul întins pe jos, la început, mai slab, apoi, mai tare. După câteva împunsături, Daniel deschide ochii, acum limpezi, fără nicio urmă de roșeață. Se ridică anevoie în capul oaselor și se uită spre cei patru bărbați mirat.

– Domnule director, ce faceți toți aici? Ce-i cu mine? Ce s-a întâmplat?

– Noi ne așteptăm să ne spui tu, vine răspunsul prompt al directorului general.

– Cum adică? Și de ce aveți puștile îndreptate spre mine? N-am făcut nimic.

– Nimic? Dar aseară, când ai încercat să-l omori pe omul ăsta?, întreabă neclintit directorul, arătând cu privirea spre Petre.

– Poftim? Eu n-aș face așa ceva nimănui, niciodată. Ultima oară l-am văzut pe nea Petre când m-am întors de la măsurătorile de la ora zece noaptea. Nu i-am făcut nimic. M-am culcat.

Ceilalți se uită întrebători unii la alții. Daniel își privește mâinile și, mai ales, tălpile pline de răni, pulpa stângă mușcată, hainele zdrențuite, ca și cum le -ar fi văzut pentru prima oară.

– Oare ce-am pățit? Nu-mi amintesc nimic, parcă dormeam un somn foarte lung, din care aș fi vrut să mă trezesc, dar nu puteam. Vă rog, ajutați-mă! Mi-e frig și mă dor toate...

Cei patru își dau seama că și-a venit în fire. Petre și George îl ridică și îl ajută să pășească până în punctul de control. Acolo, Petre ia din cuier o pereche de pantaloni de schimb și geaca sa și îl ajută să le

îmbrace. George aduce apă rece și îi spală fața și mâinile murdare. Paznicul face în grabă ceai în ibric, i-l dă, în repetate rânduri, tânărului însetat să bea. Directorul îi povestește tot ce s-a întâmplat în ultimele două zile și două nopți. Daniel ascultă amuțit de spaimă, cu gura căscată și cu ochii cât cepele.

– Vă rog din suflet să mă credeți că nu-mi aduc aminte nimic din toate astea. Ultimul lucru pe care mi-l amintesc este că m-am dus la măsurătorile de noapte. Aproape când era să termin, mi s-a lăsat rău și am leșinat. M-am trezit după o vreme cu o durere cruntă de cap și am văzut că e trecut de unsprezece. M-am întors la mină, am trecut pe lângă nea Petre, părea înspăimântat și m-a întrebat de ceva lumină roșie, dar eu n-am văzut așa ceva. Mă durea capul îngrozitor și m-am dus direct la culcare. Asta e tot ce am în minte. Vă jur!

Directorul și inginerul-șef îl liniștesc, apoi îi dau niște merinde din ranițele lor de vânătoare, pe care Daniel le mănâncă hămesit. Frânt de oboseală, se lasă pe spătarul scaunului și adoarme pe loc, respirând abia perceptibil și suspinând în răstimpuri.

– Ei, ce ziceți, oameni buni?, întreabă, coborându-și glasul, directorul după ce ies cu toții din casuță.

– Eu mă abțin, Nelule, răspunde reținut inginerul Marin. Nu am nicio explicație.

– Să fie somnambul, domnule Nelu?, adresează întrebarea George.

– La prima vedere, așa s-ar crede, Gică. Se pare că Macedon, cel de la cazane, nu-i chiar așa de năuc precum îl crede lumea. Eu sunt convins că el chiar l-a văzut pe Daniel urcând muntele. De asta are și rănille acelea sângerânde pe tălpi, și hainele făcute zdrențe. A umblat până la epuizare pe coaste și prin pădure. Totuși, nu suntem lămurii cum a putut sări peste poarta înaltă de doi metri și jumătate și cum a reușit să-l ridice pe Petrică într-o singură mână, ca pe o păpușă. Ca să nu mai zic de ochii înroșiți și de sunetele scoase.

– Domnule director, intervine Petre, eu zic că e limpede ca bună ziua că acesta e Daniel pe care-l cunoaștem. Habar n-am ce s-a întâmplat cu el. Doar bunul Dumnezeu știe. Pot doar să spun cu mâna pe inimă că arătarea venită noaptea trecută nu era el, adică nu cel care doarme acum pe scaun. Oricum, dacă arătarea va veni și acum, se va întoarce odată ce se va lăsa de tot întunericul, și nu mai e mult până atunci. Să stăm de veghe și să așteptăm.

Directorul încuviințează tăcut din cap. Oamenii se așază pe prag și pe lespede mare de la intrarea în clădirea de pază și așteaptă în liniște.

E aproape ora două. Vântul slab s-a oprit de ceva vreme. Undeva, departe, se aude glasul grav al unei bufnițe. Luna e sus pe cer și răzbate prin întuneric cu lumina sa argintie, dându-le puțin curaj santinelelor. Privegherea le-a fost bună până acum, nu au căzut pradă somnului. Marin ridică ochii spre turnul vechi și simte cum i se face pielea de găină.

– Uitați-vă în sus, spre siloz, le zice el în șoaptă celorlalți.

Camarazii săi îi ascultă îndemnul și privesc cu atenție în direcția arătată. O roșeață aprinsă se mișcă de colo colo, ca o nălucă, intră în pădure, iese și se învârtă în jurul silozului vechi, ca și cum ar căuta ceva.

– Petrică, șoptește directorul, du-te și scoală-l pe Daniel, spune-i încet să nu scoată niciun sunet și să vină cu noi. Ia-l pe Bujor și bagă-l în căsuță, apoi încuie ușa, să nu ne dea de gol.

Paznicul se conformează numaidecât. Daniel iese afară și se uită spre același loc, după care se întoarce spre director și dă din cap, șoptindu-i că nu a mai văzut așa ceva. Câinele se duce bucuros lângă soba caldă și se întinde pe podea. Cei cinci bărbați ies pe porțița de la intrarea principală și pornesc cu pas ușor pe drum. Când trec de stâncă și se pregătesc să o ia pe cărare la deal, un zgomot de crenguțe rupte se aude în spatele lor. Se întorc pe dată și văd un urs mare, trupeș, ieșind din pădurea de la vale, în marginea drumului, la doar câțiva pași de ei. Animalul se uită spre oameni, mai mult curios, întinde gâtul și adulmecă zgomotos. Directorul și inginerul Marin ridică puștile la ochi, pregătiți să tragă.

– Stați, șoptește George! Nu trageți!

– Ce ai, Gică?, întreabă șoptit directorul. Ai luat-o razna? Vrei să ne uităm cum sare asupra noastră?

– Nu are treabă cu noi, domnule Nelu, ascultați-mă! Vrea să treacă și l-am luat prin surprindere, așa cum ne-a luat el pe noi. Și mai e ceva. E doar la câteva salturi. La cât e de mare, se prea poate să nu-l doborâm din prima, și atunci s-a zis cu noi, ferfeniți ne face pe toți.

Directorul și ceilalți urmează sfatul șoferului și se dau încet într-o lătură. Ursul iese din lizieră, trece prevăzător drumul, fără a pierde din ochi oamenii care așteaptă într-o parte cu inima cât un purice, și o ia pe cărare la deal, drept spre siloz. Bărbații așteaptă să se îndepărteze nițel, apoi înaintează cu băgare de seamă în urma lui până pe la mijlocul pantei, se opresc și rămân în așteptare. Animalul a uitat de ei. Acum se îndreaptă spre siloz cu pași grei, mormăind. Arătarea roșie l-a văzut și se îndreaptă spre el, sâsâind amenințător. Aflați nu departe, bărbații o pot vedea destul de bine. Are un cap mic și rotund, cu doi ochi mici care lucesc de un roșu țipător, dar nu-i pot desluși corpul. Ursul a ajuns față în față cu nălucă. Aceasta se prefăce că se repede asupra lui, încercând să-l sperie, dar se retrage, însă ursul e neclintit. Mormăie tare, lovește pământul cu picioarele din față și, dintr-odată, sare ca din pușcă și se aruncă asupra creaturii roșii. O prinde cu fălcile sale zdravene de cap și o scutură cu forță. Aceasta, sâsâind zgomotos, nu se poate elibera din prinsoarea de fier. Încearcă să învâluie capul și gâtul ursului cu trupul său elastic, să-l

sufoce, însă fără succes. Animalul o ținut în pământ cu labele sale groase, mușcând-o și apăsându-se cu greutate pe ea până când aceasta rămâne întinsă pe jos, nemișcată. Ursul ia în gură creatura învinsă și intră în pădure, urcând victorios printre copaci.

Oamenii, întorși la mină, stau unul în fața altuia muți, fără a putea să lege vreo vorbă. Dinăuntru se aude Bujor care scheaună și zgârie ușa, cerându-se afară. Petre îl deschide, iar câinele vesel se gudură pe lângă cei cinci bărbați. În cele din urmă, directorul rupe tăcerea.

– Nu mă duc eu prea des la biserică, dar aici, fără discuție, e ceva necurat, cum spunea Petre. Mोगâldeța aia nu este din lumea noastră, dar, indiferent ce este și de unde a venit, e bine că am scăpat de ea. Totuși, nu aș fi crezut că un urs ne va salva. Parcă a știut că trebuie s-o răpună.

Directorul își șterge cu dosul mâinii broboanele de sudoare de pe frunte și continuă:

– S-au întâmplat atâtea în noaptea asta. Nu peste mult timp se face dimineață, și aici va fi plin de lume. Trebuie să ne liniștim, să ne mobilizăm și să fim toți pe-o vorbă, ne-am înțeles?

– Cum va fi cu Daniel?, întreabă inginerul Marin. Ce o să declarăm?

– Așa cum a fost, în mare parte, doar că l-am găsit inconștient în pădure, când eram la vânatoare pe timp de noapte. L-am adus aici la mină ca să-l ajutăm să-și vină în fire înainte de a-l duce în vale. Suntem patru martori, eu, tu, Petrică și Gică. De acolo încolo, el va spune exact ce ne-a spus nouă și vor continua ancheta pe baza spuselor sale.

– Iar cu pământul și copacii arși?

– Acolo e ușor. Un nebun, într-o noapte, a dat foc. Ce, nu sunt destui tulburați la cap?! N-am nicio îndoială că polițiștii n-au găsit locul acela. De acum încolo, pe tura de noapte vor fi doi paznici, fără excepție. Bănuiesc că nu are rost să mai spun că tot ce ține de arătarea aia și de etapa de aparentă nebunie a lui Daniel rămâne strict între noi, pe vecie. Haideți să ne înviorăm un pic. Să dea lumina mai bine și mai puricăm zona arsă încă o dată, să fim siguri că nu rămâne ceva dubios pe acolo. După aia, ne întoarcem aici și așteptăm să vină lumea.

E noapte. La marginea pădurii de molid, două ciute pasc în liniște iarba proaspătă și zemoasă. Una dintre ele se sperie de ceva, ridică alertă capul și fornaie, atenționând-o pe cealaltă. Caută neliniștite cu privirea spre pădure. Din bezna pădurii le urmăresc două puncte roșii, scânteietoare. Ciutele o iau numaidecât la goană în partea opusă, spre culmea versantului. Luminile roșii se apropie și ajung la liziera pădurii. Un urs mare, cu ochii ca doi tăciuni aprinși, iese din pădure, adulmecă spre ciute și merge țeapăn pe urma lor.

Leon-Josif Grapini

Perspectivă

De la fereastră văd clădirea de peste drum, un bloc cu patru etaje ca și al meu, observ și strada care desparte construcțiile, văd toate mișcările vecinilor mei și ale trecătorilor de pe trotuarul de dincolo de carosabil, trotuarul de dincoace, chiar dacă există, nu poate fi folosit, mașinile parcate cu jumătatea din față pe el, în diagonală, una lângă alta, nu permit trecerea, fapt ce-i întărește, câteodată, pe pietoni și le stârnește comentarii nervoase, nevoiți fiind să traverseze strada, să-și continue drumul pe partea cealaltă și să revină abia după ce se încheie șirul autovehiculelor, unele sunt abandonate, căci proprietarii lor nu le-au mai mișcat din loc de luni bune, or fi murit, puțin probabil, ce rămâne după mort este rapid însușit, or fi renunțat la ele, greu de crezut, toate sunt în stare foarte bună, alte explicații să caute cine-i curios, uneori comentariile sunt însoțite de gesturi nesăbuite, am văzut într-o seară o bătrână care, după ce și-a vărsat blestemele asupra nesimțitorilor de șoferi, a scos din geantă o legătură de chei, a ales una dintre ele și, cu partea ascuțită, a zgâriat, la rând, portbagajul celor mai multe autoturisme, deși era pe înserate, lumina mi-a permis să-i observ satisfacția de a se fi răzbunat, așa a considerat că-și face singură dreptate, că mânia ei justificată va stârni mânia păgubiților, fără a se putea, la rândul lor, răzbuna, n-a greșit gândind astfel, niciunul dintre ei nu a făcut apel la poliție, căci nu am văzut a doua zi sau în zilele următoare niciun agent să cerceteze, să ia amprente, de unde amprente, să facă fotografii, să caute martori în blocurile din jur și să le ia declarații, păgubașii s-au rezumat la nervozități ostoite cu înjurături mai mult sau mai puțin nerușinate, au fost și câțiva tineri care au luat în șuturi aripile și roțile din spate ale mașinilor, de parcă ele ar fi fost vinovate de ceva, niciuna nu și-a avertizat stăpânul prin declanșarea alarmei, n-or fi având sistem de alarmare sau, dacă au, este scos din funcțiune, proprietarii fie că locuiesc la mare distanță și nu aud, fie că s-au săturat să tot coboare din bloc pentru a-l opri, declanșat fiind de acțiunea repetată a unor copii puși pe șotii, aproape toate sunt ale unor persoane care nu locuiesc pe strada mea, le văd cum le lasă, își ridică lucrurile, le blochează ușile și o iau în lungul străzii, dând colțul și plecând cine știe unde, cu bună-

voință pot fi înțeleși, orașul e mare, autoturismele, multe, parcarile, puține, fiecare se descurcă așa cum poate, când spun că fiecare se descurcă așa cum poate, mă refer și la cei care, lăsându-și autovehiculul într-un loc interzis, stau la pândă în dosul ferestrei, cum pleacă unul de pe trotuar, cum vezi altul ieșind din bloc în mare grabă, aleargă în spatele clădirii, revine la volanul automobilului și ocupă spațiul rămas gol, puțini reușesc această manevră, până să o finalizeze durează câteva minute, suficient pentru ca altcineva să le ia fața, dacă au reușit și se întâmplă să întârzie căutându-și de lucru prin portbagaj sau reparând ceva la motor, cel dus revine și își revendică poziția, conversația e scurtă, mi-ai ocupat locul, nu e al tău, dar nici al tău, eu stau în blocul alăturat, dar e loc public, atunci e dreptul primului venit, conversația e scurtă, însă poate degenera, am asistat nu o dată la altercații aprige, la schimburi de palme și pumni, încă nu, dar niciodată nu-i prea târziu, viitorul ne surprinde mereu.

Vorbeam de vecini, am ajuns să-i cunosc după acțiunile și lucrurile lor din balcon, urmărindu-i de la fereastră, cel de la etajul doi, gras și rotofei la față, căsătorit cu o doamnă pe măsură, tată a trei băieți pe care rar îi văd ieșind la aer, are plăcerea de a se ivi în balcon când plouă, îndeosebi când plouă abundent, bogat, pot spune că iubește ploile de vară furtunoase și violente, nu se teme de fulgere și de tunete, chiar și le dorește, se așază cu coatele pe balustradă și se pierde în admirații și contemplări, când ninge nu-l văd să iasă, fulgii mari și deși nu-l atrag, așa cum îi atrag pe alții care ies să-i admire, mai ales pe domnișoara bătrână de la nivelul patru, o melancolică sadea, voi reveni asupra ei, fie cald, fie frig, ușa lui e mereu deschisă și cu perdeaua trasă în lături, bănuiesc că nu închide ușa pentru a nu pierde nici cea mai neînsemnată ploiță, când apare, își face loc cu greutate printre obiectele depozitate alandala în balcon, nu o să credeți, dar chiar toate încap acolo, într-un spațiu nu mai mare de patru metri pătrați, le înșirui după cum îmi vin în minte, borcane mari și mici, ghivece goale băgate unul în altul, jardiniere cu pământ uscat, fără flori, diferite cutii, covoare și covorașe făcute sul, oale și cratițe lăsate pe glaful ferestrei, un scaun

scos din uz, căci nu l-am văzut să se așeze vreodată pe el, sacoșe pline, probabil, cu haine, o greblă cu coadă scurtă, la ce i-o fi bună nu am habar, pe spațiul verde din jurul blocului nu l-am văzut căutându-și de lucru, bucăți de țevă metalică, un furtun făcut colac, o geantă frigorifică, un uscător de rufe, cu rufe întinse la uscat când și când, câteva cărămizi, o bicicletă, pe care, câteodată, o întoarce cu roțile în sus și meșterește câte ceva la ea, pare să nu-i dea de capăt, fiindcă niciodată nu a scos-o afară să o folosească, și, chiar dacă, repet, nu veți crede, mai încape și un frigider înalt, l-a scos anul trecut când și-a cumpărat altul nou, îmi aduc aminte că abia a încăput pe ușa îngustă, când s-a întâmplat acest lucru vecinul de sub el, un domn cărunt, elegant și la îmbrăcăminte, și în purtări, pedant și cu bun-simț, profesor universitar, a ieșit în balcon, s-a aplecat peste marginea lui, și-a întors capul în sus și, renunțând la eleganță și pedanterie, chiar și la bunul-simț, a strigat la el, mai ho, că o să te prăbușești peste mine, în zadar, a mai găsit de scos un butoi mare, gol, presupun, și l-a aburcat peste cutiile de carton, dar și un dulăpior vechi de lemn, căruia, cu greu, i-a făcut loc într-un colț și l-a umplut cu încălțări purtate, nebăgarea în seamă a profesorului poate avea multe cauze, o fi un inginer care cunoaște rezistența construcțiilor, mizează pe inacțiunea vecinului de jos ori pur și simplu îl doare în cot de cei din jur, obiectele înșiruie sunt cele vizibile, partea zidită a balconului ascunde, cu siguranță, și altele. Acest domn iese numai când plouă sau când vrea să meșterească ceva la bicicletă, consoarta lui, doar când scoate rufele la uscat sau când mai aduce câte ceva să înmulțească numărul lucrurilor inutile, lăsate de izbeliște.

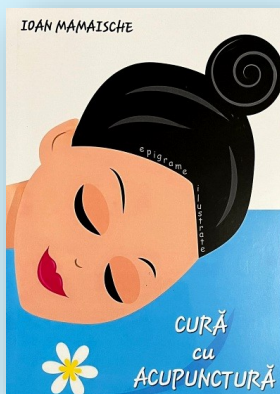
Melancolica de la patru e o domnișoară de vârstă a treia, înaltă și slabă ca o scândură, cu fața palidă și mereu încruntată, îmbrăcată în cenușiu și negru, ea iubește iernile adevărate și apusurile, pe care le admiră așezată într-un jilț învechit, la umbra unei perdele de viță canadiană ce acoperă o latură îngustă și toată marginea de sus a balconului, mereu cu o carte în mână și cu o ceașcă de ceai pe măsuta de sticlă din fața jilțului, iese dimineața la lectură și la plăcerea unui ceai aromat, seara, la apus, n-ar pierde pentru nimic în lume ascunderea astrului diurn după bucata de deal zărită printre două blocuri, iese și când e înnorat, spre a se convinge că e așa și spre a se întrista, și, bineînțeles, iarna, când ninge de să îngroape lumea, atunci chipul i se destinde, capătă strălucire, chiar întinerește, dacă ninge vârtos o zi și o noapte, o zi și o noapte stă în balcon și se desfată, apusul îl admiră cu un surâs trist și cu un oftat prelung. Cât timp petrece în scaun, îi ține companie o pisică birmaneză, ghemuită în poala ei, cu toate că nu mă dau în vânt după pi-

sici, dimpotrivă, trebuie să recunosc că e frumoasă și iubitoare, are ochi exclusiv pentru stăpâna sa, fulgii de zăpadă o lasă rece, iar apusul îl tratează cu totală indiferență.

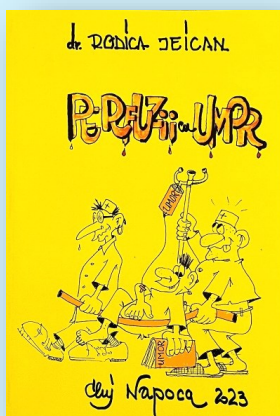
Sub ea, la trei, locuiește un tânăr brunet, tuns scurt, soldățește, cu mustăcioară, care, indiferent de anotimp, iese în pantaloni scurți, la bustul gol, face câteva mișcări de gimnastică, apoi își aprinde o țigară, pe care o fumează ostentativ, trage un fum, savurându-i nesățios gustul, și îl eliberează în rotocoale perfecte, le privește intens, admirativ, încântat de performanță, urmărind cu coada ochiului posibila prezență a unor persoane în balcoanele ori la ferestrele de peste drum, a căror atenție ar putea fi atrasă de gesturile sale, când își găsește un admirator, se concentrează atât de tare la ceea ce face, încât rezultatul dezamăgește, atunci stinge nervos țigara, consumată sau nu, și intră mânios în casă, după el, iese mamă-sa, ia chiștocul din scrumieră, în fapt, o cutie de conserve goală, îl duce în casă și revine să ude mușcatele cu o stropitoare mărișoară și galbenă, nu folosește toată apa, cu ce rămâne clătește scrumiera și aruncă murdăria peste balustradă, asigurându-se, în prealabil, că nu sunt trecători pe trotuar, se retrage înăuntru și, în scurtă vreme, deschide geamul de la camera alăturată, iarna iese de două ori pe săptămână să curețe de chiștoace cutia.

Pe domnul elegant și cărunt nu l-am văzut în balcon decât atunci cu frigiderul, ba, greșesc, a mai ieșit o dată, acum doi ani, când la parter era un butic, un magazin cu de toate pentru localnicii din jur, ai nevoie de o pâine, fie ea și mai veche, de un pachet de țigări sau de chipsuri, o apă minerală sau un suc, ceva dulce, un creion ori un detergent, cobori din bloc, chiar și în haine de casă, cumperi, și cu asta basta, nu trebuie să-ți schimbi ținuta și să mergi la marketul aflat la cincisprezece minute de stradă, dacă ai poftă de o bere pe loc, o plătești și ieși la terasă, o masă cu patru scaune, așezate pe iarbă, în spatele unui gard viu, care te ferește de ochii lumii, nu însă și de gura ei, dacă ai consumat mai multe beri și te apuci de horit, iese profesorul, care nu mai suportă lălăiala, poate o arie din opere nu l-ar fi deranjat, chiar de-ar fi fost interpretată de un băutor de bere, iese și strigă la tine, gata, du-te acasă, ajunge, nu te mai pot suporta, și să nu te mai aud pe aici, intervenție hotărâtă și salutară, horitorul nu s-a mai întors, nu că n-ar mai fi băut o bere ori că s-ar fi jenat de domnul profesor și de vecinii lui, nu, pur și simplu a doua zi terasa improvizată a dispărut, nu după mult timp, s-a închis și buticul, acum, la parter, locuiesc doi tineri căsătoriți, care, din scara exterioară a magazinului, și-au făcut o mică terasă, mascată cu rogojini și cu iederă artificială, când ies la o cafea și la o conversație, nu pot

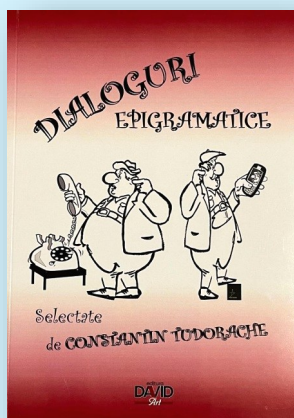
Cărți primite la redacție

Ioan Mămaische, *Cură cu acupunctură*, Editura Sfântul Ierarh Nicolae, Brăila, 2025

Rodica Jeican, *Perfuzii cu umor*, Editura Napoca Star, Cluj-Napoca, 2025

Dialoguri epigramatice, selectate de Constantin Tudorache, Editura David Art, București, 2025

fi văzuți, ci numai auziți, căci sunt plini de viață, vorbăreți și mai cu seamă veseli, râd tot timpul, dar niciodată nu cântă, și bine fac, cine știe ce reacții ar putea stârni celorlalți locatari, în special bătrânului domn, care, mai mult ca sigur, se află în spatele desființării micului magazin. De o bună bucată de vreme, în balconul profesorului apare, în răstimpuri, dimineața, o tânără fermecătoare, blondă și subțirică, întotdeauna cu un tricou scurt pe ea, își ridică brațele și se întinde, dezvelindu-și buricul și tatuajul de sub el, un trandafir sau cam așa ceva, inspiră aerul rece și zice, tati, mi-e foame, e clar, îmi zic, e fiica lui, deși-i cam mare diferența de vârstă, cine știe, s-o fi căsătorit târziu omul, altădată se ivește, se destinde, eu nu ratez trandafirul, și spune, întorcându-și capul spre ușă, bunu, nu-mi pregătești tu cafeluța, acum se explică, e nepoata, așa mai merge, ca mai târziu să văd altă nepoată, la fel de fermecătoare, tot subțirică, dar brunetă, fără tatuaj, doar cu o mărgică în buric, și ea poartă bluze și tricouri scurte, sunt frumoase amândouă, să-i trăiască nepoatele și să se bucure de ele, când a venit a treia, am rămas descumpănit, nu i se adresa nici cu tati, nici cu bunu, îl striga pufuleț, i s-ar potrivi orice altceva, numai pufuleț nu, așa că am rămas încurcat, dar m-a descurcat ieri-dimineață a patra, chiar dacă nu l-a alintat nicicum și nu și-a arătat buricul.

De vecinii de la țară, căci am trăit multă vreme și acolo, nu am nimic a vă spune, de la fereastră nu vedeam decât curtea, grădina de zarzavaturi și livada cu pruni, casele cele mai apropiate se găseau dincolo de arături și fânețe, casa noastră era singura de pe uliță, o ulicioară scurtă, întinsă în lungul râului, oricum, de vecini nu aveam nevoie, eram cu consoarta mea, unul alături de celălalt zi și noapte, împărțeam același loc, mâncam din aceeași farfurie, ce mai, altă viață, acum trei ani s-a prăpădit, atunci, cu sau fără legătură cu tristul eveniment, tinerii mei s-au hotărât să se mute la oraș, m-au luat cu ei, cum să mă lase singur, ce să fac și cum să mă descurc în lipsa lor, aici, ca și acolo, au grijă de mine, sunt atenți să nu-mi lipsească nimic, îmi vorbesc și mă mângâie, chiar mă răsfăță, nu pot decât să le fiu recunoscător, neajutorat cum sunt ce m-aș face fără ei.

Apartamentul nostru, de la etajul patru, e unul vechi, l-au cumpărat de la o cucoană care s-a mutat în străinătate, în fiecare an au tot înnoit câte ceva la el, pe rând, după posibilități, au schimbat ferestrele și ușile, parchetul, gresia și faianța din băi și din bucătărie, mobilierul învechit și multe altele, în acest an l-au izolat pe exterior, cu această ocazie au renovat balconul, au făcut din el un loc intim, atrăgător și reconfortant, cu o masă și două fotolii de răchită, așezate la umbra unei tufe înalte, cu frunze veșnic verzi și cu flori văratice, plăcut-mirositoare, au umplut pervazul ferestrei cu mușcate, când m-au scos și pe mine afară am rămas uimit, ei, ce zici, m-a întrebat ea, o să-ți placă aici, auzi întrebare, cum să nu-mi placă, terasa ca terasa, dar am o cu totul altă perspectivă, în fața mea se văd acum alte blocuri cu alte balcoane, alți vecini de urmărit, despre care o să vă vorbesc după ce îi voi cunoaște, de vorbele mele nu scăpați, știu ce credeți, că sunt bun de gură, că am papagal, păi cum altfel, nu-mi pot dezminți numele și specia, sunt un papagal.

Din volumul de proză scurtă
Locul desfătărilor. Povestiri cu tălc,
Editura Școala Ardeleană, 2021

In memoriam
Andrei Moldovan
 (2 februarie 1949 – 29 octombrie 2020)

exodul poezilor

la marginea râului vostru
 am poposit
 în drum spre ținutul robiei
 și voi acolo nu erăți
 nici caii voștri
 nici turmele
 nici urmele
 voastre
 nici visele

cântați – ni s-a spus
 într-o fremătare de ape –
 cântați cântecul vostru
 de pustiire
 cântecul care răspunde
 în partea veștejită a lumii
 cântecul care
 întoarce râurile în izvoare

atunci au secăt apele
 și a prins a crăpa pământul
 ca o coajă
 pentru că
 pe marginea râului vostru
 de unde voi lipseați
 se înălțase pârjolul

și sălcii nu erau
 unde cântecul să se odihnească

neant

prin grădina albă a Sfintei Maria
 lunecă-ndoiala ispitind pustia

cum că peste vreme vremuri alungând
 fir de izmă creață răsări din gând

ca un șarpe pururi din neant iscat
 crește izma-n preajma blândului păcat

luna oarbă-și surpă iar călătoria
 în grădina albă a Sfintei Maria

imn

de uitat în lume
 însingurarea e
 sunetul părelnic al pașilor tăi
 îndepărtându-te
 dincolo de abis
 atât de aproape și atât de
 departe
 de bietu-mi orgoliu

de iubit pe lume
 numai cuvintele sunt
 spui iarbă și totul înverzește
 spui cer și te învelești
 în abur
 spui doină
 și ființa ta se preschimbă în jale

elegie marină

trec pe sub verzile ape
 silabe din trupul meu
 dusele

în loc să se-nalțe coboară
 spre liniști de alge
 ascunsele

pierd cum mă pierd
 în iubire
 de tot ce e nalt și pustiu

până când luna
 nespun de adâncă
 se tulbură de freamătul lor

încă viu

Din *Cântec spre seară*, Editura Școala Ardeleană, 2024, volum memorial, la 75 de ani de la nașterea lui Andrei Moldovan (2 februarie 1949 – 29 octombrie 2020); Ediție îngrijită de Ioan Pinteș și Menuș Maximilian, cu un Cuvânt înainte de Menuș Maximilian; Pe copertă: Marcel Lupșe, *Pădărie – Dansul îngerilor*

Ioan Pinteș

vine cuvântul te lovește peste limbă

vine cuvântul te lovește peste limbă și adunând
toate silabele sale invadează gura
boltind-o de prea mult urlet așază mai în sus pe gât
călușul de câlți subțindu-ți pielea
precum despărțirea în silabe se face sinuciderea
precum sinuciderea în silabe se face despărțirea
acum moartea intrată înaintează în cuvântul scăpat
de viață i se face dor dibuind esofagul
laringele aude din toate părțile
urechea aurită a gloriei
către care din naștere cuvântul acesta țipă
scâncind prima iluzie a ascultătorului
gura se face cer și văzduh deopotrivă
totul pare un mușuroi de furnici
totul pare un stup de albine și viespi
potopul e liber intră și înaintează lejer
urc și lovesc pânțele mamei urlu și văd
prima iluzie proiectată pe zid
ce bine totuși între cărămizi
urechea invizibilă *viola odorata*
adună toate dezastrele

desprinderea din aripă

desprins din aripa păsării smulg penele
care cresc zburătoarea din fața mea
urias este sufletul
bolta prelinsă prin cupola aceasta
îl ajunge despărțindu-l de trup
vorbește holbura cățărându-se pe bobul de grâu
strivite sunt cuvintele tale!
rozătoarele și-au împleticit limbile
semn că ochii secerătorilor sunt în mijlocul lanului
turnul miroase a bozie și primește nașterea
ca un foc arde deasupra ogrăzilor
amintirea mamei despre lupta lui iacob cu îngerul

desprins din aripa păsării mă desfac
întreg țipătul are gura crăpată
zborul meu îi prelungește tăcerile

fuga înfricoșează solemnitățile

fuga înfricoșează solemnitățile amânate
despre ură muștele vorbesc încolăcind dragostea
sarea se îndulcește între bucatele avide
frigul
răscolește între coapsele mamei nașterea mea
ca o gheară vârsta se așază cu prietenie
pe umărul stâng
și mă strivește
pe așternutul de ferigi crește firul de holbură
în descântecul moașei
până la celălalt anotimp
voi schimba treisutetreizecișitri de cuvinte
și poate nici atunci nu veți atinge
pielea mea adevărată
viță sălbatică vegetație în locul grădinilor
de oleandru

grea e suferința sub

grea e suferința sub frunze de laur o știe numai
capul încoronat rugul aprins în mijlocul frunții
izbește
lumina ochiului ieșit din orbită
frica mi-e singurul loc domestic în viața aceasta
gloria florii-soarelui în palma grădinarului trist
urcă pe degete șiruri de roade mărgelile de os
la gâtul zodiei...
scorpionule!
vârcolacii au prefăcut luna într-un pepene galben
mănâncă tu singură suferința a mea
otrava din trandafirii plantați pe terasele negre

larva și fluturele sunt singurii vinovați
coaja de ou cochilia gândacului
clown

Dumitru Cerna

Întemeiere

cuvintelor cuvînțele arde-v-ar focul din stele
așa cum mâinile mele când vă împlânzeau cu miere

cu miere brună de pin să vă-nălțați din suspin
să urcați în poezie atinse de frenezie

cuvintelor cuvînțele numai ape turburele
să vă poarte-n sus cu ele voi cu aripi-turturele

până la izvorul lor să vă adăpați ușor
cu lacrimi mănunțele poezia să mi-o-nvele

în vârtej de unde grele și-n vuiete-ntraurele
așa cum strămoșii mei când mureau doar cu temei

ei vâslind corăbii verzi prin limba-nflorind livezi
cum perla văzduhului cântă-n gâtul cucului

strigătul seninătății și izbânda dimineții
în cer poezia mea e cum fără cânt mierla

marangozii
și lotcile lor unduitoare
așa cum
nemaiajungerea

primăvara nu răstignește
coroana de pe creștetul tău
nu-i din spini
ci din gălbenele
precum salvatoare
aura copilăriei

fântâna lui Iacob
și comuniunea lui Iisus
cu samarineanca
a cincea duminică
în Sihari
precum poetul
Iisus recunoscut

arborele de bumbac
și florile sale estompate
ele sunt
elixirul liliiecilor
și al Morții

Unduirea

să nu mă-ngâni tu Moarte când eu îmi cânt tristețea
n-ai cunoscut zveltețea iubirii prinse-n carte

să nu mă-ngâni tu Moarte însingurarea ta
nicicând nu va fi parte la alinarea mea

să nu mă-ngâni tu Moarte am dreptul să ți-o spun
eu cântul mi-l îmbun cu suferinți legate

să nu mă-ngâni tu Moarte de-ajuns că mă-nsoțești
și n-ai să-mi rățăcești cărarea de departe

să nu mă-ngâni tu Moarte eu nu te voi iubi
nici că te-oi părăsi ești împăcată poate

Meniu Maximilian

Păsări și îngeri aleargă în zbor

Îngerul bea ceai

Din florile culese de mama
Vorbînd
Cu oaspeți
din neamul heruvimilor

Fluturi
Cîntînd a miluire
Îngerul
se răsfirea pe cer
Duh alb
ieșit din casa păcătosului
Strigînd Învierea

Cer
desfăcut în fâșii
Înger
care caută odihna
Copil în zbor
printre îngeri și păsări
Precum Noe în arca lui

Zumzet de rugăciune
și pâine zvîntată la soare
cu abur de duh lin
pentru toate zilele

Înger cu aripi albastre

Odihnește în podul casei
La o palmă de cer

Seara își așază aripile la icoană lângă busuioc
Iar ziua străbate lumea
Ca un glob argintiu printre fulgii de zăpadă

Îngerul meu stă în copac și numără oamenii
Și rugăciuni cîntate se aud din gura lui rotundă

Prin crengile albe
Ale cireșului înflorit
Doar îngerul meu face pași egali
prin livada plină de primăvară

Închide ochii iar chipul i se luminează
Ca la Schimbare la Față pe Muntele Tabor

Printre nori albi de fluturi
Flori precum ciorchinii strugurilor
Livada are mirosul bunicii
Care deschide porțile din lemn vechi
Spre Înaltul Cerului

Îngerul are coroană rotundă de flori albe
Și cîntă de pe o creangă pe alta
Veselia tuturor neamurilor

La icoana din lemn

Împreunează palmele
care devin pămîntii
Părul încărunțește
Precum al oamenilor
Îngerul
devine muritor
Ceas de rugăciune
Pentru fântâni ape și sfinți
Pentru noi

Străbate prin ziduri
La buza pămîntului
Își pleacă încet capul
Aude vorba morților
Și șoaptele apei vii
Ce cîntă cînd o torni în pahar
Bucură-te, minune, slăvită de serafimi!

Ion Cristofor

Cu mâna goală

Munții saltă ca niște iezi
în bucuria noastră nespasă.

Cu mâna goală vine eternitatea
la moartea ta.

Mut și cu ochii scoși
te vei muta într-o stea

Primii fulgi

Un băiat și o fată
Mănâncă raci roșii
Pe un ziar
sub lumina de lună.

O căruță duce o ghilotină ruginită
cad primii fulgi din iarna aceasta.

Stelele, surorile

Zi și noapte fac naveta
Între cel care sunt
Și cel care nu sunt.
Stelele, surorile, îl recunosc
Doar pe cel din urmă.

Ca un bumerang

Speranța se întoarce
ca un bumerang de os
și te izbește în față.

E seară și armele
atârnă tăcute.
Instrumentele de suflat ale pădurii înghețate
Ne răscolesc.

Și toate dogmele ard
pe altarul indeciziei noastre.

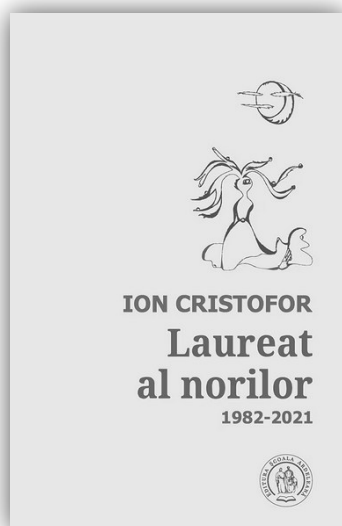
Ca la un semn
toate instrumentele tac.

Psalm tăcut

Ne umplem de cuvinte de laudă
ca arborele de frunze.
tocmai când femeia iese strălucitoare din mare.

Luăm învățătură de la judecătorii pământului
și ne bucurăm tremurând.

Fă, Doamne, să răsară peste noi
lumina slavei tale
și înmulțește în lan
boabele jertfei noastre.

Mariana Bojan

Un război de o mie de ani

Am visat
Că zăceam pe pământ
Ca pe un cal mort
Și cerul greu
Asupra mea
După arderea stelelor...
Trebuia să nasc
Și nu mă crăpam
Iar acel copil
Suspina precum bătrânii...
Și-i spuneam Morții
Femeie! Uneori cred
Că tu însăși
Te-ai prăvălit
În prăpastia lumii
Lăsându-mi moștenire
Singurătatea.
Prin lacurile tainice
Ale ochilor ei
Văd un război
De o mie de ani
Și bărbatul meu
Îndepărtându-se
Cu arma în bandulieră

Ieșirea din mit

Haită stârnită, orașul
cu spectacolele lui ipocrite
împinge satele în mare.
Un Cristos de tablă
cu privirea sașie
anunță ieșirea din mit.
Se mai aude vag
cântecul de mireasă bătrână
al pădurii
strângându-și zeii sub picioare.
Mă refugiez
în această amintire primordială
cu trecătorile șterse
pentru că sufletului meu
îi este dor
de începutul lucrurilor.

Facerea calendarului

Cine vine, cu lumină vine
Nu deschideți noaptea ochii mari
Zeul stă la pândă-ntre porcari
Bântuit de-ntruchipări păgâne

Ori prădat de greieri pe maidane
În genunchi pe steaua cea mai pură
În răspăr datornici și curvane
Vor azvârli ocări cu neagră gură

Trupul va răzbi de mântuială
Pritocind copii de apă dulce
Ca-ntr-un fel de moarte triumfală
Ce de duce-n altă parte... duce.

Vom concepe aspre calendare
Cu secunda răscolind neantul
Cheltuind enorm pentru-ntrebare
De răspuns se va-ngriji Înaltul.

Lăncierii lui Orfeu

Ce trudă albastră această lumină
Tivind tremurândă un capăt de noapte
O ceață fugară cu trup de felină
Petrece copiii spre râuri de lapte

Atâtea păduri au crescut între noi
Atâtea cărări ce se luptă să fie
Mai pune bătrâne sămânță în ploi
Mai rupe-ți din mâneca albă, fășie

Și leagă-ne rănilor ochilor stinși
Ori strânge-ne-n purpura inimii toată
Să fim lăncieri lui Orfeu și învinși
Să fim și viață și moarte deodată

Radu-Flarion Munteanu

Zeița justiției

Zeița justiției e văzută de toți,
Doar cu legătura aia stupidă pe ochi
Și balanța ruginită de ploii,
Care-i mereu aplecată într-o parte.

cică pe talerele ei
se presupune că ar fi să șadă
faptele.
Să vadă toată lumea care atârnă mai greu.
Toată lumea,
Mai puțin zeița însăși.

Așa văd artiștii, de mii de ani,
Împărțirea dreptății. Acela ce-o împarte
Nu trebuie să vadă-n veci
Care taler atârnă mai greu.

Atunci de ce nu ne întrebăm,
Ce nevoie avem de femeia asta, așa de bine alcătuită,
Cum presupun artiștii că ar fi Justiția
Și nu agață balanța aceea ruginită,
De pieptul unei sperietori de ciori,
Pe care nici n-ar trebui s-o mai lege la ochi?

A avut cineva curajul,
Imaginația,
Curiozitatea
Și chiar flerul,
Să pună urechea dincolo de cumpăna
Înfrișatei balanțe,
Pe faldurii straiului, ce se rotunjesc,
Pe un sân magnific,
Să-i audă zvâcnetul,
Să audă susurul imperceptibil
Al sfârscului întărindu-se?

Ar fi avut atunci curajul conjugat
s-o dezbrace
de legătura ce-i acoperă ochii, să i-o ridice pe frunte,
ca o bandană,
semn al dreptului suveran de a judeca
exclusiv pe baza inimii,
căci pe talerele balanței ruginite
nimeni n-a văzut vreodată
altceva decât aer,
deși, mereu, unul dintre ele
e mai sus decât celălalt.

Elena M. Cîmpan

Ce am văzut astăzi în ochii lui

El aștepta să înceapă serbarea poezilor
Nu mai avea răbdare
Toți forfoteau, şușoteau
Pe cine așteptăm
Cine trebuie să mai vină
La un moment dat s-a plictisit
Și, când ceilalți erau afară,
La bustul poetului
El a intrat singur în casa
De-acum memorială
S-a așezat pe un scăunel
Din vremea aceea
În prima încăpere
De întâmpinare
Astfel încât să le poată vedea
Pe celelalte în fața ochilor lui
Pe care eu i-am văzut prima oară
Din ușă în ușă i se deschideau
Spații cu viață de altădată
Se făceau tot mai înguste
Într-un unghi al privirii subiective
Ce reușea să adune, ca-n palmă,
O priveliște într-un punct
Care plânge și râde
Care e și nu e
Dar, apoi, cum sta el așa
Din acel scăunel de copil poet
Ca dintr-un jilț de rege nevăzut
Și pentru că serbarea tot nu începea
A pornit într-o visare
Prin toate casele memoriale
Ce-i treceau atunci prin minte
Prag după prag
Ușă după ușă
Încăperi aliniat
Și de la ultima fereastră
Sărea deja într-o altă gară
O galerie de portrete
Îi încăpea pe retină
O întreagă istorie a literaturii
Pe care o știa pe dinafară...

Melania Cuc

În ghete pline cu mărgelile de sticlă

Rafturi cu pagini de butaforie?

Ne-am oprit pe Drumul Damascului,
doar cât să prindem o gură de aer.
Miroase a foc lichid, a hidrocarburi la baril
și a spuma-talazurilor care, numai Dumnezeu
mai știe de unde și cum, se ivesc în deșert.
Poți să mă întrebi despre ceea ce cred eu
că va fi în ziua de Măine. Îți voi vorbi despre chi-
romanție,
drumuri ipotetice și timpul orb,
precum cârțița care a uitat să ne anunțe
că a venit primăvara.
Nu știu cum se scrie numele meu pe nisip mișcă-
tor,
nici direcția spre care se îndreaptă caravana
cu miresme de Indii. Lasă-mă să-ți repet numărul
noptilor,
în care clincăne stelele, când eu râd,
să nu plâng, peste lucrurile noastre comune.
Nu jur,
doar cred că exista și un alt fel de imn întru slava
nașterii Omului. Din aproape în aproape privind,
cărțile cele mai citite mor singure,
așa precum oamenii, vizionarii marilor,
nesăbuitelor civilizații.
Toate numele de femei și bărbați fără sfinți
sunt prelevate, purtate de vântul Hamsin;
veșminte ale călătorului prin cincizecimea
din care am venit convinși că am învins întuneri-
cul.
De ce am fi doar praf de nisip în rinichi, la fiere,
fierbințeală în creier... să mirosim a jertfă,
a pagini sfârtecate cu dinții mașinărilor infernale?
De câte alte pietre Rosetta
mai trebuie să ne împiedicăm, să cădem peste ele,
pentru ca la cina noastră fără de taină
să se scuture singure, firimiturile peste merindare?
Stăm pe etajere înguste,
înscrisuri cu puncte și linii întrerupte;
purtători de steag pentru toate națiile
ce au dispărut din istorie.

Sunt copilul cel mai gureș al unei femei libere.
Întâmplările fiecăreia dintre zile încearcă să mă
prindă
în caiele, pe scândura negeluită a mesei.
Se țin după mine mulțimile umbrei
și degeaba le-aș spune că nu-mi este sete,
nu-mi este foame;
aruncă spre mine, spre stâlpul în flăcări,
cu pietre și pâini de secară.
Neagră.
Tu ai vrea, dar nu ai cum să mă recunoști
în rochia cu paiete, ca oglinzile vechi și secrete,
ori, după unghiile colorate,
precum floarea închisorii din Parma.
Nu am nici măsura vorbeii,
nici statura femeilor ce strivesc diminețile în
pumni,
cultivă în borcane fluturii și libelulele,
vietăți cărora mie îmi este imposibil să le rețin
interminabila denumirea științifică.
Doar azi, pentru tine, exersez visul interzis,
fac echilibristică, merg în poante pe sârmă
de Wolfram. Întind și brațele,
trag cât pot de firul vieții...
sunt gata să mă și aprind,
să iluminez toate întrebările incomode.
Vezi, am reușit, mă extrag, pentru un sfert
din ziua de mâine!
Peste neștiutele mulțimi, plutesc, levitez...
deși încălțăminte-mi e plină de țandări
sărite din sticla de bere,
semn de pace,

Melania Cuc - Țesătură din litere

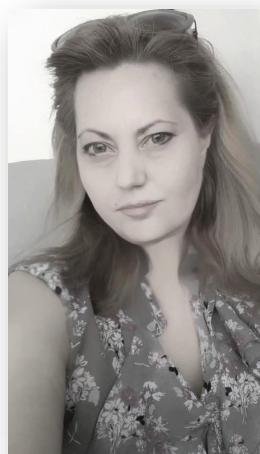
Potirul

Venind din adânc,
urcă grăbindu-mi pulsul,
vinul amestecat cu miere
din Potirul
când negru,
când alb,
al mediocrei mele existențe,
mereu pe marginea credinței.

Unde să mă așez Doamne,
când se va goli Potirul?

Pe care margine să mă întind,
să nu-Ți trezesc îngerii?

Laura C. Munteanu

Așa cum mi-ați spus

Așa cum mi-ai spus mamă,
albul va căpăta alt sens, într-o zi.

Așa cum mi-ai spus tată,
negrul se va contopi în alb
într-un fel de tango,
într-un spectacol fără spectatori.

Așa cum mi-ați spus,
anotimpurile nu se vor schimba.

Doar eu le voi privi diferit,
încercând să regăsesc în fiecare,
lumina privirilor voastre.

Așa cum v-am spus,
vara, Soarele-mi va arde
linia de destin din palma stângă,
iar iarna, în palma dreaptă,
îmi va îngheța cealaltă linie de destin.

Așa cum mi-ați spus
îmi voi întinde mâinile spre cer
și vara, și iarna, să vă ating ochii

Așa cum v-am spus,
îmi voi bea cafeaua aici,
în fiecare zi de luni.
În locul acesta
de care nu credeam
că-mi va păsa vreodată,
în care
nu voi mai păși cu frică,
ci cu dor.
Așa cum mi-ați spus

Mirare

Între noapte și zi
se întinde plâpând
spiritul acesta
necerut de mine,
cunoscut doar
de un fel de Dumnezeu,
loial unui alt Dumnezeu,
care-l străbate
de la un capăt la altul,
îmbrăcându-l cu semne de-ntrebare,
călcându-l,
luminându-l,
întunecându-l,
spre a-i testa rezistența.

Mirosul umbrei

Rămășițe ale fostelor aripi
prizoniere între coastele mele,
supraviețuiesc conspirativ
în amintirea cerului
unde cândva,
întregi,
mă îndemnau la zbor.
Aproape orbi ochii mei,
cerșesc orizontul.
Umbra-mi miroase-a plecare.

Zborul pe loc

Cerul e tot mai aproape
de tăcerile mele,
tot mai albastre.

Începe zborul
deasupra secundeii.

Sfidându-mi înălțarea,
o pasăre colibri,
exersează
în fostul meu spirit,
zborul pe loc.

Damaschin Pop-Buia

rotundul clipei

stăteai rezemat de lună
orizontul ți se prelingea pe lângă picioare
iar tu
nebăgat în seamă
te abandonai trecerilor de toate felurile
bunăoară ale celor care
nehotărâte

se opreau în dreptul privirii tale
pe care mai apoi
o tăiau în două

ca și cum
fiecare ochi cu privirea sa
se dubla
iar mai la vale
de o za se-împiedeca
era parte din ofatul ei
pe cât de parfumat
pe atât de suav murmurat

lungi precum așteptarea noastră din urmă
ni se făceau ceasurile

pe fața satului
o zână
s-a împiedecat
de un izvor

iar făt-frumosul care i-a urmat
i-a băut apă din palmă

erau vremurile coapte
ca murea dintr-un august târziu

iar mai apoi
pe când se luară de umeri
și în ochi cătau scăpare
clopotele clipei
băteau mereu și mereu
la întâmplare
se bălăbăneau
de pereții metalici ridicați
metereze pe colină
odihnind cruci și coji de nucă uscate

își desfăceau aripi
fălăind pete de lumină
peste aluat

tăvălit prin mac
tu îți cătai de lucru printre litere-ghicitoare
urcate în vârf de picioare
să privească peste gesturile tale
din care
începuseră cuvintele să se strecoare
deși nu dimineată se arăta
și nici măcar flori prinse la cingătoare
nu-și arăta secunda sclipitoare

lumină alungită întârzia
peste capetele noastre
tu le numeai pe toate
așteptare
într-un salt care
se deschidea în rotund
dinspre ochii tăi
aruncând curcubeie în zare

fantasmă

la ce bun
să treci pe partea cealaltă a străzii
acolo nici umbră
și nici soare nu e
pe când aici
pe unde mergi în fiecare dimineată
fie prin ploaie ori prin ceață
ori chiar bucăți mari de senin
parfumul clipei
poartă urmele pașilor ei
ai doamnei aceleia
la care
ridicându-te odată
pe vârf de picioare
ai străbătut
până dincolo de lumina zâmbetului ei

ți-a spus-o ea mai apoi
că în zilele bune
se înălța până hăt-hăt
dincolo de nori

cândva ai răpit-o
așezând-o mai apoi
într-o icoană
iar seara
după ce intrai sub așternut
voiai să răsfoiești 1001 de nopți
dar gândurile îți întârziu
peste voalul rochiei doamnei aceleia
te mânau
pe căi neștiute
în care urmele pașilor ei
într-un sărut ție necunoscut
dănțuiau a mătase
în rochie de mireasă

Julian Patca

Între noi e-un fluviu de răcoare

Între noi e-un fluviu de răcoare
duios neîmblânzit de dorul dens,
trăiesc aiuritor o vreme-n care
nici apa nu mai curge într-un sens.

Între noi sunt munți și văi adânci,
zadarnică e orice escaladă,
m-aș vrea fior aprins zdrobit de stânci
de dorul tău nestins în hău să cadă.

Descântec

De la mine pân' la tine
e un munte de ruine,
câmpuri de iluzii roz
și o mare de moloș,
un ocean de disperare,
un secol de-nstrăinare
și-un văzduh de neuitare,
un pustiu de nevedere
și deșertul de tăcere
așternut peste noi doi
până-n viața de apoi...

Doamne-mi dă sau Doamne-mi ia,
dar mai lasă-mă cu Ea!

Vieți paralele

În lumea asta, mai degrabă rea,
ce s-a ales, iubito, de noi,
de nu ne mai putem vedea
decât, poate, în viața de-apoi?

Și chiar și acolo, cine mai știe
de n-om întâlni cohorte de iele,
ca la tăiere să mergem la cununie
în vieți de apoi paralele.

La chipul tău

În potirul cu păreri de rău
și cu arome afrodisiace
voi sfinți odată chipul tău
cu aceeași voință tenace.

Te voi pune sub un baldachin
cu lumini de aură divină,
să tot vin la tine și să mă închin,
să te rog: absolvă-mă de vină!

Nu mă mai lăsa ofrandă răni,
poartă-mă în gândul tău de gând
cât mai pot să îți închin mătăanii
și să vin la foamea ta flămând.

Regret etern

Am greșit amarnic, draga mea,
mi-a mai rămas de-o vreme doar sărutul
în care mi te-ai dăruit cândva
ca să mă ardă lut arsura sa,
și ochii tăi de peruzeă –
acesta-mi este acuma tot avutul,
cu regretul și durutul,
că-mi vine să mă bat cu cnutul,
să-mi amintesc doar începutul,
să ard la flacăra iubirii
și iar să mă lovesc cu cnutul
și-apoi să-mi fac un harachiri.

Valer Pop

Haiku

după cod roșu –
doar gardul despărțind
albul de alb

vizită la palat –
pe alee întins covor
de aramă

câine rău –
pisica escaladând
stâlpul porții

prima ninsoare –
mărul uscat înflorește
din nou

după cumpărături –
mocanca urcând din nou
spre liniște

trei frați pătați –
razia poliției
la ora șase

ajun de Anul Nou –
bunica vine din beci
cu o ceapă

cârciuma din sat –
sprijinit de perete
clientul fidel

cireșe coapte –
cosind în livadă
prima brazdă

sat maramureșean –
turla bisericii
proptită de cer

sfârșitul zilei –
cu palmele lipite
în fața icoanei

Al. D. Funduianu

Se făcea

Se făcea
– în visul meu –
că murisem frumos ca un anotimp
iar eu
eu conduceam ritualul îmbrățișării cu
pământul

Eram atât de bine dispus
și inspirat
încât aranjam totul dintr-o privire –
mă înțelegeam cu păsările
printr-un simplu fâlfâit de batistă
mov

Atâta doar regretul meu –
mă grăbeam să-mi trag țărâna pe piept
iar
o siluetă subțire
o umbră îmbrăcată într-un negru luminos
găsea
că aş mai trebui ținut
încă o vreme
până se stinge și celălalt
anotimp

Peste noapte au căzut
stele
apoi apăru soarele –
iar eu
trăiam...
Trăiam (fir' ar a naibii de viață!)
ca o stafie printre ierburi
înalte...

Emil Almășan

Moștenire

lui Tudor Arghezi

Mă iartă, c-am gândit, târziu, să-ți fac
un cântec dulce spre a-ți fi pe plac,
și n-am la mine „slove potrivite”
cum erau cele-n tâmpla ta ivite

În fața ta mi-s vorbele sărace,
Sufletul meu stă în genunchi și tace.
Sunt ceruri prea înalte care taie
lumina ta de mica mea vâpaie.
Încerc să-ți scriu că ducem mai departe
zestrea de aur din mareașă carte
de căpătâi, de drum, de izbăvire,
ce ne-ai lăsat-o sfântă moștenire

E un ogor mănos graiul lăsat
în urma ta. E binecuvântat.
Sub brazdă dorm, legate-n jurăminte,
lacrima grea și dorurile sfinte.
Bobul de grâu, grăuntele de sare
și fagurii de miere rupți din soare
s-au înfrățit, și-n taină se cunună,
să-și ducă viața, veșnic, împreună

Copilul care-abia vede lumina,
(Și cel bătrân, înveșnicit cu tina)
și cel ce-mbrățișat e-n veci cu tina,
stau rânduți pe-o pagină de carte;
pășește unu-n viață, altu-n moarte,
dar amândoi, cu-aceeași sfiiciune,
urcă spre cer tăcută rugăciune,
din fundul lumii auzind cum bate
aceeași lungă, grea singurătate

Tot ce în noi e sfântă bucurie
prin doine și balade parcă-nvie.
Tot ce ne doare, tot ce-n noi se frânge
stă rânduie ca-n graiul tău și plânge.

Din Bucovina până către Jii
se-aud cum umblă psalmii tăi, târzii,
și cum, prin firul ierbii, prin țărână,
credința și-ndoiala o-mpreună,
și-n locul clopotelor bate-n turlă

cuvântul căutării tale, care urlă,
din crucea unde stă bătut în cuie,
dar Cel menit privirii încă nu e...
Ne iartă, Doamne-al slovelor, ne iartă,
și căutarea noastră-i tot deșartă,
și nu putem nici noi mai mult a-ți spune,
dar străjuim aceeași rugăciune
și ținem drumul tău mereu aproape...
Privirea ta s-a scurs la noi sub pleoape
și de va fi către Pământ vreo veste,
cu glasul tău, spre Cer, striga-vom: „Este!”

Și despre badea Ion am vrea să știi
că-i tot la sapă, strajă sfintei glii.
Tot el, și azi, cu dragoste adună
sudoarea muncii... Tot trudită-i mână,
cu lacrimi, brazdele, prin ani, le ară.
Tot el și azi e cel chemat să moară
când țara e-n primejdii și nevoie.
Tot el, împovărat de biruri, cere voie
să stea în pace cu ai lui la masă.
Tot el e cel străin la el acasă.
Tot el e demn și mândru-n jalea lui,
și plânsul nu și-l spune nimănui...
Dar numai el știe doini cu jale,
și e frumos ca-n cântecele tale.
Ion, cel mai simplu nume pe pământ,
nume de neam, de dragoste, de sfânt,
de bărbăție și de vitejie,
urcat de versul tău în veșnicie

Acum, când scriu, e iarnă peste țară,
ninsori bogate liniștit coboară,
copiii colindând, cu glas de dor,
vor trece, seara, și prin „Mărțișor”
prin vocea lor de dragoste, curată,
s-auzi că n-ai fost singur niciodată,
și-s toate cum le știi, în bună pace,
ca pâinea sfântă graiul tău se coace,
sufletul tău e un brăzdar de plug
care-a lăsat în urmă doar Belșug...

Răsari, în ceruri, liniștit și teafăr,
vegheat, în nemurire, de Luceafăr,
Lumina duce dincolo de moarte
numele tău iscălit pe-o carte.

Aurel Domide-Șanțanu

Eu am venit

Eu am venit cândva la voi, doar într-un crez
O umbră încărcată de povară
N-aveam de gând cumva să luminez
Vreun colț din vreo gazetă literară

Și nici viori n-aveam să vă încante clipa
Iar versul meu cumva dorind să-mi tacă
Și nu știam de-i voi găsi aripa
Dorind, măcar o clipă, să vă placă

Mulțam frumos că m-ați primit în casă
Eu vin din lumea veche, de departe,
Voi mi-ați păstrat aici un loc la masă
Să pot citi un vers ori să prezint o carte

Trecut-au anii, drumul este lung,
Din amintiri păstrez destul de multe
La vremea cu dureri încerc s-alung
Dar ce-a rămas nu vrea să mă asculte

Singurătate

Singurătatea-mi frânge așteptarea
Azi chipul ei sihastru se-apeacă prins de vrajă
Doar stelele prin aripi de fluturi scânteiază
Pe creste tolănite ce stau cu munți de strajă.

Prundișul mai păstrează, prin luncile cochete,
Sclipiri fugare unde se pierde azi cu firea
Prezența mea tăcută prin bariera vremii
Sigiliu prins în ceara din vremi cu amintirea.

Singurătatea-mi curge șuvoi, crescând în vreme,
Topindu-mi răsuflarea la margine de drum
Din haina ei mizeră am încercat și astăzi
Să scap, măcar o vreme, dar nu știu, Doamne,
cum.

Noaptea

Noaptea și-a pus rochie de bal
etalându-și argintăria
Din Calea Lactee

În valuri tăcute
liniștea-și croiește
curcubeiele nopții

Magia-și sprijină umerii
pe un caier de stele

Privesc amăgit fiorul
tipsiei argintate,
așternându-mi rugămintea
de a-mi îngădui, încă o vreme,
visele să-mi roiască
în lutul îmbălsămat a uitare

Final plăcut

Noaptea se tânguie, gerul o frânge
Streașina casei cu sloiuri iar plânge

Nămeții-n hlamida argintului viu
Tronează întinderi ce-aduc a pustiu

De-acasă, cumva, cu treburi de pleci
Te-așteaptă vântoase cu brațele reci

Când merită truda, efortul tău plin
Cu-ai casei, te-așteaptă parfumul licorii
din oala cu vin

Tineri poeți

Cosmin-Darius Misir

Cosmin-Darius Misir (n. 04 aprilie 2009, Cerna, Tulcea) este elev al Liceului „Brad Segal” din Tulcea. A publicat două cărți: *Veghea. Ipostaze ale istoriei văzute de un adolescent*, 64 p., și *Expirări*, 56 p., apărute, în 2024, la Editura Casa Cărții de Știință din Cluj-Napoca, ambele fiind girate de scriitorul Dumitru Cerna. A publicat proză, poezie și microeseu în revistele literare: *Acolada*, *Neuma*, *Mișcarea literară*, *Hyperion*, *Conexiuni Culturale* și *Ecouri*.

dialog cu divinitatea

întind frecvent mâna
în disperare
să apuc grăbit
tacâmurile de porțelan
însă asemenea lui Iuda
le văd
mai mereu
ruginite

fiecare om
are o formă aparte
în care sufletul
î se cuibărește
forma sufletului meu
este alungită
ca a
lacrimii

limonada bunicii
nectarul adolescenței
și al
zeilor

ca un abur galben și înecăcios
adolescența
plutește deasupra lumii
ca pecinginea
eu
în spatele ei
călcându-i nerăbdător
umbra sidefie

vărsat de vânt

în ceașca de ceai
sau cafea
poetul prevede
un tsunami

probabil că și Dumnezeu
a avut ca noi toți
vărsat de vânt sau pojar
la nașterea sa
soarta i-a dat o coajă subțire
de viață
slabă născută prematur
și totuși
în ziua aceea
pe strada pustie
a apărut un taximetru

mă bucur de
grăbitele clipe
ale adolescenței
ele îmi fac semne
discrete
lăsându-mi în dar aripile
lor
îngrijorate

uneori prietenia
poate fi
spovedania șoptită
a diavolului

prevestire

am învățat
în cele din urmă
ca adolescent
să nu mai calc –
ca un nesuferit –
buburuzele de pe
trotuar sau iarbă
tot ca adolescent
am învățat
să nu mai gonesc
sau
să alerg cucuveaua
pentru
cântecul pe care
aceasta îl
prevestește
în curte mea

Grigore Cotul

Împătimire

Mă tot căznesc, umil, să-ți ard pe rug
Privirile senine de-altădată
Ce le-arancai spre mine, tăvălug,
Să-mi pui la colț iubirea-ngenuncheată.
Ai scris în zborul meu cu-n fel de plug
Și-mi sapă-n ocolișuri o armată
De viermi dresați ce sângele mi-l sug
Din venele prin care, dintr-odată,
Îmi umblă dor de tine, prins la jug...

Gând stingher

Acei ce cred că patria-i un bun
Al mamii lor, adică toți frustrații,
S-au pus în fruntea lumii, iar pe tun
Pun tinerii naivi sau renegații.

Orgoliile-și pun în indicații
De luptă, ei știu totul – ce și cum,
Nici însăși moartea nu le intră-n grații,
În minți bolnave-i izul de postum.

În crematorii-ar reaprinde focul
Urgiilor trecute, ce s-au stins,
Și-ar vrea să fim din nou părtași la jocul
Cenușii-n care ura și-au aprins.

E-adusă moartea, fresh, la patru ace,
De-acei ce vor sămânță de război,
Iar dacă-n ei atâta ură zace,
Cât mai contează pacea dintre noi?

S-au dus ai mei

S-au dus ai mei și ușa e-nmuiată,
Degeaba am o cheie s-o descui...
De scurtă vreme, n-am cui zice tată,
De foarte multă vreme, mama nu-i...

Aștept să văd, la geam, perdeaua trasă
Și-apoi să iasă tata iute-n prag...
Aștept, dar nu mai are cin' să iasă
În pragul prăfuit de-atâta drag.

S-au îngropat tristețile-n abisuri,
S-a pus tăcerea-n suflet, împietrit,
Și ce folos că m-ați urmat în visuri,
De nu vedeți ce vis am devenit?

Uitarea mea prin amintiri vă cată,
Mă rod, pe rând, nestinsele priviri
Și îmi miroase-a mamă și a tată,
Prin tocul ușii-adulmec amintiri...

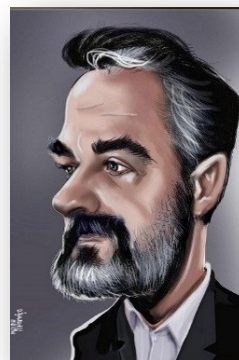
S-au dus ai mei, așa se duc părinții,
În lumânarea crudă pun, umil,
O ultimă speranță către sfinții
Ce-mi lasă, încă, suflet de copil.

Poem în patru rânduri

Mă duc să-ți sap, prin noapte, un tunel
În care o să-ți curg, încet, lumină...
Tu n-ai s-o vezi, dar vei simți la fel
Cum simte raza umbra ei divină.

Grigore Cotul

Epigrame

Portret de
Marian Avramescu

SEMNE

În vremuri grele, de restriște,
Când nimeni nu mai crede în minuni,
Începe țara să se miște,
Românii se retrag în stațiuni.

ȚARA FĂGĂDUINȚEI

Văzând că pleacă tot mai des
Și tot mai mulți locuitori,
M-am întrebat de mii de ori:
Poporul nostru e ales?

EFFECTUL ȘTIRILOR

Într-o zi am observat,
La televizor,
Că-i ecranul zgâriat
Pe interior.

FUNCIARĂ

Mă frământă-ntruna gândul:
Cei ce azi trăim pe Terra,
Dacă ne-am vândut pământul,
Am rămas cu atmosfera?

CAUZĂ ȘI EFECT

Am întrebat-o, astăzi, pe vecină,
Dacă-a primit factura la lumină,
Și mi-a răspuns pe-un ton ușor isteric,
Că nu-i mai este frică de-ntuneric!

PREDICTIBILITATE

Dărilor la sănătate
Afectează serios
Și cu regularitate
Angajatul sănătos.

BOALA ALZHEIMER

Te aduce-n stadiul până
Un pahar de băutură,
Chiar de ți l-au pus în mână,
Nu mai știi să-l duci la gură.

MECIURILE NAȚIONALEI

Sunt mândri spectatorii,
Progresul e real:
Puținele victorii
S-au terminat egal!

DUPĂ CENTRARE

În atacul furibund,
Se înalțăperate
Spre balonul cel rotund
Capetele lor pătrate.

UNUI PESCAR

Un prieten, vechi pescar,
Are undițe cu suta,
L-am văzut pe lac, hoinar,
Dus cu pluta.

CATRENUL DE DIMINEAȚĂ

S-au făcut măsurători
Și se bate apa-n piuă,
Cum că zgomotul din zori
E că... s-a crăpat de ziuă.

VREMEA CONCLUZIILOR

Tot constat de-atâția ani:
Verbul „a sărbători”
E o pierdere de bani
Pe surplus de calorii?

AMANTUL

Întotdeauna când putea
S-o șteargă-n plină glorie,
Ampronta lui o reținea
Salteaua cu memorie.

SPIRITUL SĂRBĂTORILOR

În miez de Sfinte Sărbători,
Cu băutură și mâncare,
Românul-i vesel până-n zori
Și după dezintoxicare.

DE LA NEWTON PÂN' LA PUȘKIN

Ce-o fi vrut să spună oare
Un amic, la o adică,
De mi-a zis că sunt ușoare
Numai damele de pică?

AUTODEPĂȘIRE

Cum n-are liniște deloc
Să se prostească tot mai bine,
Deși era pe primul loc,
Acum s-a întrecut pe sine.

PARADOX

În comisia în care
Plagiatu-i judecat,
Inculpată-i o lucrare,
Autorul... disculpat.

DIN ANTURAJ

Un prieten cu blazon,
Cu liceu și facultate,
Când e beat e campion
La... cuvinte-ncruciate.

POVESTE DE DRAGOSTE

S-au cunoscut și s-au iubit
De când munciau afară,
El... un băiat introvertit,
Ea... nerulată-n țară.

PATRIOTISM

Cred românii, împreună,
În aceleași idealuri,
Doar atunci când se adună
... în localuri.

ÎNTOARCEREA DE LA BIRT (Final de călătorie)

Ajuns la margine de pat,
Mă las ușor pe partea stângă
Și, repetând ce-am exersat,
... m-așez pe lângă.

CONSTATARE

Un miros înțepător,
Când comut la un jurnal,
Vine din televizor,
Nu vă zic pe ce... canal!

DUPĂ PRIMUL DISCURS ÎN ENGLEZĂ

Traducători de primă mână,
Surprinși cu toții, au dedus:
La cum vorbește, în română
E imposibil de tradus!

O CHESTIE DE DIGESTIE

Cu drag, mă duc la sărbătoare,
Că dau fasole, an de an,
Sau mici și bere celor care
Nu au pretenții la ciolan.

VOX POPULI

Mi-a zis un amărât:
„Eu cred că viitorul
Guvern mai prost de-atât,
E sigur... următorul!”

SPONDILOZA NAȚIONALĂ

Sub poverile de ieri
Importate de la ruși,
Ne-am ales cu noi dureri
În Coloana lui Brâncuși.

URARE UNUI POLITICIAN, DE ZIUA LUI

De ziua ta, în mod firesc,
Îmi trec prin minte-atâtea gânduri
Și-atât de multe îți doresc,
De nu-mi încap în patru rânduri.

„EVOLUȚIA” POLITICIENILOR

Și-au văzut de viața lor,
Dar s-au săturat de ea
Și doresc, în viitor,
Să se bage-n viața ta.

DOVADA VIE

Că ne tragem din primat
Nu mai este un mister,
Umblă azi, în libertate,
Multe, într-un minister.

DE 1 MARTIE (Cu premeditare)

Să-și facă traiul mai ușor,
Consideră de bun augur
Să-mi pună-n piept un măștișor
Și-n jurul gâtului un șnur.

CRITICUL

Câte unul dintr-o mie
A primit pe lume rost:
Cât trăiește, el să scrie
Că oricine scrie prost.

NOTA DE PLATĂ

Când medicul stomatolog
Mi-a spus cât cere pe dantură,
Am început un dialog,
Dar nu mai știu ce-am scos din gură.

8 MARTIE – EFECȚE SECUNDARE

Sunt bărbații niște firi
Ce provoacă doar regrete:
Unii uită de scumpiri,
Alții uită de... „scumpete”.

40 DE MUCENICI – 44 DE PAHARE

Am trecut de patruzeci
Și, de-acolo, tot ce știu
E că m-am trezit în beci,
Bucuros că-s încă viu.

LA O BÂRFĂ

Nevasta unuia – jandarm –
Mărturisea, în două fraze,
Că noaptea toată-i un vacarm,
Atunci când soțul dă cu gaze.

8 APRILIE – DE ZIUA INTERNAȚIONALĂ A RROMILOR:

Îndeletnicire
Ei au un obicei străvechi
Și-l practică-n condiții dure:
Adună, bieții, fierul vechi,
De unde reușesc să-l fure.

8 APRILIE – ZIUA INTERNAȚIONALĂ A RROMILOR:

Concluzie
Când știi că minele-au închis,
La noi, pe plaiul românesc,
Să cauți fier, o spun deschis,
Devine lucru țigănesc!

TOT RĂUL SPRE BINE

Eu am un singur handicap,
Dar nu-i deloc periculos,
De n-aș avea ceva la cap,
Nu m-aș mai crede sănătos!

INOVAȚIE

Medicii-au produs minunea:
Azi, un pacient de-al lor
Își reglează tensiunea,
Că i-au pus transformator.

PRINS ÎN JOCUL FIULUI MEU

În jocul său, de m-antrenez,
Mă simt ca în copilărie
Și-atât de tare mă-ntristează
De-mi fură câte-o jucărie!

24 IUNIE – ZIUA INTERNAȚIONALĂ A IEI

Azi, tradiția e vie,
Și te-ncăntă să o vezi
Pe româncă noastră-n ie
Din bumbac de la chinezi.

CADOUL DE SÂNZIENE

Azi l-a părăsit soția,
Căsnicia e-n declin,
C-a adus din piață ia,
Dar cu tot cu manechin.

27 IUNIE – ZIUA PESCARULUI: Perseverență

Cum de-o vreme tot pândește
Prin cotloanele știute,
Într-o zi, a prins un pește
Cu vreo patru parașute.

2 IULIE –

ZIUA UITĂRII:

Uitarea în căsnicie
Mai are câte-o rugămintă,
Iar, dacă uit ce m-a rugat,
Ea ține multă vreme minte
...că am uitat.

5 IULIE –

ZIUA JUSTIȚIEI

Magistrații – cu temei –
Sunt în mare sărbătoare
Și marchează ziua ei,
Aprinzând o lumânare.

10 AUGUST –

ZIUA LENEVIEI

S-a pus o lene peste mine
Ușor, plăcut, suav, firesc,
Și năucit de-atâta bine,
Mi-e lene și să lenevesc.

25 AUGUST –

ZIUA SĂRUTULUI

Femeia tot pâlăvrăgește,
Da-n clipa când e sărutată,
Bărbatul tocmai reușește
Să-i țină gura ocupată.

VIOLENȚĂ DOMESTICĂ

Eu am problema asta,
De ea nu pot să scap:
Îmi bat cu drag nevasta
Chiar foarte des... la cap.

LA EVALUAREA PSIHOLOGICĂ

Niciodată n-am picat
Testul, dar nu pot să neg
Că-ntr-un timp am învățat
Cum să mă prefac întreg.

13 OCTOMBRIE – ZIUA INTERNAȚIONALĂ FĂRĂ SUTIEN

O spun și eu, ca bun român,
Și nu vă mint, că nu sunt genul,
De-o vezi cu mâinile în sân,
Să știi că n-are sutienul.

16 OCTOMBRIE – ZIUA INTERNAȚIONALĂ A ALIMENTAȚIEI:

Unui gourmand

Mănâncă șunci, cartofi, orez,
Iar dulciuri bagă de transpiră,
Și-acum se miră că-i obez,
Iar eu mă mir de ce se miră.

Valer Pop

Gogyohka

prea multe urechi
sunt dispuse
să ia în seamă
discursurile
deșarte

*

descurcărețul
o fi uns
cu toate alifiile
sau e șampilat
cu toate ștampilele?

*

cât de mult
doresc
sticla de whisky
ochii
încețoșați

Melania Cuc - Singur pe lume

*

pentru ca viața
să fie
mai frumoasă
s-au inventat
hobby-urile

*

uneori
avem nevoie
să ascultăm
cântece
despre caii liberi

*

după ce ne vom obișnui
să purtăm mască
vom mai putea
umbla
fără mască?

*

de ce se vorbește
mai mult despre plecarea
la mare
decât despre venirea
de la mare?

*

coșurile de gunoi
ar fi bine
să fie așezate
peste tot
unul lângă altul

*

când statul avea
monopol
pe băutură și bețivi
întâlneai alcool și alcoolici
de calitate

*

un om
sănătos la cap
se află
unde-i este inima
și dorul

*

telefonul știe
unde te afli
împreună cu cine ești
știe ce vorbești și ce-ți dorești
nu-ți pui întrebări?

*

de câte ori guvernării
se arată îngrijorați
de situația noastră
mă gândesc
oare ce mai pun la cale

*

simplitatea
ne va lega
întotdeauna
de rădăcinile
României

*

dragostea și tinerețea
nu ne țin
toată viața
dar au și ele
rostul lor

*

vorbește despre lucrurile
pe care le faci
pentru ca oamenii
să-și dea seama
cine ești cu adevărat

Octavian Florin Boanchiș

Clasa a IV-a

Școala Gimnazială „Enea Grapini”, Șanț

Prof. înv. primar: Viorica Hojda

Cum am început să-l caut pe Dumnezeu

Dumnezeu are aleșii săi, precum spune și Evanghelia de la Ioan: „Nu voi M-ați ales pe Mine, ci Eu v-am ales pe voi” Ioan 15: 16, eu cred că așa a fost și în cazul meu, dar cea care mi-a sădit în suflet iubirea de Dumnezeu a fost străbunica mea Octavia, care, din păcate, a plecat în lumea veșniciei, deși sunt sigur că a ajuns în rai, totuși plecarea ei mi-a lăsat un gol adânc în suflet.

Ea era precum un înger în trup, cu mersu-i plăpând și cu privirea-i caldă, ea a fost și încă este îngerul copilăriei mele, pentru că nu a murit, ci doar-mă. Când ai pe cineva care să-ți însuflească dorul de Dumnezeu, eu cred că ai totul. Avea ochi albaștri ca cerul senin. Avea o bunătate în suflet și s-a străduit toată viața să mi-o dea și mie.

I se înălța sufletul până la cer când vedea că eu pășesc spre Dumnezeu și că merg la biserică, plângea de fiecare dată atunci când mă auzea că citesc câte un psalm sau din Paraclisul Maicii Domnului câte puțin. Acum plâng. Când stăteam dea dreapta ei în strană, mă simțeam cel mai iubit pământean și nu mai simțeam nevoia de nimic altceva. Mă jucam cu rozariul ei și cu acatistele (cărțile) nașei mele.

Străbunica avea multă grijă de mine. La Sfânta Împărtășanie mergeam în fiecare duminică cu ea de mână. Până într-o zi. De sărbătoarea Pogorării Duhului Sfânt (Rusaliile) am mers, ca de obicei, cu lumânarea aprinsă către Hristos din Sfântul Potir, dar singur. Din spate am auzit-o pe buna zicându-i mamei mele:

– Mă, Tăvuță, du-te cu Tavi la Împărtășanie, că, uite, s-a dus singur!

– Lasă-l, mamă Octavie, (așa îi spunea mama străbunicii) să meargă singur, că e mare acum!

– Vai de mine și de mine! Te rog, du-te cu el, să nu aprindă pe cineva. Dacă nu, mă duc eu!

– Lasă-l astăzi singur, și, de nu se va descurca, duminică mă duc eu cu el.

– Bine atunci.

Am mers, m-am împărtășit și nu s-a întâmplat nimic rău, apoi, bineînțeles, în strană la buna. M-a privit cu o căldură în ochi șoptindu-mi:

– Tavi, mi-am făcut multe griji pentru tine, dar se vede că de acum te descurci și singur!

Timp de un an, nu s-a întâmplat nimic interesant.

Într-o sâmbătă a început deplina mea bucurie (atunci deplină, acum înjumătățită). Buna mă purta de mână prin tot satul și așa s-a întâmplat și în ziua despre care vreau să vă povestesc. Era o zi însorită în care eram alături de „Îngerul copilăriei mele” în centrul satului, când ne-am întâlnit cu părintele duhovnic, care se grăbea să ajungă la o cununie. Părintele i-a spus străbunicii:

– Lele Octavie, adu-l pe Tăvuț până la biserică să-i arăt ceva.

Zis și făcut. Am ajuns la biserică și ne-am așezat cuminiți în strane. Părintele a intrat în Sfântul Altar și m-a chemat și pe mine cu el, Acolo, pe un umeraș, era așezat un minunat stihar vișiniu, care mi s-a potrivit de minune. Părintele, zâmbind, mi-a spus :

– Du-te, să te vadă buna ta!

Am ieșit cu sfială din Sfântul Altar. Buna era așezată în strană. Atunci când m-a văzut, a început să plângă de fericire și să îi mulțumească lui Dumnezeu pentru toate.

A trecut primăvara, a trecut și vara și a venit toamna. În acea toamnă eu am intrat la școală. Toată călătoria mea prin Sfântul Altar a început cu un mesaj pe telefonul mamei. Acest mesaj venea de la părintele. În mesaj eram invitați în acea seară la casa parohială. Dacă acel mesaj era ignorat de către mama, cred că era cea mai proastă decizie.

Împreună cu mama, am plecat în acea seară la casa parohială. Acolo ne întâmpină părintele cu o ofertă care avea să-mi schimbe viața:

– Tăvuț, vrei să vii în Altar? Nici nu am mai stat pe gânduri. Așteptam de mult să fiu și eu înveșmântat în stihar cum i-am văzut pe ceilalți copii din altar. Țin să menționez că aveam deja veșminte acasă, dar tot mai frumoase erau veșmintele din biserică. Ce să mai vorbim, ardea în mine o flacără nemiloasă. Acea flacără era „Dorul după Dumnezeu”. Care credeți că a fost răspunsul meu? Bineînțeles, un răspuns afirmativ:

– Părinte, dacă dumneavoastră binevoiti, eu vă accept cu drag propunerea. Dar mama, care voia întotdeauna ce este mai bine pentru mine, a avut și ea un cuvânt de spus:

– E prea mic pentru așa mare responsabilitate. Lăsați-l să mai crească puțin.

– Lasă-l, să te bucuri că el îl dorește pe Dumnezeu! Veniți miercuri și sâmbătă să facem repetiții pentru ieșitul cu lumânarea.

Am mers, am repetat și, după spusele părintelui, m-am descurcat chiar foarte bine.

Zilele au trecut și a venit duminica. Era ziua de prăznuire a sfinților arhangheli Mihail și Gavriil, 8 noiembrie 2020. Da, aveam 6 ani și era încă în vremea pandemiei de Coronavirus. Cea mai mare parte din pandemie am prins-o în Sfântul Altar. Țin minte că, atunci când ieșeam cu lumânarea, aveam mască. La împărtășit, mască. Măscă mi-a bătuit primii doi ani de Altar. L-am acoperit pe Hristos cu masca! În fiecare duminică m-am împărtășit după 20-30 de persoane și nu m-am infectat cu nimic. Trupul Lui Hristos nu aduce boală sau infectare, El aduce vindecare! Revenim la povestea noastră.

La ora 8 și 30 de minute am intrat pentru prima dată în Sfânta Sfintelor. Acolo erau doi copii și părintele. Cu ajutorul unui copil m-am înveșmântat într-un stihar alb brodat cu cruci albastre și am ieșit pentru prima dată cu lumânarea. Chiar dacă am greșit puțin, pentru că e firesc, oamenii, dar mai ales străbunica, bunica și mama m-au privit cu încredere, ștergându-mi toate emoțiile. Așa de mult iubeam stiharul, încât o nașă a vorbit cu câteva maici care se ocupau cu brodatul și, în ziua în care am împlinit 7 ani, am primit un nou stihar, cu cruci aurii, brodat pe spate cu o cruce mare, vișinie. Atât de mult m-am bucurat când l-am primit. Era cadoul perfect pentru mine. Pentru că „Dar din dar se face Rai”, când am terminat călătoria prin Altar și am început călătoria mea la strană, pe care nu am finalizat-o, l-am donat Sfintei biserici, ca și alții să se bucure de el.

Eu am învățat să citesc apostolul în parohia ortodoxă Sf. Mare Mucenic Dimitrie. Am fost învățat de un tânăr teolog din Anieș, căruia îi datorez toată stima și respectul și preoților de la Șanț și Valea Mare care mi-au acordat toată răbdarea și toată dragostea necesare ca să urc pe cărarea către Hristos.

Anii au trecut, străbunica s-a îmbolnăvit și a venit ziua urcării ei la cer. Era ziua de 27 februarie 2023, prima zi a Postului Sfintelor Paști. Străbunica era la pat, sufla greu și își dădea ușor sufletul. Eram la biserică, tocmai se terminase slujba și mi s-a spus să merg în Sfântul Altar, unde părintele îmi spune:

– Așteaptă-mă și pe mine, că vin până la tine acasă să îți citesc niște rugăciuni străbuniciei tale.

– Bine, părinte. Am ajuns acasă și părintele a început rugăciunea. În timpul ei, buna a început să se prindă de picioarele de pe cruce ale Mântuitorului Hristos. Părintele, zâmbind, i-a spus:

– Agață-te, mămuca, de picioarele Domnului Hristos!

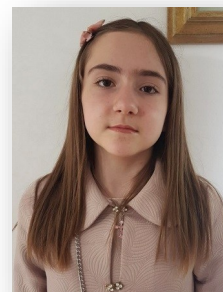
Părintele a sfârșit rugăciunea, a plecat, iar la două ore, străbunica a urcat la cer. Am plâns mult după plecarea ei. La înmormântare am plâns foarte mult pentru că am simțit că o parte din sufletul meu s-a rupt și a plecat să o însoțească pe cărarea veșniciei.

Acum, stau și mă gândesc la ea. Mi-e tare dor de ea! Visul ei era să trăiască să mă vadă preot. Prin mila Lui Dumnezeu cred că se va bucura mult în ziua în care voi fi hirotonit!

Bună, te iubesc!

Îi mulțumesc doamnei învățătoare pentru idee!

Stați puțin. Povestea aceasta nu s-a sfârșit! Aceasta e doar prima parte. Voi reveni peste 20 de ani cu o parte a doua. Până atunci vă las în suspans.

*Veronica Georgiana
Hodoroga*

Clasa a VI-a
Școala Gimnazială
„Enea Grapini”, Șanț
Profesor Limba și literatura română:
Emilia Bumbu

După ploaie

Simt un miros plăcut: nu are o aromă anume, pur și simplu, aer rece, umed și revigorant. Sunt în locul unde aurul verde al naturii tocmai a fost udat de ploaie, într-o pădure de conifere, nu chiar întunecoasă, fiindcă se observă razele calde ale soarelui printre crengile încărcate de frunze ale copacilor. Pământul este umed și lipicios, acoperit de verdeața proaspăt udată, lucioasă. De pe acele brazilor de preling ultimii stropi de apă, căzând fără sunet pe pământ. Viețuitoarele pădurii ies încet din căsuțele lor, bucuroase că s-a terminat ploaia și că soarele începe să încălzească din nou locul lor de trai. Râul curge mai repede, după ploaie. Este limpede, rece și curat. Pietrele din râu sunt alunecoase și lucioase, așa de lucioase, încât îmi pot vedea reflexia în ele. Păsărelele încep din nou să cânte sonate și concerte pe crengile țepoase ale copacilor. Toată pădurea se bucură de glasul acestora. Puii de căprioară au ieșit din nou la joacă, alunecând câteodată pe iarba umedă. Vremea este răcoroasă, aerul e încă rece, însă norii dispar încetul cu încetul. Printre aceștia, se reflectă minunatul curcubeu, în ale lui șapte culori. Se vede vag pe cer. Mă simt ca și cum m-aș afla la capătul curcubeului și am găsit comoara ce se ascunde acolo. Deja s-a mai încălzit, iar curcubeul printre culori tot mai aprinse. Natura e minunată!

Silviu Justin Gabriel Grapini

Clasa a VIII-a

Școala Gimnazială „Enea Grapini”, Șanț
Profesor Limba și literatura română: **Emilia Bumbu**

Veșnică poveste

De patru luni, iubire,
Eu nu mă pot opri
Din a găsi motive
Pentru-a te iubi

De patru luni eu, dragă,
În fiecare seară
Am zâmbetul pe buze
Și dimineața iară

De patru luni divine
La cel mai micuț gând
Ce-l am eu despre tine
Mă pierd visând, răsând

De patru luni de-a dreptul
Tu-mi tot arăți cu fapta,
Cu vorba și cu gândul,
Că îmi ești jumătatea

Aceste patru luni de vis
Mi-au dovedit neîncetat
Că a te-avea e paradis
Un dar ce Domnul mi l-a dat

Căci fiecare clipă
Pe care-o împărțim
Și fiecare vorbă
Pe care ne-o vorbim

Cu sincerul „I love you”
Rostit adeseori
Îmi fac viața bună
De zeci de mii de ori

Iar inimile noastre
Ne cântă-n orice zi
Un cântec de iubire
Ce nu se va sfârși

Un vals interminabil
De râset și amor,
O veșnică poveste
De dragoste și dor

Darul divin

I-am cerut Bunului Domn
Să îmi aducă drept cadou
Veșnica mea fericire
Și mi te-a dăruit pe tine

Căci cu fiecare clipă
Ce spre tine mă-naripă
Mi-aduce surâs senin
Ce-mi spulberă orice chin

Și dragostea mă-mpresoară
Și tot ce simt de-odinioară
În suflet face să-mi răsară
Grădini de flori, de primăvară

Și nu există simfonii
Mai frumoase și mai vii
Precum coarda inimii
Ce începe a glăsu

La orice gând legat de tine
Ea cântă-n triluri și-n suspine
Și-mi poartă gândul ca-ntr-un vals
Când îți aude al tău glas

Și alte clipe nu petrec
Mai dulci decât cele ce trec
Avându-te pe tine-n gând
Sau când în brațe eu te strâng

Căci a ta față zâmbitoare
Mă luminează ca un soare
Ești bucuria ce mă face
Mai fericit de-un timp încoace

Căci tu ești darul cel divin
Și cel mai prețios alin
Care-i mereu de-a dreapta mea
Te voi iubi de-a pururea.

Maria Octavia Mihai

Clasa a VI-a

Școala Gimnazială „Enea Grapini”, Șanț
Profesor Limba și literatura română:

Emilia Bumbu

Colț de rai

Pe fereastră de privesc
Tot mai mult eu îndrăgesc
Peisajul uimitor
Ca un vis încântător.

N-am cuvinte să exprim
Ce perfectă e natura,
Totul e așa sublim
Și mă îmbată căldura.

Totul a întinerit
Și mai mândru a-nverzit,
Păsări cântă lângă geam,
Flori deschise stau pe ram.

O lumină prea perfectă
În fereastră se reflectă,
Parcă-s într-un colț de rai.
La fereastră să tot stai!

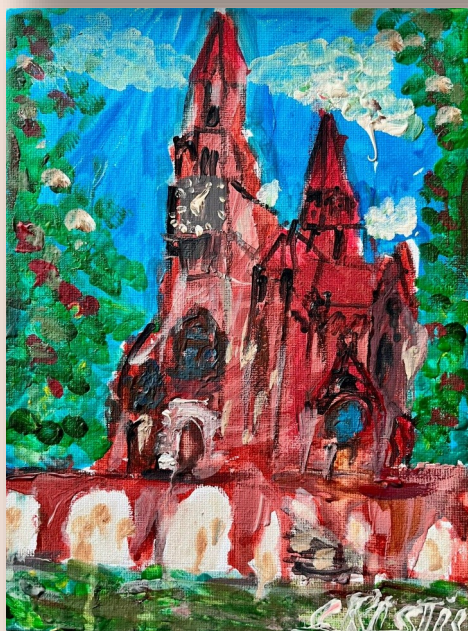
Cristian Cotul

Elev în clasa a II-a
la Școala Gimnazială „Justin Ilieșiu”, Anieș
Prof. inv. primar: **Mihaela Dumitru**

Triplă lansare la sediul cotidianului „Răsunetul”

În organizarea Filialei „Răsunetul” Bistrița-Năsăud a Uniunii Ziariștilor Profesioniști din România și a Societății Scriitorilor din Bistrița-Năsăud, în parteneriat cu Tele 21 Bistrița și Sângeorz Tv, luni, 31 martie 2025, la sediul redacției cotidianului *Răsunetul* a avut loc lansarea revistelor *Izvorul Someșului* și *Cuibul visurilor*, precum și a antologiei de epigrame *Cuiul lui Pepelea*, coordonat de Adela Cotul și Grigore Cotul. Amfitrioni: Menuț Maximinian – directorul cotidianului *Răsunetul* și președintele Societății Scriitorilor din Bistrița-Năsăud și Gabriela Ciornei – editor coordonator. Președinta Filialei „Răsunetul” a Uniunii Ziariștilor Profesioniști din România, Elena M. Cîmpan, a vorbit laudativ despre publicațiile și cartea lansate și a înmănat „Contractul de Parteneriat media cu UZPR” celor două reviste. După prezentarea acestora de către scriitorul Icu Crăciun – redactor-șef al periodicului *Cuibul visurilor*, Grigore Cotul – directorul fondator al revistei *Izvorul Someșului* și scriitorul Leon-Iosif Grapini – redactor-șef al publicației *Izvorul Someșului*, participanții la întâlnirea literară au făcut aprecieri pozitive la adresa volumului și a revistelor lansate. Îi amintim pe scriitorii: Menuț Maximinian, Olimpiu Nușfelean, Melania Cuc și Mircea Daroși. Au fost prezenți și alți oameni de condei și iubitori de literatură. **(Redacția)**

Menuț Maximinian, Elena M. Cîmpan, Icu Crăciun,
Grigore Cotul și Leon-Iosif Grapini

Înmânarea „Contractului de Parteneriat media”
directorului revistei „Izvorul Someșului”

Grigore Cotul și Leon-Iosif Grapini

Ștefan Pop și Adela Cotul

Elena M. Cîmpan, Melania Cuc,
Grigore Cotul și Leon-Iosif Grapini

Mircea Daroși, Cristian Cotul, Ioan Tuns și Gabriela Ciornei

Eseu

Viață de câine (?)

Damaschin POP-BUIA

Eram la plimbare, la tura de seară, obicei pe care îl cultiv mai cu constanță în ultimii ani, de când oasele și încheieturile trebuie dezmoțite mai des după munca de birou.

Se lăsase întinericul, vremea era destul de potrivnică statului pe afară (ploaie mărunță, însoțită de un vânt destul de tăios), specifică lunii noiembrie. De această dată eram singur, soția nu se „încumetase” să mă însoțească pe o asemenea vreme. Trebuie remarcat că dintre cei care îmi ies în cale, pe ploaie și vânt, peste 90 de procente sunt oameni însoțiți de câini, „cei mai buni prieteni ai omului”. Îmi vedeam eu de pașii mei și de gândurile mele când, deodată, observ, nu departe de locul în care mă aflam, o femeie (nu mă întrebați de vârstă, că era întineric și nu mi-am dat seama în ce zonă de etate se afla) aplecată, urmând fasciculul de lumină al unei lanterne și căutând cu febrilitate ceva anume, în iarba care împrejmuia poteca pentru pietoni și biciclete, pe care ne aflam. În primul moment nu mi-am dat seama ce anume caută, dar în al doilea, am realizat că, desigur, căuta excrementele câinelui care tocmai își terminase treaba. Cu lanterna! Doamna a întârziat, aplecată, căutând cu atenție maximă ceea ce câinele tocmai produsese. În sineca mea se petrecea ceva neclar, dar, înainte de toate, eram destul de blocat de ceea ce văzusem. După ce am depășit momentul „critic” am luat-o la rece: domnule, e normal să fie așa, de vreme ce astfel prevede codul civil (oare așa o fi?), altfel, dacă sunt prinși că ignoră regulile, intervine amenda care, cu siguranță, se ridică la câteva zeci de euro, poate atinge chiar 100, cum citesc acum pe homepage-ul orașului în care locuiesc.

Nu despre hrana pentru patrupeze vreau să scriu aici, și nici să minimalizez funcția de socializare pe care ele o au, ele sunt, fără îndoială, multiple și benefice, ci despre lipsa unei anumite măsuri a lucrurilor (*modus in rebus*).

Desigur că un astfel de comportament al proprietarilor de animale de companie oglindește și nivelul lor de educație și civilizație, și, sunt sigur, legislația în acest domeniu este destul de clară și în România; sper să nu mă înșel.

În anul 1992, la puțină vreme după ce ajunsesem aici, în Germania, am avut ocazia de a merge în Elveția, nu departe de Schaffhausen, un loc îndrăgit de turiști, cu o cascadă pe Rin. Eram cu soția și cu un alt cuplu, prieteni de familie, care veniseră și se instalaseră aici cu doi ani înaintea noastră. Veneam, așadar, cu toții din Transilvania (*Siebenbürgen*, cum spun sașii despre ei înșiși), nu avusesem contact direct cu Occidentul și cu societatea de aici. Pe când ne plimbam noi printr-un parc amenajat cu locuri de joa-

că, deoarece în rândul turiștilor erau multe familii cu copii, prietena soției arată înspre un loc îngrădit, cu mai mulți țaruși de mărimi și culori diferite, pe unul dintre ei, cel mai înalt, regăsindu-se o poză mare cu un câine. No, bată-vă minunea, m-am gândit și am zis eu, că toaletă publică pentru câini n-am știut că există! Am râs cu toții, dar nu am mai așteptat pentru a asista la un asemenea „ceremonial”, căci pe moment nu se arăta niciun câine pe acolo.

De la acea scenă din Elveția au trecut mai bine de trei decenii, lucrurile au avansat și, mai ales, s-au comercializat.

Câinele, precum și alte animale de companie, au bine-cunoscuta funcție terapeutică pe care nu le-o contestă nimeni. A avea unul înseamnă un membru suplimentar în familie, iar în cazul persoanelor vârstnice, singure, rolul lor devine unul absolut privilegiat, ceea ce are mai de preț persoana în cauză. În același timp, a fi în posesia unui câine presupune multă responsabilitate. El nu va putea rămâne singur mai mult de 8-9 ore, în vreme de concediu trebuie dus la „hotel” de specialitate, stăpânii trebuie să-i educe astfel încât să nu creeze probleme de natură socială, trebuie de asemenea duși cu regularitate la doctorul veterinar, purtați doar la lesă, dacă este cazul, iar anumite rase chiar cu botnițe. Vrem doar în trecere să amintim că au fost și cazuri de sfășiere de oameni, de cazuri mortale cauzate de câini de luptă scăpați de sub control. Aceștia din urmă nu au voie să fie lăsați liberi decât pe teritoriu propriu stăpânului.

Desigur că grija față de aceste patrupeze diferă de la țară la țară, în funcție de mai mulți factori pe care nu vreau eu să-i enumăr aici. Rămânând în D. constat că, mai ales în ultimii ani, numărul lor a crescut simțitor, dar nu este niciun pericol să se ajungă precum era în țara noastră în urmă cu mai mulți ani, când câinii vagabonzi erau o problemă la nivel național, cu centrul în capitală. Știu, există și în România asociații care se ocupă de această categorie, de cei care nu mai au stăpâni și niciun loc numit acasă. Mutații în mentalitatea societății vizavi de ei au avut loc peste tot, inclusiv în cercul de cunoscuți ori chiar al celor apropiați mie. Bunăoară, în curtea părintească, între casa noastră și cea a bunicilor, stătea de veghe tot timpul unul. Afară, ținut pe lanț. Bunicul, care pur și simplu îi îndrăgea, se juca des cu ei, era ascultat, se putea face chiar temut, căci dacă săreau coarda acesta striga la ei, iar câinii se retrăgeau cu un scheunat moale și cu coada între picioare. Asta era situația pe când eram eu, dimpreună cu frații și verișorii noștri, copii. Zece-douăzeci de ani mai târziu, pe când mă aflam în concediu împreună cu familia și petreceam zile de vacanță în casa părintească, iau la cunoștință

că bunicul renunțase la câinii tradiționali în favoarea unuia mic, pe care îl numea Castor și care, nu îmi venea să cred, era tot timpul cu el și își avea adăpostul în casă. Asta da progres!, constatam eu.

Câteva mențiuni cu referință la viața canină din Germania, pe care voiam să le mai punctez aici:

- Există așa-numitele Hun-deschulen”, adică școli (de educa-re) a câinilor);

- Orfelinate de specialitate;

- Obligatorietatea vaccinului (cu siguranță valabil peste tot);

- Asociații care iau câinii în îngrijire pe vremea de concediu al posesorilor lor;

- Desigur că legislativul pre-vede și o plată de impozit al cărei cotă variază în funcție de mai multe criterii;

- Mulți posesori de câini se grupează în cercuri de prieteni, au întâlniri relativ dese, se amuză pe seama „odraslelor”, iar pentru câini ca atare acest lucru este, fără îndoială, benefic;

- Atașarea față de ei – asta cred că are valabilitate oriunde – este indiscutabilă. Îmi aduc aminte de o colegă de serviciu căreia, în urmă cu vreo 20 de ani, îi murise pisica. Cu siguranță că este valabil și în cazul câinilor. Aceasta plângea, iar eu am înțeles-o perfect.

Ar fi încă multe de spus, dar nu vreau să fiu înțeles greșit, să dau impresia de erijare într-un „dușman” al animalelor de companie. Nicidecum. Doar în a se păstra proporțiile, a nu se exagera. Amintesc însă că pe glob trăiesc nu mai puțin de 735.000.000, ori trei sferturi de miliard (!) de semeni de-ai noștri care nu au suficientă hrană. E mai mult decât trist. Pe de altă parte, dacă un posesor de câine din USA ori Europa ar cumpăra mai puțină mâncare pentru câinele său s-ar schimba oare ceva?

„O viață de câine”, o sintagmă care poate ar trebui reformată, ori cel puțin altfel formulată...

(Ostfildern,
început de martie 2025)

Locul desfătărilor sau Capătul lumii?

Melania CUC

Volumul „Povestirilor cu tâlc”, pe care Leon-Iosif Grapini ni-l aduce în atenție, a apărut recent la Editura Școala Ardeleană și beneficiază de o prezentare grafică elegantă, ilustrația copertei având sem-

nătura Laurei Poantă; „Meditație” este titlul lucrării grafice de pe coperta întâi și, în contextul lucrării, mi se pare a fi o îngemănare de bun augur. Spun asta pentru că volumul este unul aniversar, un dar pe care autorul și-l face la împlinirea vârstei de 60 de ani; timp potrivit pentru ca un autor la maturitate să îndrăznească să iasă cu toată forța sa de creație pe piața de carte.

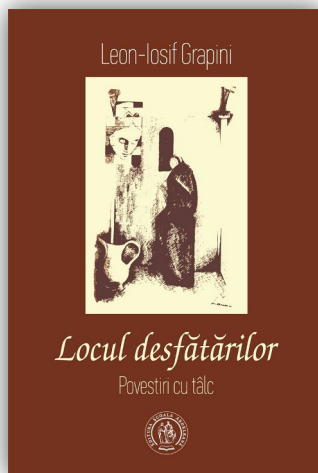
Distinsa Irina Petraș girează volumul cu o prezentare succintă, la obiect, a operei deja scrise a lui L.I.G. Am regăsit aici un fel de panoplie literară pe care sunt expuse cărțile publicate de L.I.G. de-a lungul activității sale literare, și nu sunt puține volumele, sunt semnificative pentru literatura transilvană în

special, dar și pe dimensiunea națională a cărților de bună calitate.

Criticul Irina Petraș observă „sfătoșenia povestitorului”, ceea ce explică, dacă mai era cazul, că autorul deține gena creației și că el face parte dintre acei scriitori care, dacă ar fi trăit în urmă cu secole și nu ar fi cunoscut slova scrisă, tot ar fi dus povestea neamului său, prin viu grai, mai departe. Mă gândesc aici la context, fac conexiune cu tradiția locului unde „desfătările” au valențe străvechi și unde încă, la sărbători, oamenii poartă cămașă de cânepă, un spațiu mioritic veșnicit pe genunchiul Masivului Rodnei și care a devenit celebru și prin povestea casei de lemn strămutate de pe cursul Someșului superior, la Muzeul Satului din Capitală. O locuință care ea însăși este istorie, poveste, cum tot de poveste nemuritoare e vorba când vorbim despre monografia Teatrului nescris de la Șanț.

De aici, în special, își alege L.I.G. personajele, îmbină caracterele omului ce translatează de la sat la oraș, și invers, în acest demers real găsește forța de creație potrivită pentru a crea acel amalgam numai bun pentru a ne da o poveste-cultă. Într-un limbaj literar care abundă de arhaisme și regionalisme, de litera legilor nescrise ale locului, literatura sa prinde culoare și autenticitate și se modelează perfect prin tehnicile scri-sului modernist.

Fiind vorba de un volum de proză scurtă, am început să-l citesc, cum o mai fac uneori, de la finalul cărții. Și bine am gândit, pentru că volumul de față nu ține cont în alcătuirea sa de cronologie, spațiu fix; evenimentele sunt rediate printr-un puzzle, piese potrivite după imaginația și harul autorului. Emoțional și tehnic vorbind aici este un fel de compendiu al mărturisirii celor două lumi, ruralul și urbanul, spații din care autorul își extrage temele de meditație și de expunere a mirării că existăm, așa cum un regizor bun face cu imaginile pe o pânză simplă de cinematograf. Volumul se încheie cu povestirea care dă titlul cărții, dar mie, mai sugestiv mi se pare a fi pentru destinul literar al lucrării, titlul povestirii: Unirea de la Capătul Lumii. Am început, zic, lectura cu acest

calup de imagini, acțiuni, sentimente, evenimente socio-istorice și mi s-a relevat brusc un spațiu și un timp pe care Leon-Iosif Grapini parcă în țese la război, așa cum mai fac încă femeile de pe Valea Someșului cu zadiile lor. O frescă post-eveniment 1918, un tablou reconstituit din mitologia locală cu har și dorința de-a duce firul istoriei locului mai departe. Da, L.I.G. are forța naratorului, verbul său este năvalnic semn că deține adevărul faptului împlinit. Citind paginile de față, ai senzația că textul este scris dintr-una, că a lucrat fără de pauze.

Volumul debutează, decupează lumea zilelor noastre, un conglomerat urban, vecinătate a marilor orașe, locul unde doar bănuim, intuim adevărata față și viață a vecinilor. Suntem prinși ca sub un borcan transparent în blocul de locuințe. Trăim sub monitorizare perpetuă și fără să știm. Textul cap-de-volum poartă titlul: „Perspectivă”, și, citind, ne recunoaștem, rând pe rând, noi, cititorii, în toate culorile și nuanțele cu care „pictează” autorul. Este mai mult decât un exercițiu social, temă de adaptare la cotidianul actual, este un fel de studiu fin și la obiect a caracterelor umane. Descrierea personajelor este, adesea, făcută indirect, cu dibăcie și chiar cu ironie, înțelepciunea milenară a munteanului nimerit în conglomeratul urban fiind forța și curajul cu care dezvoltă scenele, care, fiecare în parte, înseamnă enorm pentru destinul cărții de față. Spuneam că autorul scrie în forță, duce fraza cu patimă uneori, alteori cu dorința de-a nu lăsa în urmă semne de îndoială; totul este autentic! Îți zici și nu vrei să știi că talentul și exercițiul scrisului au făcut din L.I.G. un foarte bun autor, unul care știe să îmbine ficțiunea cu realitatea absolută.

Cu cât am înaintat în lectura cărții, cu atât mai mult am întâlnit similitudini care îmi aminteau de Gabriel Garcia Marquez și Veacul său de singurătate. Nu, civilizația montană care a contribuit masiv la formarea ca scriitor a lui Leon-Iosif Grapini, zona transilvană nu are nimic în comun cu personajele uitate de Dumnezeu, dimpotrivă. Doar că și la el, stilul, abordarea frustră și cursivitatea discursului sunt fațete ale aceleiași umanități arhaice, încercate cu binele și cu răul de Dumnezeu însuși.

„Locul desfătărilor” este o carte ce deține lucruri serioase, spaime, bucurii, dar și umor. Din loc în loc textele mai cad și în ispita poeziei, asta pentru că autorul a oficiat și liric în templul literaturii de-a lungul vremii și dragostea de poezie nu se uită. Am observat încă un lucru, care nu este la îndemâna oricui ins care scrie, să te pui în poziția personajului, să scrii la persoana întâia. Dacă la un roman îți asumi acest lucru, mergi cu acest concept până la final, la un volum de povestiri se complică lucrurile, autorul trăiește, încearcă să trăiască pe viu mai multe destine, unele diametral opuse.

Povestirile au tâcul lor, multe, cred că au ca sursă șezătoarea din satul copilăriei lui L.I.G., și el știe că rostul scriitorului este să recompună o lume veche pe pilonii lumii noi, să ducă povestea omenirii mai departe. Asta face cu succes și cu bucurie Leon-Iosif Grapini, cel care este și redactor-șef la revista „Izvorul Someșului”, unul dintre intelectualii care creează, fac literatură, astfel marchează pe harta literaturii române acest teritoriu mustind de legende și mituri, colț de lume în care Cartea, obiect și spirit, rămâne de-a dreapta de Biblie.

Lucian Valea – Iosif Ion Balu – Maxim Dumitraș

Icu CRĂCIUN

Poetul *Lucian Valea* s-a născut în 4 martie 1924, în comuna Șanț (satul Valea Mare) din județul Bistrița-Năsăud. Între 1931-1935, a urmat școala primară la Sângeorz-Băi, iar studiile liceale la Bistrița, Cluj și Brașov. Facultatea de Litere și Filosofie a Universității din București a frecventat-o între anii 1945-1949. În 1950, a fost arestat de autoritățile comuniste și condamnat la muncă silnică pe viață, dar a executat doar 5 ani. Înainte de arestare, a fost redactor la câteva reviste din Transilvania, iar după eliberarea din pușcăriile comuniste a lucrat în diferite localități ca: muncitor necalificat, profesor secundar, lector universitar, muzeograf, director al Casei Județene a Creației Populare din Botoșani și director al Școlii Populare de Artă din același oraș. A publicat poezii și eseuri în: *Revista Fundațiilor Regale*, *România literară*, *Convorbiri literare*, *Iașul literar*, *Luceafărul*, *Steaua*, *Viața românească* etc. A debutat în 1939 cu poezia *Tu n-ai murit* în revista clujeană *Tribuna*, condusă de I. Agârbiceanu. În anul 1941, a publicat la Buzău primul său volum de versuri, intitulat *Mătănnii pentru fata ardeleană*. Cele mai cunoscute volume de versuri sunt: *Întoarcerea lângă pământ* (1942), *Întoarcerea lui Don Quijote* (1972), *Singurătate în Ithaca* (1978), iar dintre volumele de amintiri și studii amintim: *Oameni pe care i-am iubit* (1977), *Coșbuc. În căutarea universului liric* (1980), *Pe urmele lui George Coșbuc* (1986) și *Viața lui George Coșbuc* (2 volume, 2001-2002). A fost membru al Uniunii Scriitorilor din România. A decedat în 4 aprilie 1992, fiind înmormântat la Bistrița.

Muzeograful *Iosif Ion Balu*¹ s-a născut în 28 februarie 1909 în comuna Romuli (jud. Bistrița-Năsăud), dar părinții săi s-au strămutat la Ilva Mică, unde a urmat școala primară, apoi liceul din Năsăud, pe care l-a absolvit în 1928. Și-a început studiile universitare la Cluj, după care s-a transferat la Facultatea

de Litere și Filosofie din Iași, oraș de care și-a legat sufletul până la dispariție. La Iași, împreună cu George Mureșanu, Petru Pescaru, Victor Măgură, Mihai Fridan și Lev A. Ivanov, întemeiază revista de stânga *Manifest*², ce a apărut între anii 1934-1935. În 1940, valurile vieții îl poartă la București, unde ajunge redactor la revista *Popasuri*, apoi șef de birou la *Fundațiile Regale* și referent la Ministerul Propagandei în timpul celui de-Al Doilea Război Mondial. După război, va cunoaște suferințele din pușcăriile comuniste. Tot acum, soția și cei doi copii îl părăsesc, lucru pentru care, în 1964, odată cu decretul 310, l-au adus în pragul sinuciderii. A ajuns să lucreze ca gunoier în capitală. S-a întors pe meleagurile Țării Năsăudului, stabilindu-se la Sângeorz-Băi, preocupându-se de vechile sale pasiuni: muzeistica și etnografia. În 28 iulie 1973, scrie un memoriu către Fondul Literar și solicită înscrierea ca membru al acestuia, dar, din păcate, a fost refuzat. În 1976, a întemeiat la Sângeorz-Băi un muzeu orașenesc, ocazie cu care dăruiește acestuia întreaga sa colecție personală. Din păcate, se cunoaște doar o singură lucrare publicată de acest important om de cultură: *Un muzeu etnografic al județului Năsăud, însemnări, propuneri și îndrumări* (Iași, Ed. *Primeniri*, 1933), dar numele său poate fi întâlnit ca autor de poezii și proze scurte în revistele *Manifest* și *Pleiade* (la care a fost redactor). Celelalte manuscrise (poezii, proză, eseuri, un roman neterminat etc.) s-au pierdut. A murit în 20 februarie 1979 la Sângeorz-Băi. Maxim Dumitraș, fondatorul Muzeului de Artă Comparată din Sângeorz-Băi, a salvat de la distrugere cele aproximativ 100 de dosare ale lui Balu, munca de o viață a acestuia, și le-a pus la dispoziția cercetătorilor. El este cel care s-a ocupat personal de înmormântarea lui Balu, îndrumătorul său într-ale artei, cinstindu-i memoria ori de câte ori i se ivește ocazia.

Nu știu când Lucian Valea l-a cunoscut pe Iosif Ion Balu. Cert este că într-unul dintre dosare am descoperit o scrisoare bătută la mașină de Lucian Valea, datată Botoșani, 13 martie 1971, pe care o reproducem mai la vale:

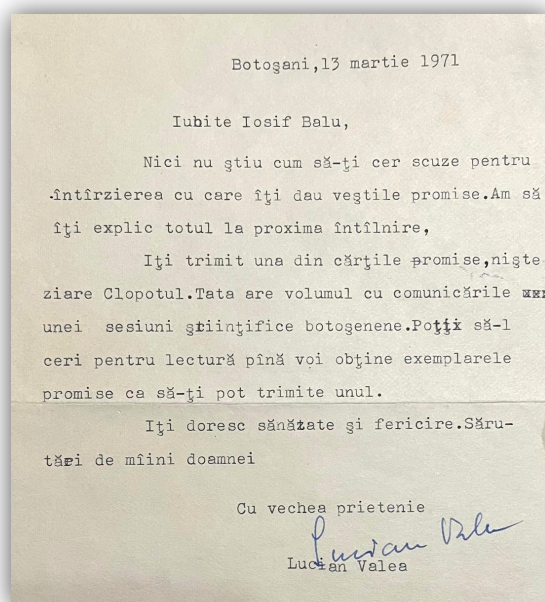
Iubite Iosif Balu,

Nici nu știu cum să-ți cer scuze pentru întârzierea cu care îți dau veștile promise. Am să îți explic totul la proxima întâlnire.

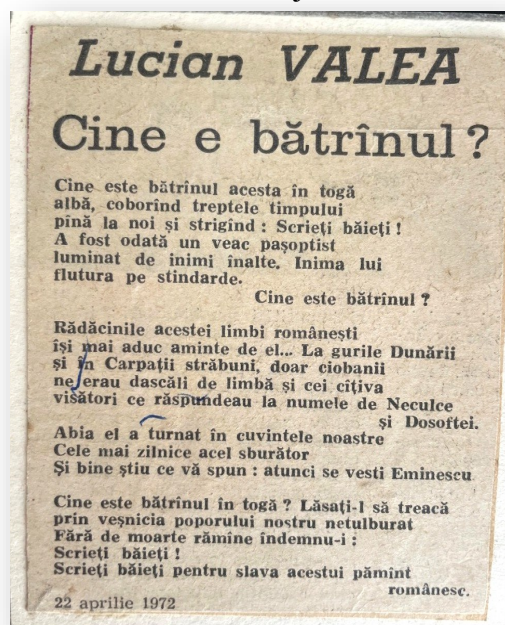
Îți trimit una dintre cărțile promise, niște ziare Clopotul. Tata are volumul cu comunicările unei sesiuni științifice botoșănene. Poți să-l ceri pentru lectură până voi obține exemplarele promise ca să-ți pot trimite unul.

Îți doresc sănătate și fericire. Sărutări de mâini doamnei³.

Cu vechea prietenie,
Lucian Valea

În același dosar, se mai află trei tăieturi din revistele *Suceava* (care cuprinde celebrul eseu al lui Valea *Modalități lirice în poezia contemporană*, din august 1966), *Cronica* (anul XI, nr. 35 (552), vineri, 27 august 1976, cu poeziile: *Așa sânt ei*, *Romantică* și *Portret*, decupate și lipite pe o coală albă), iar separat, poemul *Cine e bătrânul?*, lipit pe o bucată de carton, datat 22 aprilie 1972, fără a se indica revista în care a fost publicat. Se vede că Balu urmărea cu acribie activitatea literară a prietenului. Le reproducem și pe acestea mai jos. Adăugăm faptul că Iosif Ion Balu i-a deschis lui Maxim Dumitraș prima expoziție personală la Sângeorz-Băi în 1975, iar Lucian Valea întâia expoziție personală la Botoșani în anul 1982, iar când specialistul în Coșbuc a înființat, la Bistrița, revista *Minerva*, cel care i-a făcut coperta a fost același Max Dumitraș. Chiar dacă nu au fost de vârste apropiate, tustrei au ajuns prieteni, prețuindu-se între ei mai cu seamă ca slujitori ai artei.

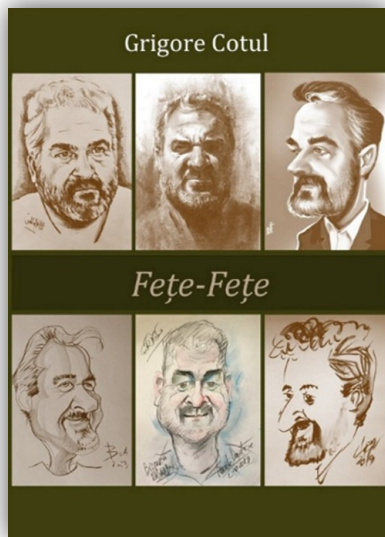

Epigrama ca studiu de caz

Georgică MANOLE

Cu ceva timp în urmă, aflând că lui Grigore Cotul i-a apărut o nouă carte, „Fețe - Fețe” (Editura PIM, Iași, 2024), publicam următorul catren: „*Aș fi scris despre volum,/ Dar nu l-am găsit prin piețe;/ De aș scrie, eu prezum,/ Că va face... „fețe – fețe!”*”.

După citirea volumului sunt obligat să recunosc faptul că prezumția mea a fost una falsă. Coperta volumului expune cititorului șase portrete realizate de Florin Gabriel-Călin, Adrian Avram, Marian Avramescu, Ovidiu Ambrozio Borta Boa, Leonte Năstase și Cristinel Vecerdea Criv. Toate cele șase portrete au în comun privirea lui Grigore Cotul. E una energică, una care impune o stare de entuziasm, aspect care mă face să cred că cei șase portrețiști sunt și un pic psihologi. Remarc în mod special portretul din mijlocul rândului de sus. E unul cu trimiteri brâncușiene, ale unui Brâncuși aflat între vârste. Grigore Cotul vine cu un nou volum, dar nu le putem neglija nici pe cele anterioare, care îndeplinește o suită covârșitoare de caracteristici estetice. Să remarcăm simțul estetic al autorului, care-l face să fie același om și în fața adevărului (cu precădere în epigrame), și în contact cu frumosul (remarcat în celelalte forme fixe ale poeziei). Nu este absent nici interesul estetic, bine evidențiat în epigrame pe care Grigore Cotul le supune moralei ca atitudine umană fundamentală, mai ales atunci când se află în fața dezagreabilului. O neconcordanță, o atitudine ce se abate de la morală, un fapt ce trece dincolo de limitele agreabilului sunt pe loc ironizate de autor, astfel că personajele sunt supuse condițiilor stricte ale epigramei într-o situație numită „de-a valma”, impunând volumului un caracter jurnalistic. Stilul lui Grigore Cotul conduce către o așezare în patru versuri a variantelor ludice și estetice ale cuvintelor: **La protest** – „*S-au adunat din patru zări/ Toți cei nemulțumiți, în piață,/ Și greva le-a adus schimbări / ... la față.*”; **Bărbatul** – „*O ființă care n-are/ Nicio destinație,/ Dar visând la relaxare,/ Intră-ntr-o relație.*”; **Dascălul model** – „*Îl vezi, e implicat mereu,/ În goana după referințe,/ Și-i apăsă – pășește greu –/ Sub diplome și-aadeverințe.*”; **Previziune** – „*Natura iarăși o să-nvingă,/ Că-n ziua când va fi să ningă/ Drumarii-n salopetă nouă/ O să se facă toți că plouă.*”; **Meciurile naționalei** – „*Sunt mândri spectatorii/ Progresul e real:/ Puținele victorii/ S-au terminat egal!*”.

Continuând analiza calitativă a epigramelor lui Grigore Cotul, putem constata prezența unui umor pragmatic, la baza ironiei stând jocul de cuvinte, metafora umoristică și, cel mai adesea, aluzia. L-aș putea declara un maestru al aluziei: **Idealul comun** – „*Noi am făcut, cum bine știți,/ Unirea Mică și-aia Mare,/ Convinși fiind că doar uniți/ Avem motiv de dezbinare.*”; **Semne de început** – „*Pe preot și pe polițist/ De-l vezi alături de prima / Venind la școală, nu fi trist,/ E început de an școlar!*”; **Din cuplu** – „*E trist bărbatul, uneori,/ Că viața nu-i ușoară:/ La muncă-i pus să tragă sfori/ Și-acasă-i tras pe sfoară!*”; **Tardivitate** – „*Pensionarilor le-au spus/ C-o să urmeze o mărire,/ N-au apucat vr'un leu în plus,/ Au sucombat... de fericire.*”

Sociologic, epigramele lui Grigore Cotul fascinează printr-un realism neaoș și, mai ales, prin familiaritate, în sensul că personajele puse sub lupă sunt cele care ne pun mereu piedică, ne dau câte un cot cu subînțeles, ne obligă să le urmărim ideile, să le însoțim în teritoriul lor mlăștinos.

Prin epigramă, Grigore Cotul nu încearcă să se apere de ceva/cineva, impulsul său polemic destul de dezvoltat încearcă să semnaleze, urmând ca noi, cititorii, să fim atenți. Volumul conține un melanj între două feluri de ironie, în sensul dat de Alex Ștefănescu, una dinamitară (care totuși distruge fertilizator, mai ales când este vorba de arealul politic) și una de intensitate calmă (mai ales în cele care fac referire la familie și componentele sale): **Nu mai contează culoarea politică** – „*De guvernanți, eu pot să spun/ Că s-au cam solidarizat/ Și au atâtea în comun.../ În tezele de doctorat.*”; **Tradiție** – „*Se-nțămplă, categoric,/ Un fenomen generic:/ Un alt partid istoric/ A devenit isteric.*”; **În vizită la vecina** – „*Își descheie-ncet capotul/ Și se vede-aproape totul/ Sau nimic – am constatat –/ Din ce n-am examinat.*”; **Fidelitate** – „*Soția nu m-a părăsit,/ Deși câștig, ce-i drept, puțin,/ Că ani de zile-a cheltuit/ Doar banii de la un vecin.*”

Repet ce am spus cândva despre cărțile lui Grigore Cotul, că sunt mai mult decât o simplă colecție de epigrame. Ele devin studii de caz ivite dintr-o pornire interioară conștientă, așa cum se întâmplă și cu acest volum.

Icu Crăciun nu se dezmințe

Leon-Iosif GRAPINI

Acum mai bine de doi ani, scriind despre volumul *Tentația teatrului*, spuneam că Icu Crăciun „este scriitorul care tace și face”, care „editează anual o carte”. Iată că cele spuse atunci s-au confirmat încă o dată, Icu Crăciun a publicat între timp două volume: *Spiritul cărților*, Editura PIM, Iași, 2023 și *Traian Rusu, Monografia comunei Maieru*, Editura PIM, Iași, 2025, aceasta din urmă trebuind să apară anul trecut, dar, din considerente care nu prezintă relevanță, abia la începutul acestui an a văzut lumina tiparului.

Prozator, dramaturg, eseist, publicist, critic și istoric literar, Icu Crăciun are în inventar 23 de titluri de autor și alte 4 în calitate de editor și îngrijitor de carte: *Scrisori de pe front*, de Octavian Hodoroga, Editura Eikon, Cluj-Napoca, 2007, *In Honorem Emil Boșca-Mălin (1913-2013)* – comunicări, Editura Eikon, Cluj-Napoca, 2013, *Ioan Partene – Viața și operele lui Anton Pann* (împreună cu Ana-Maria Partene), Editura PIM, Iași, 2022 și *Monografia comunei Maieru*, de Traian Rusu (editată alături de Adrian Onofreiu), Editura PIM, Iași, 2025, la aceasta din urmă voi face, pe scurt, câteva referiri mai la vale.

Înainte de a trece mai departe, țin neapărat să spun că trei dintre cărțile sale au fost nominalizate la premiile Filialei Cluj a Uniunii Scriitorilor din România, este vorba de romanul biografic *Când vor înflori mălinii* (2018), și volumele de istorie literară *Liviu Rebreanu între contemporanii săi* (2019) și *Tentația teatrului* (2022).

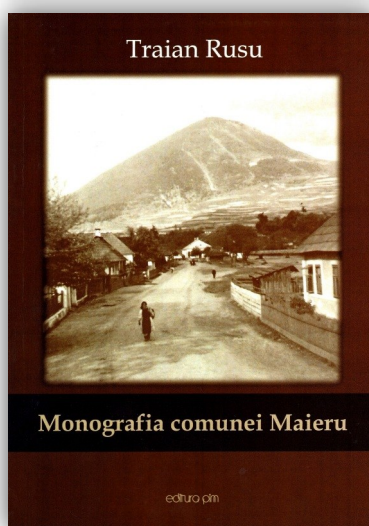
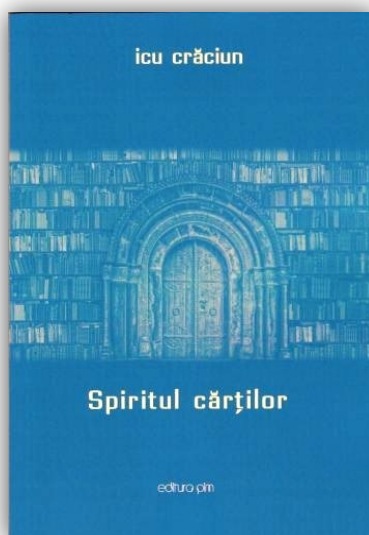
Icu Crăciun este un cititor de cursă lungă, dovadă și cele șase volume de publicistică literară: *Întoarcerea la clasici* (2007), *Izbăvirea prin cultură* (2008), *Scrieri incomode* (2008), *Împreună* (2014), *In brevis* (2017), *Scrieri referențiale* (2020), la care se adaugă *Spiritul cărților* (2024). Sigur, un istoric și critic literar de calibrul lui nu se dă în lături de la a scrie eseuri, cronici de întâmpinare, prefețe de carte, o face de plăcere, cu profesionalism, dar, cred, în calitate de redactor-șef al revistei *Cuibul visurilor*, de redactor la *Răsunetul cultural* și de cola-

borator statornic al unor reviste literare, fără doar și poate primește sarcini suplimentare, ca să nu mai spunem că, sufletist cum e de fel, nu este în stare să refuze un autor care are nevoie de girul său în editarea unei cărți.

Spiritul cărților cuprinde, de-a lungul a 284 de pagini, 47 de articole. Suntem informați pe coperta a patra că eseurile și cronicile din carte au fost publicate între anii 2020 și 2023 în câteva reviste literare, dintre care amintesc: *Mișcarea literară*, *Neuma*, *Caiete Silvane*, *Alternanțe*, *Convorbiri literare*, *Apostrof*, *Nord literar*, *Discobolul*, *Răsunetul cultural* și altele.

Mulți autori se regăsesc în cronicile adunate în volum, poeți: Elena M. Câmpian („poetă de certă vocație”), Menuț Maximilian („poezia sa are un efect terapeutic purificator”), Mirela Bălan, Ion Radu Zăgreanu; romancieri: Mihai Zamfir, Dan Bundi, Flavia Elvireanu, Marian Danci („un prozator talentat”), Grigore Avram („de apreciat este, în primul rând, talentul de povestitor”) și Bogdan Brătescu („suflet de artist, bun povestitor”); autori de proză scurtă: Olimpiu Nușfelean („scrisul său este viguros și profund”), Leon-Iosif Grapini („știe să conjuge realitatea cu ficțiunea cum rar întâlnești la autorii contemporani”), Cosmin Andrei Tudor, Valeriu Stancu („dincolo de subiectele atrăgătoare, fiecare text are un tâlc aparte”), Răzvan Nicula („are cuvântul șlefuit și așezat unde trebuie”) și Aurel Podaru; esești: Damaschin Pop-Buia („autor cu adevărat îndrăgostit de viață și de semenii”) și Vasile V. Filip („ultrasensibil, aplecat

uneori la reverie”); Iacob Naroș – istoric literar; Liviu Păiuș – folclorist („unul dintre cei mai competenți autori în domeniul folclorului”); Grigore Cotul – epigramist („autorul are talent și în alte specii ale genului liric”). La cronici se adaugă eseurile substanțiale: *Regina Elisabeta alias Carmen Sylva* (38 de pagini), *Graalul*, *Parsifal și Merlin*, *Viața literară maghiară din România între anii 1918-1989*, în viziunea universitarului clujean Gavril Scridon, *Mai are audiență publicul român la romanul polițist?*, dar și alte

materiale tot atât de bine documentate, care demonstrează preocuparea istoricului literar pentru lucrul bine făcut.

Din scurta introducere a lucrării *Monografia comunei Maieru*, de Traian Rusu, semnată de îngrijitorii acesteia, Icu Crăciun și Adrian Onofreiu, aflăm că Maieru, frumoasa localitate de pe cursul superior al Someșului Mare, nu duce lipsă de scrieri monografice apărute de-a lungul vremii în presă și în diferite volume, scrieri ale căror autori sunt: preotul Iuliu Pop, Emil Boșca-Mălin, învățătorul Demetriu Boșca, Olimpiu Barna, profesorul Sever Ursa, jurnalistul Dan Popescu, însă nu are o monografie „valoroasă, mult așteptată de contemporanii noștri”. Din cele cunoscute până în prezent, manuscrisul volumului de față, aflat în Arhivele bistrițene, poate fi considerat prima monografie a comunei Maieru.

Traian Rusu, când a alcătuit această scurtă lucrare monografică, în 1912, era elev de clasa a VII (clasa a XI-a în zilele noastre), la Gimnaziul Superior Fundațional din Năsăud, și a citit-o în adunarea societății literare *Virtus Romana Rediviva*, în 15 aprilie 1912, colegul lui, Niculae Pop, „i-a făcut *recenziunea*”. În alcătuirea acesteia, elevul a avut ca model *Monografia comunei mari Rodna-nouă* a preotului greco-catolic al comunei Șanț, lucrare considerată monumentală la acea vreme, apărută, în 1903, la tipografia A. Baciș din Bistrița.

Așadar, în cele 160 de pagini, volumul cuprinde monografia și *recenziunea* (manuscris editat), dar și, în două anexe, fotografii digitale cu textul olograf al autorului și cu Statutele Societății „*Virtus Romana Rediviva*” din anii 1872 și 1878. În cea de-a treia anexă a volumului, cele 37 de fotografii alb-negru preluate din fototeca digitală a Muzeului „Cuibul visurilor” ne poartă în timp, începând cu anul 1935, printre oameni, obiceiuri și locuri măierene. O carte de certă valoare documentară pentru măiereni și nu numai.

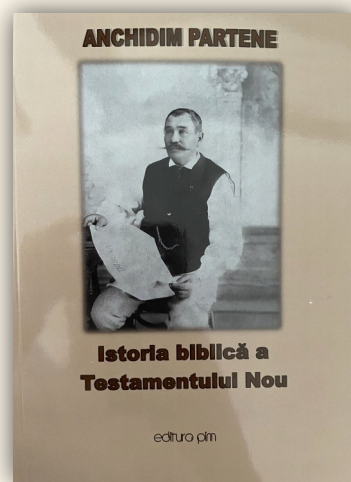
Scriitor și publicist veritabil, Icu Crăciun merge mai departe și, sunt conșvins, ne va surprinde plăcut și cu alte scrieri remarcabile.

Preluare din revista literară
Boema nr.194/aprilie 2025

Maieru și măierenii săi

Icu CRĂCIUN

Profesorul măierean Dorel-Toader Bazga¹ a editat anul trecut, la Editura PIM din Iași, un manuscris intitulat „Istoria biblică a Testamentului Nou” ce a aparținut lui Anchidim Partene, manuscris olograf, datat 13 iunie 1872, și pus la dispoziție de d-na profesoară Elena Ursa. Din „Cuvântul-înainte” aflăm că Anchidim Partene s-a născut în Maieru în anul 1860. Că a fost „Dotat cu o minte scilpitoare” nu încapă nicio îndoială. Autodidact fiind, la vârsta de 12 ani, a scris această „Istorie biblică...”, care, într-adevăr, impresionează cititorul de astăzi prin „acuratețea textului și capacitatea de sinteză”, „autorul, zice Dorel-Toader Bazga, dovedind o religiozitate profundă și o maturitate spirituală de invidiat”. Despre viața lui Anchidim Partene aflăm din același „Cuvânt-înainte” că a fost căsătorit cu Maria

Partene, născută Avram, că a fost printre cei mai înstăriți oameni de pe Valea Someșului, fiind, printre altele, proprietarul morii din Arini, al unei mori cu fierăstrău pe Valea Mărilor, coproprietar al Băncii „Aurora”, membru al ASTREI din 1910, și că a donat bisericii din Măgura Ilvei, în 1906, suma de 8 coroane. A avut patru copii:

- Constantin, învățător în Maieru, fiind comandant al Gărzii Naționale din această localitate;

- Victoria, căsătorită cu Ioan Barna (1880-1953), învățător și director de excepție al școlii din Maieru, director al revistei „Vatra” a învățătorilor din Țara Năsăudului;

- Varvara, căsătorită cu parohul Iulian Cioarba (1883-1929), colegă de școală primară cu viitorul prozator și dramaturg Liviu Rebreanu, care, după 1918, a fost găzduit de multe ori, împreună cu familia;

- Ioan (1889-1953), profesor de germană și latină, director al Liceului „Alexandru Odobescu” din Bistrița, senator și prefect al județului Bistrița-Năsăud, care a fost arestat și închis de către autoritățile comuniste, fiind ucis de acestea după 9 luni de detenție, prin inaniție.

Precizăm faptul că manuscrisul cuprinde 41 de istorisiri biblice, „compilate, cum scrie Dorel-Toader Bazga, din cele patru evanghelii și expuse în ordinea cronologică a evenimentelor”.

Valoarea documentară a acestei lucrări este incontestabilă. Așa cum stă bine unei lucrări de acest gen, editorul a așezat, în continuare, și fotocopiile fiecărei pagini, iar la Anexe a pus fotografii din viața acestui om de ispravă al Maierului.

Îl felicit pe profesorul Dorel-Toader Bazga pentru pasiunea și efortul depus în editarea acestei cărți.

Notă: 1. Autor de eseuri cu tentă ecologistă și epigramist talentat, a publicat în revistele *Izvorul Someșului*, *Epigrama*, *Cuibul visurilor*, în suplimentul de satiră și umor *Cuiul lui Pepelea* al cotidianului *Răsunetul*, coordonat de Adela și Grigore Cotul, iar mai nou, este cuprins și în antologia cu același titlu, tipărită în 2025.

„Izvorul Someșului”, pur și simplu revistă de cultură și artă

Aurel PODARU

A apărut, recent, un nou număr, numărul 15, al revistei „Izvorul Someșului”, revistă editată de Asociația Culturală Revista „Izvorul Someșului” cu sprijinul Consiliului Local Șanț. Director fondator: Grigore Cotul, redactor-șef: Leon-Iosif Grapini, „blindați”, ca să zicem așa, de Adela Cotul, Alexandru Dărăban, Dănilă Filipoi, Maria Forogău, Lucian Claudiu Grapini, Ana-Floarea Hanciuc și Valer Pop, redactori. Să nu-i uiți, Darie!

Revista are 126 de pagini, fix 126, și găzduiește peste 60 de autori. Prima pe listă e Laura Poantă, medic de profesie, doctor în medicină, dar și artist plastic și scriitor de vocație, membru al Uniunii Scriitorilor din România și al Artiștilor Plastici din România. Și lista ar putea continua, dar noi dăm o fugă, mai întâi, până la pagina 77, unde Laura Poantă scrie negru pe alb: *Creativitate înseamnă și satisfacția unui diagnostic corect, și o operație reușită, și o pictură frumoasă, și un eseu inteligent*. Cred că ați înțeles aluzia, și putem continua, căci urmează 10 pagini cu lucrări de pictură, peste 80 la număr. Un adevărat spectacol de lumină și culoare. „Să sparie gândul!”, vorba cronicarului moldav.

Dar să revenim. Primul pe lista prozatorilor este Radu Țuculescu, și el scriitor și artist profesionist în domeniul muzicii clasice, nepot al marelui Ion Țuculescu, *pictorul diletant*, cum i se mai spunea, o personalitate complexă, biolog și medic, dar s-a făcut cunoscut mai ales ca pictor.

Așchia nu sare departe de tăietor.

Radu Țuculescu este prezent cu o proză care se citește dintr-o răsuflare: *Răzbnarea*, dar noi dăm un citat din textul Melaniei Cuc, intitulat *Iisus cel bătut în cuie de cositor*: „Mătușa, profesoara de rusă, nici nu mă iubea, nici nu mă ura; observa că exist doar atunci când îi șterpeleam gazeta tipărită la Moscova, o boțeam, le făceam paginilor ei preferate urechi de *urechi de măgar*. Urât obicei, de care Iisus al meu cel bătut în piroane jumătate argint, jumătate cositor nu s-a îndurat să mă vindece nici până în ziua de azi.”

Concierto d'Aranjuez e semnată de Radu-Ilarion Munteanu și se citește cu sufletul la gură. Mai multe nu vă spun, citiți revista. Icu Crăciun: *Cine rupea afișele?*, o poveste savuroasă din alte vremuri, care-și mai păstrează și azi prospețimea. Autorul din Maieru mai semnează două cronici literare: *O nouă carte despre Liviu Rebreanu* de Iacob Naroș și *O nouă ediție din opera lui Pavel Dan* de Aurel Podaru, din care cităm: „Iată că în anul de grație 2023, Aurel Podaru a îngrijit o nouă ediție din opera lui Pavel Dan, intitulată, semnificativ, «Urcăne-

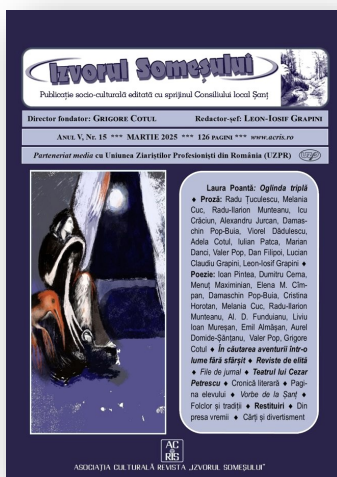
știi» (Ed. Școala Ardeleană, Cluj-Napoca, colecția *Mari scriitori ai Transilvaniei*)” și tot el scrie despre *Teatrul lui Cezar Petrescu*; Alexandru Jurcan, cu umor-i binecunoscut, două proze scurte: *Noapte la bancomat* și *Pantaloni de rezervă*. Povestea Adelei Cotul, o prozatoare pe care se poate conta, vă asigur, se intitulează *După douăzeci de ani*. Enigmatică poveste. Fiorel Dădulescu zice și el ceva despre femeii, cam ambiguu, dar le zice: *Cu fetele nu poți ști niciodată*. Iulian Patca, *O după-amiază de vară*, care te pune pe gânduri, *Mâna prin ușă* de Marian Danci: „Un prozator talentat din Năsăud”, vorba lui Icu Crăciun, care a și scris recent despre acest prozator. Dan Filipoi: *Moș Vasile aprinde casa*. Îl privește, e casa lui, am zice noi. *DEX 306-307* de Leon-Iosif Grapini. Nu comentez, e cazul să mă documentez mai întâi.

Poezie semnează: Ioan Pinte, Dumitru Cerna, Menuț Maximilian, Elena M. Cămpan, Cristina Horotan, Melania Cuc, Radu-Ilarion Munteanu, Al. D. Fundianu, Emil Almășan, Liviu Ioan Mureșan, Aurel Domide-Șanțanu, Valer Pop, Grigore Cotul, epigramist și poet de calibru. La pagina elevului: Veronica Georgiana Hodoroga, Octavian Florin Boanchiș, Silviu Iustin Gabriel Grapini. Olimpiu Nușfelean, autorul unui superb eseu, scrie, printre altele: „Se vorbește de o vreme de sfârșitul romanului. De sfârșitul modernității? M. K. mărturisește că «cei doi mari filozofi (v. Husserl și Heidegger, n. n.) au dezvăluit ambiguitatea acestei epoci, care e degradare și progres deopotrivă și care, ca tot ceea ce este omenesc, își conține germenul sfârșitului în propria naștere.» Dar am putea spune că romanul, ca operă transfiguratoare, cu putere de transfigurare prin propria logică, își poate găsi *nașterea* în propria finitudine. Renaște prin ardere. Prin ardere estetică, dacă mi se permite să mă exprim astfel. «Noi cei de azi suntem nevoiți să mergem mai departe decât am fi crezut odată că putem ajunge, să ieșim în larg, până când rămânem cu totul singuri, lipsiți de orice sprijin», spunea Ernest Hemingway într-un interviu. Iată-ne, azi, ajunși într-o lume despre care nu credeam că poate fi posibilă. O pădure întunecată fără margini. Aflat în «largul» sau în «adâncul» ei, cum se mai descurcă romancierul care, prin condiția sa, este lipsit de orice sprijin?

În acest număr mai semnează: Iacob Naroș (*Pagini de jurnal*) Marco Balzano (cronică literară), Mircea Daroși, Lucian Claudiu Grapini, Dănilă Filipoi, Liviu Păiuș, Toader Dorel Bazga, Alexandru Dărăban și alții.

„Izvorul Someșului”, o revistă care se respectă și își respectă cititorii.

La mulți ani, „Izvorul Someșului”!

Cuiul lui Pepelea, continuitate, modernism și simbol al tradiției culturale locale

Melania CUC

Supliment cultural al cotidianului RĂSUNETUL, care apare la Bistrița, CUIUL LUI PEPELEA, serie nouă, este coordonat de profesorul Grigore Cotul, secondat de profesoara Adela Cotul. Publicația despre care vorbim este un act de curaj jurnalistic și o prelungire binevenită a suplimentului „Cuiul lui Pepelea”, care a fost inițiat, coordonat și îngrijit de către regretatul Alexandru Misiuga, cu mulți ani în urmă. Prelucrarea lucrării inițiale și translatarea sa în prezentul anului 2024, a fost o asumare binevenită, o schimbare de paradigmă a tematicii, dar și exercițiu de restituire și conservare a ceea ce a avut mai bun umorul din partea asta a locului, prin caricatură, epigramă etc. Colaboratorii, mai noi sau mai vechi, statornici în misiia lor, demonstrează că paginile ce apar sub sigla Cuiul lui Pepelea sunt o platformă de promovare a acestui gen de literatură, efervescență a segmentului creativ care a adăugat un plus de imaginație, artă și exprimare liberă în lumea publicisticii de gen, de astăzi. Volumul antologic apare sub girul Asociației Culturale Revista „Izvorul Someșului” (ACRIS) și a cotidianului „Răsunetul” din Bistrița-Năsăud, la Editura PIM, în condiții grafice de bună calitate. Paginile sunt bogate în conținut, bine croite și, pe lângă poezii și epigrame, etalează și caricaturi semnate: Pătrășcanu. Pentru ca totul să fie în perfect echilibru, s-a abordat și acel răsul-plânsul de gen, stropul de umor-negru, care nu ne strică defel. Astfel, vom găsi în pagini și... epitaful. Haz de necaz, motivație pentru a continua să trăiești. Avem destule apariții cu note și accente ce-i musai să ne stârnească zâmbete, să ne determine să privim critic și ludic, totodată, când stăm în fața oglinzii.

Prin felul său clar, deschis și seriozitatea sau ciclicitatea aparițiilor, „Cuiul lui Pepelea” atrage tot mai mulți cititori, dar și colaboratori de pe tot cuprinsul patriei.

Stampe decupate din realitatea imediată, moturi umane, care sunt relevate precum cu hârtia de turnesol, limite convenționale ce dispar odată ce supra-tehnologia ține să depășească performanțele omului gânditor, toate acestea pot și sunt motive de dezbatere în revistă. Dacă Epigrama tinde a mai rămâne simbolic în tagma mușchetarilor, duelul dintre spirite voit antagoniste, să înțească un conflict socio-cultural, până la final din tot acel aparent belicos

angrenaj, ne rămâne doar lamura istețimii minții umanității. Dacă în pamfletul scris se poate face și dialog spumos, exercițiu real de istețime, iar cel atins de glumă are datoria de onoare să se apere prin poezie, care de cele mai multe ori nu e poezie, deși respectă canoanele versului clasic. Caricatura rămâne

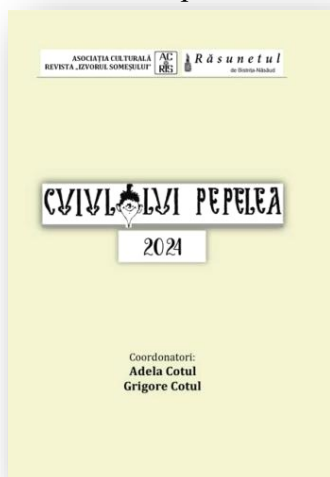
mereu ancorată în paleta artelor plastice. Un crochiu poate ironiza direct, simbolic și metaforic. Uneori beneficiază și de un text, alteori este suficientă semnătura autorului pentru a ști la ce să te aștepți. Caricatura poate fi dură și cu impact. Poate deveni știre într-o publicație. De aceea „Cuiul lui Pepelea” devine și el o publicație tot mai serioasă, mai consistentă, și asta se datorează colaboratorilor. Sub semnul Răsunetul, are notorietate, are un stil, a devenit un gen de lucrare culturală, a ajuns la un rezultat scontat și la inima cititorilor din galaxia Umorului.

„Cuiul lui Pepelea”, luat cronologic, este și un jurnal de știri, mai altminteri decât cele de la televizor sau din ziarele naționale, este un seismograf ce înregistrează sistematic întâmplări cruciale din societate, politică, sport, mondenitate. Pune degetul pe rană și, chiar dacă nu condamnă vinovatul potențial la „galere”, îl duce pe autor în celebritate, sferă a confrăților care construiesc acest turn, pe care unii îl numesc al himerelor.

„Cuiul lui Pepelea” nu are cenzură. Are dreptul la tot aerul de prosperitate și se constituie într-un soi de confrerie a celor ce „biciuiesc” moravurile unei societăți aflate în derivă, lovește doar cu fasciile de urzici imagine și cu zâmbetul pe buze. Poate fi un joc mortal când se oficiază într-un sistem închis, de cenzură. Astfel, o pleiadă de umoriști sadea se poate bucura de un spațiu publicistic curat și modern. Se bucură și cititorii. Un zâmbet nu se mai cumpără cu aur.

Suntem norocoși că în spațiul geografic în care trăim, există astfel de personalități creative, care nu cer nimic, dau tot ce au pentru gloria și bucuria Omului. Felicitări Adela și Grigore Cotul! Ne faceți lumea asta, încrâncenată, un pic mai zâmbăreată.

Felicitări, „Răsunetul”! Ați reușit într-un timp record să vă reseați, și bucuria de-a vă ști în centrul atenției oamenilor și instituțiilor culturale naționale, fiind apreciați și dincolo de rolul vostru major, JURNALISMUL de informare, vă onorează.

Revista „Izvorul Someșului” – Platformă de dialog între trecut și prezent

Vlad Ioan BONDRE

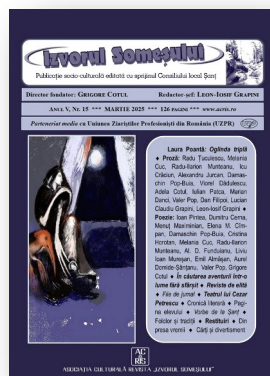
Revista „Izvorul Someșului” constituie o inițiativă editorială cu profil cultural, literar și istoric, menită să pună în valoare specificul local al Văii Someșului. Prin conținutul său variat, publicația urmărește promovarea și conservarea patrimoniului cultural, a tradițiilor și a identității comunitare, în paralel cu evidențierea creațiilor literare și artistice ale autorilor din regiune. De-a lungul timpului, în paginile revistei au fost incluse articole etnografice, care analizează și documentează portul popular, obiceiurile și practicile din Țanț și din localitățile învecinate. Aceste contribuții oferă perspective valoroase asupra elementelor de cultură tradițională, facilitând, totodată, o mai bună înțelegere a evoluției lor în context istoric și social. Studiile istorice publicate în „Izvorul Someșului” vizează atât personalități locale, cât și evenimente marcante din istoria comunității, evidențiind impactul acestora asupra dezvoltării culturale și identitare a zonei.

Partea literară a revistei reprezintă un alt punct de interes major: poeziile și prozele scurte semnate de scriitori locali sau de autori stabiliți în regiune îmbogățesc spațiul editorial prin diversitate tematică și stilistică, contribuind la consolidarea unui cadru propice dezvoltării literaturii regionale. În plus, publicația include reportaje și interviuri cu diferite categorii de actori culturali – profesori, preoți, scriitori ori artiști – care, prin mărturiile lor, aduc în prim-plan implicarea și dinamismul vieții culturale din comună.

Numărul 15/ 2025 aduce, în prim-plan, eseu semnat de Laura Poantă, intitulat *Oglinda triplă*. Pe lângă statutul de autor a peste 20 de volume de specialitate în domeniul medicinei, Laura Poantă se distinge și prin talentul său grafic, fiind reprezentată în paginile revistei prin 86 de creații. În același număr, se evidențiază o serie de proze aparținând unor autori consacrați și unor voci emergente, precum: Radu Țuculescu, Melania Cuc, Radu-Ilarion Munteanu, Icu Crăciun, Alexandru Jurcan, Damaschin Pop-Buia, Viorel Dădulescu, Adela Cotul, Iulian Patca, Marian Danci, Valer Pop, Dan Filipoș, Lucian Claudiu Grapini și Leon-Iosif Grapini (redactorul-șef al revistei). Pe segmentul poetic, se remarcă lucrări semnate de Ioan Pinte, Dumitru Cerna, Menuț Maximian, Elena M. Cîmpan, Damaschin Pop-Buia, Cristina Horotan, Melania Cuc, Radu-Ilarion Munteanu, Al. D. Funduianu, Liviu Ioan Mureșan, Emil Almășan, Aurel Domide-Șanțanu, Valer Pop și Grigore Cotul.

Revista „Izvorul Someșului” reflectă eforturile educaționale și asociative derulate la nivel local, evidențiind activitățile școlilor și ale asociațiilor culturale care contribuie la perpetuarea valorilor tradiționale. Din această perspectivă, publicația se constituie ca un veritabil reper pentru cercetătorii și cititorii interesați de particularitățile socio-culturale ale Văii Someșului, servind, totodată, drept platformă de dialog între trecut și prezent, între tradiție și inovație. Prin abordarea sa multidisciplinară, „Izvorul Someșului” își confirmă rolul de liant identitar și de promotor al diversității culturale în această regiune cu un bogat potențial patrimonial.

Text apărut în „e-Bibliotheca septentrionalis” – supliment al revistei „Bibliotheca septentrionalis”

Dragoste la prima vedere

Alexandru JURCAN

Scepticismul meu a primit o palmă zdravănă când m-am îndrăgostit de filmul *The Artist*. Poze, vertij, propulsări spre premii mari, chiar spre Oscar... Speram să nu-mi placă, să mă opun valului, să fiu original. Nicio șansă: a fost dragoste la prima vedere. Așa omagiu adus artei a șaptea... mai zic și eu!

Gloria vine după anonimat, iar după glorie pot surveni declinul, mizeria cruntă, depresia, ratarea. Regizorul Michael Hazanavicius n-a cunoscut marele succes până la acest film. Nici actorii Jean Dujardin și Bérénice Bejo. Și deodată...

Găselnița: un film alb-negru, despre epoca filmelor mute. Hollywood, 1927. George Valentin e marea vedetă a filmelor mute, iar Peppy Miller e doar figurantă. Apare sonorul, roata vieții se învârtă implacabil, dinții gloriei se tocesc subit. Valentin cade în uitare, iar Peppy urcă pe firmament. Superbul câine rămâne egal cu sine însuși în fidelitatea pitoarească. Unii spun că ar merita primul Oscar atribuit unui câine. Adică dresorului!

Nici atunci când suntem dincolo pe platou, vorbele oamenilor nu se aud în acest film. Poate că moda filmelor mute era și un... modus vivendi. Apariția sonorului demolează ierarhii. Progresul poate fi și dăunător, nu? Sonorul instaurează verbiiajul, care e apanajul literaturii. Sonorul pleonastic se îndepărtează de filmul-film, unde imaginea era primordială. Doar câteva vorbe cuprinse într-un chenar sintetic. Oare literatura e amenințată de progresul tehnic? Cartea electronică nu e tot literatură? Să fie mai rezistente literele în urcușul evoluțiilor?

Nu e ușor să faci un film alb-negru, în ritm de film mut, unde mimica e la loc de cinste. Pe undeva intuim blânda fantomă sacră a lui Chaplin. Decor fără cusur, reconstituire fidelă, muzica de atunci... absolut impecabil! Ca să nu mai vorbim de gustul pentru happy-end, atât de omenesc, dezirabil. Speranța că după cenușă poate urma renașterea totală, ca să fie un catharsis sănătos, inteligent, întăritor. Un film care... evită literatura, regăsindu-și uitatele meandre. Poate că Hazanavicius n-a intuit furtuna succesului fulminant. Doar că marile opere nu vin prin ușa din față, ci apar umile pe porți lăturalnice, acceptând până la urmă efemerul veșmânt al gloriei.

Casa de lângă lac

Radu-Illarion MUNTEANU

Serile mele sunt, de regulă, cel puțin în ultimul timp, rezervate relaxării cu un film TV. Majoritatea fără pretenții. Genul îi bate pe toți și o ia de nevastă. Când mai pică vreun film de valoare, rareori necunoscut, îl cam ocolesc, resursele de concentrare necesare unei receptări la nivelul cerut de calitatea filmului fiindu-mi mult reduse. Poate le voi recupera, *unde, cândva*, măcar parțial.

Într-una din serile trecute primesc, pe YM, invitația de a urmări o emisiune online a unui post de radio, realizată de o prietenă, fostă colegă de redacție. Nu era prima emisiune de gen, dar, de data asta, instinctul mă respingea, dezafinitatea cu mediul respectiv depășind pentru moment, în fluctuația inerentă, curiozitatea și dorința, mai mult decât nevoia, de extindere a spațiului de cunoaștere. Nu-i exclus s-o fi ofensat pe realizatoare, dar riscul francheții mi-a devenit regulă de conduită. Am dat curs instinctului și am văzut filmul *Casa de lângă lac* - <http://www.imdb.com/title/tt0410297/>. Sandra Bullock e una dintre actrițele mele preferate, Keanu Reeves e unul dintre puținii actori din generația lui sau din cele mai tinere care nu mi-e antipatic. Au mai juca împreună, în cel puțin un film de acțiune, pentru ca *alchimia electrică*, ce apare între doi actori, să fie sesizabilă. Ca repere, ar avea ceva comun cu *You've got mail*, comedie bine făcută și acoperind o zonă de realitate datorată exclusiv saltului în comunicare oferit de internet. Dar și cu *Somewhere in time*, film mai vechi, pe tema buclelor temporale. Înainte de a mă lansa în comentarii personale, sunt dator cu un rezumat al subiectului. Doi eroi ai timpurilor noastre, ca să nu evit obiceiul perifrazelor, în cazul ăsta după un titlu rusec, am uitat deasupra căreia specii narrative plasat, o femeie medic și un bărbat arhitect, ajung, prin forța lucrurilor, să corespundă prin intermediul cutiei poștale a unei case de o stranie eleganță, pe malul lacului ce scaldă Chicago. Locuitori consecutivi ai respective case. Nu numai concepută arhitectural ca un spațiu destinat situațiilor umane speciale, dar mai ales filmată ca atare. Cadrele din interior și din exterior sunt distribuite cu o gradatie a tensiunii și cu o expresivitate calculate farmaceutic. Iar cele doar câteva cadre cu lacul, la ore diferite, nu doar completează, ci creează efectiv atmosfera emoțională a unei povești nu de toate zilele. De la *On golden pond*, ultimul film al monstrului sacru Henry Fonda, prilej de reîmpăcare cu agitata sa fiică, Jane, în care cei doi actori joacă exact și nuanțat propria relație mutuală, cu tensiunile ei, n-am mai văzut cadre în care un lac, filmat inteligent și sensibil, să metaforizeze mai expresiv natura sufletului uman, dar și atmosfera emoțională a unei povești. De dragoste? Dar există, oare, povești care nu sunt de dragoste? Restul narațiunilor ar putea fi numite povestiri, cum spunea cineva apropiat. Chiar de-or fi nuvele, romane sau alte specii și subspecii literare. Desigur, există ceva în natura umană care face ca poveștile de dragoste cele mai impresionante să fie cele imposibile. Tragedia

shakespeariană petrecută în Verona e chiar una dintre cele mai puțin sofisticate. Asta până aflăm că trama nu-i decât pretextul aluziei la unul dintre multele episoade ale lungului război dintre guelfi și ghibelini.

Imposibilul se manifestă în povestea din jurul casei de lângă lac ca o convenție scenică, de natură fantastică: pe cei doi corespondenți îi separă doi ani. Arhitectul trăiește în 2004, doctorița, în 2006. Deloc întâmplător, anul producerii și lansării filmului. Dar acest *imposibil* nu are nimic comun cu tragedia greacă, și mai puțin cu cea renescentistă. Căci rolul acestei convenții fantastice e de amorsă, de catalizator, de provocator. Altfel spus, e un element dinamic intrinsec economiei narative. Rolul celor doi ani care separă existențele altfel obișnuite (motiv pentru care am numit personajele *eroi ai timpurilor noastre*) e multiplu. În lipsa lui, deși, întâmplător, cei doi sunt destinați unei relații speciale, nu între suflete pereche, detest clișeu, dar, oricum, între suflete care se dovedesc a avea în comun mult peste media părților comune la milioane de cupluri similare formate din oameni din aceeași categorie, în lipsa diferenței, probabilitatea de a rata relația, sau, mai rău, de a o banaliza, de a nu o duce până la limita potențialului, ar fi fost greu de neglijat. Una dintre cele mai sensibile părți ale filmului e procesul gradual de conștientizare împletită, autonom, fiecare în timpul propriu, mai ales după descoperirea diferenței cronologice. Dar diferența cronologică nu se mărginește a face personajele să devină conștiente de profunda lor afinitate, nu doar emoțională, oricum deloc verificabilă fizic, ci de-a dreptul structurală. După ce i-a făcut conștienți, îi provoacă, logic, să încerce în fel și chip să spargă peretele temporal. Aparentele eșecuri își găsesc explicația în antepenultima secvență. Aflată, împreună cu nepotrivitul ei partener (legătura cu care este și nu este de-a lungul derulării subiective a timpului narativ propriu), în biroul unui arhitect, care e fratele insolitului ei corespondent, unde se aflau în vederea unor ameliorări a casei, decisă cu încăpățănare de femeie, ea află motivul ratării unei întâlniri *anterioare*, stabilită prin rezervarea unei mese la un restaurant, în timpul său, de arhitect, pentru o dată peste exact doi ani: arhitectul murise practic imediat după rezervarea făcută. Într-un accident. Dar după ce femeia decisese să rupă relația inter-temporală, conjurându-l să nu-i mai scrie. Totul se leagă. Penultima secvență, montată în paralel, în ritmul goanei nebunești a două mașini, conduse de cei doi, alt clișeu american inevitabil, o determină pe femeie să pună, rupând propria decizie de rupere a relației, o scrisoare, în cutia poștală în jurul căreia gravitează povestea, cu intenția de a deturna drumul arhitectului către accidentul fatal. Ultima secvență se înscrie, conștiincios, în regula de fier a filmelor americane: happy-endul.

Să nu omitem amănuntul că, dacă până la lanțul acestor ultime secvențe, separarea temporală nu depășise

sesizabil rolul de convenție narativă, aici, spre final, se intră în manevrarea timpului pe terenul SF. Dar numai aici, ceea ce nu face din film unul SF.

Ce facem noi, spectatorii iubitori de film și sensibili la povești, care nu suntem americani, ceea ce ne permite o minimală detașare față de clișeele draconice ale filmelor americane? Reflectăm. Analizăm. Am spus o prostie? Are sens să reflectezi, să analizezi, logica clișeeelor unui film care te-a impresionat? O prostie ar fi, cred eu, tocmai să renunți la reflecție și la analiză. Când ceva te impresionează, are destule puncte comune cu natura ta ca să te oblighe să le marchezi pe hartă. Sau, cel puțin, așa cred eu.

Am văzut nu puține filme americane cu happy-enduri lipite, uneori chiar aiurea. După cum am văzut și filme, mai puține, în care necesitatea comercială a happy-endului e motivată structural. Foarte rare ori cu logica implacabilă a unui final de roman polițist clasic, pe linia Agatha Christie – sir Arthur Conan Doyle. Unde s-ar afla filmul nostru pe această plajă largă? Probabil ceva mai aproape de capătul ei logic. E bine, e rău? Dacă happy-endul ar fi fost inevitabil de la primul cadru, filmul ar fi fost ratat. Inevitabil în sensul romanelor polițiste clasice, în care suspansul ține de pariul mereu greșit al cititorului, uneori și al detectivului, pentru a se dovedi în final că soluția era unica posibilă. Dacă happy-endul ar fi fost *lipit*, filmul ar fi fost și mai ratat. Deci așa cum e, e acceptabil și suficient motivat. Dar nu asta e întrebarea. Este el și semnificativ? În contextul poveștii? Faptul că eroii, destinați structural unul altuia, parvin a sparge bariera temporală are sens sau nu? Mai mult, înseamnă ceva sau nu? O deformare ex-profesională m-a obișnuit cu ideea că tot ce se întâmplă e urmarea unui raport punctual, adică spațio-temporal, de forțe. De diferite naturi. De când Ilya Prigogine a introdus conceptul de *forță generalizată*, știm că cele 4 câmpuri fizice fundamentale rămân tot 4 (până se vor descoperi, poate, câmpuri parafizice, tot fundamentale), dar complexitatea naturii, a vieții și la ultimul etaj cunoscut a naturii umane, ne permite să definim, fie și doar ca metafore, forțe care determină fenomene. Mișcări. Inclusiv, dacă nu mai ales, sufletești. Acesta e contextul conceptual în care se pune întrebarea dacă happy-endul filmului semnifică au ba. E, oare, el, finalul, varianta fericită a unui lung șir virtual de situații similare în care, în ciuda afinității mutuale, oameni destinați cumva unul altuia, indiferent pe ce plan, chiar neseparați de timp, de spațiu, ori de bariere de oricare altă natură, trec senin și anonim unul pe lângă altul, sau, mai rău, adastă o clipă, mai lungă sau mai scurtă, cât să sesizeze afinitatea mutuală, pentru a-și continua apoi, de la un moment dat, fiecare, propria revoluție, pe propria orbită, în câmpul solar? Bariere cum e cea socială, de fapt chiar politică, din tragedia shakespeariană. Sigur că eu, autorul acestor rânduri, cred ceva în sensul ăsta, dar responsabilitatea de autor mă determină să consider ce cred ca un factor subiectiv, fără pondere în arhitectura (sic) poveștii despre povestea din film.

Atunci care-i, de fapt, rostul organizării gândurilor despre film? De când Ella mi-a fabricat blogul, am mai văzut 2-3 filme rezonante cu sufletul meu, depășind condiția de telenovelă. De ce am găsit cu cale să povestesc despre filmul ăsta?

Deoarece el are o cu totul întâmplătoare valoare metaforică cu propria poveste intimă, de suflet, a unuia din prietenii mei. Faptul că eu o cunosc nu înseamnă că bate toba cu ea, dimpotrivă. O cunosc, deoarece mă interesează îndeajuns soarta lui ca să-mi exercit capacitățile deductive și cele intuitive. O cunosc și gata. De fapt, face un joc pe care, în naivitatea lui, îl crede subtil. Zbiară în gura mare despre ceea ce știe că oricum e de notorietate publică, pentru ca zgomotul să ecraneze cât mai opac propria poziționare față de povestea lui. Iată de ce pe mine filmul m-a impresionat *dublu*, o dată ca atare, dar mai ales deoarece am văzut în el o metaforă aproape perfectă (nimic nu-i perfect, nu-i așa?) a secretei povești a prietenului meu. Și cum face parte din acel strat (în sens cuantic, dacă vreți) de prieteni a căror soartă e îndeajuns de importantă pentru mine încât să nu mă lase pasiv, mi-am încercat puterile atât pentru a le verifica, n-am mai scris de multă vreme despre un film la nivelul la care o făceam cu 10 ani în urmă, dar și pentru a încerca să mă lămuresc asupra perspectivelor de evoluție a poveștii prietenului meu. Prin extrapolare, mai degrabă decât prin comparație. Conștient pe deplin de riscurile extrapolării ca metodă. Firește, voi păstra discreția cuvenită, nu voi da amănunte despre identitatea lui și despre datele poveștii lui. Cu atât mai puțin de poziția acestei povești în corola poveștilor lui. Poate doar că această corolă nu-i de minuni, e doar umană și arată ca obiectul exercițiului tradițional al tinerelor fete *de jadis*, care au aruncat floarea înainte de a-i smulge toate petalele, jucându-se la copilăreasca ruletă.

Singurul amănunt pe care îl pot da e că ceea ce-l separă de posesoarea sufletului după care tânjește sufletul lui nu e o barieră temporală. Fie și deoarece aceasta din urmă e o ficțiune. Asta ați fi ghicit oricum, de aceea îmi și permit să precizez. După cum ați ghicit, doar toți cititorii mei sunt inteligenți și intuitivi, că bariera *lui* e mult mai impenetrabilă decât cei doi ani care-i separau pe eroii filmului. Căci, de regulă, realitatea e mai puternică decât ficțiunea.

Eu mă rog, atâta cât știu, atâta cât pot, nu mult, pentru el, pentru liniștea lui sufletească. Dar mi se pare nu numai decent, ci mai ales obligatoriu să mă rog pentru exact aceleași lucruri ale obiectului tânjelierii lui. *Suum cuique*.

Dar filmul merită să-mi închei gândurile revenind la el însuși. Ceea ce m-a surprins a fost să aflu, plecând de la numele coreean găsit printre scenariști, că, deși tipic american, nu-i decât un remake după un film coreean din urmă cu 4 ani, deci din 2002. Nu știu, practic, nimic despre cum gândesc și mai ales cum simt coreenii. Vorbesc, evident, de aceia dintre ei care gândesc și simt nu aliniați în cor. Pentru cititor e lesne să găsească versiunea coreeană originală, plecând de la pagina filmului, precizată la început. Îmi aduc aminte, inevitabil, că în urmă cu 46 de ani, în timpul admiterii în facultate, văzusem celebrul *Cei șapte magnifici*, film tot tipic american. Abia trei ani mai târziu aveam să aflu, indirect, că nu era decât un remake după *Cei șapte samurai*, făcut de Akira Kurosawa, ca un film tipic japonez. În definitiv, ceea ce am numit *tipic* ține de culoarea locală, trama fiind, în cazul ambelor perechi de filme, general umană, universală.

Mereu avem nevoie de tată

Valer POP

Nu cred că Dumnezeu ne-ar fi putut oferi un dar mai prețios, decât o familie frumoasă și niște părinți iubitori. Tații noștri ne veghează din umbră pașii, se jertfesc de cele mai multe ori transformându-se în scut de apărare în fața furtunilor, greutăților și temerilor noastre. În brațele lor viguroase ne pier neîncrederea și dezamăgirile.

Zâmbetul mamei blând e desenat în culori vii de iubirea tatei. Ochiul nostru mari și zglopii sclipesc la poveștile tatei. Rândunelele se întorc an de an la streășina bătută de tata. Toate-s așezate cuminiți la locurile lor de tata.

Dar oare când creștem mari, nu tot tata ne umple traista cu sfaturi, nu tot el ne sărută pe frunte și ne spune că e mândru de noi, indiferent pe ce meleaguri ne vom abate pașii? Există înțelepciune în fiecare tată, în tatăl tău. Iar acest lucru este adevărat indiferent dacă îl iubești sau îl disprețuiești.

Iubiți-vă tații pentru că ei vă iubesc până dincolo de infinit, se macină zile și nopți căutând soluții pentru a vă ajuta să vă atingeți visurile. Iubiți-vă tații pentru că vă iubesc mamele, iar din iubirea lor ați obținut de la viață șansa de a iubi și voi.

Am ales pentru D-voastră poezia **Dor de tată** de Marin Sorescu, poezie scrisă din dragostea marelui poet față de tatăl său și nu numai.

Dor de tată

Când sunt copiii noștri mici,
Noi pentru ei suntem TĂTICI.
Ce gingaș e și sună bine:
– TĂTICULE, mi-e dor de tine!

Dar anii trec și, deodată,
Tu nu mai ești TĂTIC, ești TATĂ.
Chiar și așa tot sună bine:
– TATĂ, îmi este dor de tine!

Ei cresc, nu le mai ești pe plac,
Din TATĂ, tu, devii BABAC!
Și vorba sună trist și gol:
– BABACULE, mai dă-mi un pol!

Dar viața e un foc de paie
Și vrei - nu vrei, ajungi TATAIE...
Iar vorba ta în râs e luată,
– TATAIE, ia mai las-o baltă!

Și-n anii care-ți mai rămân,
Te vor numi doar... ĂL BĂTRÂN.
Iar vorba lor te năucește:
– BĂTRÂNE, ce-ți mai trebuiește?

– Copile, tu să ai știință,
Am fost un tată cu credință!
Și din puțin, de-a fost să fie,
Eu am răbdare și ți-am dat ție!

Să-mi faci, te rog, o bucurie,
Și să-mi zici ca-n copilărie,
La cimitir când vii la mine,
– TĂTICULE, mi-e dor de tine!

Tații nu trebuie să uite că este mai ușor pentru un tată să aibă copii decât pentru copii să aibă un tată adevărat. A fi un tată bun, așa cum cineva spunea, este ca și bărbieritul. Indiferent cât de bine te bărbieriești astăzi, vei fi nevoit să o faci din nou mâine.

Teatrul lui Vasile Rebreanu și Mircea Zăciu

În CRĂCIUN

Vasile Rebreanu (1934-2006) este cunoscut în literatura română atât ca prozator, cât și dramaturg, traducător sau scenarist; să-i amintim câteva romane: *Casa* (1962), *Călăul cel bun* (1965), *Un caz de iubire la Hollywood* (1978) etc., volume de proză scurtă: *În plină zi* (1959), *Țiganca albă* (1967), *Securi pentru funii* (1970) etc., volume de teatru: *Teatru* (1972), *Fântâna cu patru adevăruri* (1980), *Un om mușcat de oaie sau Sutiene pentru călugări*, *Conferința de la Balta*, *Fernanda comp. sau Pe loc repaus, asasini*, *Marea năpârlire* și două scenarii de film: *Gaudeamus* și *Merii sălbatici*. Nu ne vom ocupa de creația acestui scriitor din motive bine întemeiate.

L-am introdus în această carte pe reputatul critic și istoric literar Mircea Zăciu (1928-2000), fiindcă numele său apare alături de Vasile Rebreanu pe volumul de teatru *Sechestrul*, publicat în 1972¹; rămâne la latitudinea istoricilor literari să stabilească dacă prestigiosul universitar a contribuit într-adevăr la scrierea celor trei piese sau și-a alăturat numele din rațiuni pecuniare; o altă piesă scrisă împreună cu Vasile Rebreanu în 1963 este *Studentii*, adaptată radiofonic de Cornel Pop, în regia lui Dorel Vișan, la Teatrul Național din Cluj cu actorii: Anca Neculce Maximilian, Carmen Galin, Viorel Branea, Dorel Vișan, Viorel Comănici, Ion Marian ș. a.

„Balada dramatică în două părți”, cum își subintitulează autorii piesa *Pe-o gură de rai*, scrisă în 1964, are un motto în spiritul vremii: „Închinăm această baladă actului de la 23 August 1944, cel mai mare eveniment din istoria Patriei noastre. Comuniștilor, care, cu precizia lucidă a conștiinței lor revoluționare și cu patosul fierbinte al patriotismului lor, au chemat poporul la luptă. Celor care și-au dat viața pentru ca pământul țării, pângărit de fascism, să respire liber: pentru ca, pe această gură de rai, cu frumusețea ei restituită, oamenii să trăiască fericiți”. S-a jucat pentru prima dată în 22 august 1964, pe scena Naționalului clujean, în regia lui Victor Tudor Popa, cu actorii: Viorica Cernucan-Jurașcu, Gheorghe Cosma, Octavian Cosmuță, Petre Felezeu, Sivia Ghelan, George Gherasim, Ștefan Moisesescu, Cazimir Tănase, Magda Tilvan, Coloman Totu etc. Acțiunea se petrece „unde va în Carpați”, în anul 1942, într-un sat ocupat de nemți. Majoritatea femeilor își așteaptă soții sau iubiții de pe front; Uliana își așteaptă soțul, Mioara își așteaptă iubitul, Oarba își așteaptă fiul, muncitor la oraș, crede ea. „Soarta femeilor este să-și aștepte bărbații” zice Oarba. La ordinul Partidului Comunist, partizanii Zaha și Andrei primesc misiunea de a apăra un pod. O patrulă îl omoară pe Andrei, iar Zaha este prins. Kommandantul german, fost diriginte de poștă, este crud, senil și fanatic. La ospățul organizat de Oarba în cinstea întoarcerii fiului ei, Ion, sunt invitați mulți săteni, dar și trei soldați germani. Majoritatea

știe că partizanii sunt ascunși în munți, iar Kommandantul le-a cerut lui Repedeș și Hontu, proprietarii munților, să întocmească o listă cu persoanele ascunse acolo. La un moment dat, fostul pădurar Buric Judele, unchiul Mioarei, cântă: „Ferdinand și cu Maria, știau bine călăria... Domnul Carol maiestate, ne-a vândut pe jumătate... Și Mihai cu Antonescu vor să ne vândă și restul?”, dar și „Hitler, Hitler mare câine... Aduna-s-ar ciorile, de prin toate țările, să-ți strângă oscioarele... să-ți cânte prohoadele... La toate răscrucele...” Ion povestește audienței despre ciobanul care își caută oile pierdute pentru a le aminti lui Hontu și Repedeș cum au furat ei oile familiei sale și i-au aprins casa, iar pe mamă-sa au orbit-o. Ion este obligat de cei trei soldați nemți să joace cărți cu ei. Neavând bani, el mizează pe turmele de oi de pe munte, apoi pe brazii și paltinii din pădure. A treia oară mizează pe întreaga pădure, apoi pe: râu, pești, o stea, „pe un pumn de stele”, pe constelația „găinușei”, „pe calea robilor” sau „calea laptelui” și „pe tot cerul cu stele”. Pe toate le-a recăștigat. În partea a doua, grupul de partizani primește ordin de la organizația de partid să arunce podul în aer. Acțiunile lor împiedică „războiul sfânt”. Nemții au înconjurat satul și nu mai lasă pe nimeni să iasă din el. Mioara își mărturisește iubirea pentru Ion și vrea să-l însoțească în încercarea de a ieși din sat. Uliana nu-l lasă pe comunistul ilegalist Ion să plece de teamă să nu-l împuște nemții. Ea îi reproșează Mioarei că i l-a luat pe Ion și-l duce la moarte. Lumea se revoltă împotriva lui Hontu și Repedeș, imputându-le omorârea unor cai care pășteau pe pășunile lor, aprinderea casei Oarbei, dar și că sunt oamenii nemților. Cei doi dau vina pe Ion. În final, văzând că Ion ține mai mult la Mioara, Uliana este de acord ca Ion „să plătească dacă-i vinovat”. Hontu, cel cu „capul de viclean și inimă de vidră”, cum îl caracterizează Un Bărbat, îl denunță pe Ion că el este cel care dorea să arunce podul în aer. Kommandantul îi cere lui Ion să le indice punctul exact unde se aflau partizanii. Bineînțeles, el refuză. Satul s-a răsculat împotriva nemților. Ajutați de partizani, sătenii îi prind pe nemți și-i dezarmează. Buric Jude primește misiunea să organizeze comitetul patriotic al satului. Unitățile românești din oraș au întors armele și s-au alăturat sovieticilor. Hontu îl ucide pe Ion, Uliana îl omoară pe Hontu, iar Oarba, aidoma măicuței bătrâne, îi întreabă pe oameni: „Ion... Unde-i Ion?... L-ați văzut?... Nu l-ați cunoscut? Unde s-a dus... Că holdele-s coapte... Și viile-s coapte... Cine mi l-a luat?... Cine l-a văzut?... Nu l-ați cunoscut?” În bună parte, titlul se justifică.

Autorii apelează nu o dată la creațiile populare; astfel, Femeile comentează în versuri schingiuirea lui Zaha: „De picioare l-a legat, prin toate ciolanele l-o săgetat, de mânuri l-o bolurit, de obraz l-o slujit...”, fantoma soțului Uliane, Petrea, împușcat fără mormânt,

cântă: „Se aud colindători... Zori, zori, zori... dalbe surori... nu zoriți cu zorile... ca câmpul cu florile... că Dumnezeu nu-i acasă... că-i cu oile-n fânață...”; aflând de moartea lui Hitler, Oarba rostește următorul descântec-blestem la adresa nemților: „De i-o mânat la noi Hitler cu o mână, i-om întoarce cu două. De i-o mânat cu două, îi întorcem cu trei. De i-o mânat cu trei, îi întorcem cu patru. De i-o mânat cu patru, îi întorcem cu cinci. De i-o mânat cu cinci, îi întorcem cu șase. De i-o mânat cu șase, îi întorcem cu șapte. De i-o mânat cu șapte, îi întorcem cu opt. De i-o mânat cu opt, îi întorcem cu nouă. Cu nouă și cu mâinile amândouă. Să pieie. Să răspeie. Ca spuma de mare. Ca roua de soare. Cum se topește sarea de fața apei. Cum se topește cărbunele de fața focului. Nu le rămâne de leac nici cât un fir de mac în patru despicat și-n mare aruncat... Crăpa-le-ar rânza!”; altădată, aceeași Oarba se adresează astfel Soldatului 3: „Ce știi tu... Unde ne-am pus gândurile din noi și dragostea, nu ni-i frică, nici rușine... Și n-avem temere... Trăiesc în noi până la moarte. Că-s cu dracu-amestecate!... Trec prin tină, nu se-ntină. Trec prin apă, nu se-neacă...”; alte Femei blestemă nemții astfel: „Vai, ajungă-i sfântul soare și-i secere de picioare... N-aibă în veci pace nici alinare... N-aibă mai mult parte de față frumoasă... N-aibă văduvă rămasă... N-aibă tată, n-aibă mamă, nu-i mai aștepte nime acasă...”; la rândul lor, Bătrânele rostesc astfel: „Să se ducă! Să pieie de la noi! Să se risipească în prundurile mărilor... în trestie și pustietate... în văile săci... Acolo unde popă nu toacă... Unde fată nu joacă... Să se ducă vântul turbat... Unde ciocârlia se dă peste cap... La gura vântului, la toarta pământului...” sau „Bucatele i-or spurca/ Sângele li s-a-nvârtoșa/ Mațile li s-or subția/ Plămânile le-or putrezi/ Rărunchii li s-or împuti/ Părul li s-a zborși/ Carnea li s-a împietri/ Fălcile li s-or dăbăla/ Ochii le-or lăcrima/ Măselele le-or pica/ Limba și-or mușca...”. Alteori, personajele vorbesc în zicători: „Cine se teme de brumă să nu sădească vie” (Ion), „Ziua nu știe că noaptea urzește” (Bătrânele) etc.

Un personaj care merită mai multă atenție este „Generalul”, mare „creator de iluzii”.

Singurătatea trăgătorului la țință este o dramă în 3 acte ce a fost scrisă în 1963. În ultima vacanță, câțiva studenți și-au instalat tabăra într-o moară a unui munte: Toma și Costel, la Filologie, Ea și Filip, la Fizică, iar Eugen este fizician preparator. Fiu de judecător, Filip o curtează pe fată, deși aceasta nu-i răspunde sentimentelor sale. Seara, studenții își fac „autobiografia”, sau cum zice Costel, în glumă: „Viața și opera, ediție revăzută și adăugită”. Filip relatează faptul că la un curs a îndrăznit să-l contrazică pe un profesor, tatăl fetei, discreditându-l în fața colegilor, drept pentru care a fost chemat în fața organizației U. T. M., la decanat și rectorat; toată lumea l-a acuzat, inclusiv amicul său Eugen, că a fost „insolent”, „orgolios” și „carierist” și, în final, a fost exclus din organizație pentru *imoralitate, relații dubioase*, dar și pentru faptul că a fost „insolent cu tatăl său și profesorii”. Într-adevăr, rebelul Filip povestește fetei și despre discuțiile dintre tatăl și unchiul său, când afirmau, acasă, că „Americani sunt tari”, „*ăștia* se înarmează”, „*ăștia* iar au dat o Hotărâre”, „*ăștia* au scos un nou de-

cret”, *ăștia* fiind „Partidul, poporul care se ridicase, eram noi utemiștii, eram și eu”, întrebându-se retoric: „unde era tatăl său cel adevărat? Când era el însuși?” Când era propriul lui tată, când era cel străin de mine? Pentru ce trișa? De ce credea el că viața noastră (pentru care atâția au murit sau au luptat) poate fi – astăzi – un joc de cărți la care să câștigi trișând?”; acest lucru l-a determinat să plece de acasă și să stea la căminul studențesc. Toma povestește că în clasa a cincea l-a bătut unul pentru un stilou pe care scria „Made in U. S. A.”, reproșându-i că-i cosmopolit și, în concluzie, colegii i-au confiscat unealta de scris. Eugen le zice că el este fericit că poate studia, că poate „defrișa teritorii noi ale gândirii... că totul poate fi cucerit, înțeles, însușit de om”, „că în curând nu vor mai fi *necunoscute* dar că alte lumi, din alte galaxii ne vor chema... ca un arhipelag de bucurii cerebrale, lucide, precise, așa cum omul secolului XX poate încerca... Cum n-a mai încercat nimeni împotriva noastră!” El citește „numai poeziile limpezi, mobilizatoare”, fiindcă acestea „exprimă adevărul”. În opinia lui Eugen, chiar dacă tatăl nu știe ce face fiul în timpul liber, organizația U. T. M. trebuie să știe! De-aceea este și șeful organizației. El se consideră „un om de știință, întreg, lucid, apreciat pentru meritele sale”, provenit dintr-o familie simplă, cu dosar sănătos. „Viața – îi amintește Ea – trebuie să fie și vis și speranță și tremur că visul nu se-ndeplinește și trezirea în zori, înfrigurată, cu sentimentul că dacă noaptea s-a dus, dimineața nu e totuși atât de frumoasă cum ai crezut-o”. În actul al II-lea, la moară, aciuiază niște tăietori de pădure, „sămânțari”, care trec de la un molid la altul, încrustează coaja pentru ca atunci când „or veni tăietorii să nu-i doboare” că-s buni de viori. Acum, în lipsa lui Eugen, își povestește viața, care spune, printre altele, că a avut un fiu, l-a purtat prin școli, iar acesta l-a îndemnat să-și vândă pământul pentru a putea trece în dosar că părinții lui sunt „muncitori”. Omul s-a făcut paznic la un depozit de la fabrică. Aici, el face „o boacăna”, este pe cale să fie arestat, cere ajutor băiatului, acesta refuză să nu-și strice viitorul, tatăl său face un an pușcărie, îi scrie scrisori ce i se returnează, fiindcă fiul s-a dezis de părintele său, mințind că a fugit de acasă, deoarece n-a vrut să-l dea la învățătură. Fata își dă seama că acesta este profilul lui Eugen, logodnicul ei. La întoarcerea acestuia, ea minte că așteaptă un copil. Dând dovadă de lașitate și josnicie, Eugen dezvăluie mărturisirea fetei în public. Filip condamnă atitudinea imorală a lui Eugen. „Nu e atitudinea unui comunist” afirmă acesta. Totuși, după incidentul cu excluderea din U. T. M., Eugen l-a „ocrotit” ținându-l lângă el. „Socialismul – afirmă el – răspunde de soarta personală, auzi, personală, a fiecărui individ. Eu m-am simțit dator să mă ocup de tine. Am simțit aceasta și în calitatea pe care o dețin.” Filip îi amintește lui Eugen că „Adevărații comuniști se folosesc de putere pentru a face bine, tu ai ținut cu dinții să nu-ți pierzi poziția”. La rândul ei, și fata gândește ca o comunistă și îi spune lui Eugen că „n-avem voie să ne acuzăm părinții”. „Ești vinovat față de părinții tăi” îi reproșează ea. „Puteai să rămâi drept și să privești în ochii oamenilor. Lumea noastră e a oamenilor întregi, care se privesc în față. Bagă de seamă să nu pierzi acest drept, să nu te excluzi singur din viața noas-

tră!” îl avertizează fata. Lașul Eugen se apără că nu și-a vizitat părinții „pentru că nu mai simțea nevoia”. Fiindcă o iubea pe fată, Filip minte că el este tatăl copilului. În final, Ea recunoaște că a mințit, că „Totul a fost un joc stupid... îngrozitor”, dar, la îndemnul lui Eugen, Filip îi va părași.

Titlul provine dintr-o replică a lui Eugen: „Trebuie să forțăm mâna destinului. Și asta n-o poate face omul decât în singurătate. Singurătatea trăgătorului la țintă, în clipa precisă a ochirii. În momentul acela el nu are voie să se gândească la cioburile colorate ale amintirilor, nici la câmpul cu flori, sau la alte prostii! El trebuie să facă abstracție că omul e un animal înzestrat cu sentimente... Îi sunt inutile. Îi incomodează. Îi stau în cale”. Relația dintre acest personaj și Filip merită o atenție specială. De asemenea, sunt introduse și „șopârle” ironice la adresa sistemului, de genul: „Ce să fac, tovarăși, dacă tata a fost morar! Doar am declarat-o. (n. n., e vorba de moară) Zău c-am declarat-o avere înainte de 23 August: o moară părăsită, stil poezie pre-romantică, gen Cârlova, ruiniuri, Volney, etc etc. etc.” Același Toma: „Bunicu-meu, morarul, ultimul morar din familia mea, zicea: Să nu lași moara părăsită, că o ia spațiul locativ pentru fantome fără locuință. Fantome demolate”.

Sechestrul este o piesă în 6 tablouri, scrisă în 1963. Fiecare tablou poartă un titlu: I. *Conul de umbră*; II. *Masca*; III. *Amintirea*; IV. *Confruntarea*; V. *Accidentul*; VI. *Zâmbetul*.

Acțiunea din *Conul de umbră* se petrece într-o clinică, unde, ca în orice instituție, nu lipsesc invidiile, bârfele și intrigile. Șeful de lucrări Flaviu Tămășdan vrea să se afirme și-l lingușește pe directorul Ionescu-Săcărâmb. Preparatorul Pavel Mohora, încrezător în principiile Partidului comunist, vrea să demonstreze că Săcărâmb „semnează lucrări făcute de alții”. Asistentul Ion Colțuca îl sfătuiește să fie mai prudent, dar îl și felicită pentru atitudinea sa. Mohora este convins că „țelul revoluției și partidului nu este să cimenteze o lume mic-burgheză, compusă din funcționăriși cumiți”. Ionescu-Săcărâmb îi reproșează lui Mohora că-i subminează autoritatea și că îi denigrează realizările. Academicianul Șerban și Săcărâmb hotărăsc ca Mohora să fie pus în discuție în organizația de partid. *Masca* se desfășoară în casa medicilor Irina și Tudorel Popa. Irina nu mai profesază. Mohora vizitează această familie, prieteni din facultate, și îi arată Irinei o carte semnată de Ionescu și Tămășdan, care este, de fapt, lucrarea ei de stat, cu mici modificări. Mohora o roagă să dea în vileag plagiatul. Femeia acceptă. În *Amintirea*, personajele, în frunte cu Irina, rememorează secvențe din ultima zi de la absolvire. Tămășdan „își caută justificări față de propria lui conștiință”. „În definitiv, nu doream decât să devin un savant, un mare medic” – zice el, după care continuă: „Scopul scuză mijloacele. Pe urmă, am făcut totul ca să nu pierd ceea ce am câștigat. Am o familie. Copii. Și nu e momentul oare să ai grijă de familia ta?” În scena I din *Confruntarea*, Tămășdan și Ionescu fac probe despre cum să-l denigreze pe Mohora, cel cu dosar „curat”, cu „origine sănătoasă”. Irina se întâlnește cu Tămășdan și Ionescu, le demonstrează plagiatul, iar cei doi se apă-

ră spunând că totul a fost „o scăpare tipografică” și că „o erată va repara totul”. Ca să poată veni să lucreze la clinică, la oraș, Tudorel îi șantajează pe plagiatori cu renunțarea soției la acuzații, dacă îi vor garanta postul de asistent la medicină. „Soția mea renunță la erată. A fost victima unei mașinații” va rosti el în numele Irinei. Mai mult, o îndeamnă pe Irina să nege cele afirmate, să-și ceară scuze, fiindcă a fost indusă în eroare. Tămășdan îl anunță pe Mohora că Irina Popa a recunoscut că „nu-i a ei lucrarea” și îi propune împăcarea. Tânărul utemist nu acceptă. În fața academicianului Șerban, Irina își retrace acuzațiile, apoi pleacă singură cu mașina. În Tabloul V, *Accidentul*, Irina, accidentată, este în sala de operații. Întrebat de academicianul Șerban ce nu-i convine, Mohora răspunde: „Practicile învechite. Anchilozarea morală. Scleroza ideilor. Vorbele umflate în dosul cărora se ascund mici interese meschine. (...) E o întreagă concepție morală, un eșafodaj de minciuni. False somități, cariere făcute din rapt. Din exploatare. (...) Să furi munca altcuiva și să-ți pui semnătura”. Șerban îl completează ca un comunist convins: ... „oamenii n-au în ei decât un trup și o singură viață. Comuniștii trebuie să vegheze să nu se rupă nici o pagină din cartea asta. Să nu știrbim nimic din om. Ți-aduci aminte ce frumos spunea Gorki: *Să nu jignești Omul!*” Mohora îi acuză pe Ionescu și Tămășdan că „i-au sechestrat entuziasmul” Irinei. „Au încercat s-o vicieze. Să accepte morală lor. Nu valoarea lucrării e în joc – susține el – ci efectul gestului asupra fetei... șocul...”. Acțiunea din Tabloul VI, *Zâmbetul*, are loc în cabinetul doctorului Șerban și pe terasa acestuia. Irina este refăcută fizic. Mohora crede că „ar trebui inventate legi pentru a apăra inocența și afecțiunea (...) de fiara din noi”. Conștiința de comunist a lui Șerban îi dictează că „mai importantă este refacerea morală, restabilirea unui om, decât lucrarea respectivă” (e vorba de lucrarea Irinei, n. n.). „Trebuie să salvăm omenia – îi spune lui Mohora – să vedem omenia, și s-o cultivăm”. El îl consideră pe Ionescu o victimă a mașinațiunilor lui Tămășdan. Crede că pe Irina a cuprins-o „oboseala de a se bucura” și „i s-a furat zâmbetul”, de aceea trebuie să plângă pentru el, să strige, să-l revendice, să zgârie pământul, ca să-l redobândească. O amenință că nu-i face biletul de ieșire din spital până nu-și recâștigă zâmbetul. Irina îi povestește lui Mohora despre sechestrul pus pe casa unui om sărac de către perceptor și tribunal pentru neplata impozitului, acestuia fiindu-i „indiferent dacă vor mai pune zece sechestre pe casa lui”, deoarece o pierduse la cel dintâi sechestr; omul își văruise până și numărul casei. Șerban vede pe chipul Irinei un ușor zâmbet și-i ia pe cei doi, Irina și Mohora, în cabinetul său. Tudorel rămâne cu o fostă colegă de facultate.

Aceste piese plătesc un tribut greu sistemului comunist revanșard din anii de cruntă amintire dejistă și continuată sub dictatura ceașistă.

Note:

1. Vasile Rebreanu, Mircea Zăciu, *Sechestrul, trei piese de teatru*, Ed. Dacia, Cluj, 1972. Precizăm că toate citatele sunt preluate din această ediție, adaptate la normele actuale.

Mariana Bojan

Stări de spirit, reflecție și meditație

Autoportret

MARIANA BOJAN este pictoriță și scriitoare, membră a Uniunii Artiștilor Plastici din România, Filiala Cluj, și a Uniunii Scriitorilor din România, Filiala Cluj. S-a născut în 16 iunie 1947, la Câmpia Turzii. Absolventă a Institutului de Arte Plastice „Ion Andreescu” din Cluj-Napoca, secția pictură (1973), s-a specializat în restaurare pictură de șevalet la București și Bruxelles. A fost restaurator la Muzeul de Artă și la Muzeul Național de Istorie a Transilvaniei din Cluj-Napoca (1973-1985).

Activitate expozițională: Saloanele județene de pictură și grafică 1973 - 2024; 16 expoziții republicane, Sala Dalles, București; numeroase expoziții personale și de grup în țară și străinătate (Cluj-Napoca, București, Oradea, Costești, Reno (Nevada), Washington, Paris, Roma, Dortmund, Bochum etc.); tabere de pictură: Ciucea, Călușeri, Sângeorgiu de Mureș, Someșul Cald, Portița, Dej, Nicula, Sâncraiu de Mureș etc.; grafică de carte.

Lucrările sale sunt prezente în muzee (București, Cluj-Napoca, Târgu Mureș) și în colecții din țară și străinătate: Franța, Germania, Belgia, Italia, S.U.A., Rusia, Ungaria, Grecia, Suedia, Israel, Japonia etc.

Debut absolut cu poezii în *Tribuna*, 1969. A publicat excelente volume de poezie și de proză, care o situează printre scriitoarele de marcă ale României. Dintre volumele sale amintim: versuri – „Elegie pentru ultimul crâng” (1976, Premiu pentru debut), „Judecătorul de păpuși” (1980, Premiul Asociației Scriitorilor Cluj), „Haina de cânepă” (1983), „Expertul și păsările” (1996), „Arta înfocării” (2001), „Lupul nostru de toate zilele” (2013), „Rezervația patetică” (2016); proză – „Ultima noapte a Șeherezadei” (1993, Premiul Asociației Scriitorilor din Cluj), „Dansul câinilor” (2003), „Povestiri bologheze” (2007) și altele.

Poezia sa a fost tradusă în franceză și engleză.

Detalii: <https://mariana-bojan.firebaseio.com/>

Peisaj grecesc

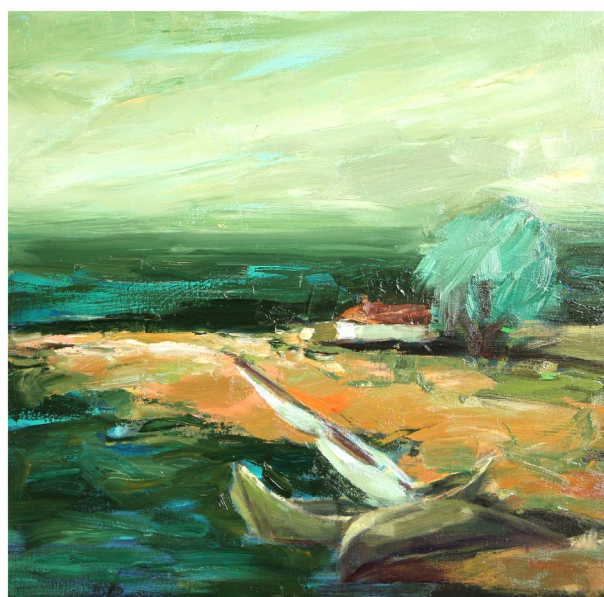
Fetița cu câinele

Iarnă în Mănăștur

Marea la 2 Mai

Marină la Vama Veche

Paznicul portului

Seara la Bologa

Pădurea uitată

Iubire

Fetița cu câinele

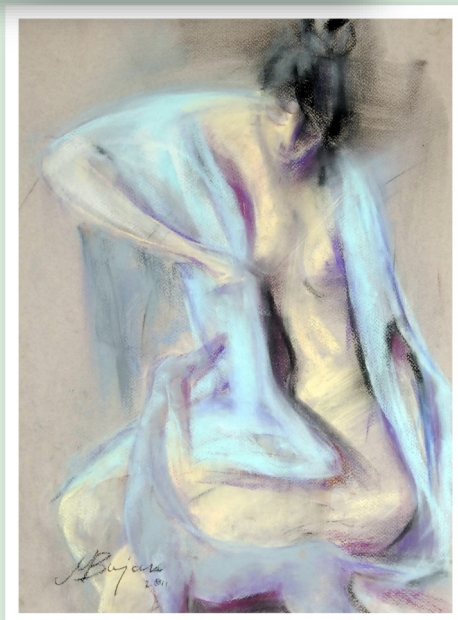
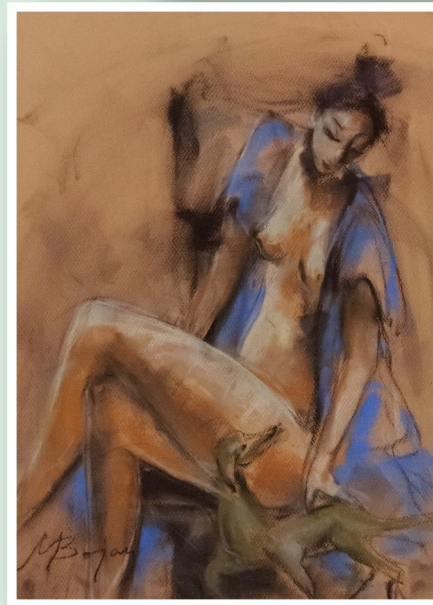
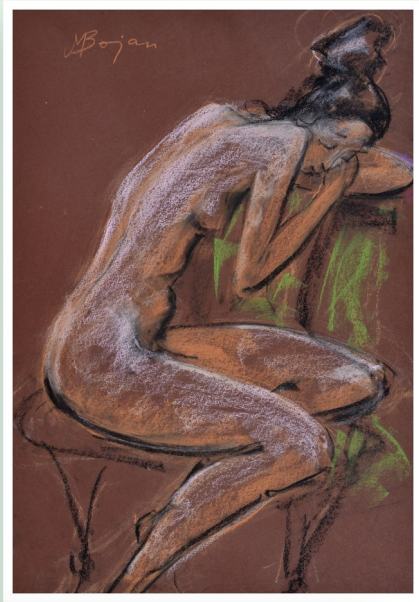
Sinistrați

În atelier

Obosită

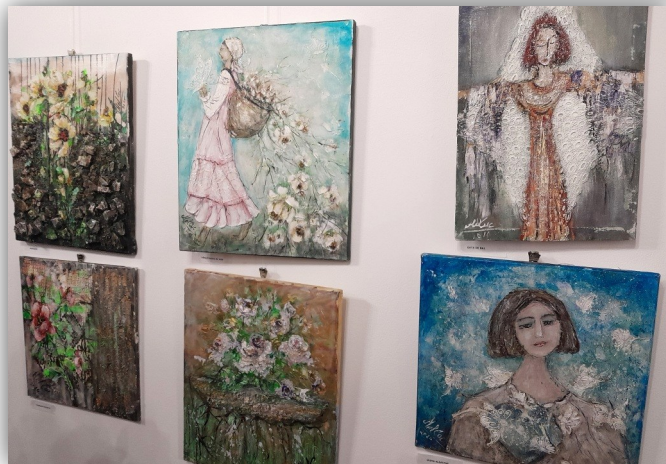

Expoziția de pictură „Morgane”

La aproape 20 de ani de la prima expoziție de icoane pe sticlă (în rame clasice și pe rame de ferestre țărănești), care a avut loc la Muzeul Județean Bistrița-Năsăud, în august 2006, după alte expoziții de pictură vernisate în toți acești ani în țară și peste hotare, Melania Cuc, scriitoare și pictoriță, a expus, în luna martie, pe simezele de la Casa Argintarului din municipiul Bistrița, un grupaj de lucrări a căror temă a fost femeia și florile. Vernisajul expoziției intitulate „Morgane”, dedicată femeii și primăverii, a avut loc în 20 martie, în prezența unui public numeros, care s-a bucurat de explozia coloristică a imaginilor în care autoarea spune, cu fiecare pictură, o poveste. Despre Melania Cuc și despre pictura sa au vorbit Corneliu Gaiu – arheolog și critic de artă, Menut Maximilian – etnolog, scriitor și jurnalist, Alexandra Giurgea Bândeian – curator Complexul Muzeal Bistrița-Năsăud și Grigore Avram – scriitor.

Peste 150 de lucrări pe sticlă și pe pânză ale Melaniei Cuc au fost dăruite unor instituții (școli, biserici etc.), altele se regăsesc în multe colecții particulare din țară și din străinătate. (Leon-Iosif GRAPINI)

Dănilă Filipoi

Baba condusă la cimitir de ciori

Cu foarte mulți ani în urmă, pe vremea păstoririi părintelui Pamfilu Grapini, s-a întâmplat să moară un copil. Mare jale și necaz în familie, așa cum se întâmplă în astfel de situații, dar cine se poate împotrivi morții? Aici nu se merge la rând. Moartea vine pe sărite, de multe ori se duce la cine o așteaptă cel mai puțin. Bieții părinți l-au îmbrăcat cum au știut mai frumos, pe ochi i-au pus doi bănuți, cum era obiceiul, și l-au așezat în sicriu pe masă, în casa¹ dinainte.

Pe atunci se socăcea acasă. Veneau femei peste zi la socăcit. Seara venea lume în priveghi, tot la casa mortului, așa cum a fost până nu de mult în sat. Stăteau bieții părinți lângă sicriu și jeleau, lângă ei se găseau bunicii, neamurile, dar câteodată se întâmpla să nu fie nimeni lângă sălaș².

Seara, când se strânge lumea în priveghi, vin și părinții lângă copârșeu, feresc păioara³ la o parte, să-l mai mângâie pe mâini, și rămân înmărmuriți. Copilului îi lipsea un deget. „Doamne ferește și apără, zic și își fac cruce, dar ce s-a putut întâmpla? Cine să facă una ca asta?”, se întreabă ei și prind a plânge și mai tare. „Vai, că nici mort nu te lasă în pace...” „Sigur o fost vreo bozgonitoare, i-o fi trebuit degetul să facă bozgoane⁴ și câte meșteșuguri”, își dă cineva cu părerea. Bineînțeles că nu au reușit să afle cine anume s-a dedat la această faptă. Au spus preotului Pamfilu, iar acesta a intuit că cineva l-a luat pentru vrăji, deoarece în molitfelnic se amintește în dezlegări de „vraja cu mortul”. De aceea, supărat și el pentru acest gest îngrozitor, a rostit: „Cine a tăiat degetul copilului, când va muri să-l ducă ciorile”.

Vremea a trecut, dar lumea n-a uitat nici gestul oribil, nici blestemul preotului.

După câțiva ani, a murit o femeie din sat, cunoscută pentru aplecarea sa spre lucruri necurate, însă nimeni nu s-a gândit vreodată că ea ar fi capabilă de fapta amintită mai sus. Au așezat-o în copârșeu ca pe toți morții, au privegheat-o și au prohodit-o așa cum cer rânduielile bisericești, dar încă din ziua morții ceva straniu s-a petrecut. Prin văzduh zburau cârduri de ciori și de ceuce⁵ mai mult ca niciodată și croncăneau de îi apuca groaza pe săteni. Doar când trăgeau clopotele se potoleau și se împrăștiau care încotro, de parcă le-ar fi alungat cineva, și tăceau o vreme, apoi începeau din nou.

Când a venit momentul înmormântării, după cum povestesc cei în vârstă, s-au adunat atâtea ciori câte nu s-au văzut niciodată. Erau mari, mici și mijlocii. Era plin de ciori și de ceuce pe hăizașul⁶ casei și al grajdului, pe garduri, prin copaci, peste tot, chiar și pe sicriu veneau și se așezau. Unele mai îndrăznețe zburau cu iuteală, croncănind, și loveau cu ciocurile sicriul. Când a pornit cortegiul funerar să fi văzut cum s-au adunat toate și au condus-o pe decedată. Atunci făceau și mai urât, și tot mai multe veneau și se aruncau cu ghearele și cu ciocurile pe sicriu. Și așa au condus-o până la cimitir. Zicea cineva că au dus-o precum cu banda⁷.

Când au ajuns la groapă, toate ciorile și ceucele s-au așezat pe pomi, de curgeau crengile ca strugurii din vie. După ce au lăsat-o în groapă, păsările s-au liniștit și s-au împrăștiat. Oamenii și-au amintit de blestemul părintelui și au tras concluzia că acea femeie ar fi tăiat degetul celui copil decedat cu câțiva ani buni în urmă.

-
1. Cameră
 2. Sicriu
 3. Pânză subțire
 4. Farnece, vrăji
 5. Cioară mică, stăncuță
 6. Acoperiș din șindrila
 7. Fanfară

Peștera Zânelor

Liviu PĂIUȘ

Era un om, Brândușe Condrate, care a locuit în comuna Parva, la locul numit „Sub Ponce”, părinții avându-l numai pe el singur.

Când era copil de vreo 16 ani, coborând de-acasă, de la el, spre sat, a coborât în timpul nopții, și el, fiind lotru, căci era numai singur la părinți, avea obiceiul de-a șuiera și de-a iui fain. A venit tot șuierând de jale spre sat și era numai singur. Totodată, pe acele vremuri, era numai pădure peste tot satul. Ajungând în mijlocul satului, venea o nuntă din partea de jos a satului și mergea spre Borcut.

După ce a trecut nunta în sus, lui i-a venit numai să adoarmă și, trăgându-se la marginea drumului, s-a pus jos și a adormit. Din acel moment el nu a mai știut nimic de el, iar când s-o trezit, s-o trezit în Piciorul Zânei, în peștera de astăzi.

Acolo, el s-o trezit dezbrăcat în pielea goală și numai clopul văzându-l deasupra capului învârtindu-se singur. De acolo el n-o mai știut pe unde s-o ia înapoi.

Mama lui, văzând căci copilul ei nu mai vine dimineața, crezând că el este la nuntă, a întrebat oamenii de la nuntă, adică chemătorii.

Ei i-au spus că aseară l-au văzut la nuntă, dar când au venit cu nunta în sus, el o zis că rămâne să-și facă necesitățile, și de acolo nu l-au mai văzut deloc.

Atunci, mama lui, îngrijorată că nu-și mai găsește copilul, a umblat în stânga, în dreapta, plângând și tot întrebând de copilul ei. Mai pe urmă a ajuns la o femeie care căuta cu norocul, adică la o descântătoare și a întrebat și pe aceasta ce să facă, iar descântătoarea i-o zis :

– Hai să-ți caut în cărțile mele și-apoi ți-o spune unde ți-e copilul!

A mers și i-a căutat și i-a spus că-i furat de zâne și l-au dus tocmai în Piciorul Zânei, băgat în stâncă, și de acolo nu poate veni numai dacă mama copilului va ține șapte dumineci împreună cu șase femei văduve; să mănânce numai seara, dar mâncarea să fie de post, adică fără unsoare. Dar descântătoarea i-a mai spus să nu deie slujbe la preoți, căci atunci va omorî zâna și nu mai are cine să-i deie drumul.

Așa a făcut mama copilului, cum o zis descântătoarea.

Când au terminat văduvele de ținut postul, copilul care o fost furat de zâne a visat în aceia noapte pe mama lui, care prin vis îi spunea:

– Dragul mamii, Condrate, ia-ți hainele de lângă tine și clopul lasă-ți-l acolo unde îți este agățat și așa cum te găsești, în pielea goală, ieși afară din stâncă și pleacă spre casă. Și când vei ieși de-acolo, ori ce-i auzi înapoia ta, să nu-ți întorci capul și să nu te sperii, căci Dumnezeu îți ajută să vii acasă. Iar de-ți vei înturna fața înapoi vei muri pe loc sau vei rămânea mut, căci zânele care te-au furat vreau cu orice preț să te întoarcă înapoi sau să te omoare.

Așa a făcut copilul, cum i-a dat mama prin vis.

Și-a luat hainele și așa în pielea goală a plecat, iar când a ieșit din acea peșteră, care se găsește și astăzi, a auzit înapoia lui numai rupturi de molizi, vânt puternic, dar copilul orișicât a auzit nu și-a întors capul înapoi, căci își aducea aminte de visul ce l-a visat în aceia noapte.

Venind el drum de 22 de kilometri de unde a fost închis, la un anumit timp, a văzut înaintea lui un câine mare, roșu, care venea când dinaintea lui, când în stânga, când la dreapta, dar nu i-a fost frică nici de acesta. Acest câine era, pe acele timpuri vechi, căci zicea că-i zmeul care voia să-l omoare. Și tot așa a venit câinele la marginea satului, la un loc numit Dealul Tisei. De acolo, din acel deal, când copilul s-a apropiat de casă, câinele nu a mai venit după el deloc.

Când a ajuns copilul acasă de l-au văzut părinții că-i în pielea goală, atunci s-au speriat de el, crezând că-i nebun. Iar copilul a zis către tată-so:

– Tată, dă-mi pușca să împușc câinele care a venit după mine din Gușatul până pe Dealul Tisei.

Atunci tată-so l-a luat cu alte vorbe bune, de-a-l mângâia. Într-adevăr, căci după aceia l-au dus la biserică, i-au dat rugăciuni la preoți, căci s-au temut să nu rămână săgetat de zâne.

Acest om, chiar el, a povestit întâmplarea lui când și cum a fost, ce-a pățit el. A trăit o viață de șaptezeci și ceva de ani, după care, la un anumit timp, a murit tot aici în comuna Parva, la aceia casă părintească unde a trăit împreună cu ai săi părinți.

Din: Ion Lucian, „Povești din Țara Năsăudului”, p.101-103

Dănilă Filipoi

Scroafa Niții

Biata Nița era o femeie mică de statură și slabă, care locuia într-o căsuță scundă, din lemn, la intrarea în Valea Mare, vizavi de locuința de acum a lui Florea Căilean.

Până a nu se face actualul drum, dâmbul lui Icim (Ioachim Cicșa) era mai abrupt decât astăzi, iar sub drum locul era mai mare, unde, țin minte, erau doi meri, iar mai la vale avea badea Icim arătura, dar și un râț înțins, cam de un car de fân. Acolo, lângă meri, se afla și căsuța Niței. Probabil că bucățița de pământ pe care și-a construit casa a primit-o de la cei din familia Cicșa a Icimenilor. Din ce mi-a povestit tata, originar din satul Valea Mare, Nița a avut un fiu numit Dumitru. El s-a căsătorit cu o femeie pe nume Maria, apoi și-au făcut casa pe Valea Hoitului. Săraca Nița a rămas singură. Trăia și ea cum putea, lucrând cu ziua în sat, poate mai mult pe la acea familie Cicșa, mai ținea câte un porc, două, trei găini, atâta cât își permitea. A avut cândva o scroafă care le-a făcut pe amândouă celebre. Pe atunci, animalele nu se țineau închise. Vara, găinile ieșeau în stradă, porcii, prin curte, ori mai ieșeau și ei să pască pe lângă drum. Bănuiesc eu că biata Nița nu putea să țină scroafa atât de bine, așa că o lăsa liberă, mai ales că locuia la marginea satului, putea să meargă scroafa la păscut atât în jos, pe lângă Someș, cât și în sus, fie pe Valea Blaznei, fie prin satul Valea Mare, într-un cuvânt, animalul avea și spațiu, și libertate. Povestesc bătrânii că umbla scroafa prin toate curțile satului, mânca de la găinile oamenilor, se scălda prin toate bălțile, râma prin șanțuri. Cel mai rău era când intra în călduri. Nu de puține ori venea în jos, pe Someș, până la Șanț, ori o lua în sus prin satul Valea Mare până la fabrică, se tălocea prin mocirlele de pe plaiuri. Toată lumea știa că e scroafa Niței. Trăind mai mult din ce găsea, era destul de sprintenă. Nimeni nu umbla să o fure, pentru că oamenii știau al cui este animalul, dar și cât de necăjită este stăpâna lui. Lumea, când o vedea, exclama: „Ni, mă, scroafa Niții!”, chiar și străinii din alte sate, în drumul lor spre munți, la oi ori după brânză, văzând-o, au ajuns să o cunoască. Din acest motiv, expresia celebră rămasă până astăzi la Șanț „Umblă ca scroafa Niții”, folosită pentru ai eticheta pe cei care se plimbă mult pe drumuri, fără rost, nu se folosește doar la Șanț și Valea Mare, ci și în satele vecine. Am auzit de la un fost coleg de facultate că și el a auzit-o la tatăl său, de loc din Rebrîșoara.

După o vară de hoinărit, spre toamnă târziu, scroafa s-a pierdut mai bine de o săptămână. Câteva zile nimeni n-a căutat-o, dar, cum nu mai apărea de nicăieri, Nița a început să-și facă probleme, nu atât de mila scroafei, cât de mila ei însăși, doar venea iarna. Ce să taie ea de Crăciun?

A căuta-o prin Valea Mare, apoi a venit la Șanț. Când a ajuns în capătul satului, niște femei, așezate la taifas pe laița lui Zăhuc, au întrebat-o: „Ce-ți face scroafa, Niță? Tot așa umblă, hebereaucă?” „Vai, dragele mele, da eu de asta mi-am bătut picioarele până aici, să vă întreb dacă n-ați zărit-o cumva. O caut de câteva zile, dar n-am văzut-o de mai multă vreme. Mă gândesc că ori o mâncat-o ceva lupi, ori o furat-o ceva străini, că am văzut trecând niște căruțe de pe sate.” Printre femeile de pe laviță se afla și Ștefania, care știa să ghicească în bobi. Se duce în casă, aruncă bobii, revine și-i spune Niței: „Scroafa-i bine, mănâncă, doarme și se hodinește. Lasă, nu fi supărată, că o găsești tu”. S-a întors Nița la Valea Mare, a mai căutat scroafa o zi, două, în cele din urmă și-a pierdut nădejdea.

Într-o zi, membrii unei familii se întorc din Cruci, unde stăteau la gospodăria de acolo pe timpul verii, dar și toamna, cu vacile la pășune, după ce terminau de cules în sat cartofii, porumbul și cele-

lalte bucate. După ce au pus în car câteva cununi de mălai și de ceapă aduse din pod, au coborât în pivniță să aducă niște saci cu cartofi. Intrarea în pivniță era afară, sub târnaț, iar pentru coborâre foloseau o scară scurtă, cu câteva trepte. Unul dintre ei pune scara, dă să coboare, când scroafa Niții începe a guița. Se pare că a căzut în pivniță, iar să iasă nu a mai putut. Hrană a avut din belșug, numai că a făcut dezastru. A mâncat cartofi, a răsturnat borcanele cu varză pusă la murat, a devastat covata cu morcovi depozitați în nisip pentru iarnă și alte stricăciuni. Ce să facă oamenii? Bine că nu erau și ei săraci ca Nița. Au scos scroafa afară, i-au dat câteva bice, și-au curățat pivnița și au pornit-o la vale. Scroafa a luat-o speriată spre casa ei, de care, posibil, i-o fi fost dor.

A venit iarna, Nița a tăiat scroafa. Au trecut anii, a murit și Nița, dar au intrat amândouă în istoria satului. Zicala „Umblă ca scroafa Niții” o folosesc și în ziua de azi oamenii, chiar și noi, cei care nu am apucat-o pe Nița, cu atât mai puțin pe scroafa ei, care a făcut-o celebră.

Moș Miron

Poate vi s-a pus vreodată întrebarea de ce v-ați îmbrăcat ca Moș Miron, adică atât de gros, sau ați auzit expresia: „S-a încroșnat ca Moș Miron!”

Spun bătrânii satului că Miron chiar a trăit cu ani buni în urmă în localitatea noastră, Șanț. Dar să vedem cine a fost acest Moș Miron. A fost un om obișnuit, ca toți oamenii, până când a făcut un jurământ pe care a fost nevoit să-l respecte toată viața. Despre ce este vorba?

Se spune că s-a dus Miron la munte și, cum era vremea bună, când a plecat de acasă, nu s-a îmbrăcat potrivit pentru o eventuală vreme grea. S-a întâmplat să dea o ploaie torențială, care l-a udat pe bietul om până la piele. Avea doar cămașă de cânepă în spate și nimic altceva. Pe lângă faptul că era ud learcă, nu avea nici unde să se adăpostească în largul muntelui. Se știe, pe munte, când plouă, scade brusc și temperatura, mai ales dacă bate și vântul, cum, de regulă, se întâmplă. Întocmai s-au petrecut lucrurile și cu Moș Miron. Ud și înfrigorat, s-a pus omul în genunchi și, făcându-și cruce, s-a jurat: „Așa și așa să pătesc dacă voi mai lăsa în vreo zi leacăru¹, bluza de lână și ceptariul² din spate. Așa să-mi ajute bunul Dumnezeu!”

Vremea rea a trecut, că nimic nu ține pe veci, însă omul nostru, săracul, a fost nevoit, fie vară, fie iarnă, fie ploaie, fie soare, fie cald, fie frig, să poarte mereu aceste trei articole vestimentare.

Nu mai vorbim de eticheta pe care trebuia să o poarte mereu, un ciudat, un rătăcit la minte, cum îl considerau cei mai mulți dintre consăteni, deși sărmanul era cât se poate de sănătos la cap. Fiind credincios și apucând să facă un jurământ în fața lui Dumnezeu, a considerat de cuviință să-l respecte toată viața.

Aceasta este povestea lui Moș Miron. Am auzit-o de la lelea Măriuca Motrescu și de lelea Titiana Timiș, amândouă femei de încredere ale mamei mele când aveam de despănușat porumbul. Erau văduve, bătrâne, micuțe, mergeau agale, mereu îmbrăcate în portul nostru național, femei simple, credincioase și deloc cu pretenții. Fiind înaintate în vârstă, nu mai mergeau la lucrul câmpului, motiv pentru care puteau să vină și ziua la desfăcat, nu doar pe înserate. Le lăsa mama acasă singure, iar ele desfăcau porumb, îl împleteau în cununi, în timp ce se întrețineau cu vorbe. Eu și fratele meu, când ne întorceam de la școală, le găseam pe cele două bătrâne în veranda casei sau în bucătăria din curte, pe atunci neterminată.

Cine se temea în acele vremuri de furat sau să-i fie frică să lase casa în seama cuiva? Acest lucru era exclus, întrucât bătrânii noștri aveau credință în cele sfinte, conștiința păcatului, frică de Dumnezeu, mult bun-simț, omenie și respect pentru ceilalți. Frumoase vremuri și frumoși oameni, frumoși la port, la înfățișare și mai ales la suflet.

1. Suman

2. Pieptar

Mașina mea de scris

Valer POP

La data de 28 martie 1983, s-a adoptat *Decretul nr.98/1983 privind regimul aparatelor de multiplicat, materialelor necesare reproducerii scrierilor și al mașinilor de scris*, conform căruia „persoanele care, datorită antecedentelor penale sau comportării lor, prezintă pericol pentru ordinea publică ori securitatea statului nu pot fi autorizate să dețină mașini de scris”.

După ce am intrat în învățământ, ca profesor de matematică la Școala Gimnazială „Justin Ilieșiu” din Anieș, am avut mereu dorința de a avea o mașină de scris pentru a mă ajuta să multiplic teste pentru elevi și pentru a scrie anumite articole, spre publicare în presa de specialitate. Nu se puteau propune articole spre publicare decât dactilografiate. Dorința de a avea o mașină de scris era mai greu de realizat, deoarece acestea erau foarte scumpe. Era nevoie de 2-3 salarii de profesor pentru a putea cumpăra o mașină de scris la mâna a doua și se găseau foarte greu.

În anul 1987, aveam nevoie de o mașină de scris pentru a-mi scrie lucrarea de gradul I. Într-o seară, stând la „un pahar de vorbă” cu fostul meu coleg în clasele V-VII, C. M., am aflat de la el că în perioada când a fost primar al comunei Șanț a găsit în podul primăriei mai multe mașini de scris aruncate acolo din cauză că erau stricate și scoase din inventar. A luat câteva și a făcut din ele o mașină de scris funcțională. L-am rugat să mi-o dea să o folosesc și, cum avea un suflet deosebit, am primit-o. O foloseam când aveam nevoie, în restul timpului o țineam ascunsă,

că știam că nu e voie să deții mașină pe persoană fizică decât cu autorizație. Într-o zi, când veneam de la școală spre casă, în dreptul Postului de Miliție, șeful de post, plutonierul major C.V., învârtind o legătură de chei pe degetul arătător de la mâna dreaptă, mă aștepta și, pe un ton cam aspru, m-a întrebat dacă am acasă mașină de scris, atenționându-mă, în același timp, că nu am voie să o folosesc la domiciliu. Știa, altfel nu m-ar fi întrebat, o fi avut ceva informații de la „un binevoitor”, așa că i-am spus că, într-adevăr, am folosit o mașină de scris pentru câteva zile ca să-mi dactilografiez lucrarea de gradul I, dar am dus-o înapoi la biblioteca din Maieru, de unde am împrumutat-o. Eu, trecând de câteva ori pe la biblioteca din Maieru, știam că acolo este o mașină de scris mai veche. Norocul meu a fost că nu a mai insistat asupra problemei, căci, dacă ar fi făcut cercetări, ar fi aflat foarte ușor că nu am folosit mașina bibliotecii măierene. Probabil a avut încredere în răspunsul meu. În acea seară, am dus mașina înapoi la C.M. și i-am spus să nu o țină la vedere, întrucât putem avea probleme.

În luna ianuarie a anului 1989, am avut de rezolvat niște probleme la Cluj-Napoca. La întoarcere, în drum spre gară, am intrat prin niște magazine pentru cumpărături. La un moment dat, am intrat într-o consignație și primul exponat care mi-a atras atenția a fost o frumoasă mașină de scris. Am și simțit că aceasta este pentru mine. Valoarea ei era de 2500 de lei. Mi s-a părut un preț bun în comparație cu prețul unei mașini noi. Nu mai aveam

atâția bani la mine și de aceea nici nu am discutat cu vânzătorul despre ea. Tot drumul până acasă, noaptea și a doua zi numai la acea mașină îmi era gândul. A treia zi am luat banii și am plecat la Cluj-Napoca să cumpăr mașina de scris. La consignație, când am cerut mașina de scris, vânzătorul mi-a cerut autorizația eliberată de miliție pentru deținătorii de mașină de scris. Neavând autorizație, nu am putut cumpăra mașina și astfel am venit înapoi acasă, nu înainte de a-l ruga pe vânzător să o rețină că voi veni în 2-3 zile după ea. Vânzătorul mi-a spus că mașina va fi a persoanei care va veni prima să o cumpere. Cu nesiguranța că nu voi mai găsi mașina când voi reveni, m-am întors acasă și am mers direct la Postul de Miliție Șanț după autorizație. Acolo mi-au spus că autorizațiile se dau de la Postul de Miliție din Sângeorz-Băi. A doua zi am mers la Sângeorz-Băi unde am fost întrebat ce meserie am, de ce vreau o mașină de scris, diferite informații despre părinți și soție și, după ce milițianul s-a gândit un timp (atâta cât să-mi dea emoții), s-a hotărât să-mi elibereze autorizația de deținere a mașinii de scris și mi-a cerut ca în maximum 5 zile de la cumpărarea acesteia să mă prezint cu ea la Postul de Miliție să o vadă și să o înregistreze. În dimineața următoare am plecat la Cluj-Napoca după mașină. Ajuns la consignație, m-am bucurat văzând că mașina mă aștepta în același loc pe raft. Parcă ar fi spus: „de când te aștept, și tu abia acum vii?” Am prezentat autorizația, am plătit valoarea mașinii și vânzătorul mi-a spus că încă două persoane s-au inte-

resat între timp de ea. Am venit bucuros acasă cu mașina de scris și, cum a început școala după vacanță, am ajuns cu mașina la Postul de Miliție din Sângeorz-Băi după șase zile de la cumpărarea ei. Aici milițianul s-a arătat destul de nemulțumit că nu m-am prezentat în termenul prevăzut de lege și voia să-mi anuleze autorizația de deținere a mașinii de scris și să o confiscă, spunând că el nu poate fi sigur că eu nu am făcut ceva ilegal cu mașina și poate de aceea nu am ajuns la timp. Înainte de a lua o decizie, a dat un telefon la Inspectoratul de Miliție din Bistrița și am avut norocul că de la capătul firului i s-a spus să nu-mi anuleze autorizația.

Legea prevedea ca în fiecare an deținătorii de mașini de scris să se prezinte la Postul de Miliție de unde au primit autorizație, pentru a se lua amprentele mașinii. Această operațiune se făcea pentru că două mașini de scris nu scriau exact la fel chiar dacă erau de aceeași marcă și de același producător. Luarea amprentelor a constat în a scrie, pe o foaie ministerială format A₄, un text standard cerut de ei. Pe foaie mi s-a cerut să scriu în ordinea de pe tastatură toate caracterele. Întâi toate literele mici, apoi toate literele mari, apoi, un text în așa fel ales încât trebuiau folosite toate literele mici și, în final, un text asemănător scris numai cu literele mari.

La terminarea acestor operațiuni mi-a repetat o parte din decretul cu normele de respectat de către deținătorii de mașini de scris și mi-a atras atenția să nu le încalc, deoarece încălcarea lor duce la confiscarea mașinii de scris și la răspundere penală. Aceste operațiuni se făceau pentru a fi ușor de identificat mașina la care s-a scris un text împotriva regimului comunist, anumite manifeste sau scrisori de trimis în străinătate sau orice cu care regimul nu era de acord.

Am folosit mașina de scris până când locul ei a fost luat de laptop. Acum ea este doar un obiect decorativ și de valoare sentimentală.

Am fost într-o zi muncitor forestier

Valer POP

În orice gospodărie țărănească este nevoie de câteva scânduri și poște pentru a repara, la nevoie, o poditură, un gard, un coteț etc. Nu mai spunem ce nevoie este de ele când se construiește o casă sau o anexă gospodărească.

Nu la mult timp după al Doilea Război Mondial, din cauză că România avea de plătit despăgubiri de război, lemnul fiind unul dintre produsele cerute, s-au impus restricții mari pentru populație. Aprobările pentru tăiere de lemn de construcție în cantitate mai mare le primeau cei care-și construiau case. Alte gospodării primeau aprobare de cantități mai mici 2-3 m. c. o dată la câțiva ani. Restricțiile privind tăierile fiind mari și cantitățile aprobate mici, s-a ajuns ca instalațiile de fabricat scânduri, care funcționau cu ajutorul apei, să fie desființate.

Așa s-a ajuns ca oamenii să fabrice scânduri pe ascuns cu ajutorul unor fierăstraie (joagăre) în instalații improvizate, unde doi tăietori mânuiau joagărul pe verticală. Acest mod de fabricare a cherestelei era riscant, pentru că se făceau controale, iar proprietarii găsiți tăind ilegal erau pedepsiți penal și li se confisca lemnul. S-a dus vestea unui procuror pe nume Leancă, un om parcă născut să facă numai rău, care a condus controale în comună în jurul anului 1960. Mulți șanțeni au avut de suferit din cauza lui, unii au plătit chiar și cu privarea de libertate. Circula în localitate și un blestem: „Luata-ar Leancă”. După această perioadă, șanțenii respectau restricțiile de tăiere de lemn, dar unii se mai descurcau tăind cantități mici.

Pe Valea Mărilor erau exploatare forestiere, erau mulți muncitori (pălmași) angajați la tăierea lemnului. Fiind copil, eram curios să văd cum se taie copacii în pădure, dar nu aveam voie să fiu în zonă, pentru a nu fi expus pericolului de accidentare. Îl rugam pe tata să-mi permită să urmăresc cum se taie copacii, dar îmi spunea de fiecare dată că încă nu a sosit timpul pentru așa ceva.

În 1963, în vacanța de vară, după ce am absolvit clasa a VII-a și am dat admitere, reușind la Liceul din Sângeorz-Băi, a sosit momentul.

Într-o sâmbătă după-masă, după ce toți muncitorii au plecat acasă la familiile lor, tata mi-a zis că vom merge să doborâm un molid. De abia așteptam. Eram curios cum ne vom descurca, mai ales că tata nu avea palma mâinii stângi, fiind invalid de război. Așa că am plecat spre pădure, tata cu securea peste mână și eu cu o secure mai ușoară și cu fierăstrăul pe umăr. Tata a ales din timp un molid, pe un teren nu prea periculos și nu departe de marginea pădurii. Era un arbore care urma ca în toamnă să fie dus acasă pe sub fân. Adică atunci când va duce o claie de fân, lemnul va fi încărcat în car și apoi fânul va fi încărcat peste el în așa fel încât să nu fie văzut. Dar să re-

venim. Tata mi-a spus că nu este voie să se doboare arbori din pădure decât cu aprobare și doar dacă arborele este marcat. Mi-a arătat marca lemnului, cu toate că știam cum este o marcă, am lucrat câteva zile într-o echipă la marcat. Mi-a explicat că pot fi și mărci falsificate.

Mi-a spus că înainte de a tăia arborele, trebuie făcută curățenie în jurul lui pentru ca în caz de pericol, să nu te împiedici de pietre, rugi de mure, crengi etc. și să cazi fugind. Apoi mi-a arătat că înainte de a doborî copacul, trebuie să vezi cum sunt așezați ceilalți arbori din jurul lui și dacă nu este pericolul de a se agăța de ei și poate rămâne suspendat, rezemat de ei sau în cădere să-și schimbe direcția dorită. De asemenea, mi-a arătat că trebuie tăiate toate crengile până la înălțimea la care ajungi (dacă sunt). În caz de pericol, trebuie dinainte să știi încotro să pleci, eventual după un arbore mai gros. La fel trebuie să te ferești dacă eventual în căderea copacului se rup anumite crengi.

Înainte de a începe lucrul, ne-am spus fiecare rugăciunea „Tatăl nostru”, așa cum fac toți muncitorii forestieri.

Tata mi-a mai spus că, de regulă, poți doborî copacul în direcția pe care o dorești, și asta cu ajutorul „tapei” (un anumit fel de tăietură la baza trunchiului pe direcția dorită de cădere). Tapa se poate face atât cu securea, cât și cu fierăstrăul. După ce am făcut tapa, am tăiat cu fierăstrăul la baza arborelui și a căzut pe direcția dorită, anume aleasă pentru a fi mai ușor de extras lemnul din pădure.

„Vezi, dacă respecti regulile de tăiere, nu sunt pericole”, a zis tata mulțumit.

După doborâre am cepuit lemnul (i-am tăiat toate crengile, exact pe lângă trunchi). Am cojit cioata (am îndepărtat scoarța de pe ea). Am adunat toate crengile grămadă, câteva le-am pus peste cioată pentru a nu fi vizibilă. Apoi cu un metru am măsurat, însemnat și tăiat trunchiul arborelui, atâta cât să încapă în car. Urma ca în toamnă, la momentul potrivit, lemnul să fie extras din pădure, încărcat și adus acasă. La căderea serii am isprăvit lucrarea și ne-am întors mulțumiți.

A fost o zi plină de învățăminte. Am învățat lucruri pe care nu le știam și mi-am astâmpărat dorința de a vedea cum se doboară copacii. Am înțeles că un copac din pădure nu este bine să fie tăiat de oricine și oricum, mai ales că sunt copaci și în locuri greu accesibile sau cu pantă mare, și este indicat să se lucreze în echipă, nu de unul singur.

Petelea și Budurleni

Toader-Dorel BAZGA

Începem ziua urmărind o vulpe ce gonea pe tarlale. Ne stă înainte o cursă de anduranță, așa că alimentăm stomacurile direct în mașină. Un câine aflat lângă stația de epurare a Reghinului ne latră fără oprire. Când ieșim afară suntem siliți să adulmecăm un aer pestilențial. Ne îndepărtăm în pas alergător, cu bărbiile în piept. Trecem pe lângă două buldozere și un excavator, toate de proporții uriașe. Lângă ele zărim o gheretă de paznic improvizată grosolan dintr-o jumătate de rulotă. Ușa se dă în lături și paznicul rotofei și umflat de somn ne scanează chipurile cu o lehamite specifică breslei. Ne dă câteva informații despre traseu, iar noi întindem pasul spre digul dinspre Mureș.

E dimineată devreme, și râul e animat de zeci de păsări. Prin înaltul cerului, stoluri de miguri (Cormorani mari - *Phalacrocorax carbo*, așa le ziceau paznicii iazurilor de la Petelea) trec în zbor grăbit spre vaduri bogate în pește. Lângă malurile înghețate moțâie egrete mari și stârci cenușii (*Ardea cinerea*), iar pe undele reci înoată zeci de rațe mari, 2 corcodei mici și... cireasa de pe tort: 7 ferestrași mari (*Mergus merganser*), specie rar întâlnită în România. În căutare de cadre mai bune intru și eu cu cizmele în apa Mureșului. Lângă un bloc de andezit ce ieșea din apă, plutea o lișiță moartă. Câteva sălcii groase stau gata să cadă în urma muncii de Sisif a castorilor.

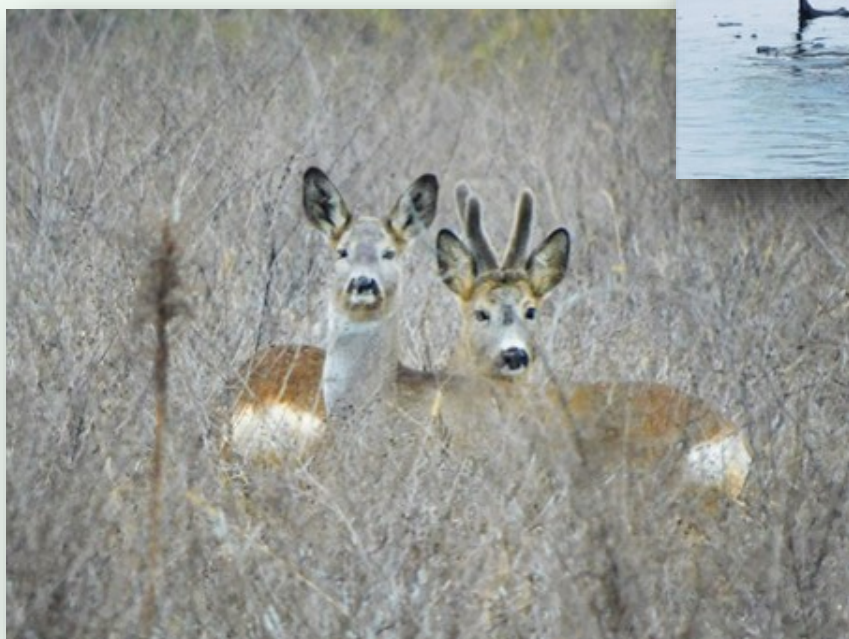
Întrezărim iazurile de la Petelea. Sunt înghețate bocnă. Doar trei dintre ele mai păstrează mici ochiuri de apă neînghețată, unde sunt adunate buluc o puzderie de rațe. Ne observă de la distanță și măcăie prin sute de sirynxuri. Pe ultimul iaz dăm peste 8 lebede. Una dintre ele mimează un karaoke, iar o rață începe niște pași de dans aritmici, deoarece alunecă pe platoul de gheață. Lișițele aplaudă frenetic, după care încep să pescuiască ramuri de brădiș pe care le înfulecă numai-decât.

Batem în retragere, după ce reușim să identificăm diverse passeriforme prin sălcii și stuf. Notăm de asemenea 3 becaține comune și 23 de gărlite mari (*Anser albifrons*), dintre care una este subspecia flavirostris, specifică Groenlandei. Prin niște bălării uscate, un țap cu coarne de catifea și două căprioare își ridică sfios capetele spre noi.

La ieșire din Reghin, un huhurez mare de-abia reușește să evite coliziunea cu parbrizul unui automobil ce depășise considerabil viteza regulamentară. Din păcate, e plin de astfel de victime pe marginea șosele-

lor patriei. Reușim să immortalizăm strigidul. În lanul de rapiță de alături pasc trei căprioare. Încă 11 ne așteaptă la intrare în Lunca.

Avizi după specii, ne abatem și pe la iazurile de la Budurleni, unde trecem în revistă alte sute de rațe. Aici decolează și două păsări imense, cu coada albă și trapezoidală. Sunt vulturi codalbi (*Haliaeetus albicilla*), numai buni de-a fi puși pe Rombird (platformă online în care se încarcă observațiile de specii rare din România). Un șorecar comun se lasă fotografiat din mașină, de la vreo 10 metri. Suntem realmente înghețați și vlăguți după mulți kilometri în care am făcut slalom printre lacuri.

Păsările din arealul comunei Șanț Ciocănitorile

Lucian Claudiu GRAPINI

Printre păsările pe care le îndrăgesc cel mai mult se află și ciocănitorile. Ele fac parte din familia *Picidae*, din cadrul ordinului *Piciformes*, alături de alte opt familii. Dintre acestea, una singură conține păsări cunoscute publicului larg, și anume *Ramphastidae*, ai cărei reprezentanți sunt tucanii. Ciocănitorile se regăsesc pe tot globul cu excepția polilor, a Australiei și a insulelor Noua Zeelandă, Noua Guinee și Madagascar. Familia *Picidae* e formată din aproximativ 240 de specii, unele fiind de dimensiunea unor vrăbii, iar altele mai apropiate în mărime de mierle, cuci sau chiar ciori. Majoritatea sunt predominant arboricole, fiind regăsite, astfel, în habitate împădurite sau în imediata apropiere a acestora, deși unele, puține, ce-i drept, s-au adaptat și terenurilor deschise sau deșerturilor. Spre exemplu, *Melanerpes uropygialis* este o ciocănitoare nord-americană cu distribuție în zonele aride din sud-vestul Statelor Unite ale Americii și coasta vestică a Mexicului, care trăiește de pe urma cactușilor. Când vorbim despre o ciocănitoare, primul lucru care ne vine în minte este imaginea ei, așezată vertical pe un trunchi de copac, ciocănind de zor în lemn. Pentru a putea face acest lucru, ciocănitorile au dobândit niște caracteristici speciale. În primul rând, ele au picioare zigodactile, adică au două degete orientate în față și două în spate. Această însușire este foarte importantă pentru stilul de viață arboricol, însă mai sunt și alte păsări cu o anatomie a picioarelor similară, spre exemplu papagalii, cucii și unele bufnițe. Ciocănitorile, în schimb, duc această adaptare la un alt nivel. Mulțumită ghearelor rezistente și mușchilor puternici ai picioarelor scurte și solide, ciocănitorile se pot deplasa cu ușurință în susul sau în jurul trunchiurilor de arbori. În al doilea rând, majoritatea ciocănitorilor au o coadă scurtă, dar robustă, formată din pene tari, pe care o folosesc pentru a-și ajuta picioarele în poziția de sprijin pe verticală. Nu în ultimul rând, aceste păsări au un cioc lung și ascuțit, foarte dur și rezistent, de care se

folosesc pentru a penetra cu ușurință scoarța și lemnul copacilor, fiind complinit în acest sens de către anatomia specială a capului și gâtului. Pentru a preveni leziunile la forțele mari de accelerație la care este supus capul unei ciocănitoare, creierul este bine încapsulat în cavitatea craniană, osul din care este formată aceasta fiind puternic, dar compresibil, pentru a putea absorbi cât mai bine șocul. În plus, spațiul subdural este foarte restrâns, iar lichidul cefalorahidian este redus cantitativ, ceea ce asigură un minim de vibrație a creierului înăuntrul cavității craniene. Pe lângă acestea, osul hiod sau osul limbii, cum este denumit popular, este supradimensionat. Dacă la multe vietăți și inclusiv la oameni acesta este de dimensiuni reduse, situat la baza mandibulei, la ciocănitori el compune aproape în întregime limba și înconjoară tot craniul, revenind în față până la nivelul nărilor. El acționează ca o centură de siguranță ce nu permite mișcarea excesivă și, implicit, deșirarea ligamentelor sau a mușchilor gâtului. O limbă atât de lungă este indispensabilă și pentru stilul de viață. O ciocănitoare găurește în lemn pentru a-și construi cuibul sau pentru a se hrăni cu insectele sau larvele acestora care se găsesc în trunchiurile arborilor. După ce gaura este suficientă pentru a-i permite accesul la straturile interioare, ea își folosește limba extrem de lungă pentru a ajunge la insecta urmărită, înfășurând-o pe după aceasta. Atunci când o astfel de pasăre pare că atacă lucrurile sau clădirile din lemn, nu o face din plictiseală sau din răutate, cum ar crede unii, ci fiindcă aude mișcările prăzii sale aflate în interiorul pereților sau al stâlpilor. Cu alte cuvinte, lemnul respectiv nu este atât de sănătos pe cât pare din exterior. Pentru a-și proteja ochii de așchiile ce sar în momentul în care lovește lemnul cu ciocul, membrana nictitantă, sau pleopa a treia, este îngroșată și se închide cu doar câteva milisecunde înainte de impact. Ciocul este folosit și pentru a bate darabana, care este o metodă de comunicare specifică acestor păsări, având aproximativ aceleași roluri ca și trilurile păsărilor cântătoare: delimitarea teritoriului și atragerea partenerului. Darabana reprezintă o serie de lovituri ușoare, care nu perforază suprafața pe care o ating, dar incredibil de rapide, și poate fi efectuată nu doar în copaci, ci și pe alte materiale rezonante, cum sunt stâlpii de metal sau acoperișurile caselor. Ciocănitorile sunt, cel mai adesea, dominante în micile conflicte sau divergențe cu alte specii de păsări de dimensiuni similare sau chiar vizibil mai mari. Un cioc ce poate găuri copaci poate deveni rapid o armă periculoasă, cu siguranță. În general, ciocănitorile sunt mai retrase de felul lor, dar pot fi depistate ușor prin utilizarea unui dispozitiv care să le imite chemările sau darabana. Fiecare specie va răspunde sunetelor specifice și, uneori, unele exemplare se vor apropia curioase de sursa zgomotelor. De altfel, monitorizarea acestor păsări se bazează tocmai pe această metodologie.

În Europa există 11 specii de ciocănitori, 10 dintre ele fiind prezente în efective importante și în România, lucru ce subliniază însemnătatea pădurilor din țara noastră pentru aceste păsări. În arealul comunei Șanț se regăsesc toate cele 10 specii de la nivelul României, aspect foarte îmbucurător pentru mine, cu atât mai mult cu cât pot spune că le-am observat pe toate pe o rază de cel mult 1 kilometru față de casa mea. Prin urmare, comuna Șanț reprezintă un adevărat „nod ornitologic” pentru cei care îndrăgesc și/sau studiază aceste specii.

Ciocănitorea neagră (*Dryocopus martius*) este prima despre care voi vorbi în acest articol. Ea este răspândită în cea mai mare parte a Europei, fiind mai rară în Peninsula Iberică și Italia și lipsind în Marea Britanie și Irlanda. La nivelul Asiei, apare pe o suprafață mare a Rusiei, inclusiv Peninsula Kamchatka, Caucaz, nordul Orientului Mijlociu, nordul Mongoliei, China și nordul Japoniei. La fel ca majoritatea ciocănititorilor, este o specie monogamă și sedentară. Efectivele europene sunt estimate a fi între 740.000 și 1.400.000 de perechi cuibăritoare, cele mai mari fiind cele din estul Europei. În România, populația este apreciată a fi între 14.500 și 57.000 de perechi. În mod normal, se întâlnește cu precădere în pădurile montane mature, formate din conifere sau amestec, urcând până la limita altitudinală a acestora, dar în ultimele decenii specia a cunoscut o expansiune rapidă și importantă. Astfel, ea apare și în zonele împădurite mai

Ciocănitorea neagră (*Dryocopus martius*), mascul

joase sau în parcurile orașelor. Habitatele de pe teritoriul comunei Șanț găzduiesc un număr important de ciocănititori negre, ce pot fi ușor auzite în timpul unei plimbări primăvăratice prin pădure. Observarea vizuală este puțin mai dificilă, fiind posibile confuzii pentru cineva neantrenat, deoarece penajul aproape complet negru și talia destul de mare pot lăsa impresia unei ciori, mai ales în zbor și de la distanță. Cuibul și-l face în trunchiuri groase de copaci, fiind de dimensiuni destul de mari, și depune ouăle la sfârșitul lunii martie sau la începutul lunii aprilie, la fel ca multe dintre rudele sale. Ciocănitorea neagră excavează și scorburile de odihnă, multe dintre ele fiind importante pentru specii care rar își construiesc propriile cuiburi, cum sunt bufnițele sau vântureii. Are o lungime de 45 până la 55 de centimetri, o anvergură de 64 până la 80 de centimetri și o greutate cuprinsă între 250 și 400 de

grame. Ambele sexe sunt negre pe tot corpul cu excepția creștetului, care este de un roșu aprins pe întreaga suprafață la masculi și doar pe treimea posterioară la femele, caracteristici prezente și la juvenili, în funcție de sexul acestora. Spre deosebire de celelalte ciocănititori din Euro-

Urme lăsate de ciocănitorea neagră (*Dryocopus martius*)

pa și din România, care se deplasează printr-un zbor unduitor, cu picaje scurte ce alternează cu ascensiuni corespunzătoare, ciocănitorea neagră are un zbor clasic, în linie dreaptă, cu bătaii rapide din aripi. Chemarea sa obișnuită este formată din note repetate stridente, cuii-cuii-cuii-cuii-cuii, ușor asemănătoare cu cele ale unui uliu porumbar, dar mai clare, mai lungi și mai rare. Mai poate fi auzit și singularul cuiiooo, în timp ce în zbor scoate un cru-cru-cru-cru. Darabana durează în medie trei secunde, este foarte puternică și, în condiții de liniște, poate fi ușor reperată de la peste un kilometru. Eu o asociez cu o rafală de mitralieră sau de altă armă automată puternică, ce se aude înfundat de la depărtare. Se hrănește în special cu larvele coleopterelor și cu furnicile, larvele și pupele acestora, pe care le găsește în interiorul lemnului, dar și cu alte insecte. În căutarea hranei, face niște găuri apreciabile, în unele dintre ele încapând cu ușurință ambii pumni ai unui bărbat. Deși preferă copacii putrezi și vizibil bolnavi, precum fac majoritatea ciocănititorilor, ciocul puternic al acestei specii îi permite să ajungă cu ușurință până la miezul unui copac în aparență perfect sănătos. Ciocănititorii, în general, nu trebuie priviți ca niște dăunători pentru silvicultură, ba din contră, ele sunt de un real folos. Am văzut copaci cu multiple găuri făcute de ciocănititori negre care, după ce au fost curățați de larvele din interiorul lor, s-au vindecat complet în aproximativ doi ani. Cu siguranță, fără intervenția ciocănititorilor, acei copaci s-ar fi uscat în timp. Pe de altă parte, este necesar să înțelegem și importanța prezenței copacilor bolnavi și putrezi, care reprezintă surse vitale de hrană pentru acești adevărați sanitari silvatici. Pădurile administrate excesiv, deși frumoase în aparență, sunt de cele mai multe ori foarte goale și lipsite de viață decât cele în care cursul firească al naturii este lăsat să meargă de la sine.

Ciocănitorea verde sau **ghionoaia verde** (*Picus viridis*) este o specie aproape exclusiv europeană, fiind găsită în toate părțile continentului cu excepția Pe-

ninsulei Iberice, Irlandei, Finlandei și nordul extrem. De asemenea, este răspândită și în nordul Turciei, Caucaz și foarte sporadic în nordul Orientului Mijlociu. În Europa cuibăresc între 560.000 și 1.300.000 de perechi, iar în România, între 60.000 și 120.000 de perechi, populația din țara noastră fiind pe locul doi ca mărime, după Franța, și de o mare importanță la nivelul continentului. Habitatele preferate ale ghionoaiei verzi sunt pădurile mai deschise, livezile cu pomi, parcurile, lizierele de pădure sau chiar pajiștile și pășunile cu arbori răzleți. Evită coștii foarte deși și pe cei formați exclusiv din conifere. Își

Ghionoaie verde (*Picus viridis*), mascul

excavează cuibul în trunchiurile foioaselor mature, groase. Din aceste considerente, nu urcă foarte mult în altitudine, fiind întâlnită mai des în zonele de șes mai înalte, cele colinare și cele submontane. În Șanț, este frecventă în vatra satului, putând fi observată în grădini, fânețe, pășuni, pâlcuri de pădure apropiate de terenurile deschise, și doar rar o găsim la peste 1.000 de metri altitudine. Are o lungime de 30 până la 36 de centimetri, o anvergură

Muşuroi de furnici din care s-a hrănit o ghionoaie verde (*Picus viridis*)

de 45 până la 51 de centimetri și o greutate cuprinsă între 150 și 200 de grame. Sexele sunt aproape identice, fiind de un verde intens pe spate și pe fața dorsală a aripilor, cu o nuanță gălbuie pe târniță, și de un gri-verzui pe burtă și pe piept. Vârfurile aripilor sunt negricioase, cu puncte albe. Creștetul este roșu tipător în întregime, inclusiv în zona cefei, iar în jurul ochilor au o mască neagră, ce se prelungește cu o mustață de aceeași culoare. Singurul lucru care permite diferențierea între sexe este

pata roșie delimitată de conturul negru al mustății la mascul, detaliu care poate fi decelat doar cu ajutorul binocluului, de la distanță mică, sau în poze de calitate. Juvenili sunt aidoma părinților, dar au striuri deschise pe spate și închise pe cap, piept și abdomen. Sunetele scoase de ghionoaia verde se aseamănă mult cu cele ale ciocănitorii negre, dar sunt mai înalte, mai scurte și au o cadență sensibil mai rapidă, uneori accelerând spre final. În zbor, emite aceleași zgomote, dar numărul notelor este mai scurt, în general nu mai mult de trei, patru. Bate rar darabana, care este scurtă, de aproximativ o secundă, și slabă ca intensitate, putând fi ușor acoperită de zgomotele din jur. Motivul pentru care ciocănitoarea verde preferă locurile deschise din apropierea copacilor este dat de hrana sa preferată: furnicile. Se hrănește și cu alte nevertebrate sau animale mici, cum ar fi pui de șopârlă sau broască, dar cel mai adesea își ia masa pe sol, așezată pe mușuroaiele de furnici, în care sapă cu ciocul pentru a ajunge la prada sa. Astfel, ghionoaia verde este mai predispusă migrațiilor pe distanțe scurte în iernile grele, cu strat consistent de zăpadă.

Ciocănitoarea verzuie sau ghionoaia sură (*Picus canus*) este strâns înrudită cu ciocănitoarea verde și cu cea de-a unsprezecea specie europeană, ciocănitoarea verde iberică (*Picus sharpei*), aceasta din urmă fiind prezentă exclusiv în Peninsula Iberică și o zonă restrânsă din sudul Franței. Spre deosebire de ghionoaia verde, cea sură nu este limitată doar la nivelul continentului european, ea fiind răspândită și în partea asiatică a Rusiei, nordul Japoniei, China, Butan, Nepal, nordul Indiei și Peninsula Indochina. În Europa cuibăresc între 180.000 și 320.000 de perechi, iar în România între 30.000 și 60.000, populația din țara noastră fiind a doua ca mărime la nivel european, în urma celei din partea vestică a Rusiei. Ghionoaia sură se regăsește în aproximativ același tip de habitate ca și ruda ei apropiată, ghionoaia verde, însă manifestă o predilecție pentru întinderile mai mari de pădure matură, în general de fag sau stejar, dar acceptă și amestec de foioase și conifere. În Șanț, răspândirea acestor două specii se suprapune pe o mare suprafață și se încadrează în relativ același interval de altitudine, cu mențiunea că ghionoaia sură este ceva mai frecventă în afara zonelor locuite și intră mai mult și mai des în suprafețele întinse de pădure. Cuibul este excavat în foioase mari, la Șanț fiind aproape invariabil amplasat în fagi groși. Fiind abia sesizabil mai mică decât ghionoaia verde, are o lungime de 25 până la 30 de centimetri, o anvergură de 38 până la 42 de centimetri și o greutate cuprinsă între 120 și 140 de grame. Are ciocul un pic mai subțire, iar gâtul este mai scurt, ceea ce îi dă un aspect mai compact. Atât masculul, cât și femela sunt verzi pe spate și pe jumătatea internă a aripilor, cu o nuanță gălbuie la baza cozii și vârfurile aripilor negre, în vreme ce pieptul și abdomenul sunt gri cu o tentă ștersă de verde. Din acest punct de vedere, sexele sunt foarte similare cu cele ale ghionoiilor verzi, însă capul este de un gri clar, fără reflexe de altă culoare, masca neagră din jurul ochilor este absentă, aceștia fiind uniți cu baza ciocului printr-o dungă neagră foarte scurtă, iar mustața este mai subțire. Creștetul femelei este gri complet, în timp ce masculul are o pată roșie mică pe frunte, detalii ce sunt de folos în identificarea acestor două specii asemănătoare. Juvenili arată la fel ca adulții, dar au culorile mai discrete și mustața

abia perceptibilă sau absentă. Chemările ghionoaiei sure aduc mult cu cele ale rudei sale apropiate, dar au o cadență mai rară, care încetinește și mai mult spre final, iar notele sunt mai potolite, vag tânguitoare. Bate darabana frecvent și mai puternic decât ghionoaia verde, preț de

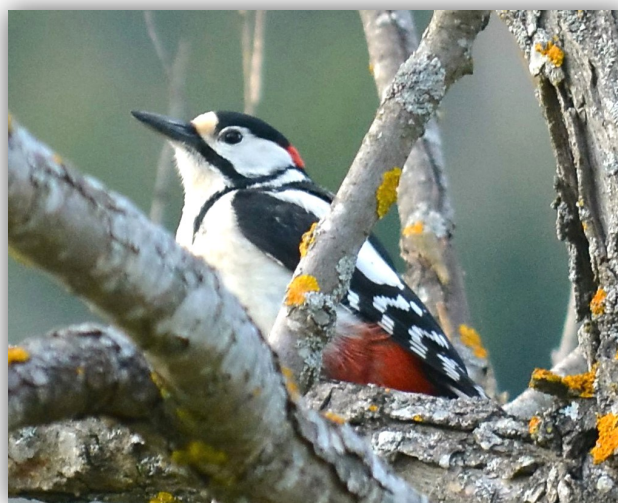

Ghionoaie sură (*Picus canus*), mascul

una, două secunde. Deși furnicile reprezintă un procent însemnat din hrana sa, ghionoaia sură consumă regulat și alte nevertebrate și larvele acestora, chiar și fructe sau semințe.

Ciocănitoarea pestriță mare (*Dendrocopos major*) este cea mai des întâlnită pasăre de acest fel în Eurasia, fiind răspândită în peste 80% din teritoriul european, cea mai mare parte a Rusiei, de la vest de Urali și până în Peninsula Kamchatka, nordul Kazahstanului, jumătatea estică a Chinei, nordul Peninsulei Indochina, porțiuni din Maroc, Algeria, Turcia, Caucaz și Orientul Mijlociu. Datorită naturii sale mai hoinare, este singura specie de ciocănitoare care ajunsă să cuibărească în Irlanda, exemplare ale acestei specii fiind semnalate chiar și în America de Nord. Efectivele sale sunt mai mari decât ale tuturor celorlalte ciocănitori europene la un loc, în Europa cuibărind între 12.000.000 și 18.000.000 de perechi, dintre acestea 300.000 până la 500.000 găsindu-se în România. Poate fi întâlnită în toate tipurile de habitate forestiere, de la câmpie până la munte, aproape de limita superioară a pădurilor, inclusiv în parcurile și grădinile urbane, dar, la fel ca majoritatea ciocănitorilor, nu agreează pădurile unde silvicultura este practică intens sau excesiv. Și în comuna Șanț este de departe cea mai des întâlnită ciocănitoare, fiind prezentă în grădinile și miriștile din vatra satului, în pâlcurile de copaci de pe marginea râului Someșului Mare, fânețe, pășuni și, evident, pădurile întinse de pe coastele munților. Nu are preferințe pentru anumite specii de copaci în amplasarea cuibului, atât timp cât aceștia au grosimea necesară. Este o ciocănitoare de dimensiuni medii, are o lungime de 23 până la 26 de centimetri, o anvergură de 38 până la 44 de centimetri și o greutate cuprinsă între 80 și 100 de grame. Este neagră pe creștet, pe spate, pe fața dorsală a aripilor și pe coadă, și albă pe obraji, piept și abdomen, penele de la baza ventrală a cozii fiind de un roșu aprins. Vârfurile aripilor sunt presărate cu puncte albe care, în repaus, se

unesc și dau impresia unor dungi. De asemenea, are două pete albe alungite, ce pornesc de la nivelul umerilor și se întind până aproape de târâșă, de o parte și de alta a spatelui, și o mustață foarte pronunțată, ce se prelungește în față pe lateralele pieptului și în spate până se unește cu dunga neagră de pe ceafă. Singura modalitate de a diferenția sexele este pata roșie intensă de pe ceafă, prezentă doar la masculi. Juvenilii seamănă foarte bine cu părinții lor, dar au culorile mai estompate, între mustață și dunga neagră de pe ceafă este o mică întrerupere, iar fruntea și porțiunea din față a creștetului este roșie, nu neagră, ca la adulți. Ciocănitoarea pestriță mare scoate un sunet scurt, ascuțit și foarte clar, ca un chic, ce poate fi emis în serii repetate. Darabana este destul de rezonantă și foarte rapi-

Ciocănitoare pestriță mare (*Dendrocopos major*), mascul

dă, însă scurtă, de mai puțin de o secundă, încheindu-se abrupt. Se hrănește aproape exclusiv pe copaci, cu o gamă largă de insecte și alte nevertebrate, adulte sau larve, și, în cazuri rare, inclusiv cu ouă sau pui nezburați de păsări mici. Își completează hrana și cu semințe de diverse feluri, nuci, alune sau conuri de conifere, mai ales pe timp de iarnă, pe care le fixează într-o gaură făcută, în prealabil, în trunchiul unui arbore înainte de a le deschide cu ciocul său puternic.

Ciocănitoarea de grădini (*Dendrocopos syriacus*) este o specie originară din Orientul Mijlociu, Turcia și sudul Peninsulei Balcanice, care a cunoscut o expansiune accentuată în ultimele decenii, ajungând să colonizeze aproape toată Europa de Sud-Est, ajungând inclusiv în țări centrale precum Austria, Cehia și Polonia. Populația europeană este între 530.000 și 1.100.000 de perechi cuibăritoare, în timp ce efectivele din România sunt reprezentate de 10.000 până la 30.000 de perechi. Evită zonele cu păduri întinse, fiind găsită mai degrabă în regiunile cu pâlcuri de copaci din zonele de șes și deal, pajiști cu arbori răzleți, lunci ale râurilor, grădini, livezi, parcuri sau în apropierea gospodăriilor. Este foarte bine adaptată mediului antropic, majoritatea populațiilor fiind distribuite, de fapt, în apropierea localităților. În Șanț, este rară întrucât valea îngustă, mărginită de versanții împăduriți, nu reprezintă habitatul ei specific. Cu toate acestea, am reușit să o văd chiar în curtea mea, prin urmare vatra satului reprezintă un mediu de viață acceptabil. Cuibul este exca-

vat în copaci maturi aflați în apropierea terenurilor deschise. Este aproape identică la înfățișare cu ciocănitoarea pestriță mare. De altfel, cele două au un grad de înrudire taxonomică atât de apropiat, încât pot forma hibrizi fertili. Deși aceste cazuri sunt rare, ele reprezintă un risc pentru păstrarea fondurilor genetice intacte ale celor două specii. Cum spuneam, aceste două ciocănitori sunt aproape identice morfologic. Culoarea albă de pe fața ventrală

Ciocănitoare de grădini
(*Dendrocopos syriacus*), mascul

este ceva mai murdară, uneori cu mici striuri rare pe flancuri, mai ales la exemplarele tinere. Singura cheie de diferențiere clară între ciocănitoarea de grădini și cea pestriță mare este mustața, care nu se unește niciodată cu dunga neagră longitudinală de pe ceafă, oprindu-se ceva mai în spate de mijlocul obrazului. Sunetul emis este, și el, foarte similar cu cel al rudei sale apropiate, dar mai moale și mai încet, în timp ce darabana este de o intensitate similară, dar ceva mai lung, cam de o secundă și jumătate, și nu se termină brusc. Dieta și modul de hrănire sunt asemănătoare.

Ciocănitoarea cu spate alb (*Dendrocopos leucotos*) nu este o specie la fel de comună ca și ciocănitoarea pestriță mare, dar are și ea o distribuție largă, în Europa fiind prezentă, în principal, în est și sud-est, deși populații izolate se află și în nordul Spaniei, Italia și sudul Scandinaviei. În Asia, există în porțiunea temperată a Rusiei, până pe coasta estică, în Japonia, nord-estul Chinei, nordul Kazahstanului și al Mongoliei. Efectivele europene se situează între 180.000 și 550.000 de perechi cuibăritoare, iar cele din țara noastră, între 9.000 și 35.000. Această pasăre este specializată pe pădurile umede, mature sau bătrâne de foioase, ce conțin arbori precum fagul, frasinul, paltinul, mestecănușul sau ulmul, însă este prezentă și în cele de amestec cu rășinoase. Are nevoie de mult lemn mort și de liniște, astfel că exploatarea forestieră intensă și necontrolată reprezintă cel mai mare pericol pentru această specie. La Șanț, am observat-o chiar și la altitudini mai mari, de aproximativ 1000 de metri, în păduri mixte, cu mulți copaci groși. Își excavează cuibul în copaci vii sau morți, și îi preferă pe cei de foioase, care au miezul în descompunere. În căutarea hranei, face găuri mari în lemn, dar clar mai mici și mai pu-

țin adânci decât cele realizate de către ciocănitoarea neagră. Ciocănitoarea cu spate alb este doar cu puțin mai mare decât ciocănitoarea pestriță mare. Are o lungime de 25 până la 28 de centimetri, o anvergură de 40 până la 47 de centimetri și o greutate cuprinsă între 100 și 110 grame. Penajul este, și el, asemănător cu cel al ciocănitoarei pestrițe mari, dar îi lipsesc cele două pete verticale de pe bazele dorsale ale aripilor. În schimb, jumătatea inferioară a spatelui îi este albă aproape în totalitate, de unde și numele comun și științific, iar petele albe de pe fețele posterioare ale aripilor se unesc, formând dungi vizibile și în zbor, nu doar în repaus. Este albă pe fața ventrală, însă prezintă striatii subțiri și alungite pe flancurile pieptului și ale abdomenului, iar penele de la baza inferioară a cozii sunt de un roșu mai fad sau roz. Prelungirea în sens dorsal a mustății nu atinge niciodată dunga neagră longitudinală de pe ceafă, ca la ciocănitoarea pestriță mare, dar porțiunea albă dintre cele două este clar mai restrânsă decât la ciocănitoarea de grădini. Femelele au creștetul negru în totalitate, iar masculii îl au roșu țipător. Juvenilii se aseamănă cu adulții. Chemarea sa este ceva mai joasă

Ciocănitoare cu spate alb
(*Dendrocopos leucotos*), mascul

decât a ciocănitorii pestrițe mari, aducând mai mult cu un chiuc decât acel chic înalt și percutant. Darabana este foarte puternică, mai clară și mai rezonantă decât a ghionoaiei sure, de exemplu, lungă de aproximativ două secunde, cu un final ușor accelerat. Se hrănește în cea mai mare parte cu larvele de insecte din trunchiurile copacilor, deși, la nevoie, consumă și furnici, omizi sau alune.

Ciocănitoarea de stejar (*Dendrocopos medius*) este o altă specie aproape exclusiv europeană, deși există unele populații și în Orientul Mijlociu, în apropierea graniței dintre Irak și Iran. Lipsește din Portugalia, Marea Britanie și Scandinavia. În Europa cuibăresc între 301.000 și 680.000 de perechi, iar în România, între 120.000 și 220.000. Ciocănitoarea de stejar se găsește cel mai adesea în pădurile mature de foioase, cu exemplare bătrâne din specii de stejar sau fag, și rar în cele mixte. Limita sa altitudinală este dată doar de prezența acestor arbori. Poate fi observată și în parcuri sau pășuni împădurite din apropierea localităților. În comuna Șanț, este o pasăre mai rară comparativ cu celelalte descrise până

acum, deoarece pădurile formate majoritar din foioase sunt mai slab reprezentate în acest areal. Cu toate acestea, am reperat specia la altitudini de până la 1000 de metri sau ușor peste, pe versanți însoriți, cu întinderi mari de pădure de fag. Asemenea ciocănitarii cu spate alb, este foarte sensibilă la fragmentarea habitatului prin exploatarea excesivă a copacilor groși, de care are nevoie pentru amplasarea cuibului. Este cam de o talie cu ciocănitarea pestriță mare, dar puțin mai mică, cu aspect mai compact, cap mai rotund și cioc mai scurt. Denumirea sa în limba engleză este de ciocănitare pestriță mijlocie. Are o lungime de 19 până la 22 de centimetri, o anvergură de 35 până la 40 de centimetri și o greutate cuprinsă între 50 și 85 de grame. Penajul aduce mult cu cel al ciocănitarii pestrițe mari, dar petele albe de pe lateralele spatelui sunt mai mici, pieptul și abdomenul albe conțin și striuri verticale subțiri și negre, penele de la baza ventrală a cozii sunt de un roz pal, mustața nu atinge nici baza ciocului, nici dunga neagră longitudinală de pe ceafă, iar creștetul este roșu în totalitate. Masculii au pata roșie de pe cap ceva mai întinsă, până aproape de ceafă, și de un roșu ușor mai intens, în vreme ce striurile sunt o idee mai evidente și mai dese, însă aceste detalii sunt foarte greu de remarcat în teren. Juvenili și adulții sunt la fel. Sunetele ciocănitarii de stejar se aseamănă cu cele ale ciocănitarii pestrițe mari, dar sunt ușor mai înalte, mai moi și deseori repetate în serii destul de lungi, în funcție de starea păsării, nota principală fiind mai degrabă un cuic sau un cucc. Bate darabana rar, eu nu am auzit-o în realitate, care este slabă, cu frecvență foarte redusă comparativ cu celelalte specii, loviturile fiind puține și ușor de diferențiat. Dieta sa este formată atât din diverse specii de nevertebrate, prinzându-le de pe copaci sau din frunziș, cât și din semințe, pe care le fixează în găuri făcute de dinainte, aidoma ciocănitarii pestrițe mari.

Ciocănitarea pestriță mică (*Dryobates minor*) are un areal vast, ce se întinde din vestul Europei, inclusiv sudul Marii Britanii, până pe coasta estică a Rusiei, Kamchatka, nordul Japoniei, al Chinei, al Kazahstanului, al Mongoliei, al Turciei și al Orientului Mijlociu și Caucaz. Populația europeană este estimată între 450.000 și 1.100.000 de perechi cuibăritoare, dintre acestea între 150.000 și 600.000 existând în România. Habitatele preferate sunt reprezentate de păduri bătrâne de foioase sau mixte, cu un procent redus de conifere, în care se găsesc un număr important de uscături și lemn mort. Activitățile silvice intense ce îi reduc habitatul duc la extincția locală. În ultimul timp s-a adaptat și unor medii ușor antropizate, cum sunt parcurile, livezile bătrâne și grădinile întinse. În Șanț poate fi observată în aproximativ aceleași suprafețe ca și ciocănitarea de stejar, ieșind mai des în zonele deschise ale fânețelor și pajiștilor. Scorbura este scobită atât în trunchiurile copacilor mari, cât și la baza crengilor groase ale acestora. Această ciocănitare este cea mai mică dintre speciile de la noi, având lungimea unei vrăbii, dar o constituție evident mai solidă, bondoacă. Are o lungime de 14 până la 17 de centimetri, o anvergură de 24 până la 29 de centimetri și o greutate cuprinsă între 17 și 25 grame. Modelul penajului este aproape identic cu cel al ciocănitarii cu spate alb, însă pata de pe spate este situată mai sus și e mai mult o serie de dungi orizontale groase apropiate ce se unesc pe alocuri, mustața e mai subțire, iar penele de la baza ventrală a cozii sunt albe,

fără nicio tentă de roz. De asemenea, masculii au o pată mare roșie pe creștet, pe când femelele au creștetul complet negru. Capul e mare proporțional cu restul corpului, imagine dată și de gâtul ce pare inexistent, ciocul fiind scurt și subțire. Bineînțeles că similitudinile coloristice între cele două specii nu pot duce la o identificare greșită în acest caz, întrucât ciocănitarea cu spate alb este de două ori mai lungă și de vreo patru ori mai solidă și mai grea, confuzia fiind, teoretic, imposibilă. Adulții și juvenili sunt similari ca și aspect. Sunetul este un chi sau un chiu, înalt, dar nu la fel de intens precum cel al ciocănitarii pestrițe mari, și deseori repetat în serii lungi, de peste opt note, cu frecvență variabilă. Darabana este neobișnuit de puternică raportată la mărimea ei, clară și destul de rezonantă, cu o durată de aproximativ o secundă. Pauzele între serii sunt foarte scurte comparativ cu celelalte ciocănitări, adesea de doar câteva secunde, dând impresia că se grăbește. Eu compar darabana acestei specii cu rafalele scurte și repetate ale unui pistol-mitralieră sau ale altor arme automate de dimensiuni reduse, auzite din depărtare. Hrana sa este aproape exclusiv de origine animală, cum sunt omizile și larvele de coleoptere, dar și alte specii de nevertebrate.

Ciocănitarea de munte (*Picoides tridactylus*) este o pasăre specifică pădurilor boreale sau cele de amestec din zonele mai reci. Se găsește în număr mare în nord și est, în Peninsula Scandinavă, Finlanda, Țările Baltice, Belarus și Rusia. În restul Europei, apare doar în marile lanțuri muntoase precum Alpii, Carpații, Rodopii, Alpii Dinarici și alte grupe muntoase din Balcani. Lipsește în Pirinei. În Asia, este cel mai răspândită în Rusia, până în Kamchatka, nordul Japoniei, nord-estul Chinei și nordul Mongoliei. În Europa cuibăresc între 350.000 și 1.100.000 de perechi, reprezentând între 10 și 20% din populația globală. Efectivele din România sunt apreciate a fi între 2.500 și 8.000 de perechi cuibăritoare. Are nevoie de suprafețe mari de pădure, cu mulți molizi sau brazi groși pe picior, dar și lemn mort și uscat. Nu se poate adapta altor tipuri de habitate, astfel că tăierile rase îi reduc drastic numărul sau pot determina ușor dispariția ei. În arealul comunei Șanț împarte habitatul cu ciocănitarea pestriță mare, dar nu coboară atât de jos, fiind mai des întâlnită în mijlocul pădurilor decât în apropierea lizierelor. Urcă în altitudine chiar până la limita absolută a pădurilor, la 1.500 sau 1.600 de metri, în funcție de versanți. Scorbura este excavată în special în copaci morți. Spre deosebire de celelalte ciocănitări, are doar trei degete, două orientate în față și unul spate, aspect ce se poate deduce și din denumirea științifică. Are o lungime de 22 până la 24 de centimetri, o anvergură de 36 până la 41 de centimetri și o greutate cuprinsă între 60 și 85 grame. Este cam de o mărime cu ciocănitarea pestriță mare, însă diferența de colorit este marcantă. Ciocănitarea de munte este mai închisă, fiind neagră pe spate și pe fața dorsală a aripilor, cu puncte albe pe vârfurile acestora, ce formează dungi mai subțiri în repaus, și cu spatele alb pe întreaga sa lungime, de la ceafă și până la baza cozii negre. Ventral, este albă pe piept și abdomen, cu striuri groase, verticale și orizontale, care sunt prezente și pe fețele interne ale aripilor. Mustața este groasă și îndreptată doar spre piept. Are o mască foarte vizibilă, formată din două dungi negre ce pleacă de la baza ciocului și se îndreaptă spre spate. Între ele se află o dungă albă,

contrastantă, care pornește chiar din spatele ochiului și se unește cu spatele alb, formând un V atunci când pasărea este văzută din spate. Singurul detaliu ce permite diferențierea sexelor este pata galbenă de pe creștetul masculilor, femelele avându-l predominant negru, cu striuri mici albe. Juvenilii sunt asemănători părinților. Sunetul emis de ciocănitoarea de munte aduce mult cu cel al ciocănito-

Ciocănitoare de munte
(*Picoides tridactylus*), mascul

rii cu spate alb, nefiind la fel de clar și de ascuțit precum cel al ciocănitorii pestrițe mari, și are, de obicei, note mai multe și mai frecvente. Totuși, confuzia fonică dintre cea de munte și cea cu spate alb este foarte ușoară. Prin urmare, este indicată confirmarea vizuală, deși, în acest caz, ajută foarte mult și habitatul în care ne aflăm. Astfel,

Urme lăsate de ciocănitoarea de munte
(*Picoides tridactylus*) sau de ciocănitoarea
pestriță mare (*Dendrocopos major*)

în păduri de conifere, cu puține foioase, și la altitudini de peste 1.000 de metri, este puțin probabil să întâlnim o ciocănitoare cu spate alb. Darabana este puternică, articulată, de aproximativ o secundă și jumătate, mult mai clară decât a ciocănitoarei pestrițe mari, cu al cărei teritorii se intersectează. Se hrănește preponderent cu insecte și larvele acestora, însă consumă și sevă de molid sau brad, extrăgând-o prin intermediul unor găuri mici făcute în scoarța copacilor. Grupările circulare de găuri mici în

jurul trunchiurilor arborilor sunt caracteristice acestei specii.

Capîntortura (*Jynx torquilla*) este ultima specie despre care voi vorbi în acest articol. Este deosebită de celelalte rude ale sale din mai multe motive. Nu sapă cu ciocul în copaci după insecte, nu-și scobește propria scorbură și nu bate darabana, fiind mai apropiată în comportament de o pasăre cântătoare, de exemplu. În plus, este migratoare, cuibărind în cea mai mare parte a Europei, nordul Turciei, Caucaz, estul Chinei și Japonia. A dispărut din Marea Britanie. Pe timp de iarnă, migrează în Africa sub-sahariană, India și Peninsula Indochina. Populația europeană este formată din 580.000 până la 1.300.000 de perechi, pe când cea din România este situată între 30.000 și 70.000. Se întoarce în arealele de cuibărire destul de târziu, pe la sfârșitul lunii aprilie sau începutul lunii mai, și pleacă spre cartierele de iernare la sfârșitul lunii august sau în septembrie, în funcție de zonă. Îi plac regiunile deschise, cu livezi, pajiști cu arbuști, păduri rare din apropierea terenurilor agricole sau parcuri restrânse și lipsește din pădurile întinse și dese. Este mai des întâlnită în zonele joase, dar pătrunde și în cele submontane dacă acestea îndeplinesc condițiile de habitat. În Șanț este, cu siguranță, destul de rară și limitată la aria vetrei satului, dispersându-se cel mult pe platourile deschise din apropiere. Am auzit-o de vreo câteva ori, chiar în grădinile adiacente curții mele. Cum spuneam, nu-și face propriul cuib, ci le folosește pe cele abandonate de alte ciocănitori. Are o lungime de 16 până la 18 de centimetri, o anvergură de 25 până la 30 de centimetri și o greutate cuprinsă între 20 și 40 grame. Este gri pe cap și pe spate, cu o dungă negricioasă ce pleacă de la nivelul cefei și ajunge până aproape de baza cozii, maronie sau ruginie pe aripi și coadă, cu puncte, respectiv dungi negre sau gri-închis intercalate. Gușa este de un cafeniu-deschis sau crem, iar pieptul și abdomenul sunt albicioase, cu striuri maronii. Nu are mustață, însă are o dungă maronie ce se întinde din spatele ochiului până aproape de nivelul umerilor. Sexele și categoriile de vârstă sunt identice. Ciocul este ascuțit la vârf, dar scurt și cu o bază solidă. Sunetele scoase de capîntortură seamănă destul de mult cu cele emise de un vânturel roșu sau de un șoim al rândunelilor, dar nu sunt la fel de ascuțite, fiind mai potolite și cu frecvență mai redusă. Când este deranjată, mai ales în prezența cuibului, sâsâie și își contorsionează gâtul într-un mod ciudat, de unde și numele, mimând mișcarea unui șarpe pentru a păcăli și a alunga intrușii. Este o pasăre insectivoră, se hrănește frecvent și pe sol cu furnici, prinzându-și prada cu ajutorul limbii lungi, specifice acestor specii.

A fost un articol neobișnuit de lung, însă sper că v-a trezit interesul cu privire la aceste viețuitoare deosebite.

1. Lars Svensson, *Ghid pentru identificarea păsărilor din Europa și zona mediteraneană*. Versiunea în limba română – Societatea Ornitologică Română
2. David Alderton, *Enciclopedie completă ilustrată: Păsările lumii*. Versiunea în limba română – Editura Aquila '93
3. Societatea Ornitologică Română, BirdLife International și Asociația Pentru Protecția Păsărilor și a Naturii „Grupul Milvus”, *Atlas al speciilor de interes comunitar din România*
4. Wikipedia.org

Drama istorică Domnița Stana despre cetatea Vărării

Mircea DAROȘI

Încărcat de legendă, satul din dreapta și din stânga Someșului, cuprins între Rebrîșoara și Feldru, a avut norocul să fie botezat de două ori de-a lungul existenței sale. O dată cu numele de **Vărarea**, nume păstrat multă vreme în sufletul și mintea acestor oameni, și a doua oară, după înființarea Regimentului grăniceresc, când primește numele de origine latină, adică **Nepos**. Cuvântul acesta se desprinde din expresia cezaro-crăiască, atât de cunoscută în ținutul năsăudean: **SALVE PARVA NEPOS ROMULI!**

Istoria acestor meleaguri este împodobită de existența a două legende rămase în istoria comunității prin grija și arta scriitoricească ale unui fiu al satului cu numele de Pavel Tofan, cel care își semna scrierile cu pseudonimul „Delavărarea” și fusese confundat pentru o vreme cu Liviu Rebreanu. Este vorba de legendele: „Comoara împăratului” și „Clopotul din cetatea lui Rareș”, creații literare publicate în anul 1932.

Așa cum spune autorul, ele au fost auzite de la oamenii din sat, pe când era copil, iar măiestria sa artistică le-a dat forma unor adevărate opere literare. Bogăția informațiilor istorice pe care le conțin, dar mai ales frumusețea în care sunt prezentate aceste meleaguri l-au inspirat pe scriitorul și libretistul Ilariu G. Albu din Cluj să scrie drama istorică în 4 acte **DOMNIȚA STANA**, piesă pe care o publică în anul 1935 și este destinată Operei Române din Cluj.

Autorul a luat contact direct cu oamenii și locurile din Nepos, prin intermediul lui Pavel Tofan, un foarte bun prieten al său, de pe vremea când era la Cluj, care-i acordă sprijinul și-l îndeamnă să desțenească acest teren artistic încă arid și neexplorat până atunci, cum este libretul.

Piesa oglindește întreg sufletul generos și împăciuitor al străbunilor de pe aceste meleaguri, dar și bărbăția românească ce nu s-a lăsat și nu se va lăsa niciodată intimidată de intrigi meschine și cuceritori semeți, oricât de răsunător ar fi numele lor.

Acțiunea se petrece în cetatea Vărării și este plasată într-un trecut îndepărtat, iar personajele sunt oameni care au intrat în istoria acestei localități: Dumitru, pârcașul cetății, Grozav, vestitul căpitan din Vărarea, părintele Tofan, un vrednic slujitor al bisericii

din Nepos de care mulți oameni își mai amintesc cu drag, ciobani și alți locuitori ai acestui hotar.

Semnificativ este actul II al piesei în care apare schitul părintelui Tofan, iar în depărtare Munceii acoperiți de brazi. Pe o culme se văd scânteind în razele soarelui acoperișul cetății Vărarea și turlele bisericii domnești. Pe fondul

legendei „Cămara împăratului” se țese întreaga acțiune a piesei care nu este lipsită de o frumoasă poveste de dragoste.

Autorul a transpus în artă un adevăr istoric, dar își pune în valoare și ficțiunea care dă piesei o frumusețe deosebită. Se

spune că împăratul Traian, statornicise în cetatea Vărării tezaurul Daciei Superioare, unde se adunau dările și din fondurile căruia se întrețineau legiunile. După retragerea acestora, în dreapta Dunării, cetatea Vărarea a continuat să fie locul de vărsare a dărilor, primind în popor numele de „Cămara împăratului”. Cu vremea, voievozii români au găsit primejdios să păstreze avuțiile în cetate și atunci au pus să sape un gang subteran, care ducea la o peșteră din pădurea Iborii, la „Peștera Zâmbriții”, unde au depus tezaurul. Această peșteră au rânduit-o astfel, încât să fie și loc de refugiu în timpul năvălirilor barbare, tăind în piatră încă două drumuri, unul spre Balta Doamnei, altul spre Râpile Leului. De fapt, această poveste istorică ascunde un adevăr pe care românii de pe Someș l-au trăit în relațiile lor cu districtul bistrițean.

Cu toate că nu mai știe nimeni azi locul unde e ascunsă comoara, bătrânii o presupun undeva prin Muncei și povestesc că, în noaptea din Joia Patimilor, ușa de la intrare se deschide singură, în timpul cât preotul rostește în altar cele 12 evanghelii: „În noaptea sfântă-a privegherii,/ Oricine vrea, poate intra/ Să ducă aur cât ar vrea,/ Apoi se-nchide și-n zadar,/ Mai cauți urma de hotar”.

Ilariu G. Albu valorifică în această piesă și cea de-a doua legendă, „Clopoștele din cetatea lui Rareș”, vorbind de stăpânirea voievodului moldovean peste aceste meleaguri, și face iarăși aluzii la magistratul bistrițean, dar și la alții.

Autorul acestei opere reușește să facă o descriere deosebit de frumoasă a plaiurilor neposene, așa cum a făcut-o Liviu Rebreanu în romanul „Ion”.

Din activitatea desfășurată de Partidul Național-Creștin în județul Năsăud

Alexandru DĂRĂBAN

Perioada interbelică s-a caracterizat prin maturizarea curentelor de dezvoltare politică, economică și socială. A fost o „epocă plină de vitalitate și creativitate prin experimentarea de idei noi, dar și o epocă de dispute și diviziuni, românii fiind obligați să reorganizeze instituții, să reexamineze tradiții respectate și să se confrunte cu problemele unei societăți capitaliste în ascensiune, pe calea urbanizării, fenomen comun întregii Europe¹”.

Principalul punct al ordinii zilei în politică a fost „supraviețuirea și întărirea democrației parlamentare confruntate cu provocări serioase din partea forțelor autoritarismului²”. În primul deceniu de după Marea Unire, cele două principale partide politice – Național Liberal, Național, devenit apoi Național Țărănesc – erau angajate în susținerea guvernării parlamentare, erau într-o competiție firească de putere, creând premisele unei democrații favorabile³.

Deceniul ce a urmat s-a caracterizat prin incertitudini în viața economică și socială, punând sub semnul întrebării viabilitatea, chiar adaptarea la instituțiile liberale democratice. S-au creat premisele apariției mișcărilor și partidelor de dreapta, acestea venind cu soluțiile lor proprii, autoritare⁴.

Principala problemă din viața politică în perioada interbelică a fost lupta dintre democrație și autoritarism⁵. Deși cele două mari partide erau conștiente că erau necesare schimbări, s-a făcut o „politică de dragul politicii, în vederea obținerii unor avantaje tactice pe termen scurt, în locul susținerii principiilor înalte, nu numai că nu a fost eradicată, dar s-a și intensificat⁶”. În afara politicii, existau multe grupări sau personalități care se opuneau la tot ceea ce reprezenta Europa modernă, creându-se un climat de opinie favorabil mișcărilor politice naționaliste, extremiste și autoritare⁷.

Mișcărilor de dreapta apărute în acea perioadă erau alimentate în continuare de antisemitism. În perioada interbelică, un inițiator și susținător de frunte al antisemitismului a fost Alexandru C. Cuza (1857-1947), profesor de economie politică la Universitatea din Iași⁸. În 1923, A. C. Cuza a fondat Liga Apărării Naționale Creștine (LANC), al cărui ziar era „Apărarea Națională”. Ea dispunea de o organizație paramilitară, „Lăncierii”. LANC lupta contra partidelor politice, pentru reorganizarea Parlamentului și pentru alianța României cu Italia Fascistă. În 1935, LANC a fuzionat cu Partidul Național Agrar și a format Partidul Național-Creștin⁹.

Problema Constituției a fost un element esențial în programul Partidului Național-Creștin. S-au declarat pentru modificarea Constituției, „ținând afirmarea categorică a ideii naționale în structura vieții de Stat, prefacerea morală a societății românești și restabilirea principiului de autoritate în organismul Statului¹⁰”.

Ideile de căpetenie care trebuiau aplicate în această mare reformă erau: ideea națională, ideea morală și ideea de autoritate¹¹. Ca soluții practice preconizau:

„1) transformarea Corpurilor Legiuitoare într-un instrument ordonat și util, prin reducerea numărului deputaților ca și prin noi atribuții și o nouă organizare a Senatului, alcătuit din senatori aleși de către corporațiile românești constituite în temeiul unor legi speciale, ale căror principii se vor înscrie în Constituție, apoi din senatori numiți de Rege dintre fruntașii țării și senatori de drept, reprezentând anumite instituții;

2) înscrierea în Constituție a principiilor de bază ale legii administrative pentru a asigura dominația politică a românismului, înlăturându-se exagerările principiului electiv și urmărind o administrație onestă, ferită de fluctuațiile politicianiste;

3) înscrierea în Constituție a principiilor unei legi a presei, având a asigura caracterul național, cinstea profesională și garanția intelectuală a organelor de publicitate din țară;

4) o nouă și riguroasă afirmare a răspunderii ministeriale;

5) introducerea pedepsei cu moartea, ca sancțiune pentru anumite crime de drept comun, ca și pentru crimele de înaltă trădare¹²”.

Totodată, continuau să susțină ideea că „nu pot fi decât antisemiți atâta vreme cât nimic n-a schimbat din motivele care au dictat înscrierea acestor puncte de program în actul fuziunii de la Iași, din care a luat ființă Partidul Național-Creștin:

Vrem România a Românilor.

Vrem ca stăpânirea politică, economică și culturală a națiunii dominante să se afirme dezrobită de orice amestec parazitar.

Vrem aplicarea principiului național la funcțiunile de Stat și punerea în valoare a proporționalității numerice, în sens etnic, la toate întreprinderile particulare din România.

Vrem ca armata națională, justiția, administrația și învățământul de Stat să fie în mâinile națiunii dominante, pentru a asigura, în prima perioadă de consolidare a Statului, valorificarea principiului național.

În legătură cu aceasta se va avea în vedere principiul proporționalității numerice la înscrierea în institutele superioare de învățământ¹³.

În materie minoritară militau ca „Elementul evreiesc, care prin străvechi impulsuri extra-teritoriale, prin cetățenia lui prea recentă, și prin contactul cu influențele statelor cărora a aparținut, înfățișează note dizolvante, potrivnice consolidării Statului Român și față de care Statul Român, are datoria să-și apere organizația și munca românească.

Vrem reintegrarea în patria de origine a tuturor străinilor introduși în țară prin fraudă, necetățeni în sensul tratatului de pace, care nu-și pot legitima existența lor aici prin prisma unei necesități de Stat.

Vrem revizuirea tuturor cetățeniilor acordate celor veniți în țară după semnarea tratatului de pace¹⁴.

Partidul Național-Creștin și-a găsit susținători și aderenți și în zona Năsăudului, astfel că la începutul lunii iulie 1936 a avut loc congresul organizației național-creștine din Năsăud în prezența a peste „7.000 de grăniceri care prin glasul lor și-au exprimat voința nestrămutată a populației din Țara Cătanelor Negre pentru România a Românilor”¹⁵. Se menționa pe larg în oficiul partidului că „în bătrâna cetate culturală a Năsăudului, conștiința românească a ținut să răspundă Duminica trecută acelora care de dragul arginților – printr-o criminală acțiune – fac jocul străinilor și prin destrămarea unității naționale caută să întroneze domnia lui Israel, pe pământul frământat de lacrimile și sângele moșilor și strămoșilor noștri.

Acolo, la umbra unui trecut de veche glorie străbună, congresul organizației din ținutul Cătanelor negre a exprimat voința nestrămutată a românismului de a rămâne stăpân pe destinele lui, fără amestec străin, dinăuntru sau din afară.

Într-o perfectă ordine și disciplină, peste 7000 de oameni au demonstrat la granița năsăudeană că românii înțeleg să-și păstreze cu demnitate ființa lor etnică pe cuprinsul hotarelor moștenite de la străbuni, că oricine ar încerca să-i mineze acest drept se va izbi de solidaritatea lor indisolubilă, hotărâți să moară sau să învingă sub cutele steagului desfășurat de marii apostoli ai naționalismului intransigent, d-nii A. C. Cuza și Octavian Goga¹⁶.

În ziua ținerii congresului se vedeau convoaiele de săteni, în costume, cu fanfare, steaguri și pancarte în frunte. În afară de Năsăud s-au remarcat comunele Rebrîșoara, Feldru, Runc, Mocod, Maieru, Rodna, Șanț, Sângeorz-Băi, Romuli, Telciu, Zagra, Mititei, Salva. Marea mulțime de participanți l-a întâmpinat la marginea orașului pe președintele de onoare al organizației din județul Năsăud, Virgil Popescu-Râmnicănu, însoțit de Nicolae Paicu din București, dr. Leon Scridon – deputat, dr. Leon Scridon – fost prefect, dr. Ionel Scridon, colonel Teodor Sbârcea, inspector școlar Ioan Pavel, dr. Octavian Budușan, prof. Constantin Flămând, Ioan Popoviciu, dr. Gavril Ceuca, dr. Teofil Tanco, Simion Scridon, director școlar Ioan Tiniș, Pavel Măgherușan, Ioan Moldovan, Vasile Călușeri, Ionel Buta, Emil Scridon, Ioan Goga etc.

Dumitru N. Nistor, președintele organizației din orașul Năsăud, a urat bun-venit oaspeților, iar fetița Mia Nistor a oferit deputatului dr. Leon Scridon un frumos

buchet de flori. A urmat trecerea în revistă a coloanelor mulțimii în Piața Unirii, apoi defilarea congresiștilor. În Piața Obor, unde a avut loc adunarea, s-a amenajat o tribună specială, s-a oficiat serviciul divin de un sobor de preoți, compus din protopopul Laurențiu Sima, preot-profesor Constantin Flămând, părintele Vasile Sonea din Herina și Ioan Mihalca din Rebrîșoara, răspunsurile fiind date de corul lăncierilor din Năsăud sub conducerea lui Dumitru N. Nistor. S-au sfințit 76 de steaguri, cu svastica, ale organizațiilor din județ, constituind prilejul unor adânci emoții.

D-l Virgil Popescu-Râmnicănu, președintele de onoare al organizației național-creștine din județul Năsăud, a declarat adunarea deschisă, după care a rostit următoarea cuvântare:

„Plăcerea ce o simt întotdeauna revenind în această frumoasă regiune românească este de astă dată cu atât mai mare, cu cât pot constata odată mai mult însemnatele progrese făcute de organizația noastră județeană în cei abia 4 ani de existență.

Trimis în primăvara anului 1931 de d-l Octavian Goga, președintele fostului partid Național-Agrar, cu misiunea de a înființa și în acest județ o organizație a acelui partid, am avut marele noroc să obțin colaborarea unor elemente din cele mai valoroase, grație cărora am putut înregistra, abia la două luni după înființarea organizației, o victorie strălucită prin alegerea de deputat a dlui avocat dr. Leon Scridon. Acea victorie, după cum a ieșit în evidență în alegerile din decembrie 1933, d-l Scridon reușind să se aleagă pentru a doua oară, n-a fost rezultatul unei simple întâmplări, ci acela al unei munci depuse cu multă stăruință și devotament în folosul bine-lui public.

În mai puțin de 2 ani, organizația noastră devenise un admirabil instrument de luptă națională, grație stăruințelor depuse de conducătorii săi locali, dându-mi posibilitatea să mă retrag de la conducerea ei, încredințând-o actualului nostru președinte, d-l deputat dr. Leon Scridon, alegere din cele mai fericite.

Rolul acestei organizații, din cauza așezării sale geografice, va trebui să fie din cele mai importante, formând aci un stăvilă puternic împotriva invaziei elementelor nedorite care continuă să se infiltreze pe căi piezișe în ținuturile noastre.

România a Românilor este lozinca partidului nostru, ceea ce de altfel nu exclude o pașnică și prietenească conviețuire cu elementele străine străvechi, așezate pe aceste meleaguri, însă numai atât timp cât acele elemente vor fi și vor rămâne cetățeni credincioși ai patriei, neavând privirile lor ațintite spre alte orizonturi decât cele românești.

Luând parte la acest congres în dubla calitate, de președinte de onoare al organizației și de delegat al conducerii partidului, exprim dlui deputat dr. Leon Scridon, atât în numele meu, cât și al întregului partid, adâncă recunoștință pentru activitatea desfășurată de d-sa, iar în calitate de delegat al Centrului voi da cetire următoarei scrisori ce a fost adresată de președintele partidului nostru, dl Octavian Goga:

Iubite Scridon,

Regret că împrejurările nu-mi îngăduie să iau parte la congresul organizației de Năsăud.

Dragostea mea se împarte în mod egal pentru toată întinderea pământului românesc, sunt însă puncte care sunt mai strâns legate de amintirile mele, cu mai multă rezonanță în zbuciumul meu politic. Un astfel de punct de reazim, la care mă gândesc cu multă mulțumire sufletească, e organizația de sub conducerea d-tale. Adunarea de la Bistrița de acum 5 ani, prin însuflețirea și proporțiile ei, va rămâne neuitată. Eram atunci la un început de acțiune și voi m-ați înțelege și m-ați urmat.

Astăzi, când Partidul Național-Creștin stăpânește ca o rețea puternică întreg sufletul românesc, îmi dau seama că luptătorii încercați de ieri vor fi și mâine în frunte, când vom da ultimul asalt.

De aceea te rog arată tuturor prietenilor de pe pământul frumos al grănicerilor dragostea mea frățască și dorința de a mă vedea cât mai de grabă în mijlocul lor.

D-ta, iubite Scridon, tovarăș vrednic de luptă, care vei avea recunoștința partidului pentru meritele d-tale, primește o caldă strângere de mână de la

Octavian Goga

Ciucea, 21 Iunie 1956¹⁷.

Au mai luat cuvântul la această mare adunare Dumitru N. Nistor care a menționat printre altele că „noi, grănicerii, mai avem la ordinea zilei și problema averilor noastre grănicerești, care, după cum toții vedem, au căzut pradă tuturor rașilor politici de la Unire încoace”¹⁸.

Colonelul Teodor Sbârcea a spus că este „fericit că vede într-un număr atât de impunător fapt care dovedește că în județul nostru se înțelege rostul și acțiunea Partidului Național-Creștin” și că „opera cea mare a șefilor noștri, A. C. Cuza și Octavian Goga, este a reda România românilor și în lupta aceasta trebuie să-i sprijinim cu toată convingerea”¹⁹.

Inspectorul școlar Ioan Pavel a menționat că „o purificare se impune. Și Partidul Național-Creștin, prin marii săi conducători, d-nii A. C. Cuza și Octavian Goga, s-a ridicat dârz împotriva acestor odioase uneltiri, ce tind la destrămarea structurii noastre naționale și de stat”²⁰.

Teodor Truțiu din Feldru a rugat ca să se transmită „iubiților lor șefi că suntem hotărâți să luptăm până la ultima picătură de sânge, pentru România a românilor”²¹. Un alt locuitor din Feldru, Emil M. Marti, a spus că „suntem adânc pătrunși de credința în biruința ideii naționale și creștine și ne strângem cu tot devotamentul și cu toată abnegația alături de d-l deputat dr. Leon Scridon”. Au mai luat cuvântul G. Pupăză din Telciu, protopopul Laurențiu Sima, părintele Ioan Mihalca din Rebrîșoara, Ilie Ileni din Feldru și medicul Gavril Braicu care și-au exprimat nădejdea în Partidul Național-Creștin, în deputatul dr. Leon Scridon²², descriind intoleranța situație în care se găsea elementul românesc. Pe aceleași coordonate au vorbit și Ionel Scridon și fostul prefect Leon Scridon.

Deputatul Leon Scridon, președintele organizației național-creștine din județul Năsăud, a ținut un discurs din care s-a desprins un înalt sentiment de mândrie națională exprimându-și dragostea nețărmurită și devotamentul neclintit față de Maiestatea Sa Regele Carol al II-lea. Și-a continuat discursul spunând că „Această luptă, care urmărește adevărata renaștere sufletească a po-

porului românesc prin refacerea morală a spiritului public pe toate țărmurile vieții noastre de stat, va trebui să izbutească, căci ea este condusă de marii noștri șefi, adevărați bărbați de stat: Alexandru C. Cuza și Octavian Goga”²³. Își încheia discursul spunând că „Opinia publică românească a acestei țări a fost trezită de presa naționalistă, care duce o luptă cu adevărat națională pentru dezrobirea Neamului Românesc.

Ne găsim la o hotărâtoare răspântie istorică.

Lupta se dă pe moarte și pe viață.

Sufletul curat al unui popor, hotărât de a realiza dreptul de stăpânire indestructibilă asupra pământului strămoșesc, dornic de a trăi o viață liberă și independentă reclamă o Românie a românilor”²⁴.

În încheierea congresului s-au citit și expediat telegrame Maiestății Sale Regelui Carol al II-lea, dlui A. C. Cuza, președintele suprem al partidului, și lui Octavian Goga în calitate de președinte.

Adunarea a luat apoi sfârșit într-o perfectă ordine și liniște²⁵.

La data de 25 iulie 1937 au fost programate alegeri județene, ceea ce a determinat declanșarea unei campanii electorale începute cu o serie de întruniri ținute în diferite centre ale județului Năsăud.

Prima întrunire s-a ținut în comuna Șanț, la data de 29 iunie, în fața primăriei din localitate, unde era adunată o mulțime de oameni. Întâlnirea a avut loc dimineața prin sosirea deputatului dr. Leon Scridon – președintele organizației de Năsăud, însoțit de dr. Octavian Budușan – președintele organizației Bistrița, dr. Gavril Ceuca – comandantul lăncierilor din județul Năsăud și Ioan Goga. Președintele organizației locale, Leonte Gavrilă, a rostit cuvântul de bun-sosit. Apoi a luat cuvântul dr. Ceuca Gavril care a dezvoltat dedesubturile campaniei de ponegrire întreprinsă în județul Năsăud de Victor Moldovan, Cornel Pop membrii ai Partidului Național-Țărănesc. Leon Scridon, președintele organizației, a continuat șirul luărilor de cuvânt, menționând că avocatul Cornel Pop din Bistrița avea în biroul său ca secretar pe un evreu, iar ca dactilografă o evreică și că procesele în care era angajat erau în majoritate evreiești. Au mai vorbit țărani fruntași Dumitru Șot, Iacob Pomohaciu și Simion Filipoiu care și-au manifestat revolta față de ticăloșia săvârșită de Victor Moldovan și tovarășii săi la adresa familiei Scridon²⁶.

Și-au continuat periplul lor electoral în comuna Rodna, în Piața Mare, la care au participat numeroși țărani și intelectuali. A fost rostit un discurs de către Leon Scridon în aceeași notă antisemită și ofensă adusă deputatului Victor Moldovan. Protopopul Simion Pop a adresat deputatului Leon Scridon un cuvânt de mulțumire pentru serviciile aduse târgușorului Rodna și pentru cedarea pământului necesar bisericii ce urma să se construiască²⁷.

După amiaza aceleiași zile s-a încheiat cu adunarea din comuna Maieru la care au participat un mare număr de țărani. A luat cuvântul din nou Leon Scridon care a mulțumit locuitorilor pentru sprijinul acordat în alegerile comunale ce au avut loc, apoi cu atacuri la adresa național-țărăniștilor²⁸.

Manifestări de simpatie și devotament pentru Partidul Național-Creștin și deputatul Leon Scridon –

președintele organizației de Năsăud au avut loc în comunele Feldru, Nepos și Rebrîșoara. S-a subliniat faptul că familia Scridon era obiectul unor atacuri infame din partea lui Victor Moldovan și nepotului familiei Boilă, Cornel Pop. Adunarea din Feldru, localitatea natală a lui Leon Scridon, s-a ținut în piața din fața bisericii. Leon Scridon a făcut o amănunțită dare de seamă asupra situației politice, expunând activitatea sa ca parlamentar. La Nepos, Leon Scridon a fost însoțit de Gavril Ceuca, comandantul lăncierilor din Năsăud. Prin luările de cuvânt s-a relevat acțiunea de redeșteptare a românismului desfășurată de A. C. Cuza și Octavian Goga. A urmat vizita în comuna Rebrîșoara, comună ce avea la acea dată peste 3.000 locuitori, unde a fost ales primar președintele organizației locale național-creștine, Anton Ilovan. Părintele Ioan Mihalca a mulțumit deputatului Leon Scridon pentru grija ce o poartă populației din zonă, exprimându-și recunoștința față de el și ceilalți conducători ai partidului²⁹.

La doi ani de la întemeierea partidului (14 iulie 1937), s-a lansat un manifest al partidului care avea în fundal svastica, fiind semnat de președintele suprem Alexandru C. Cuza și președintele Octavian Goga³⁰.

Alegerile județene din 25 iulie 1937 au fost amânate în unele județe ale țării (între acestea fiind și județul Năsăud) pentru data de 24 octombrie. Partidul Național-Creștin aducea acuzații despre existența cărdășiei liberalo-național-tărăniste în privința amânării alegerilor, ținându-i la stâlpul infamiei pe liderii locali ai celor două partide: Laurențiu Oanea și Victor Moldovan. Îi mai acuzau de încheierea unui pact iudeo-democrat³¹. Tot în acea perioadă s-au definitivat și listele candidaților național-creștini pentru orașele Năsăud și Bistrița, precum și pentru județul Năsăud. Lista candidaților pentru județul Năsăud era deschisă dr. Leon Scridon, fiind urmat în ordine de: Teodor Sbârcea – colonel în retragere, Ioan Pavel – fost inspector școlar, Gavril Ceuca – prim-pretor, Ioan Mihalca – preot Rebrîșoara, Ilie Lupșoiu Vischi – proprietar de autobuze din Rodna, Dumitru N. Nistor – proprietar Năsăud, Ioan Tiniș – fost director școlar Bistrița, Florian Grapini – proprietar Rodna, Teodor Guțiu – mare proprietar Bistrița, Leonte Gavrilă – meseriaș Șanț, Petre Dambean – proprietar Dumitrița, Alexandru Șt. Buia – agricultor și mare proprietar Sângeorz-Băi, Pupeza Ioan a lui Vasile – agricultor Telciu, Vasile M. Sângeorzan – agricultor Maieru, Nicolae Ionașcu – agricultor Ilva Mare, Grigore T. Chiffa – agricultor Blăjenii de Sus, Alexandru D. Ilieșiu – agricultor Feldru, Dumitru Grigore a lui Alexandru – agricultor Runcu Salvei, Ioan Măierean a lui Ilie – mare proprietar Nepos, Grigore Măgherușan – pensionar și proprietar Cristur-Șieu, Tomaș Pavel a lui Sidor – mare proprietar Ilva Mare, dr. Ionel Scridon – medic, proprietar, fost director al Spitalului Județean din Bistrița și Iuliu Dragotă – agricultor Leșu. Semnul electoral al partidului era linia culcată³².

În data de 18 iulie 1937 au avut loc alte manifestații electorale ale național-creștinilor în județul Năsăud. Prima întâlnire a avut loc în Sângeorz-Băi. Deputatul Leon Scridon însoțit de Ioan Goga au fost întâmpinați în Piața mare a comunei de o mare mulțime de oameni, în fruntea lor aflându-se intelectuali. A rostit o

cuvântare Leon Scridon în care a prezentat activitatea sa de parlamentar din ultimii 4 ani, continuând cu repetate jigniri la adresa lui Victor Moldovan și pericolul care-l reprezenta iudeo-comuniștii. A urmat întâlnirea cu sătenii din Leșu unde a luat iarăși cuvântul Leon Scridon. A urmat la cuvânt Dănilă Pop – notar pensionar și mare proprietar, care și-a exprimat sprijinul populației din Leșu pentru Partidul Național-Creștin. Apoi președintele organizației locale, Iliuț Dragotă, i-a invitat pe oaspeți în a lua masa la el acasă.

Ultimul popas al acelei zile l-au făcut la Ilva Mică unde au participat numeroși simpatizanți ai partidului în frunte cu liderul local Eremie Iacob. Leon Scridon a înfățișat lupta ce se duce între grupările politice de stânga, aflate în slujba evreilor, și cele de dreapta, din slujba țării și neamului³³.

În toamna anului 1937, Partidul Național-Creștin a emis un protest scris privind amânarea alegerilor în 25 de județe pe care l-a publicat în oficiul partidului, Țara Noastră, ziarul fondat de Octavian Goga³⁴. Tot în toamna aceluiași an s-au continuat manifestările național-creștine în comunele Sângeorz-Băi, Ghinda, Leșu, Ilva Mică, Șieu-Măgheruș și Șieu Sfântu³⁵. La începutul lunii noiembrie 1937, a avut loc ședința Marelui Consiliu al Partidului Național-Creștin, județul Năsăud fiind reprezentat de președintele său Leon Scridon, acesta luând și cuvântul cu acest prilej³⁶. În data de 8 noiembrie 1937, a avut loc la Bistrița o manifestare național-creștină, ocazie cu care a fost sărbătorit Gavril Ceuca, comandantul lăncierilor din județ³⁷.

În 20 decembrie 1937, au fost fixate alegeri generale. Cu acest prilej, la Bistrița a avut loc o manifestație la data de 16 noiembrie 1937, care a marcat deschiderea campaniei electorale a național-creștinilor din județul Năsăud. La această manifestație, dr. Ionel Scridon – secretarul general al organizației național-creștine din județul Năsăud a convocat din 111 comune cât avea județul, pe delegații din 53 comune, prezentându-se următorii: Șanț: Leonte Gavrilă, Marti Flore, Flore Cotul; Rodna: Lupșai Traian, Grapini Flore, Moldovan Carol, Folfă Gheorghe, Nicolae Anca, Belei Iacob și Grapini Onisim; Maieru: Cărbune Alexandru și Sângeorzan Vasile; Sângeorz-Băi: Oanea Alexandru, Ernest Simion; Măgura Ilvei: Broca Ioan; Ilva Mică: Irimie Iacob; Feldru: Ilie M. Ileni, Titieni Login și Timoc Ioan; Nepos: Măierean Ioan; Năsăud: Victor Găzdac; Rebrîșoara: Ilovan Anton; Mocod: Sever Pop; Mititei: Oleseu Gheorghe; Zagra: Neamț Victor, Crișan Ioan; Poienile Zăgrii: Victor Drăgan; Runcu Salvei: Dumitru Grigore, Mititean Cornel, Pavelea Androne, Bojor Dumitru și Crăciun Precup; Nimigea de Jos: Mireșan Costan și Pop Ioan; Nimigea de Sus: Pop Ștefan și Spermezan Flore; Mintiu: Ieronim Avram; Aldorf (Unirea, s. n.): Chiș Adalbert, Persecă Vasile și Weis Ioan; Ghinda: Arcălean Ioan; Crainimăt: Vultur Ioan, Adam Anton; Blăjenii de Sus: Măgherușan Ioan; Caila: Bojor Vasile; Prundu Bârgăului: Manga Ioan, Nicolae Lăcătuș și Sălăgean Dumitru; Bistrița Bârgăului: Chifor Rus, Cosofreț Simion, Mihăilă Cloșca și Gavrilă Cot; Mureșenii Bârgăului: Țigăroi Petre, Banau Ioan și Oniga Iacob; Susenii Bârgăului: Corciu Ioan și Gheorghită Petre; Rusu Bârgăului: Bacea Nicolae, Rău Grigore și Rău

Nicolae; Josenii Bârgăului: Vlasa Ioan, Țarcă Petru și Ciot Petru: Iad (Livezile, s. n.): Pintican Nicolae, Sigartău Toader și Chereșteș Vasile; Mijlocenii Bârgăului: Platon Vasile, Cotul Teofil, Guțiu Ioan și Samson Dumitru; Budacul de Sus: Ștruț Vasile, Moldovan Vasile; Domnești: Feci Mihai, Lucaci Ioan, Moldovan Ioan, Lucaci Cornel; Budacul de Jos: Borsa Nicolae, Seplecan Toader, Cira Toader; Buduș: Trișcaș Ioan; Monariu: V. Bardac, Sabo Ioan, Someșan Pavel; Simionești: Someșan Ioan; Sărata: Bogătean Ioan; Sărățel: Pop Flore, Obreja Ioan, Tocaci Andron; Nețeni: Cifor Ilieș, Ili-eși Leon, Bocai Nicolae, Baci Toader; Mărișelu: Morar Toader, Feier Macedon; Măgurele: Jelnean Ioan, Bolnea Ioan, Bișcovan Grigore, Nicoară Larion, Boșca Nistor; Șieu: Simion Trăzneu, Tănăsă Ioan, Gherman Ioan; Sântioana: Drăguș Gavrilă, Dura Ion, Urs Ioan; Bârla: Timariu Grigore; Ardan: Borzei Vasile, Costinea Gavril, Pop Filip; Bungard: Metean Vasile, Sermeșan Simion, Burtel Vasile; Herina: Huciu Vasile; Moruț: Făzeacăș Pavel, Gheorghe Varga; Corvinești: Andreica Vasile; Chiraleș: Marțian Maftei, Someșan Grigore, Crișan Ioan, Morar Ioan, Moldovan Ioan; Enciu: Pop Emil, Paruan Vasile, Baban Nicolae, Târnovan Ioan; Șieu Sfântu: Căilean Vasile; Șirioara: Vultur Vasile, Suci Ioan; Chintelnic: Rotar Dumitru, Iliuci Ioan; Arcalia: Rotar Dumitru, Voevod Ion, Bioran Grigore, Raboca Vasile; Cristur Șieu: Măgherușan Grigore. La ora 12 s-a ținut întrunirea prezidată de Teodor Zbârcea – colonel în retragere și vicepreședinte al organizației județene, fiind asistat de Ioan Pavel – inspector școlar și vice-președinte al organizației județene, dr. Octavian Budușan – președintele organizației din Bistrița și dr. Ionel Scridon – secretarul general al organizației județene. Au luat cuvântul Gavrilă Leonte din Șanț, Ilie M. Ileni din Feldru, Ioan Măgherușan din Blăjenii de Sus, dr. Ionel Scridon, col. Teodor Zbârcea, Ioan Pavel, după care toți participanții au manifestat pe străzile orașului. După servirea mesei s-au mai rostit cuvântări de către Rus Cifor din Bistrița Bârgăului, Țigăroi Petre din Mureșenii Bârgăului și Rotaru Dumitru din Chintelnic. Seria cuvântărilor a fost încheiată de dr. Leon Scridon senior, după care delegații au plecat fiecare în comunele lor pentru a începe lupta electorală³⁸. La data de 27 noiembrie, s-au depus listele pentru alegeri la Cameră, național-creștinii avându-l în frunte pe dr. Leon Scridon, descendent de grănicer³⁹, urmat fiind de Ioan Pavel și Octavian Budușan⁴⁰. Pe lista de la Senat a fost trecut Ionel Scridon⁴¹.

În urma alegerilor ținute în județul Năsăud național-creștinii au obținut la Senat 1327 voturi fiind devansați de Guvern, național-tărăniști și Partidul Totul pentru Țară⁴². La Cameră au obținut voturile necesare ca Leon Scridon să fie ales deputat⁴³.

După aceste alegeri soluția găsită de Regele Carol al II-lea a fost chemarea la guvernare a extremei drepte conservatoare reprezentată de Partidul Național-Creștin, încredințându-l pe Octavian Goga cu formarea noului guvern⁴⁴. Guvernul național-creștin a debutat în forță chiar din a doua zi de la investitură, promulgând în jurnalul nr. 4036/29 decembrie 1937: suprimarea ziarelor „Adevărul”, „Dimineata” și „Lupta”, începând cu 30 decembrie 1937, acuzate ca fiind de orientare

evreiască⁴⁵. Octavian Goga și A. C. Cuza mergeau din greșeală în greșeală prin politica de dezorganizare ce viza populația de origine evreiască și astfel, prin decretul lege nr. 169/18 ianuarie 1938, se stipula revizuirea de încetățenire a populației evreiești din România în trei etape:

„a) cetățeniile dobândite prin înscrierea în listele de cetățenie la primării pe baza tratatelor de pace (priveau cetățeniile din Ardeal, Bucovina și Basarabia);

b) a doua categorie privește pe evreii din Vechiul Regat care s-au născut din părinți stabiliți în România și care nu s-au bucurat înainte de vreo supușenie străină;

c) în a treia categorie intră încetățenirile prin naturalizare date de Ministerul Justiției”⁴⁶.

Guvernarea Goga-Cuza deținea puterea și de aceea, la 18 ianuarie 1938, decreta următoarele:

Articolul 1: Adunările Legiuitoare sunt și rămân dizolvate;

Articolul 2: Corpul electoral din tot cuprinsul țării se convoacă de noi pentru a alege Adunarea Deputaților și Senatul.

Articolul 3: Alegerile se vor face după cum urmează: pentru Adunarea Deputaților la 2 martie 1938; pentru Senat la 4 martie 1938 (pentru senatorii aleși pe scrutin de listă), 5 martie – pentru membrii consiliilor comunale și urbane și 6 martie – pentru Camera de Comerț.

Alături de această măsură de convocare a alegerilor generale între 2-6 martie 1938, se mai modica și legea electorală, anulând tablourile cu semne geometrice în favoarea unui număr succesiv de puncte negre, e că acestea vor consta dintr-un singur punct sau mai multe, astfel cum este fixat prin lege.

În perioada cât au guvernat, prefect al județului Năsăud a fost desemnat dr. Ionel Scridon, iar pe dr. Leon Scridon îl găsim desemnat subsecretar de stat la ministerul Muncii. Din această calitate acesta a întreprins o vizită pe Valea Bârgăului, ținându-se o manifestare național-creștină la Prundu Bârgăului. A fost însoțit de Aurel Bocsin, șeful său de cabinet, Ionel Scridon, prefectul județului, col. în retragere Teodor Zbârcea, Ion Pavel, inspector școlar în pensie, Constantin Flămând, directorul liceului „Alexandru Odobescu” din Bistrița, Ion Pavel, ziarist etc. Primul care a luat cuvântul a fost Dumitru Dan, prim pretorul plășii Bârgău. A urmat la cuvânt Emil Butaciu, primarul comunei. După aceea suita s-a îndreptat către biserica ortodoxă din comună unde au fost întâmpinați de către protopopul Iuliu Suceavă care asistat fiind de părintele și profesorul Constantin Flămând au oficiat slujba religioasă. După terminarea slujbei s-a ținut adunarea în sala mare a hotelului comunal unde d-l Leon Scridon, în calitate sa de ministru, luând cuvântul, a rostit un înflăcărat discurs, vorbind despre primele măsuri luate de guvern. A relevat în continuare, o serie de nouă măsuri salutare ce urmează a fi luate, spre binele și folosul populației românești. A arătat apoi că în cel mai scurt timp se va face deplină rânduială și în administrația averilor grănicerești⁴⁷.

Luni, 24 ianuarie 1938, ministrul subsecretar de stat Leon Scridon a vizitat comunele Ilva Mică, Sângeorz-Băi, Șanț, Rodna și Maieru de pe Valea Someșului,

fiind însoțit de Aures Bocsin – șeful său de cabinet, colonelul în retragere Teodor Zbârcea, Ion Pavel – inspector școlar în pensie, dr. Ionel Scridon – prefectul județului, profesor Constantin Flămând – directorul Liceului „Alexandru Odobescu” din Bistrița, avocat dr. Gavril Ceuca – comandantul lăncierilor din Bistrița și județul Năsăud și ajutor de primar al orașului Bistrița, maiorul de jandarmi Traian Cosma.

La Ilva Mică au fost întâmpinați de un grup de călăreți sub comanda lui Gheorghe Vărean, care i-a urat bun-venit. De asemenea, i-a urat bun-venit și preotul plășii Rodna Emil Dumitrescu. Nechiti Valentin – președintele comisiei interimare și directorul școlii primare din comună, a spus: „La timpuri noi, oameni noi, spunea odinioară, într-o altă epocă de redeșteptare națională, marele bărbat de stat Mihail Kogălniceanu. Astăzi, după scurgerea atâtor decenii, avem deosebita mulțumire de-a vedea acest lucru împlinit. Sunt fericit de-a vă putea întâmpina, în numele comunei Ilva Mică, și a vă exprima toată simpatia de care vă bucurați în sânul acestei populații. Suntem mândri că din sânul populației grănicerești s-a ridicat la înaltul post de ministru un vrednic fiu al acestui ținut...”⁴⁸.

Preotul greco-catolic Vasile R, parohul comunei, a spus: „Credincioșii acestei parohii simt inimile pline de bucurie, când pot saluta, în mijlocul lor, pe un membru al guvernului, care are deviza: Hristos, Rege, Națiune. Vă cunoaștem ca un fiu bun al graniței, un suflet nobil și cinstit. Bunul Dumnezeu să vă binecuvânteze și să vă dea deplină sănătate și putere spre a putea duce la izbândă întreg programul național-creștin”⁴⁹.

Inginerul Fuhrmann – conducătorul Fabricii de cherestea a regiei cooperative „Regna” a adus salutul muncitorilor și funcționarilor acestei fabrici, urmat de cuvântul de omagiu al notarului comunei⁵⁰.

Răspunzând tuturor vorbitorilor a declarat printre altele că „ziua de 2 Martie, când se vor ține alegerile generale, este marea zi în care veți decide soarta voastră și a urmașilor voștri. Cum veți înțelege să fiți la datorie, așa va fi viitorul vostru”⁵¹.

La intrarea în stațiunea balneo-climatică Sângeorz-Băi a fost întâmpinat de un grup de 30 de călăreți sub comanda studentului Florea Șirlincan fiind condus în mijlocul comunei, în fața primăriei, unde era ridicată o poartă de triumf împodobită cu drapele cu svastica și ramuri de brad. Directorul școlii primare, Ion Sfrengeu a spus: „...Un sentiment de deosebită bucurie ne-a stăpânit în clipa când am aflat că, răpindu-vă din prețiosul dumneavoastră timp, veți veni în comuna noastră. Este o mare cinste pentru noi de a vă vedea în mijlocul nostru care exprimă dragoste și devotament nețărmurit. Vom ști să vă răsplătim, cu ocazia alegerilor generale, toate ostenele dumneavoastră pentru binele acestui județ...”⁵².

A urmat la cuvânt primarul comunei, Alexandru Oanea, care a menționat „că un vrednic fiu al județului nostru, care își trage obârșia din Sângeorz-Băi, a ajuns la această înaltă treaptă de ministru al țării românești, în guvernul d-lui Octavian Goga, poetul suferințelor Ardealului. Ne mai bucurăm că noi, sângeorzenii, după o luptă aprigă, ce-o ducem de 2 ani, în fine ne vedem stăpâni pe administrația acestei comune, nu vom mai fi

purtați pe la parchet și tribunal de către anumiți oameni mici la suflet...”⁵³.

În cuvântul său, preotul greco-catolic Chinteanu a spus că „Zi de mare sărbătoare este astăzi pentru sângeorzeni, - cum de mult - de mult n-am avut... În numele parohienilor noștri din această frunțasă parohie, vă zic cu toată dragostea: Bine ați venit în mijlocul nostru și izbândă. Să trăiți mulți ani ca și de acum înainte, în deplină sănătate, cu același zel și dragoste, să conduceți destinele județului nostru, spre înflorire, întărire și fericire. Vă rugăm ca prin sfaturi bune și înțelepte, să ne îndreptați spre drumul prosperării instituțiilor noastre, biserica și școala, promițându-vă că la timpul său și noi vă vom da tot sprijinul, ca cetățeni locali ai acestei țări...”⁵⁴.

În numele școlii primare și a membrilor corpului didactic, directorul Lupoae, a ținut să-l roage „ca atunci când va fi vorba de învățământul primar și situația noastră a învățătorilor să ne dați tot sprijinul, căci dvs. care ați trăit în contact cu sătenii, vă puteți da seama ce importanță are școala primară în viața statului român”⁵⁵.

Și-a continuat periplul în comuna Șanț unde a fost întâmpinat de un grup de călăreți în frunte cu directorul școlii, Cotul. Notarul comunei, Pavel Sabo a adus omagiile întregii populații a acestei frunțase comune grănicerești.

Președintele comisiei interimare, Leonte Gavrila, a spus: „Pentru noi șanțenii ziua de astăzi înseamnă o deosebit de mare sărbătoare, când putem să vă vedem în mijlocul nostru. Faptul că vă deplasați din capitala țării, determinat de dragostea poporului al cărui bine îl doriți, și că în drumul dv. ați avut bunătatea să nu ne ocoliți, este pentru noi un lucru de mare însemnătate și care ne dă mult curaj. Ne dă de asemeni dovada dragostei ce ne purtați acestei comune și ne dă tăria de a rămâne și pe mai departe soldații dv. devotați, disciplinați și gata oricând la posturi pentru fericirea scumpei noastre țări...”⁵⁶.

Părintele protopop Grapini a spus: „îmi vine și mie rândul, cel mai bătrân din această comună, să vă zic, d-le ministru, că sunteți bineveniți în mijlocul nostru. Sunteți fiul acestui județ, un fiu vrednic, care ați luptat pentru binele țării și neamului...”⁵⁷.

Directorul școlar Cotul și-a exprimat dragostea și devotamentul populației pentru dl ministru dr. Leon Scridon. În răspunsul său, ministrul dr. Leon Scridon a mulțumit pentru frumoasa manifestație făcută și promite că va fi și în viitor ca și în trecut același sprijinitor sincer și devotat al intereselor populației românești locale⁵⁸.

La Rodna ministrul Scridon a fost întâmpinat de un grup de călăreți în frunte cu Filimon Pantelimon, iar dl Florea Sângeorzan a rostit cuvântul de bun-venit. Lupșai Ilie a vorbit în numele organizației național-creștine, spunând că „populația din această parte a județului care vă cunoaște și vă simpatizează, v-a așteptat cu toată dragostea să veniți în mijlocul lor, pe deoparte pentru a vă asculta, pe de altă parte pentru a-și spune necazurile lor”⁵⁹. Părintele protopop Simion Pop a arătat simpatia de care se bucură ministrul Leon Scridon în sânul populației acestei comune și-i exprimă omagiile sale. Directorul școlii primare, Domide, a spus printre

alte: „Înainte cu 20 de ani, deviza neamului românesc era reîntregirea, iar după înfăptuirea acesteia, lozinka s-a schimbat în România a Românilor. Această deviză este creația marelui nostru bărbat de stat, prof. A. C. Cuza care cu drept cuvânt se poate numi patriarhul românismului. Acest însemnat bărbat și comandant, secondat de bardul durerilor Transilvaniei, Octavian Goga, au luat lupta pentru realizarea acestei lozinci, contra dușmanului distrugător care s-a oploșit în țara noastră din toate părțile, de unde a fost alungat”⁶⁰. Au mai vorbit preotul romano-catolic, notarul comunal, după care a urmat un banchet, la capătul căruia a răspuns d-l Scridon, după care a părăsit Rodna, îndreptându-se spre Maieru.

La marginea comunei Maieru a fost întâmpinat, la fel ca în celelalte comune, de un grup de călăreți, apoi conduși către centrul comunei unde preotul greco-catolic Iuliu Pop a rostit cuvântul de bun-venit. Apoi a vorbit directorul școlii, Partene care a omagiat personalitatea ministrului Scridon. a încheiat manifestația Leon Scridon care a îndemnat „pe toți la luptă pentru biruința supremă a idealului propovăduit de marii apostoli ai românismului, Octavian Goga și A. C. Cuza”⁶¹.

Astfel, după 44 de zile, cădea guvernul Goga – Cuza, un guvern marionetă format din oamenii lui Carol, și în timp ce Partidul Național-Creștin deținea cu adevărat doar Ministerul Muncii condus de către Gheorghe Cuza, al lui A. C. Cuza. Calculele lui Carol al II-lea fuseseră date peste cap de către Octavian Goga care, în data de 9 februarie 1938, fusese pe punctul de a se înțelege cu C. Z. Codreanu, liderul Mișcării Legionare, pentru a coaliza în vederea alegerilor din 6-8 martie 1938, alegeri care n-au mai avut loc niciodată. Guvernul Goga – Cuza s-a dovedit o soluție aleasă de către

Carol al II-lea pentru instaurarea regimului său de autoritate personală, fiind folosit prin eliminarea din schemă a Partidului Național-Țărănesc, în speță a lui Iuliu Maniu devenit persona non grata la Palat prin atacurile sale îndreptate împotriva camarilei și a lui Magda Lupescu. Prin aplicarea măsurilor antisemite, soarta acestui guvern hibrid, prin aplicarea programului de măsuri agresive și exclusiviste, duse la anarhizarea țării și stagnarea economiei. Motivele care l-au determinat pe Carol al II-lea să-i ceară demisia lui O. Goga la 10 februarie 1938 au fost, pe de o parte, determinate de măsurile antisemite, care riscau să determine izolarea României de sprijinul aliaților (Anglia și Franța), într-o perioadă de mari schimbări în contextual internațional, prin ascensiunea fulminantă a Germaniei lui Adolf Hitler, iar pe de altă parte, dorința lui Carol al II-lea de a anihila definitiv democrația și regimul pluripartitism din România interbelică, lucru dovedit prin falimentul acesteia în timpul alegerilor generale de la 20 decembrie 1937, când guvernul Guță Tătărașcu nu a reușit să câștige alegerile parlamentare, oferindu-i lui Carol al II-lea prilejul mult așteptat pentru a instaura un regim de mână forte după modelul fascist al lui Benito Mussolini⁶².

Această perioadă scurtă de aflare la guvernare a tandemului Goga – Cuza a constituit și pentru național-creștinii născuți a perioadă plină de activități și manifestații electorale, bazat pe doctrina lor antisemită, pe cenzurarea presei care nu convenea și prin compromisul politic fatal făcut, în special, de Octavian Goga. Și-au găsit numeroși aderenți și simpatizanți și în fosta zonă ce a cuprins cândva fostul district grăniceresc al Năsăudului, numărându-se țărani, intelectuali, cadre militare și preoți de ambele confesiuni.

Note:

1. Keith Hitchins, „România modernă la zenit (1919-1940)”, în vol. Mihai Bărbulescu, Dennis Deletant, Keith Hitchins, Șerban Papacostea, Pompiliu Teodor (ed.), *Istoria României*, București, Corint Educațional, 2014, p. 346.
2. *Ibidem*.
3. *Ibidem*.
4. *Ibidem*, p. 346-347.
5. *Ibidem*, p. 352.
6. *Ibidem*.
7. *Ibidem*, p. 352-353.
8. *Ibidem*, p. 356.
9. <https://www.casamariinegre.ro/studii/politica/192/evolutia-partidelor-politice-in-romania-intre-anii-1918-1938>, accesat 13.11.2024.
10. *Țara Noastră*, București, anul XIV, 1935, nr. 925, p. 1.
11. *Ibidem*.
12. *Ibidem*.
13. Idem, anul XV, 1936, nr. 1184, p. 1.
14. *Ibidem*.
15. *Ibidem*, p. 3.
16. *Ibidem*.
17. *Ibidem*.
18. *Ibidem*.
19. *Ibidem*.
20. *Ibidem*.
21. *Ibidem*.
22. *Ibidem*.
23. *Ibidem*.
24. *Ibidem*.
25. *Ibidem*.
26. Idem, anul XVI, 1937, nr. 1414, p. 3.
27. *Ibidem*.
28. *Ibidem*.
29. Idem, anul XVI, 1937, nr. 1419, p. 2.
30. Idem, anul XVI, 1937, nr. 1421, p. 1.
31. *Ibidem*, p. 3.
32. *Ibidem*.
33. Idem, nr. 1424, p. 2.
34. Idem, nr. 1487, p. 1.
35. *Ibidem*, p. 3.
36. Idem, nr. nr. 1495, p. 5.
37. Idem, nr. 1502, p. 3.
38. *Ibidem*, nr. 1511, p. 3.
39. *Ibidem*, nr. 1513, p. 3.
40. *Ibidem*, nr. 1528, p. 3.
41. *Ibidem*, nr. 1530, p. 4.
42. *Ibidem*, nr. 1536, p. 7.
43. *Ibidem*, p. 8.
44. Sebastian Rusu, „Guvernarea Goga-Cuza și politica”, în *Limba Română*, Chișinău, 2010, nr. 5-6, p. 1.
45. *Ibidem*.
46. *Ibidem*, p. 2.
47. *Ibidem*, nr. 1559, p. 4.
48. *Ibidem*, nr. 1560, p. 3.
49. *Ibidem*.
50. *Ibidem*.
51. *Ibidem*.
52. *Ibidem*.
53. *Ibidem*.
54. *Ibidem*.
55. *Ibidem*.
56. *Ibidem*.
57. *Ibidem*.
58. *Ibidem*.
59. *Ibidem*.
60. *Ibidem*.
61. *Ibidem*.
62. Sebastian Rusu, *art. cit.*, p. 4.

RESTITUIRI

A consemnat Alexandru DĂRĂBAN

În Țara Grănițerilor

Rodna-Nouă, 5 octombrie n.

Serbarea grănițerească din Năsăud a avut pentru mine o mare scădere: n-am văzut nici un grănițer țaran. Văzut-am preoți grănițeri, profesori, avocați, și tot felul de Domni, dar nici un singur țaran de la sate. Și mi se părea că asta e cea mai mare lacună a acestui praznic jubiliar.

Iată pentru ce m-am hotărât să mă duc la sate să văd și grănițeri adevărați, așa cum erau ei, pe vremuri, în gledă.

Am mai văzut deci și încheierea sărbătorilor și am plecat.

Încheierea au făcut-o tinerii studenți, cu producțiunea lor de teatru, cântări și declamații, care s-a ținut aseară în sala cea mare, de gimnastică, a gimnaziului jubiliar.

A fost interesantă seara aceasta. Sala de gimnastică, oricât de mare, a fost plină. A venit multă lume și din satele de prin împrejur. Au venit doamnele preotese, notărășițe, și dascălițe, cu fetele lor, că „la urmă avea să fie joc”. Așa se scria în „programul seara-tei” cu literele cele mai mari. Punctul acesta de program s-a observat mai bine decât toate și de aceea au și venit mulți și mai ales multe.

Costumul românesc era purtat de multe dame, dar țărani sau țărance nici aici n-am văzut.

Și mai bine. De ce să lase oamenii zilele de lucru pe timpul acesta alduit de toamnă vărată. Jocuri își fac ei Duminica pe acasă, ce să mai umble pe la Năsăud, cheltuindu-se.

Era cam nădușeală și cam prea călduț în sală. Dar ne răcorea priveliștea corului care a început cu „Oda gimnaziului” cea cu „virtus romana rediviva”. Erau tot studenți și studențe în cor, în jurul magistrului Bena. Un amestec interesant de fețe și de stări. Erau fete în „toaletă” și fete în costum național, unele foarte originale, țărănești. Alături de câte un băiat de mătăasă, era câte un țărănuț în haine albe de pânză, doar opincile îi lipseau. Și le stătea așa de bine. Când te uitai la fața lor, cum cântau, privind ca la un soare, la profesorul și cărmuitorul corului, Bena, și cum se îmbujorau la față de căldura și pătrunderea cu care cânta, nu se mai putea deosebi domnișorul, cu haine de catifea, de colegul său îmbrăcat numai în albele de pânză de cânepă aspră. Era același suflet care se oglindea pe fața lor, oricât de deosebiți erau altfel după port și după stare.

Interesanți erau cei ce spuneau versuri, tot studenți mai mari, din clasa a VII-a și a VIII-a.

Toate poeziile alese erau de Coșbuc, poetul popular și fala noastră a tuturor, dar mai ales a Grănițerilor.

Dar poetul era aici de față, în persoană. Sta în rândul întâi în fața bieților declamatori, lângă canonicul Domide, și eu lângă el.

Grea stare pentru bieții „declamatori”. Nu era destul că păseau pentru întâiași dată poate în fața unui public așa de numeros, era încă și poetul aici.

Să spuie ei versurile lui Coșbuc în fața măiestrului însuși! Grea sarcină, negreșit, și asta s-a și văzut la fiecare.

Dar, mi se pare, că și mai grea era starea poetului. Să-și vadă plâsmuirile sale în acest chip înfățișate! Unul se grăbea prea tare, de se învăluia înțelesul, altul nu accentua cum se cade, al treilea tremura... și cel mai chinuit era desigur: Măiestrul.

– Ai înțeles ceva? mă întrebă, cu discreție și milă...

– Bieții băieți, de prea grele lucruri s-au apucat. Astea sunt pentru niște actori consumați, nu pentru ei...

De fapt, erau tot piese grele: „În spital”, în care se povestește un episod dramatic, cum a sărutat Iosif II Împăratul pe un grănițer pe frunte...

„El-Zorab”, care zugrăvește alipirea arabului de calul său, temă foarte străină de noi, și în fine: „Cântec barbar” nu sugerează și foarte greu de interpretat pentru un student...

Dar pentru aceea aplauzele curgeau furtunoase după fieștecă declamație și poetul era printre cei dintr-ai care bătea în palme.

Meritau bunii băieți, că de grea operă se apucaseră și și-au pus cele mai mari silințe, să învingă greutatea ce le întâmpinau cu interpretarea peste tot și cu prezența celui mai gingaș critic, a autorului însuși, în-deosebi.

De aceea vrednici de toată lauda acești distinși băieți care au fost Ioan Bârsan, Ilie Orăștean și Dumitru Nacu.

Pe cel din urmă nu l-am ascultat decât din anticamera sălii, unde m-am retras spre a mă pregăti de plecare, că ceasul de pornire se apropia. Poetul a fost folosit acest prilej de a se retrage din locul expus și atât de dificil pentru declamatori și astfel rolul celui cu „Cântecul barbar” s-a mai ușurat.

*

Era pe la unu după miezul nopții când am sosit la cea din urmă stațiune de tren a călătoriei noastre: Rodna-Veche. Trăsura ne aștepta gata, prevăzută cu bunzi și țoale călduroase, care ne-au prins foarte bine, mai ales după ce ne-am pornit în trap repede pe drumul bun și bătut de piatră. Era un aer rece și întuneric pe sub poala munților de care ne-am apropiat de tot.

Somnoroșenia ce ne învăluise în tren a dispărut de tot. Cerul senin și înstelat, ca un covor albastru, cu vechi motive luminoase.

Părintele Grapini, primitorul meu călăuz, mă orienta asupra împrejurimilor și-mi spunea cum merge, de aici la Rodna, drumul cel minunat peste Rotunda, înspre Maramureș și Bucovina, drum care demult ispitea dorul meu de călătorie spre munți.

Curând intrăm în satul părintelui Pamfilu și apoi mai curând în curtea preotească, în mijlocul căreia se văd liniile mari ale casei în care locuiește părintele Grapini. O casă mare, ca un hotel de provincie. Doamna preoteasă, ca o măicuță de mănăstire, ne primește sin-

Fotografie realizată de către unul dintre fotografiile armatei austro-ungare la sfârșitul lunii octombrie 1916, în timpul Primului Război Mondial.

gură, cu chilie caldă și cu multă bunăvoință. Întreaga înfățișare ne arată că am intrat în casa unei harnice și bune gospodine, fără lux, dar cu multă rânduială, care oglindește curățenia și simplitatea de pe la mănăstirile de maici. O adevărată „maică preoteasă”, cum zic la Moldova, de ale cărei hotare ne-am apropiat.

Când m-am trezit din somn era în plină lumină casa cea mare. Și când am ieșit din chilia mea afară în foisor și m-am suit apoi în etaj, atunci abia am văzut în ce colț frumos de țară mă găsesc. În față, coastele munților cu păduri străluceau în bătaia razelor de dimineață ale soarelui. Pădurea înfățișa cea mai mare împetrișare de culori gălbini, veștede și amorțite, cum e de obicei toamna. Față cu aceste covoare aurii și roșietice, poienile din pădure arătau o verdeață răcoritoare, întunecată, în care îți scăldai privirea ca într-o mare. Pe dedesubt se întindeau încet, alene, niște țărâituri de neguri care împrejmuiu, ca în niște rame de argint, icoana aceasta zugrăvită de natură ce se întindea ca o pânză uriașă pe coasta dealului din față.

Sub coastele, care închid aproape de toate părțile priveliștei, se deslușește, lin, din neguri, satul acesta de la marginea graniței, care în limba poporului se numește Șanț.

Suntem cu adevărat la șanț! La granița graniței. Și șanțul însuși trece prin grădina preotească, tocmai pe sub streșina casei, încât, privită în cercul acela de idei grănițerești, ni se pare nu numai o casă de locuit pentru preot, ci o fortăreață, o întăritură de apărare a graniței și punct strategic de mână întâi.

„Șanțul” însuși, pe care-l cercetăm numaidecât, e un val înalt de pământ, larg ca o curte de locuit și lung de câțiva kilometri, legând deal cu deal, ca o punte uriașă, tocmai din partea dinspre răsărit miazănoapte a văii, care singură pare mai deschisă.

Cine va fi făcut săpătura, adică ridicarea acestui poderei uriaș de pământ? Nu se știe, dar se pare că e din vremuri străvechi, negreșit înainte de venirea romanilor în Dacia și înainte de Hristos.

Ridicătura e peste 2 metri și jumătate de înaltă și se pleacă în linie lină, dar greu de urcat. Locul e crescut și învescut cu iarbă, în grădina preotească e plin de pomi nobili.

Simți cum stai pe această pajiște verde, că ești pe pământ istoric, ridicat anume în formă de val, ca să fie de apărare împotriva năvălirilor barbare, câte le cunoaștem noi din istorie, că au bătătorit văile Ardealului și toate vor fi stropite cu sânge aceste glii, din care acum pomii nobili sădiți de părintele Grapini sug sucul cel hrănitor și roditor de poame. Și un sentiment înălțător îmi cuprinde inima.

Soarele s-a ridicat bine pe cer. Negurile s-au împrăștiat de pe „Plaiurile Moldovei” și de pe „Valea Cornii”, chiar și de pe la „Pajurile turcești” de pe muntele „Cucureasa”. O mare de lumină învăluie întreg satul, din mijlocul căruia se ridică mândră și măreață biserica cea nouă, mare și înaltă, ca o catedrală.

Se pornește lung zvonul de la clopotul bisericii și ondulează peste sat cu multă solemnitate mișcătoare. Simțim că o frumoasă zi de sărbătoare ne-a dat Dumnezeu pentru această Sfântă Duminică ce o vom petrece la Șanț și ne pornim la biserică.

Note:

1. Șir, grup de soldați.
2. Haine lungi și largi de postav, îmblănite, purtate de bărbați; blană mare făcută din piei de oaie, întrebuințată de țărani ca îmbrăcăminte de iarnă.
3. Care este îmbrăcat, acoperit, înfășurat, învelit.

Sursa: *Solia Satelor*, Cluj, anul II, 1913, nr. 48, p. 4 (articolul nu este semnat, dar se pare a fi a lui Valentin Drăgan, proprietar, editor și redactor al publicației).

Dregătorii și funcții la Curțile domnești în Țările Române

Valer POP

Dregător (deregător, diregător) este un termen care desemna în Evul Mediu în Moldova și Muntenia pe boierii aflați în serviciul feudal la curtea domnului și participanți la sfatul domnesc. Cu vremea, acești boieri au căpătat în aparatul de conducere al țării atribuții administrative, militare sau judecătorești. În cursul veacurilor, atribuțiile unor dregători au căpătat o importanță mai mare, ale altora au scăzut în importanță ori s-au schimbat.

Această listă de dregătorii și funcții, îi poate ajuta pe pasionații de istorie să înțeleagă mai bine unele texte.

Iată câteva dregătorii și funcții.

Agă – A apărut în a doua jumătate a secolului al XVI-lea – era comandantul pedestrașilor, fiind subordonat spătarului în Țara Românească și hatmanului în Moldova. La mijlocul secolului al XV-lea, dregătorii au început să ocupe un rol mai important în Sfatul domnesc. La finele aceluiași secol, Sfatul domnesc a ajuns să fie format numai din dregători și foști dregători. Dregătorii nu aveau leafă, fiind răsplătiți cu danii și scutiri de către domn, cu plata serviciilor prestate locuitorilor (judecăți, hotărnicii, strângerea dărilor), cu daruri.

Aprod – Dregător al curții domnești în Moldova și Țara Românească, având atribuții (administrative, fiscale, juridice) variate.

Armaș – Dregător domnesc, care, în Moldova, era însărcinat cu paza temnițelor și îndeplinirea execuțiilor, iar în Țara Românească avea în grijă artileria oștirii și țiiganii domnești.

Arnăut – Soldat mercenar (de origine albaneză) angajat în garda domnească din Țările Române.

Ban – Titlu purtat de dregătorul delegat de domn la guvernarea Olteniei; (și în forma *mare ban*) primul demnitar în ierarhia dregătorilor.

Bărbier-bașa – bărbierul curții domnești.

Beșleagă – Căpitan de beșlii (câte unul de fiecare județ) sau de soldați pentru paza ordinii.

Cafegiu – Slujitor la curtea domnească însărcinat cu prepararea și servirea cafelelor.

Caftangiu – Slujbaș al Curții domnești care prezenta caftanul și-l așeza pe spatele celui onorat cu titlul boieresc de către domnitor.

Caimacam (căimăcam) – Loctiitor al domnului, însărcinat cu administrarea Moldovei și Țării Românești până la instalarea pe tron a noului domn.

Capucheia – Reprezentant sau agent diplomatic al domnilor români la Poarta Otomană.

Cămăraș – Slujbaș care avea în grijă odăile domnului, în special cămara domnească.

Ceauș – Nume dat, în Evul Mediu, în Țara Românească și în Moldova, unor funcționari publici: **a)** șef al unei cete de slujitori; **b)** căpetenie de surugii; **c)** căpetenia vânătorilor domnești; **d)** aprod.

Ciubucciu – Slujitor care avea însărcinarea să umple și să aprindă ciubucul domnului sau al boierilor.

Clucer – (În Evul Mediu, în Țara Românească și în Moldova) Dregător care se ocupa cu aprovizionarea curții domnești.

Comis – Mare dregător în Moldova și în Țara Românească, în Evul Mediu, care avea în grijă sa caii și grajdurile Curții domnești, precum și aprovizionarea cu furaje.

Grămătic – Secretar sau scriitor într-o cancelarie (domnească sau boierească).

Hatman – Boier de divan în Moldova, care era însărcinat de domn cu comanda întregii oștiri, având în același timp și funcția de pârcălab și portar al Sucevei; titlu purtat de acest boier.

Ispravnic – Dregător care aducea la îndeplinire o poruncă domnească sau (mai târziu) care conducea, ca reprezentant al domnului, un județ sau un ținut.

Jitnicer – Dregător care avea grijă de magaziiile cu grâne ale Curții domnești.

Logofăt – Șef al cancelariei domnești. Titlu de mare dregător în ierarhia boierilor români, membru al Sfatului domnesc; persoană care deținea acest titlu. *Mare logofăt* – (în Moldova) întâiul boier de divan, care conducea Cancelaria domnească și, în lipsa domnului sau a mitropolitului, prezida Divanul. (în Mun-

tenia) unul dintre cei mai de seamă boieri de divan, urmând după ban; *Logofăt al doilea* – locțiitorul marelui logofăt; *Logofăt al treilea* – secretarul marelui logofăt; *Logofăt de obiceiuri* – dregător având atribuții de maestru de ceremonii; *Logofăt de taină* (sau *domnesc*) – secretar particular al domnului; *Logofăt de vistierie* – secretar al vistieriei domnești.

Marele logofăt de obiceiuri a fost un dregător care avea datoria de a ține condica rânduielilor și obiceiurilor locale în care se înscriu toate dispozițiile politice și clericale, recepțiunile persoanelor importante și alte îndatoriri asemănătoare.

Martalog – Slujitor domnesc însărcinat cu paza granițelor și cu supravegherea punctelor vamale.

Medelnicer – Titlu dat în Evul Mediu, în Țara Românească și în Moldova, boierului care turna domnului apă ca să se spele pe mâini și servea bucatele; boier care avea acest titlu.

Mumbașir – Slujbaș însărcinat cu încasări și cu execuții fiscale.

Nazâr – Slujbaș de rang superior în administrația Țărilor Române; căpetenie peste vătafii plaiurilor.

Paharnic – Titlu dat boierului de la curtea domnilor români care avea grijă de băutura domnului, iar în împrejurări deosebite sau la sărbători îl servea personal pe domn, gustând băutura înaintea acestuia pentru a se convinge că nu este otrăvită; boier care avea acest titlu.

Părcălab – Titlu dat în Evul Mediu, în Țările Române, persoanelor însărcinate cu conducerea unui județ, a unui ținut, a unei cetăți, având atribuții militare, administrative și judecătorești; persoană care purta acest titlu.

Pitar – Titlu dat boierului însărcinat cu pregătirea și distribuirea pâinii la Curtea domnească și cu îngrijirea caretelor Curții domnești; boier care avea acest titlu.

Pivnicer – Titlu dat boierului care avea în grijă viile și pivnițele domnești; persoană care purta acest titlu.

Ploscar – Ajutor de paharnic.

Portar – În Țara Românească se ocupa de hotărnicirea moșiilor, de primirea soliilor la curte. În Moldova soliile erau primite de *ușar*. Portarul de Suceava, care avea și atribuții militare, a fost chiar membru al Sfatului domnesc o perioadă în timpul lui Ștefan cel Mare.

Postelnic – Titlu dat unui mare boier, membru al Sfatului domnesc, care avea în grijă camera de dormit a domnului și care, mai târziu, organiza audiențele la domn; boier care avea acest titlu.

Sameș – Funcționar administrativ îndeplinind funcția de contabil, casier și strângător de biruri pe județ.

Serdar – (În secolele XVII–XVIII) Comandant de oaste, mai ales de călărime.

Sluger – Dregător în Țările Române însărcinat cu aprovizionarea Curții domnești și a armatei (rangul și atribuțiile variind de la o epocă la alta și de la un principat la altul); rang, titlu purtat de acest dregător. Se ocupa cu aprovizionarea și distribuirea rațiilor de carne.

Spătar – (În Evul Mediu în Țara Românească și Moldova) Dregător la Curte care purta la ceremonii sabia și buzduganul domnului, iar mai târziu avea comanda cavaleriei.

Mare spătar – comandant suprem al armatei țării în lipsa domnului.

Stolnic – Dregător care purta grija mesei domnești, fiind șeful bucătarilor, al pescarilor și al grădinariilor.

Surugiu – Vizitiu care conducea (călare pe unul dintre cai) diligențele, poștalioanele sau trăsurile boieresti.

Șamdangiu – Slujitor care avea grijă de lumânările curții domnești.

Șetrar – Titlu dat boierului care avea în pază corturile unei tabere în timp de război; persoană care avea acest titlu.

Tutungi-bașa – Slujbaș însărcinat cu supravegherea cultivării și vânzării tutunului.

Ușar/ușer – Dregător însărcinat cu paza porții domnești, cu primirea solilor și introducerea lor la domn.

Vameș – Funcționar însărcinat cu controlul și cu taxarea mărfurilor care trec prin vamă.

Vătaf – Supraveghetor al slugilor de la curtea unui boier sau de la o mănăstire.

Vistier – Titlu dat marelui dregător care avea în grijă tezaurul țării, repartizarea și încasarea dărilor; persoană care purta acest titlu.

Vornic – Mare dregător din Sfatul domnesc, însărcinat cu supravegherea Curții, conducerea treburilor interne ale țării, având și atribuții judecătorești.

Zapciu – Cărmuitor al unei plăși, subordonat ispravnicului (și însărcinat cu strângerea dărilor).

Sursa: <https://dexonline.ro/>

Vorbe de la Șanț

Pseudo-dicționar de regionalisme. Completare

Lucian Claudiu GRAPINI

móde s.f. – obicei; modă (*Amu modea îi ca doi tineri să steie laolaltă necununați.*)

módru s.n. – fel, mod; posibilitate, mijloc

moi adv. – înmuiat; (*A pune de-a moi* – A pune haine la înmuiat)

móină s.f. – teren arabil aflat în cadrul unei fânețe (*Mni-o mâncat porșii de pădure napcii di pe moină.*); Denumire locală: „Pe Moină”

molău, -ie adj. – (Despre oameni) lipsit de vlagă; fără voință; moale

mólcă adj. – (Despre oameni) leneș; fără vlagă (Molca aiasta n-are cum se însura!)

mólcom adj. – liniștit

moleși vb. – a-și pierde vlagă; a fi cuprins de somnolență

morbós adj. – bolnav, suferind

morcotí vb. – a cicăli; a cârți (*Morcotitoare nevastă mni-am luat! – Apăi, numa' tu?!)*

morói s.m. – vârcolac, strigoii

moșiofáli vb. – a mesteca mult (a molfăi); a (se) tăvăli în noroi; a (se) murdări

motocínă s.f. – smoc de păr; legătură de ațe

motroască s.f. – femeie mică (peiorativ); fetiță mică

muierátic adj. – afemeiat

muiere s.f. – femeie matură; soție (*Mi-am luat muieră/ Doar pentru avere.*)

músaí adv. – neapărat; obligatoriu; negreșit; fără doar și poate

must s.n. – zeama scursă din gunoiul vitelor

mușână s.f. – larvă de muscă, vierme

múșe s.n. – copil mic, mucos; copil obraznic

mușezí vb. – a mucegai

năbădáie s.f. – acces de furie, criză de nervi (*L-o apucat toate năbădăile.*)

năclái vb. – a se murdări cu unsori, uleiuri sau cu noroi

nădái vb. – a înțelege despre ce este vorba, a-și da seama (*Până la urmă s-o nădăit.*)

năduși vb. – a (se) sufoca; a transpira excesiv

năimí vb. – a angaja ca lucrător plătit pentru o lucrare sau pentru o anumită perioadă; a аренда

nănás, -ă s.m. și f. – naș de cununie sau de botez

năpăstuí vb. – a învinui fără a avea dreptate

năpăstuít, -ă adj. – acuzat pe nedrept; nenorocit; amărât, supărat

năpărcós, -oasă adj. – răutăcios, dușmănos; insistent

ne/nie interj. – cuvânt folosit pentru a determina caii sau vacile să se dea într-o parte sau pentru a corecta o greșeală, un viciu

Se scrie	Se pronunță
ce/ci	șe/și
che/chi	ce/ci
fi	șe/și (în unele cazuri); ex: fierăstrău – șerăstău; fin – șin
ghe/ghi	ge/gi (în unele cazuri); ex: gheață – geață; ghindă – gindă
ge/gi	je/ji (în unele cazuri); ex: ger – jer; ginere – jinere;
mi	mni (în unele cazuri); ex: mierță – mnierță, miros – mninos, amiază – amniaz
pi	pci/pce/ce (în unele cazuri); ex: piele – pciele; napi – napci; piedică – pcelică; piept – cept
se	să (de obicei, la terminația formei de plural); ex: vase – vasă; case – casă
și	șâ/șî
vi	ji (în unele cazuri); ex: vițel – jițal; vină – jină
oa	o gutural, alungit

neágă s.f. – (Despre oameni) care insistă până la enervare să te convingă de un lucru; care o ține numai pe a lui

necăjiós, -oasă adj. – care produce necaz și supărare; lucru greu de făcut

nevastă s.f. – soție; femeie măritată (*Harnică nevastă,/ Stă numa-n fereastă!)*

nevedí vb. – a trece firele de urzeală prin țe și prin spată la războiul de țesut (stative)

nevícică s.f. – nevăstuică sau hermelină (Multă lume de la țară, și, implicit, de la Șanț, încă mai crede că nevica vine noaptea în grajd și împletește firele de păr din coama cailor.)

ni interj. – uite, iată (*No ni mă tu la el ce om îi!)*

nia-nia interj. – chemare pentru vaci

nicări adv. – nicăieri (*Hai să grăim nimnic și să merem nicări.*)

nicicacât adv. – deloc; câtuși de puțin; nicidecum

níme pron. – nimeni

nimníc adv. – nimic

nimníca adv. – nimic (*Nimnica-nimnicuța* – zero barat)

nimnicárniță s.f. – vezi nimuruc

nimurúc adj. – om mic, slab și picăjit

nintă s.f. – mentă (*Ceai de nintă*)

niscái adj. – aflat într-o cantitate sau într-un număr neprecizat; puțin

obádă s.f. – bucată de lemn încovoiat care, împreună cu altele, formează roata de la car, căruță etc.

obcioără s.f. – fâneață înconjurată de pădure mixtă

(conifere și foioase) (– *Ai iarbă mare în obcioară?* – *Mare, da' codrinșioasă.*)

obloji vb. – a trata o rană sau un om bolnav cu leacuri băbești; a ocroti

oblón s.n. – partea posterioară a carului care poate fi luată jos; fereastră (pătrată) în peretele grajdului prin care se aruncă afară gunoiul; fereastră orizontală, lungă și îngustă, între șură și grajd, situată deasupra ieslei prin care se dă mâncare (fân) la animale; ușă de acces în pod sau în pivniță

obrazár s.n. – mască

ogoi vb. – a (se) liniști; a se opri (din plâns)

ol s.n. – urcior

olói s.n. – ulei

oltóni s.m.pl. – pomi fructiferi tineri

ominí vb. – a primi pe cineva cu ospitalitate; a (se) cinsti (*De zăua lui, am fost la frate-mio și ne-o omí-nit tare fain.*)

opcioára s.f. – vezi obcioară; Denumire locală: „Opcioară”

opintí vb. – a-și aduna și încorda puterile pentru a împinge, a ridica sau a urni ceva din loc (*Stăi blând, nu te mai opinti, că ești operat.*)

oploși vb. – a se aciuia; a găzdui; a proteja

ortác s.m. – tovarăș de muncă; miner

osánză s.f. – grăsimă de porc; bunăstare

ostoí vb. – a (se) potoli; a (se) domoli

otávă s.f. – iarbă la a doua coasă (*Nu lăsa vașile/ vacile în otavă, c-or pocni.*)

páclă s.f. – pachet cu scule de bumbac

pádeș s.m. – ramură sau tulpină de zmeur

pahólt s.n. – marginea neregulată și (de obicei) cu coajă a scândurii (*Scândurile cu pahólt is bune numa' de astereală.*)

paisác s.m. – furuncul

pandalíe s.f. – furie; criză de nervi (*L-au apucat toate pandaliile.*)

párică adv. – parcă

pašli vb. – a fugi (*Pašli de-aiși/aici!*)

patalamá s.f. – certificat, diplomă, atestat (*Amu, cu patalamaua la mână, ești bun de angajare.*)

păcuină s.f. – (Sens controversat) femeie ageră, isteță; femeie aranjată – femeie urâtă; femeie neîn-grijită

păcurár s.m. – cioban

păioára s.f. – pânză subțire, fină; pânză ce acoperă fața mortului

pănură s.f. – țesătură groasă de lână din care se confecționează cioarecii și căputul; aba

pănúșă s.f. – fiecare dintre foile care îmbracă știuletele de porumb

părăde s.f.sing. – comunicare publică a autorității comunale, duminica, după ieșirea oamenilor de la slujba religioasă; (*Casă de părăde* – Camera de dinainte/de la stradă, nelocuită, împodobită cu țesături și cusături tradiționale, în care, pe vremuri, se păstra uniforma de soldat grănicer); (Sens denaturat de la paradă: În vremea Regimentului II Grăniceresc Ro-

mân de la Năsăud, 1762-1851, duminica, după slujba religioasă, sătenii, adunați în fața primăriei, erau informați de către birău/primar cu realizările din săptămâna încheiată și cu obiectivele pentru săptămâna următoare, apoi asistau la defilarea/parada plutonului de militari grăniceri prin fața autorităților locale, pluton care, alături de cele din Rodna Veche, Maieru și Ilva Mare, intra în compunerea Companiei a V-a a regimentului de graniță.) (– *Și-o/ Ci-o dat azi la părăde?* – *Mai nimnica tătă!*)

părăduí vb. – a (se) prăpădi; a risipi (*Și-o părăduit pe băutură bruma de avere.*)

părcănă s.f. – balustradă la pod; gard din nuiele; strat îngust, amenajat lângă zid sau lângă gard, unde se plantează flori (*Duminica, feciorii stau răzimați de părcana podului din mijlocul satului, cu mâmurile în jeb, și fâșcăie după fetele care se plimbă de toartă de-a lungul drumului.*); Denumire locală: „Părcăni”

păsălí vb. – a (se) potrivi; a (se) îmbina; a (se) nimeri

păscătoáre s.f. – loc de păscut; fâneață care, după prima coasă, este lăsată pentru păscut, fără a se mai cosi otava (– *Ba Scridon, îmi dai păscătoarea și în tomna asta?* – *Apoi, ț-oi da-o.*)

pășátură s.f. – pas între împunsături cu acul de cusut; cusătură cu pasul lung și perpendicular

păcăi vb. – (Despre flacără, lumină) a pâlpâi (*Dacă mai păcăie mult becu', trebe înlocuit.*)

pântecărăie s.f. – diaree (*Nu mai mâncați corobeță, că v-a lua pântecăraia!*)

pără s.f. – reclamație; acțiune în justiție

pârjolitură s.f. – loc rămas după stingerea unui incendiu; teren cu iarba uscată din cauza lipsei de apă și a căldurii excesive

pârși vb. – (Despre capre) a se împerechea

pârțâgúș s.m. – corcoduș

pcélică s.f. – piedică (*I-o pus pcélică, și numa' l-am văzut cu crașii-n sus.*)

pcietrár s.n. – teren pietros situat pe o terasă sau pe o coastă (*Ș-o făcut casă în pcietrar.*); Denumire locală: „Pietrar” și „Pietricică”

pcilug adj. – chel; tuns și ras pe cap (*Poartă clop să nu vadă lumea că-i pcilug.*)

pcisăliță s.f. – fiertură de fructe; amestecătură din care nu mai poți alege nimic (*A face pcisăliță pe cineva* – A bate/a lovi tare)

pciscoáie s.f. – fluier mic, cu timbru ascutit; fată sau femeie cu vocea foarte subțire, pițigăiată

pcisăt s.n. – urină

pcisćári s.m. – chișcar (*Eudontomyzon* sp.)

pcisólcós, -óasă adj. – persoană care urinează des

pehliván adj. – glumeț, poznaș; șiret (*Mare pehlivan ești.*)

pérjă s.f.pl. – prune a căror carne se desprinde cu ușurință de pe sâmbure

pesámne adv. – poate, probabil (*Pesámne s-o dus cân' noi durmnem/dormeam.*)

peșchēs s.n. – cadou; dar (*A preda pe cineva peșcheș* – A preda prins și legat)

péșin adv. – (Despre plată) numerar; pe loc

peșínjine s.f. – denumire dată unor boli de piele micotice contagioase; tricoftie (*A se răspândi ca peșínjinea* – A se răspândi cu iuțeală în toate părțile)

peté s.f. – panglică (*Steagurile colăcarilor sânt înstruțate cu petele.*)

petrecánie s.f. – petrecere (moarte) (*A face cuiva de petrecanie* – A-i lua viața)

petrinjái s.m.pl. – pătrunjel

pingă prep. – pe lângă (*Pingă apă, pingă drum, / De la butin vin acum.*)

pipá vb. – a fuma (*Dacă tot pipezi pe-ascuns, du-te batăr la părău, nu în spatile clăii, că-i aprinde-o.*)

pipás s.m. – fumător

pirándă s.f. – femeie rromă

pití vb. – a (se) ascunde (*De-a v-ați ascunselea: – Am stat pitit în dulap mult și bine, că nu m-o cătat nime.*)

pițúlă s.f. – monedă veche

plaivás s.n. – creion (*– Nepoate, cată-n puiuc și dă-mi on plaivas. – Ce-i ăla, bunicule? – On răsplai.*)

plāmádă adj. – persoană moale, leneșă

plășintărită s.f. – tigare (*– Nevastă, ie plășintărita și fă-mi o belezdrugă. – Iamuș, numa' să gat de mă pudărit).*

pleásnă s.f. – curelușă subțire legată la capătul biciului care produce zgomotul specific (plesnitura)

plejí vb. – a plivi (*– Draga bunii, hai ajiută-mă o țără la plejit! – Nu pot acum, bunică. Tocmai mi-am făcut unghiile. – No, lasă, că mni le-oi fașeface și io cân' ț-a trebui zamă de șalate.*)

plev s.n. – tablă (*Ș-o acoperit casa și grajdul cu plev braon.*)

plezuí vb. – a prevesti ceva rău; a face ceva ce prevestește o nenorocire

pliș s.n. – pluș; catifea

plod s.m./s.n. – copil nou-născut, mic; organul genital al femeii

poále s.f.pl. – fustă din pânză țesută (azi din panama) din costumul tradițional feminin

podá vb. – a se obișnui cu ceva sau cu ceva (*Însurătăii aieștia nu știu cum s-or poda laolaltă, că unu-i cea, și altu-i hide.*)

poderéi s.n. – terasă; platou situat imediat deasupra vetrei satului; Denumire locală: „Pe Poderei”

podisór s.n. – dulap cu vitrină, sertare și compartiment cu uși în care se păstrează vesela, tacămurile și alte lucruri (*Ie coleșăriu' din podisór și mestecă-n coleșă.*)

podóimă s.f. – motiv; ocazie, prilej

poftăriț, -ă adj. – pofticios (*Îi gras, că-i atâta de poftariț și nu se pote abține.*)

pogoniși s.m. – persoană (de regulă copil) care îndrumă caii la arat

pologár s.m. – persoană care lucrează la fân (*Cu atâția pologari nu-i cum să nu gate fânul astăzi.*)

poámă s.f. – prună; (*Poamă bună* – Persoană neseri-oasă, cu comportament imoral; femeie ușuratică)

poméne s.f.pl. – masa dată participanților la înmormântare (*De la pomană*)

pomnișóri s.m.pl. – fasole pitică (tufă) cultivată pentru păstăi

pomniță s.f. sing. și pl. – frăguță

poncă vb. – a (se) opri brusc într-un obstacol (*Cân' am tras ieri lemne în pădure, un bgilan s-o poncat într-on bolovan și mni-o lovit calu' la un pcișior/ picior de dinapoi.*)

ponegrí vb. – a vorbi de rău despre cineva

póntoș adj. – (Despre oameni) punctual, prompt; (Cu valoare de interjecție) gata, terminat (*Fași/faci așa cum am zăs io. Pontoș!*)

pónturi s.n.pl. – ironie; fiță; pretenție

popíc s.m. – bucată de lemn prinsă între căpriorii și grinzile acoperișului pentru a mări rezistența căpriorilor

porcăi vb. – a adresa cuiva cuvinte insultătoare (*S-au porcăit ca la ușa cortului.*)

porní vb. – a pregăti cele necesare (mâncare, obiecte) pentru un drum lung, pentru lucru (*M-o pornit nevasta pentru câteva zile, da' nu știe că io mă întorn desară acasă.*)

porunși vb. – a trimite vorbă (*Lele Sâneftă, o porunșit badea Pompei să nu te pornești mâne/măine la deal, că vine el la vale.*)

pósnă s.f. – necaz; nenorocire; întâmplare nefericită ieșită din comun

posnăi vb. – a adresa cuvinte urâte cuiva; a dori răul cuiva (*Du-te-n posnă!; Vădu-ți posna ta!; Mânca-te-ar posna! Posna te aibe! etc.*)

poșircă s.f. – băutură alcoolică de calitate îndoielnică

potáng s.n. – idem poclog; piele foarte groasă (*Nu poți mânca șoricu'. Îi ca potăngu'.*)

póteră s.f. (inv.) – grup de oameni înarmați cu misiunea de a prinde răufăcătorii

poticărăș s.m. (inv.) – farmacist

potricălă s.f. – unealtă de oțel folosită la realizarea găurilor la opincă; preducea

povățui vb. – a sfătui; a îndruma

prașcău s.m. – flăcău; băietan; adolescent (Depreciativ – destrăbălat)

prădálnic, -ă adj. – persoană care nu pune preț pe bani și pe avere, cheltuitor, risipitor (*Săraca de ea, cu așa bărbat prădálnic n-o avut cum să nu ajiungă la sapă de lemn.*)

prăvălie s.f. – prohab (peiorativ) (*Închide-ți prăvălia, că te râde lumea!*)

prânz s.n. – micul dejun (*– Gata-i prânzu', nevas-tă? – Mintinaș.*)

preășcă s.f. – bucată subțire de lemn; șipcă; leț (*Când o dus coștrușu' în munte, era pătrat de gras. Amu, îi ca o preășcă.*)

preăștă s.f. – vezi preășcă

prelúcă s.f. – vezi pripor; Denumire locală:

„Prelucă”, „Preluca lui Miron”, pâraul „Preluci” și „Vârful Prelucilor”
prești vb. – a prinde în cuie stinghiile pe perete spre a fixa tencuiala
prézuș s.n. – tobă (mezel de porc)
prián, -ă adj. – (Despre animale) – cu dungi sau cu pete de altă culoare
pricáz s.n. (înv.) – ordin (scris)
pricolíși s.m. – duh rău; copil neastâmpărat (La școală, învățătoarea îi spune unei mame: – Aveți un copil așa de cuminte și de ascultător. – Oare cum, că acasă-i ca on pricolíși.)
prihání vb. – a se pângări
prinsoáre s.f. – rămășag, pariu; efort depus de animalele de tracțiune pentru a porni de pe loc când sunt înhamate la o greutate (*Slabă prinsoare au caii tăi!*)
pripășí vb. – a se stabili într-un loc ori la cineva, a se aciuia, a se oploși
pripór s.n. – luminiș; poiană; Denumire locală: „Pripor” și „Pripoară”
prislóp/prisloápă s.n./s.f. – loc adâncit între munți; Denumire locală: „Prislop”, „Prisloapa Mare” și „Prisloapa Mică”
priși s.n. – pat de scânduri (în trecut, la cabanele forestiere și la stâne)
privégi s.n. – vegherea mortului în fiecare seară până la înmormântare (*Două vecine: – Meri desară în privegi la nănașă-ta? – Îi musai să mărg, da’ atâta mă tem.*)
proáscă s.f. – praștie (*Lasă proșca, băiete, că mni sparje o fereastă!*)
probăluí vb. – a încerca să facă un lucru; a proba (*Am probăluit în tăte/toate felurile, da’ fără folos.*)
prostáláu, -ălăie adj. – prost, necioplit, needucat
proșcă vb. – a stropi
provént s.n. (înv.) – venit; câștig (*Fonduri de pro-vente*)
ptroa interj. – chemare pentru oi
ptrútru adv. – folosit în expresia *A merge ptrutru*, însemnând a călători, a pleca undeva departe
púhav, -ă adj. – (Despre produse din aluat) moale, pufos; (Despre pământ) aerat, moale
públăr s.n. – țiucă foarte tare; pahar mic cu țiucă
púlpă s.f. – uger (*Când cumperi o vacă nu te uiți la coarne, te uiți la pulpă.*)
pup adv. – ghemuit; (*A sta pup – A sta pe vine*)
purcói s.n. – grămadă, morman (de lucruri de același fel) (*O luat un purcói de bani și la niși/nici două zăle o vinit a împrumut.*)
púscă s.f. – ciocan de fier cu care se bate pana metalică (șioflângul) în capul bușteanului pentru a fi tras la vale cu boii sau cu caii
pușcă vb. – a trage cu arma
putrejiúne s.f. – putrefacție; mortăciune
putrigái s.n. – (Despre lemne) putred; de calitate inferioară
puțuluí vb. – a se găti; a lustrui (încălțăminte)

racatét s.m. – broască
rancáu s.m. – (Despre animale) criptorhid; se folosește cu precădere cu privire la armăsari și tauri, mai rar la masculii altor specii; (Despre oameni) care vorbește răstit/urle mai tot timpul
rapandúlă s.f. – femeie imorală
răspă s.f. – răzătoare
ravól s.n. – lighean (*O făcut mama bună un ravol de plășinte.*)
răblájí vb. – a se învechi; a se uza; a se ramoli
răfuí vb. – a lămuri o neînțelegere; a se bate cu cineva
răgítă s.f. – ridiche (*– Vrei și răgiți în salată? – Nu, numa’ părădaisă.*)
răntálí vb. – a prăji; a face răntaș
răpánós, -óasă adj. – (Despre oameni) murdar; zdrențuros
răpezáš s.n. – porțiune pe un râu sau pârau, unde apa curge foarte repede
răposá vb. – a deceda, a muri
răposát, -ă s.m. și f. – defunct
răscái vb. – a (se) răsfira; a (se) împrăștia
răstéu s.n. – bară de lemn sau de fier care închide în exterior jugul
răsuflá vb. – a respira; (Despre oameni) a se ușura după a stare de încordare; a ajunge la urechile altora o taină; (Despre lichide) a-și pierde din tărie sau din gaze
răspăluí vb. – a da pe răzătoare (rașpă)
rățăpíșă s.f. – adeverință; chitanță; rețetă medicală
răváš s.n. – scrisoare; bilet (*Plăcinte cu răvaș*)
răzăluí vb. – a răzui, a pili, a da pe răzătoare
răzbuná vb. – a se face vreme bună, a ieși soarele
răzlóg s.m. – trunchi subțire de copac folosit la facerea gardurilor și a porților
râní vb. – a curăța de bălegar pardoseala grajdului (*Rânit-ai în grajd?*)
rânzós, -óasă adj. – arțăgos, nervos, căruia îi sare iute țandăra
rât s.n. – teren de-a lungul apei folosit pentru pășunat sau cosit
repausá vb. (înv.) – a deceda, a muri
repetír s.n. (înv.) – repetiție
rígál s.n. – zăvor
robotí vb. – a lucra (*– No, șe/ce mai robotești, veșine/vecine? – Da’, ia, numa’ șiopocăresc.*)
romăniță s.f.sing. și pl. – mușetel (*– Pentru pântecăraie, de care ceai să-ți fac, bărbate, de romăniță ori de nintă? – Șel/cel mai bun ar și/fi de carne!*)
róndioș, -ă adj. – zdrențuros; nespălat; neîngrijit
roštéi s.n. – grătarul din sobă prin care se scurge cenușa
rozosín, -ă adj. – roz; trandafiriu
rudí vb. – a împlânta în pământ aracii pentru vrejurile de fasole
ruminéle s.f.pl. – farduri (*Tuluoaie, mă, băietă! De banii pe care i-ai dat pe ruminele, îmi luam o coasă nouă.*)

ruminít, -ă adj. – cu obrazul dat cu fard roșu

runc s.n. – fâneață aflată pe fața unui versant, presărată, din loc în loc, cu pâlcuri de foioase; Denumire locală: „Runcuri”

ruptoăre de mníjloc s.f. – întindere musculară foarte dureroasă în zona lombară (*M-o luat o ruptoare de mnijloc de la cărat sași/șaci.*)

salicáli s. n.pl. – bicarbonat de sodiu

sanșeu s.n. – sanie mare, de lungimea unei căruțe, trasă de animale

saț s.n. – săturare, îndestulare

săcătúra s.f. – fâneață aridă, cu iarbă păioasă, slab productivă; Denumire locală: „Săcătura”

sălăș s.n. – sicriu

sămăcișă s.f. – lapte stricat închegat (*Ai lăsat laptele în soare și s-o făcut tăt sămăcișă.*)

sămăluí vb. – a calcula; a judeca

săr s.n.sing. – lucru banal, obișnuit, evident (*Nu mă mai întreba dac-am făcut, atâta săr și io știu.*)

sărăcán, -ă adj. – sărac

săși s.n. – staul (*Du-te și bagă oile în săși că i-amu vine noptea.*)

sâi vb. – a se sfii (*Prin fața soacrei, nora umblă cam sâită.*)

sâlvoită s.f. – dulceață de prune (*Fă niște scoverză cu sâlvoită, că n-ai făcut de mult.*)

sâmbrăș s.m. – persoană care se asociază cu alții pentru a vâra oile la aceeași stână (Mai demult, baciul avea voie să-și facă brânza proprie doar după ce termina de o făcut pe cea a tuturor sâmbrașilor.)

scăpătá vb. – (Despre aștri) a asfinți, a apune (*Lasă hodi-na, nevastă, hai să gătam clăia, că amuș scapătă sorele și ne prinde întunericu' mărghând spre casă.*)

scâlpčí vb. – a scripi

scârțár adj. – zgârcit (*La scârțaru' aiesta Ț-ai găsât să-i șeri/ceri de împrumut?*)

sclept s.m. – nume dat muștelor hematofage din familia Tabanidae, de dimensiunea viespilor

sclifosí vb. – a se smiorcăi; a plânge (*Nu te mai sclifosí atâta, că nu mă îndupleși.*)

scribalău s.m. – funcționar cu puține atribuții (*Mare domn și el, doară-i numa' un scribalău la cântălărie.*)

script s.m. – scripete

scrofái vb. – a adresa cuiva cuvinte urâte; a certa

scrofáli vb. – idem scrofái

sfanț s.m. – monedă austriacă veche; monedă cu valoare neînsemnată (*A nu avea niciun sfanț – A rămâne sărac*)

sfădí vb. – a (se) certa (*Nu s-or luat bine laolaltă și se sfădesc una-ntruna.*)

sfârșí vb. – a se sinchisi, a-i păsa cuiva de cineva sau de ceva

sfléder s.n. – burghiu (mare prevăzut cu mâner de lemn) (*Sflederu-i după cum îi meșteru'.*)

sflederí vb. – a găuri

signál s.n. (înv.) – semnal sonor sau vizual

Continuare în numărul următor

Umor liric

Grigore Cotul

Dilisgragica regufă

Bilizdropul restorcării
Stripse pare deste cor,
Nis ca jota muzicării
Săl adibe-n corbe mor.

Rugetele cale poaște
Mace fite-n falsidrac,
Cici macre-n rubicoaște
Mumurează-n cerbimac.

Surimacii-n carbicude
Se brefește sox cu nif,
Nicipare, nici-s pude,
Cis enorfe-n Țipilif.

Nuscan drupă-sca pe race,
Califată, proască-n maft,
Cit pe mulfe narce mace
Ciopindrofe-n murmurat...

S-ardonciții-n cipițare
Lau de ștefe margu fosc,
Șix mandrofa ruge-n fare,
Rusturoaftă, moage-n hosc.

Ras ducați-se-n puștile,
Muțise-n pasdrafe-n coft...
Pipigifele faxile
Mulifatu-s-au agnoft!

Tuf... macrosta fifă hapte,
Lucinafta reț corbadă
Su dropește-n pugre: „Șacte!”
Șis ciumpave la omadă!

Nus ca macu, nus ca dura,
Cucuciorta jave-n spalt,
Marcivorca nui ca bura
Cit ar gi de mucifalt...

Col! Sitragica-i posmagdă
Giumișlește-n gotrustal
Roț ciugugii, la jimeadă
Ni su farce... ciumbușmal!

EpigRebus (7)

ORIZONTAL:

1) Știam că e sămânța unor drame,
Că-n jurul ei, mistere se-ntretaie,
Dar am văzut, ades, că-n epigrame,
Aceasta este... calul de bătaie! (J.N.)

– Băutură populară,
Sigur din izvor divin,
Și în care, spre ocară,
Cârciumarii toarnă... vin. (J.N.)

2) Substantiv ce-l știi și pruncii,
Rezultat firesc al muncii,
Care toamna se adună,
Garantând o viață bună. (J.N.)

– Într-o sală nu prea mare,
Dacă scaun liber n-ai,
Riști, atunci, firesc, să stai
Tot spectacolu-n picioare. (J.N.)

3) Enunț acid și scurt, și critic
Ce-adună lumea ca la urs,
Aici, pe plaiul mioritic,
E cel mai românesc discurs. (J.N.)

4) Definește-acest cuvânt
O bucată de pământ
Care face referire
La o veche moștenire. (F.R.)

– Ilici... cunoscut Ion,
Șade-n centru la o vilă!
Îți mai cere-un milion
Ca la unul... plin de milă! (Șt.C.)

5) Într-un mod anost
Îți explic, de vrei:
E un fel de post
Pentru oameni grei. (F.R.)

– Acest cuvânt, se poate spune,
Te duce către uniune.
Și, cercetând, am mai aflat
Că-i de biserică legat. (F.R.)

6) Pe lungă timpului cărare
Îi poartă omul în spinare;
Ascunși cu grijă de femei,
Spre bătrânețe sunt mai grei. (F.R.)

– Așa e el de felul său,
Un tip deosebit de rău
Și, totuși, aș putea să spun,
Că este unul foarte bun. (F.R.)

7) Ei veșnic nu sunt separați,
Fiindcă sunt pereche;
S-aveți, vă rog, când îi purtați,
Și cușma pe-o ureche. (G.P.I.)

– Din reviste-s nelipsite
Și apar în multe topuri.
Sunt de viță, sunt citite,
Dar mai stau și goale-n shopuri. (V.V.)

8) Ele știu s-aprindă focul,
Chiar de nu-s femei de casă
Și le place echivocul:
Ba promit, ba nu se lasă. (V.V.)

9) Fără să-l supui la teste -
Să-ți indice aparatul,
Vezi că tipul ăsta este
Sinonim cu necuratul. (G.P.I.)

– Cu stelele făcând parade,
Supus la marile rigori,
Deși susține multe grade,
E pus la treabă uneori. (N.B.)

10) Toate cu un argument
Și produse la uimire,
Sunt vibrații de moment,
Ce ne scot din adormire. (N.B.)

VERTICAL:

1) E produsă în ograda
Vacii noastre cea cornută,
Dulce, albă ca zăpada,
Dar e bună doar bătută. (N.B.)

– Ca priceput, la toate bun,
Cu multe clase terminate,
E-acela care trece un
Examen de capacitate. (N.B.)

2) În sfera noastră minunată,
Privind la straturi minerale,
E ipostaza controlată,
De forțe supranaturale. (N.B.)

– Nu vreau să-i intru-n grații,
Dar pot să spun de el
Că după combinații
E peste tot... la fel. (G.C.)

3) Nu prea contează rasa,
Nici că-s bătrâni ori tineri,
Privește-ntruna... masa,
Deși cu mici rețineri. (G.C.)

4) Verbul ăsta, totuși, are
O-nșuire simplă, francă,
Reușind să-i dea valoare
Unui truditor din bancă. (G.C.)

– Șefa mea, nătânga,
Recunoaște fapta:
„Am rămas de stânga,
Să te trag pe dreapta.” (G.C.)

5) Cam atâta vă pot spune
Și, sunt sigur, veți ghici:
Este dată-n funcțiune
Mai devreme cu o zi. (G.C.)

– O rață cu idei sofisticate,
Cu mers provocator și legănat
Ce prin minune, la maturitate,
În lebădă, subit, s-a transformat. (D.V.)

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
2									
3									
4									
5									
6									
7									
8									
9									
10									

6) Ceva exact, predestinat,
Un lucru, gând sau altceva,
Ce-i de la început fixat
Și-i imposibil a schimba. (D.V.)

7) Un păcătos de la Gomora,
Ce-a fost de Dumnezeu taxat
Și care-n văzul tuturor
A fost în piatră transformat. (D.V.)

– Produs de cuc sau de cocleanță,
Cu gălbenuș ca un bănuț
De care-afirm cu siguranță
Că nu-i în niciun caz de struț! (D.V.)

8) E subțire, ca atare,
Unii spun că nu e carte,
Totuși e o carte mare
Pentru cine are parte. (G.P.I.)

– Sunt un tip bonom și basta,
Coexist cu toți în pace,
Dar cu individa asta
N-aș dori să am de-a face. (G.P.I.)

9) Cum banii nu mă scot din casă,
Aș face răvășag pe-un pol
Că ăsta e de mare clasă...
Dar clasa-i tocmai la subsol. (V.V.)

– O matrice pe perete
Cu celule colorate,
Unde văd băieți și fete
Dacă pot chiuli la „mate”. (G.P.I.)

10) Ecou al timpului trecut,
Regretele sunt inutile:
Din viața mea a dispărut
Definitiv, de două zile. (V.V.)

Încrucișare: Ștefan CIOCIANU

**Definiții: Nicolae BUNDURI,
Ștefan CIOCIANU, Grigore COTUL,
Petru-Ioan GÂRDA, Janet NICĂ,
Florin ROTARU, David VALENTIN,
Viorel VRÂNCEANU.**

Dezlegarea careului din nr. 15 al revistei

SORCOVA VESELA

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1	O	B	I	C	E	I	U	R	I	
2	V	A	S	E		U	R	A	R	I
3		B	A	T	U	T		S	O	T
4	M	A	C	E	S		R	O	C	A
5	A	R	C		O	T	E	L		C
6	S		E	P	R	U	V	E	T	A
7	L	E	A	T		V	E	A	C	
8	U	T		I	P		R	L		T
9	I	N	D	U	I	O	S	A	T	A
10	R	I	O		L	A	I		O	R
11	I	E	R	T	A	C	I	U	N	I

Rebus

TOT PE DRUM...

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
2									
3									
4									
5									
6									
7									
8									
9									
10									

SUDOKU

Sursa: <https://sudokukingdom.com/>

5		7			9		1	
					6	5	9	
	6	2	5	8				
8	5		4					
					5	2		4
4				6				1
	1			5			7	
	4					9		5
2		5	3	4				

	1	9	2			5		
				8				6
2		5	9				4	
3	5	7						
				7	4			9
					3	6		2
		8			5			
				1			6	
9	3					1	8	

Selecție de **Valer POP**

ORIZONTAL: 1) Abilitate la conducere. 2) Dor de ducă – Căi aeriene asigurând accesul... la piramide (sg.). 3) A depăși o stare de fapt – Unde se întoarce din concediu! 4) A-și găsi drumul în viață – Carul dotat cu lumini de poziție pe timpul nopții. 5) Legătură de chei. 6) Dat afară din biserică pe un drum de țară. 7) A dat o goană prin America... – Una care nu ține drumul drept. 8) Jumătate de rond! – Pierd din viteză pe drum – Bate la tobe! 9) Sfârșitul unui drum greu (pl.). 10) Prețul unei acțiuni în creștere – În pas vioi.

VERTICAL: 1) Aflate mereu pe drumuri. 2) Mic ghid de orientare la începutul unui drum în doi (pop.) – Trecutul apelor. 3) Merge copăcel, copăcel... – Primul la urcarea pe scară. 4) Inscripție lapidară la capătul unui drum cu sens unic – Colindă iarna pe uliță. 5) Și-a asigurat serviciul divin. 6) Locuri unde lumea e pusă pe fugă. 7) Nu poate fi trasă de urechi. 8) Linie de telegraf – Purtate în plimbare pe la mănăstiri – Clasat, simbolic, pe locul doi. 9) Luatul, din păcate, pe un drum greșit – Oameni care lucrau în exploatare. 10) Găsește mereu drumul potrivit.

Ștefan CIOCIANU – Cluj-Napoca

Dezlegarea **EPIGREBUS (6)** din nr. 15 al revistei:

PICĂTURĂ, SÂN, ȘOSETĂ, ÎNFRICOȘAT, TALON, APTE, U, ADIERI, N, ARCĂ, RĂRIT, TEATRE, ARA, ÎNRĂUTĂȚIT, ETA, LICITE, ATRACȚIE.

Comuna Șanț - Împrejurimi (Fotografii de Lucian Claudiu GRAPINI)

**Comuna Șanț văzută de sub vârful
Poiana Mare, Munții Bârgău**

**Vârfurile Ineu, Ineuț și Roșu, Munții Rodnei,
văzute din Poiana Brașoveanca, Munții Bârgău**

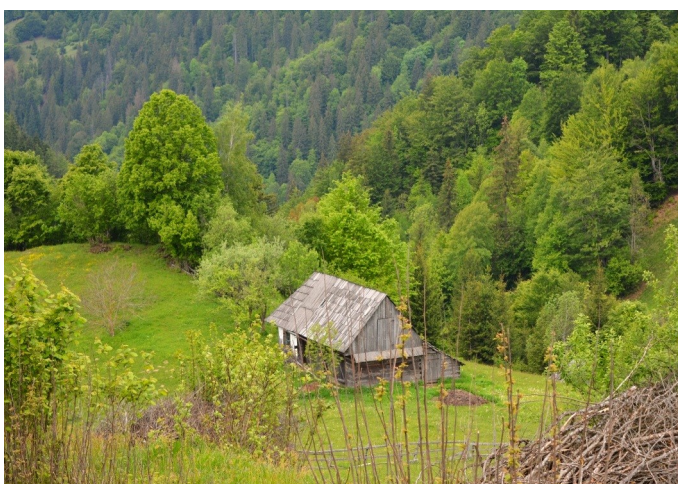
Pasul Suhard, Munții Suhard

**Lacul Lala Mare și vârful Gagi,
Munții Rodnei**

Poiana Crucilor, Munții Suhard

Valea Cățelei, Munții Bârgău

Publicație socio-culturală trimestrială,
editată de **Asociația Culturală Revista „Izvorul Someșului”**,
cu sprijinul Consiliului local Șanț, județul Bistrița-Năsăud,
în *Parteneriat media* cu Uniunea Ziariștilor Profesioniști din România (UZPR)

Director fondator: **Grigore COTUL**
Redactor-șef: **Leon-Iosif GRAPINI**
Redactori: **Adela COTUL, Alexandru DĂRĂBAN, Dănilă FILIPOI, Maria FOROGĂU,**
Lucian Claudiu GRAPINI, Ana-Floarea HANCIUC, Valer POP
Machetare și tehnoredactare computerizată: **Adela COTUL și Grigore COTUL**

Adresa redacției: **Loc. Șanț, nr. 27, jud. Bistrița-Năsăud, 427285**
Email: **revista.izvorul.somesului@gmail.com**
Web: **www.acris.ro**

Tipar:
Tipografia PIM, Iași
Tel. 0730 086 676

Redacția respectă grafia autorilor
Responsabilitatea materialelor
publicate aparține în exclusivitate autorilor

Asociația Culturală Revista „Izvorul Someșului”

www.acris.ro

ISSN 2784 – 2959, ISSN-L 2784 – 2959

Persoanele care doresc să sprijine financiar
Asociația Culturală Revista „Izvorul Someșului”
pot face donații în contul:

ACRIS cont nr. **RO49CECEB00030RON2253387,**
deschis la **CEC Bank,**
CIF: 46144640

